This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 1500.51

Bought with the income of
THE
SUSAN A. E. MORSE FUND
Established by
WILLIAM INGLIS MORSE
In Memory of his Wife

Harvard College Library

303/78
VI, 221 p.
22.50

MARTIN MEDEK,
ARCIBISKUP PRAŽSKÝ.

HISTORICKO-KRITICKÉ VYPSÁNÍ

NÁBOŽENSKÝCH POMĚRŮ V ČECHÁCH

OD ROKU 1581—1590.

NAPSAL

DR. KLEMENT BOROVÝ,
C. K. PROFESSOR CÍRKEVNÍHO PRÁVA NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH PRAŽSKÝCH.

ČÍSLO XVII. – ZA ROK 1877.

V PRAZE.
PÍSMEM KNĚHTISKÁRNY CYRILLO-METHODĚJSKÉ (J. ZEMANA)
1877.

Slav 730.51

Morse. 4

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.

Předmluva.

Vydáním historicko-kritického životopisu Antonína Brusa z Mohelnice zahájil slavný Výbor Dědictví sv. Prokopa v jubilejním roce 1873 důležitý odbor historické theologie. Spis ten došel u povolaných kritikův příznivého posouzení i byli jsme s několika stran, zejmena pak p. ministrem m. sl. Josefem Jirečkem vybídnuti, abychom v práci své dále pokračovali, jelikož kritickými biografiemi nástupcův arcibiskupa Brusa na prestolu Pražském nenepatrné podklady ke zbudování úplné historie církevní v Čechách za 16. a 17. věku uchystány budou.

Mezitím Dědictví sv. Prokopa značně na dráze historické ku předu pokročilo a sice jak spisem Dr. Lenze: „Učení m. Jana Husi“ tak i vydáním překladův i výkladů některých Otcův církevních ve spracování Dr. Sušila, prof. Desoldy, prof. Vojáčka, Dr. Bauera, Jana Vlčka. Obšírným a důkladným objasněním nauky Husovy podán znamenitý příspěvek ku středověké historii církevní v občasí předůležitém; výborem literatury patristické živě se nám před oči staví ušlechtilí výtečníci nejstaršího věku církve Kristovy. K tomu klademe nyní úryvek z dějin doby nové, životopis Martina Medka, arcibiskupa Pražského (1581—1590) u veřejnost vynášejíce.

Netajíme se tím, že v dobu tu, o kteréž přítomný spis jedná, nespadají události tak závažné, jaké jsme v životopise Antonína Brusa seznali. Medek jenom krátkou dobu 10 let držel berlu arcibiskupskou v rukou svých; bylať to doba, kdež nastalo ticho, jaké bývá před bouří, doba, kde

se připravovaly ony události předůležité, ano světodějné, kteréž na začátku 17. století netoliko vlastí naší, ale celou téměř Evropou mocně hýbaly. Avšak úlohou dějepravcovou jest, aby právě v tomto tichu příšerném všeliké stopy vyhledával, kteréžby k nestrannému objasnění příběhův pozdějších vésti mohly. A že stopy takové i v biografii arcibiskupa Martina dosti četně a zjevně se vyskytují, o tom laskavý čtenář dozajista sám se přesvědčí.

V době přítomné jest církvi katolické se všech stran trpěti veliké nátisky a příkrá protivenství; avšak přirovnáme-li k tomu poměry náboženské z posledních desítiletí věku šestnáctého, uznati musíme, že se tehdáž katolíkům v Čechách ještě mnohem hůře vedlo nežli za dnův našich. I z těch obrazův smutných doby minulé lze nám tudíž čerpati útěchu.

Ku práci své užili jsme pramenův spolehlivých, čerpaných obzvláště z archivu arcibiskupa Pražského, c. k. místodržitelství Českého a z král. archivu zemského, jakož i z jiných zřídel na svém místě naznačených. Doufáme tudíž, že jsme podali věrný obraz církevních dějin z poslední části 16. století a ničeho tak snažně sobě nepřejeme, jako aby se strany všech přátel našich dějin vlasteneckých tento náš spis došel laskavého povšimnutí a mírného posouzení.

V Praze v pondělí den sv. Vojtěcha 1877.

Spisovatel.

OBSAH.

Stránka

1. Život a povaha arcibiskupova 1
2. Farní duchovenstvo. Osazování míst. Hmotné poměry . . . 8
3. Duchovní správa. Sv. svátosti a bohoslužba. Život věřících . 25
4. Kázeň duchovenstva 39
5. Řehole 57
6. Utrakvisté 72
7. Protestanté a sektáři 104
8. Opravený kalendář 137
9. Korrespondence arcibiskupa Martina ve vlasti i cizině . . . 142
10. Přenešení těla svatého Prokopa 157
11. Špitál pro chudé v Mohelnici 159

Dodatek obsahující listiny důležitější posud neuveřejněné:

1. Prager Erzbischof an den Pfarrer zu Tachau (1581. 29. Mai.) . . . 167
2. Rudolf II. an die böhmische Kammer (1581. 10. Septb.) 168
3. Farář ve Zbynicích arcibiskupu Pražskému (1582. 21. dubna) . . . 169
4. Archidiaconus Cadanensis clero in distr. Cadan. et Zac. (1582. 15. Novbr.) 171
5. Königl. Kammer an die utraq. Stände (1584. Juni) 172
6. Marien-Bruderschaft zu Kaaden an den Erzbischof (1584. Mai) . . . 175
7. Rudolf II. podkomořímu Trčkovi (1584. 23. října) 177
8. Rudolf II. městům království Českého (1586. 23. května) 178
9. Robmhap ze Suché arcibiskupu Pražskému (1588. 26. Novbr.) . . . 179
10. Supplikace konsistoře utrakvistické k císaři Rudolfu II. (1589. 1. března) 181
11. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1589. 21. března) 183

Stránka

12. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1589. 22. března) 185
13. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1589. 7. dubna) 188
14. Erzbischof an die Schlesischen Fürsten (1589. 1. Mai) 190
15. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1589. 17. května) 191
16. Stiftungsurkunde des Hospitals in Müglitz (1589. 29. Dezbr.) . . . 193
17. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1589.) 194
18. Supplikace konsistoře utrakv. k císaři Rudolfovi II. (1590. v lednu) 196

Martin Medek, arcibiskup Pražský.
(1581–1590).

1. Život a povaha arcibiskupova.

Málo které město může se honositi tou ctí, že dalo prestolu arcibiskupskému dva bezprostředně po sobě vládnoucí biskupy; čest ta náleží však městu **Mohelnici** na Moravě. První arcibiskup, jenž po osiřelosti 140leté dosednul na stolici sv. Vojtěcha v Praze, Antonín Brus, byl rodák Mohelnický, r. 1518. narozený. Dvacet let později zrodil se v témž městě **Martin Medek** r. 1538. Týž študoval v Olomouci, načež vstoupil do řádu křižovníků s červenou hvězdou v Praze. Po svém vysvěcení na kněžství byl Martin nejprvé úvorním kaplanem u arcibiskupa Antonína, později byl farářem a děkanem v městě Příboře na Moravě) [1]), na to v Mohelnici, načež se stal kanovníkem a děkanem kapitoly kollegiatní na Petrově v Brně. V r. 1577. byl Martin od arcibiskupa Antonína jakožto velmistra jmenován proboštem na Peltenberku blíž Znojma.

---

[1]) Dle seznamu farářů Příborských, jejž sestavil bývalý farář a arcikněz Příborský, Antonín Fiala, byl náš Martin Medek od r. 1560. farářem v Příboře. Medek ani jakožto arcibiskup nezapomněl na toto město. Neboť když velká loď farního chrámu Narození Marie P. v Příboře měla býti nově překlenuta, daroval šlechetný velepastýř k tomu cíli 100 zlatých r. 1586, jak o tom svědčí zápisky Příborského faráře Davida Holuba z r. 1695. těmito slovy: „Chrám tento na malym Choru (presbyterium) zaklenucen jest anno 1560; chor pak velký teprva po 26 letech, totižto v r. 1586, na které velikého choru zaskle- ní J. Vys. Osvíc. knížecí Milost PP. Martin, arcibiskup Pražský, (který před lo lety v městě Příboře farářem, v kraji pak tomto děkanem byl) jednych zlatých darovati a odeslati ráčil. Tohož na věčnú památku a odměnu kázaného dobrodiní jeho erb z kamene vytesaný u prostřed kostela nad cifixem do klenutí postavený a zazděný jest a až podnes to jeho dobrodiní mení se spatřuje.“ Znak ten se však nyní nenalezá více na témž místě, k něco níže nachází se erb s nápisem: „M (artinus). D (ei). G (ratia). hiepisc (opus) Prag. S. Sedis Apos. Legat (us) 1580.“ Zprávy ty sdělil nám Theol. Jan Schneider v Příboře.

Když arcibiskup Brus dne 28. srpna 1580 zemřel, použili křižovníci práva svobodné volby a zvolili sobě ještě během téhož roku 1580 Martina Medka za velmistra řádu. Císař Rudolf II. nemile to nesl, že řád křižovnický volbu tu vykonal dříve nežli ještě uprázdněná stolice arcibiskupská byla osazena. Neboť už za Antonína Brusa byla hodnost velmistra křižovnického s důstojenstvím arcibiskupským spojena a to z té příčiny, aby arcibiskup Pražský v nedostatku jiných značnějších příjmů mohl snadnější vyživení své míti. Tudíž považoval císař volbu velmistra Medka za jakýsi nátlak, jímžto se zkracovalo právo od Římské Stolice králům českým udělené, že svobodně osobnost k arcibiskupské hodnosti spůsobilou jmenovati a papeži ku stvrzení navrhovati mohli. Nicméně neprotivil se Rudolf nynější už vykonané volbě velmistra, nýbrž dne 15. ledna 1581 jmenoval Martina Medka arcibiskupem Pražským. Spolu však císař řádu křižovníků s červenou hvězdou nařídil, aby budoucně při uprázdnění arcibiskupského prestolu nevykonávali volbu velmistra svého potud, pokud by nový arcibiskup jmenován nebyl. Papež Řehoř XIII. stvrdil bullou ze 17. dubna 1581 Martina Medka za arcibiskupa Pražského; obdržev dne 28. července pallium arcibiskupské byl Martin Medek na biskupství vysvěcen ve velechrámě sv. Víta v Praze v neděli 8. října 1581. Svěcení vykonal kardinal Jiří Draskovič, arcibiskup Kločský v Uhrách; týž byl upřímným přítelem zesnulého arcibiskupa Pražského Brusa [1]), a přenesl přízeň svou též na jeho nástupce Medka. Světiteli Draskovičovi assistovali při slavném úkonu tom Jan Mauskönig, opat Teplský, a Ondřej opat Zbraslavský, a přítomen byl sám císař Rudolf II.

Medek byl muž podle srdce Hospodinova a zajisté spůsobilý ku vznešenému úřadu, jehož se mu dostalo. Praví-li kronikář [2]), že „s vylitím mnohých slzí, uznávaje se býti nehodným tak velkého důstojenství, povýšen jest Martin na arcibiskupství Pražské," musíme tuto příkladnou pokoru nového velepastýře spojenou s velkou trpělivostí, jakouž v bezpočetných případech osvědčoval, prohlásiti za jednu z nejkrásnějších stránek jeho povahy. Byloť zajisté obojí vlastnosti ve svrchované míře zapotřebí muži, který měl prospěšně spravovati církev katolickou v Čechách za poměrů tak nepříznivých, jaké tehdáž ve vlasti naší panovaly. Dějepisci vychvalují důkladnou

[1]) Na sněmu církevním v Tridentě byl Antonín Brus vyslancem císaře Ferdinanda I. jakožto císaře a krále Českého, Draskovič pak, tehdáž biskup Pětikostelský byl vyslancem Ferdinanda I. jakožto krále Uherského.

[2]) Pontán z Braitenberka.

učenost Martinovu, kterýž známostí patera jazykův vynikal; a neméně oslavují moudrost a opatrnost jeho, s jakouž se o to vynasnažoval, aby rány církvi zasazené vyhojil a horších ještě pohrom ji uchoval.

Brzy po svém dosednutí na arcibiskupský prestol osvědčil Medek vděčnost svou k dobrodinci a otcovskému příteli svému, Antonínu Brusovi, tím, že hrob jeho ve chrámě sv.-Vítském opatřil velkým kamenem mramorovým, na němž postava Antonína arcibiskupa vytesaná se posud spatřuje s nápisem latinským, jenž takto (v češtině) zní: „Nejdůstojnějšímu a nejjasnějšímu knížeti, panu Antonínu, prvnímu arcibiskupu Pražskému po obnovení prestolu, vyslanci císaře Ferdinanda na sněmu Tridentském, 28. srpna 1580 zesnulému, Martin jeho nástupce z vděčnosti pomník tento postavil.“

Prvním rádcem arcibiskupovým a takřka pravou jeho rukou stal se Jiří Berthold Pontán z Braitenberka, z Mostu (lat. Pons, odtud Pontán) rodilý, jenž k vysvěcení a nastolení arcibiskupovu vydal báseň blahopřejnou. Arcibiskup zvolil jej za svého tajemníka; v r. 1582 byl Pontán povýšen na kanovnictví u sv. Víta, načež arcibiskup jej za svého jenerálního vikáře a officiala (duchovního soudce) ustanovil [1]). Byltě Pontán výborný řečník, básník i spisovatel. V úřadě svém byl věrným obhajcem zákonů církevních, soudcem nestranným a spravedlivým, spolu však laskavým a ku každému vlídným prostředníkem mezi duchovenstvem s jedné a arcibiskupem s druhé strany.

Častěji býval arcibiskup Martin churav, trpěl velmi dnou; tak byl již hned r. 1582 těžce nemocen; nepřátelé církve již již rozhlašovali, že smrti neujde, a radovali se z toho, že mocný odpůrce jejich brzy se životem se rozloučí [2]); avšak mimo nadání uzdravil se velepastýř a zdržoval se od srpna do října 1582 v klášteře Teplském, na to až do vánoc v Chebu za příčinou úplného zotavení svého. Zase pak v r. 1584 byl nemocen dnou [3]) a neduh ten bez-

[1]) Jiří Pontán stal se r. 1586 děkanem kapitoly metropolitní a také za ástupců Medkových: arcibiskupův Berky, Lamberka i Lohelia zastával úřad enerálního vikáře, a při uprázdnění arcibiskupského prestolu diecési administroval (jakožto vikář kapitulární); zemřel jakožto probošt u sv. Víta r. 1614.

[2]) List Jana Vivaria z Plzně arcibiskupovi do Teplé zaslaný 28. srpna 582. (Archiv arcib.)

[3]) Ladislav starší z Lobkovic píše z Jistebnice arcibiskupovi 29. srpna 84 (Archiv arcib.): „Při tom sem porozuměl, že by ste na dna ležeti a stoati ráčili, což sem jistě nerad uslyšel, však že zase brzy minuly, nad tím ěšen.“

pochyby častěji se vracel. Tudíž také se stávalo, že nemohl každý kněz, do Prahy přišedší, u arcibiskupa slyšení míti, ale že na místě jeho velmi často jenerální vikář Pontán veškery úřední záležitosti vyřizoval.

Arcibiskup Martin nejen svou vlastní chorobu, ale i jiné nehody, kteréž tenkráte stihly vlast naši jak v ohledu hmotném tak duchovním, snášel s příkladnou odevzdaností do vůle Hospodinovy. Onť nejednou se zřejmě vyjádřil, že veškery útrapy církve a jiné rány považovati sluší za dopuštění Boží, jimiž on své věrné zkouší a ve cnosti utvrzuje. Obzvláště v synovské úctě k Bohorodičce Marii Panně nalezal arcibiskup útěchu a sílu k setrvání, byť sebe větší protivenství naň byla doléhala.

Za jeho duchovní vlády navštívil Bůh zemi naši Českou několikráte těžkými ranami. V květnu 1582 byla velká povodeň v Praze [1]). Také město Karlovary bylo 9. května povodní stíženo, při kteréž se 36 domů sesulo. Města Most, Klatovy, Litoměřice, a Trutnov utrpěla r. 1583 veliké škody ohněm (v Mostě na př. shořelo 96 domův i s kostelem) a krupobitím, jímž obilí potlučeno bylo; z té příčiny byla tato města od berně téhož roku osvobozena. V r. 1586 byly silné povodně v kraji Prachenském, při kterých 18 velkých rybníkův a mnoho mlýnů jest strháno; téhož roku velkým požárem v Králové Hradci lehlo 65 domův a 6 pivovarů. V r. 1585 panovalo ve mnohých krajinách českých neobyčejné sucho, následkem toho nastala neúroda a co se urodilo, častým krupobitím jest v nivec uvedeno. Po dvou letech r. 1587 zase nastalo velké mokro, a následkem toho mnoho obilí v Čechách bylo zkaženo. V r. 1589 vyhořelo město Jičín až na 33 domky, které v předměstí zůstaly, r. 1584 vyhořelo s polovice městečko Hartmanice.

Nejbolestnějším však pro naši vlast navštívením Božím byla rána morová, která několikráte po sobě v hrozné míře zuřila. V r. 1582 zemřelo od června do listopadu v Čechách 50000 lidí morem, kterýž nejvíce zuřil v Praze, kde na př. v jedné farní osadě u sv. Štěpána denně 13—14 mrtvých se pochovávalo. Také v Mostu nákaza byla zle rozšířena, neboť tam 1300 lidí zemřelo a taková nouze v městě nastala, že chudý lid ani otrub k nasycení svému dosti míti nemohl. V městě Rakovníce zemřelo 650 lidí; celkem v Praze, Mostu a Rakovníce 30000 umrlých se čítalo. Také mnozí kněží katoličtí pod jednou i utrakvističtí byli morem uchváceni a

[1]) Dle Beckovského dostoupila tenkráte Vltava nad oči kamenného bradáče, který se na starém dílu mostu Pražského u křižovnického špitálu nalezá

zemřeli; koho nákaza zachvátila, nikdo dlouho neležel, nýbrž obyčejně hnedle na to neb druhého dne ducha vypustil. Místodržící čeští úřadovali po čas morové rány v městě Táboře; také radové nad appellacími se na venkov odebrali. Jesuité uchýlili se z Prahy na čas moru do Plzně; avšak i v tomto městě vyžádal mor některé oběti, ač nikoli tak četné jako jinde; přece však na př. 14. září bylo 20 mrtvých v Plzni pochováno; z jediného domu, kde 13. září nebyl ještě nikdo nemocen, vyneseni jsou 14. září 4 mrtví na hřbitov. Kdo mohl odejíti, odešel z města jinam; kdož odejíti nemohli, pokáním a přijetím nejsv. Svátosti na cestu věčnosti se připravovali [1]). Také v blízkých Kladrubech a v Chotěšově lidé morem umírali; brzy potom až k Nepomuku a Zelené Hoře nákaza se rozšířila. Nejvyšší hofmistr království Českého, Ladislav starší z Lobkovic a na Chlumci, odejel v čas moru do Neustatlu nad Waldnabem (ve Falcku), odkudž v listopadu 1582 píše arcibiskupovi právě v městě Chebu se zdržujícímu, že poněvadž okolo Chlumce a Jistebnice lidé morem umírají, není on Ladislav toho úmyslu, se tak brzy do Chlumce navrátiti; i želá toho, aby „Pán Bůh ráčil svůj hněv ukrotiti a od nás to dobře zasloužené trestání odvrátiti a nám milostí svou svatou přítomen býti.“ Týž pan Ladislav doslechnuv, že arcibiskup k hodům vánočním 1582 do Prahy se vypraviti a tam služby Boží vykonávati zamýšlí, jemu to zrazuje, „leč by se ta rána Boží a morové povětří dobře ukrotilo“ [2]). V Litoměřicích, Oustí nad Labem a v Bilíně umírali morem lidé až do konce října, kdežto v nedalekém Duchcově nákaza nikoho neuchvátila.

Na jaře r. 1583 opět v některých krajinách mor se objevoval; tak zejmena v okolí města Kadaně a v tomto městě samém v měsíci dubnu lidé umírali. V krajině Klatovské na př. v městečku Kolínci ještě v říjnu 1583 rána morová panovala. — V r. 1584 opět v Praze v měsíci červenci lidé po různu morem umírali. — Poznovu ukázal se mor v r. 1585 a sice v jižních Čechách v míře velmi prudké, tak že na př. v Krumlově už nesměli mrtvých tamějších pochovávati, nýbrž až do Kájova (půl míle daleko) je na hřbitov dovážeti museli [3]). V Praze jen po různu nákaza se objevovala. —

[1]) List jesuity Jana Vivaria z Plzně poslaný arcibiskupovi do Teplé . září 1582. (Archiv arcib.)

[2]) Ladislav starší z Lobkovic arcibiskupu Pražskému dne 5. list. 1582. rchiv arcib.)

[3]) „Significo, nos ex visitatione parochiarum districtus Crumnoviensis nisse et 5 parochias propter pestem atrocius ibidem grassantem debuisse nittere, sicut et in Gojaw medio miliari abhinc, quo corpora defunctorum

Taktéž i v r. 1589 a 1590 mor v Praze i na jiných místech v Čechách se ukazoval a mnozí lidé nákazou tou uchváceni byvše i smysly se pomíjeli.

Arcibiskup Martin nařídil, aby ve všech farních chrámech po celých Čechách v čas moru se konaly každé pondělí, středu a pátek litanie a jiné předepsané modlitby, aby Bůh ránu morovou od hlavního města i od celého království Českého odvrátiti ráčil. Takové též nařízení vydala k vybídnutí arcibiskupovu konsistoř pod obojí, kteráž spolu napomenula radu Starého i Nového Města Pražského, aby sami „těm takovým letanijím a chvalám božským přítomni bývati a lid obecný k tomu přidržeti ráčili, aby žádný žádnejch prodajův nečinil, dokudž by takové chvály božské vykonány nebyly.“

Patrno, že nehody tyto téměř nepřetržitě po sobě následující valně ztěžovaly velepastýřské působení arcibiskupa Medka zejmena v tom ohledu, že jemu samému i náměstku jeho, Pontánovi z Braitenberka, častější konání kanonické visitace velmi znesnadnily; takéť úmrtím četných kněží světských i řeholních, jež rána morová uchvátila, vždy více ztenčoval se hlouček věrného duchovenstva, a tím dána sektářům příležitost, že se na uprázdněná místa vetříti a vždy více přívrženců pro bludné nauky své získati mohli.

Jako vůbec na Martinu arcibiskupovi nestrannou spravedlnost při každé příležitosti seznáváme, byl on také toho pečliv, aby oběma národnostem smíšeně v Čechách přebývajícím vyhověl. Měl‘ písaře českého a druhého písaře německého, kteříž z rozkazu jeho na žádosti a dopisy arcibiskupovi zaslané týmž jazykem, česky neb německy odpovídali. Při osazování míst jak správců duchovních tak učitelů pilně o to dbal arcibiskup, aby každá osada farářem i učitelem [1]) takovým byla opatřena, jenž by ve smíšených osadách obojího, v jiných pak jazyka té osady dokonale byl povědom.

V popředí však mezi výtečnými vlastnostmi našeho arcibiskupa stojí apoštolská jeho statečnost v obhajování svaté víry proti všelikým útokům a nástrahám nepřátelským. O této stateč-

---

Crumnoviensium jam solent deportari..; sed nec hic tutum est, quia peste repentina subinde contabescant homines et convocationi celebrandae propter contagionem evitandam nullus dabitur locus.“ (G. Bartholdus ad AEpum dd. 20. Septbr. 1585 Crumnoviae; v archivu arcib.)

[1]) V r. 1586 posílá arcibiskup do města Mostu učitele (ludirector) Jana Kolence, kterýž českého i německého jazyka úplně jest mocen a při tom zručný hudebník. (List z 11. října, Archiv arcib.)

nosti svědčí nejjasněji odpověď, kterou Martin Medek dal hned v r. 1581 sektářům, když seznavše zmužilé jeho jednání chtěli jej zastrašiti a proto všelijak jemu vyhrožovati se podjali. Tu jim dal Medek odpověď pravého pastýře a biskupa důstojnou řka, „že mílerád jest hotov pro obhájení církve Boží krev svou proceditiˮ [1]).

Věrnost tuto ve svém vznešeném povolání osvědčoval arcibiskup Pražský zračitě upřímnou oddaností svou k apoštolské Stolici Římské. O tom svědčí časté a přátelské dopisy, jež Nuncius papežský při dvoře Rudolfa II. posílal arcibiskupovi a tento zase na vzájem Nunciovi. Z rozkazu papeže Řehoře XIII. bral Nuncius r. 1582 radu s arcibiskupem Pražským o urovnání náboženských záležitostí v Čechách a vyslovuje radost svou, kterouž pociťuje z toho, že v Medkovi tak výtečného biskupa seznal, i prosí, aby jej Nuncia za přítele a milého soudruha svého považoval [2]). Sám papež Sixtus V. brzy po nastoupení papežského trůnu r. 1585 zaslal do Prahy list (breve), jímžto neunavené bedlivosti a pastýřské ostražitosti arcibiskupa Martina spravedlivou chválu vzdává. Také když Bonaventura d'Aquila, biskup Segnienský r. 1587 přišed do Říma papeži synovský list Pražského arcibiskupa doručil, Sixtus V. slovy laskavými o arcibiskupu Medkovi mluvil [3]).

Dobrotu soucitného srdce svého při každé příležitosti šlechetný velepastýř země České na jevo dával. Když r. 1587 na Moravě byla neúroda, rozkázal proboštu Peltenberskému, aby chudé lidi obilím zakládal, by pro příští rok zasíti mohli. Klášter Augustinianský v městě Kladském značným obdarováním velmi zve-

[1]) List Caesara Aronia, tajemníka papežského Nuncia ze 26. ledna 1582 (Archiv arcib.), kdež se dí: „Ejus responsum, vere archiepiscopo dignum, non reticui, nam memoria tenebam, quam bellé (sic) veteratoribus Ussitis (Hussitis) respondisset, cum minis eam ab incepto avocare moliebantur. Dominationem Vestram Rdssmam scilicet sanguinem pro ecclesia Dei libentissime effusuram.ˮ

[2]) V listu ze dne 28. března 1582 praví Nuncius: „Significandum duxi, cogitasse me profectionem Augustanam (ku sněmu říšskému) per Bohemiam instituere, .. quod Dominationem Vestram Rdssmam vehementer optem de facie cognoscere, coram alloqui et amplexari, simulque cum illa consilia de catholica religione promovenda conferre.ˮ (List v archivu arcib.) — Pozdějším listem ze 16. května 1582 oznamuje Nuncius, že na svatodušní svátky (3. června) do Prahy přijede a praví: „Illud vero summopere cupio et obnixe peto, ut me sine ullo splendido apparatu, sed tamquam domesticum amicum et familiarem suum excipiat.ˮ (Episcopus Vercellinus, Nuncius Apost. ad AEpum dd. 7. Cal. Junii 1582. V arcib. archivu.)

[3]) Bonaventura d'Aquila ad AEpum Prag. 20. Junii 1587. (Archiv arcib.)

lebil [1]). Kapli sv. Anny v Mostu, která při požáru r. 1583 za své vzala, dal arcibiskup na své útraty znovu vystavěti (1585) a také jinak byl pohořelým a nuzným lidem v tomto i jiných městech rozsáhlé diecése své dle možnosti nápomocen.

2. Farní duchovenstvo. Osazování míst. Hmotné poměry.

Malý byl za vlády arcibiskupa Martina počet věrných katolíků v Čechách, malý byl také počet katolického duchovenstva. Chtěje četnějšího a zdárného kněžstva pro svoji rozsáhlou diecési získati vznesl arcibiskup k císaři Rudolfovi II. žádost, aby dal svolení své ku zřízení semináře kněžského v Praze [2]). Císařský kuchmistr pán z Breitenbachu odkázal v poslední vůli své několik statků na vydržování příštího semináře a tudíž bylo zřízení ústavu mnohem snadnější než za předešlého arcibiskupa Antonína [3]). Avšak snahy arcibiskupa Martina narazily na tuhý odpor a seminář dle Tridentského předpisu zříditi se mu nepodařilo. Nicméně snažil se alespoň poněkud dobrou vůli svou osvědčiti a přání apoštolské Stolice [4]) vyhověti a proto ve špitále křižovnickém r. 1581 založil prozatímní seminář, v němž 20 i více žáků své vychování mělo, ku stavu kněžskému se připravujíce.

Jinak i ze škol jesuitských, kteréž v Klementině se nalezaly, čekatelé stavu kněžského ven vycházeli, ač i počet jejich skrovný

[1]) Probošt v Kladsku, Krištof Kirmeser, posílá arcibiskupovi darem crucifix a píše: „Adjunximus imaginem pretii redemtionis nostrae, hoc est Salvatoris in cruce pendentis, ut is retributor esse dignetur Rdssmae Celsitudini Vestrae pro omnibus in hoc monasterium impensis juribus, laboribus, donationibus, elemosinis; pro omni denique paterna sollicitudine, qua R. Cels. Va. erga conventum hunc nostrum affecta est, atque etiam nunc affici dignatur.“ (List dd. 2. listop. 1583 z Kladského města, v archivu arcib.)

[2]) List arcibiskupa Martina k císaři v únoru 1587 (Archiv arcib.: „Demnach Euer röm. kais. Majestät gewesener Kuchlmeister, der von Breitenbach seinen letzten Willen, etliche Güter dazu verschaffend, zu Auferbauung der Jugend ein Seminarium einzurichten, wie Euer kais. Mt. allergnädigst bewusst, wohlgemeinet, und es vorträglich und nützlich wäre, bei diesem hohen pragerischen Erzstift solches zu erfolgen, dasselbe dadurch in allen Ceremonien und angeordneten Gottesdienst von Tag zu Tag desto bequemer versorget sei; als geruhen Euer kais. Mt. solchen christlichen Werk mit kaiserlichem Consens und Bewilligung mildiglich beiwohnen und ein Seminarium anzustellen allergnädigst gestatten.“

[3]) Antonín Brus, životopis str. 84.

[4]) Řehoř XIII. skrze Nuncia svého dal arcibiskupovi toto přání vysloviti. (List tajemníka Nunciova ze dne 26. ledna 1582. Archiv arcib.)

býval, tak že po celý čas vlády Martinovy slyšíme ustavičný nářek, že se kněží nedostává. Případy, kde jeden kněz zastával duchovní správu ve dvou osadách, udály se velmi často; avšak nezřídka až i 5—6 far jedinému knězi bylo svěřeno, jako na př. farářovi v Chauči (u Světce v Litoměřicku). Následkem toho uznal arcibiskup zapotřebí, přijímati do diecése i cizí kněze katolické, zejmena z Moravy, Slezska a z Polska [1]), až i z Tyrolska; ale málokdy s takovými dobře pochodil; buď že neuměli ani česky kázati a lid jim nerozuměl, aneb že byli v životě svém nepříkladní. Časem také od strany pod obojí některý kněz odstoupil ku straně pod jednou; ale jako tam neposlouchal konsistoře, tak nyní zdráhal se poslušen býti arcibiskupa. Někdy také protestantský duchovní se přihlásil ku katolické církvi a žádal dojíti kněžství, na př. Jiřík Jakobides Hoštucký, jenž v krajině Krumlovské byl pastorem protestantským, pak ale (1585) arcibiskupa žádal, aby jej vysvětil a mezi řadné kněžstvo katolické přijal [2]).

Jak u katolíků pod jednou tak u kališníků zachovával se obyčej, že byly k osazování míst duchovenských vyměřeny do roka dva termíny: o sv. Jiří a o sv. Havle. Jen mimořádně a z nutných příčin stěhoval se některý kněz na faru neb z fary mezi rokem mimo tyto doby. Když farář měl úmysl, od příštího sv. Havla jinam se odebrati, zamluvil si už po sv. Jiří brzy nové místo buď dorozuměním se s kollátorem aneb s osadníky. Někdy však

[1]) „In hoc tamen has praesentes (literas) a prioribus discrepare volui, quod in his Coadjutorem seu Sacellanum a C. V. petere supersedeam, quoniam quidem a personis fide dignis acceperim, nunc Pragae catholicos sacerdotes maxime desiderari, et mihi sese quidam hisce diebus obtulerit, quem omnino (licet mihi non multum propter linguam, utpote Polonus, utilitati sit futurus, nisi forte in pagis) suscipiendum putavi. Eo nimirum nunc res sunt adductae, ut non quales velimus, sed quales habere possumus, admittere cogamur.“ (Literae Joannis Rosenblut, parochi Litomyšlensis ad AEpum dd. 22. Novbr. 1581. Archiv. AEpale.)

[2]) Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabě Pražský, přimlouvá se (listem dd. 12. srpna 1585) u arcibiskupa, aby Hoštucký byl řádně vysvěcen. „Kdež pak dostavše se sem do vězení, z něho sem vypustiti dáti jeho nechtěl, leč by takového nepořádného kněžstva užívání se odepsal. Což jest tak učinil, a naposledy i toho při mně hledal, abych jeho v tom fedroval, že by chtěl od svého bludu ustoupiti a k víře katolické přistoupiti a rád se v tom dáti informovati, i také ordines řádně přijíti. A protož za to žádám přátelsky, že jeho jako poblouzenou ovčičku ráčíte pomoci k stádu Páně a do ovčince pravého církve křesťanské katolické, předrahou krví nevinného beránka Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista vykoupené, očištěné a ozdobené přivésti.“ (Archiv arcib.)

odešel farář dříve, nežli osadníci jiného správce duchovního sobě opatřili a tu zůstávaly fary půl leta až i rok a déle uprázdněné; duchovní správu prozatím vedl nejbližší farář sousední. V děkanském okršku Mostském bylo v r. 1582 najednou 5 far uprázdněno: Čouš, Hroby, Radčice, Zabrušany (Sobrusan) a Světec. Stěhoval-li se nově ustanovený farář na faru, tuť osadníci jej i s nábytkem a zavazadly na svůj vlastní náklad k sobě přistěhovali. Kde jenom katolíci bydleli, obyčej tento bedlivě se zachovával; jestliže však na osadě se nalezal jistý počet sektářů, zejmena mezi zámožnějšími, zdráhali se tito na stěhování faráře katolického náklad vésti, domnívajíce se, že vzdorem tím sobě snadněji praedikanta luteranského vydobudou. V takovýchto smíšených osadách nezůstal obyčejně duchovní správce déle než rok neb nejvýš několik let; neboť mu sektářové brzy působení jeho tou měrou ztrpčili, že se rád po lepším místě ohlédnul. Jinde však, kde byli výhradně jen katolíci, farář po mnohá leta mezi nimi setrval; tak kněz Martin Strakonický, děkan Prachenský, byl 31 let farářem Strašeňským a ještě déle tam zůstati žádal, ač r. 1582 kollátor p. Václav Koc z Dobrše mu výpověď dával[1]). Kněz Mikuláš Křížek z řádu Joanitů byl 30 let farářem v Radomyšli, a když byl později na převorství Strakonické dosazen, žádal odtud zase raději do Radomyšle se navrátiti a prosil arcibiskupa, aby se zaň v té příčině přimluvil u nejvyššího mistra řádu, Krištofa staršího z Vartemberka.

Celá diecése byla dle spůsobu, jenž se zachoval ze 14. století, rozdělena na arciděkanství a děkanství (nynější tak zvané vikariáty); obzvláště jmenovány jsou v listinách z doby arcibiskupa Martina zachovaných: Arcijahenství 1. v Bechyni, 2. Krumlově, 3. Plzni a 4. Týně Horšově; děkanství pak tato: 1. Boseňské, 2. Budějovické, 3. Bydžovské, 4. Česko-Lipské, 5. Doudlebské, 6. Kadaňské, 7. Kolínské, 8. Landškrounské, 9. Litomyšlské, 10. Mlado-Boleslavské, 11. Mostské (Brüx), 12. Nehvízdské, 13. Prachatické, 14. Pracheňské, 15. Rokycanské, 16. Řípské, 17. Třeboňské, 18. Volyňské, 19. Žatecké.

Velké obtíže naskytovaly se při osazování beneficií tím, že se v práva arcibiskupova mnozí jiní spůsobem někdy dosti násilným vkládali; především císař a šlechta.

Na děkanství kollegiatní kapitoly do Litoměřic dosadil císař Rudolf II. Hendrycha purkrabí z Donína, ustanoviv, aby děkanství

[1]) List Martina Strakonického k arcibiskupovi dd. 5. dubna 1582. (Archiv arcib.)

toho až do r. 1582 užíval. Avšak Hendrych netoliko ještě r. 1583 děkanství držel, ale císař nevzal ohledu na stížnost Volfganga probošta Litoměřického, kterýž pana Hendrycha za nespůsobilého k úřadu děkanskému vyhlásil [1]), ani na dobrozdání arcibiskupa, jenž jiného kanovníka pro místo děkanské ponavrhoval; Rudolf II. Hendrychovi děkanství poznovu na rok 1584 udělil a mimo to zcela v odporu se zákony církevními dovolil, aby děkan residenci nezachovával a v nepřítomnosti Hendrychově aby otec jeho Abraham purkrabí z Donína důchody téhož děkanství spravoval [2]).

Purkrabím na Karlštejně byl Jan Vchynský ze Vchynic; týž si ve správě hradu Karlštýnského libovolně počínal; zejmena vinil jej Felix z Lindy, děkan u sv. Víta v Praze, že oltář v kapli sv. Mikoláše zbořil a kámen oltářní z oltáře vyndati kázal [3]). Z té doby podržel pan Vchynský v mysli jakousi kyselost proti děkanu Felixovi. R. 1586 uprázdnilo se děkanství Karlštejnské a císař jmenoval děkanem Pražského kanovníka Valentina. Arcibiskup vyslal svého jenerálního vikáře Pontána z Braitenberka spolu s děkanem Felixem z Lindy na Karlštejn, aby nového děkana v úřad jeho církevním spůsobem uvedli. Tu však protivil se jim purkrabí Vchynský, řka, že jemu osazování děkanství Karlštejnského přináleží; ano i toho se odvážil, že králi Českému všeliké právo ohledně děkanství toho upřel, jelikož prý stavové Čeští jemu purkrabímu kollátorství odevzdali. A kdyby prý i císař sám na Karlštejn přišel, on Vchynský teprv prý by si to rozmysliti musel, má-li jej bez vůle stavův do hradu vpustiti. Řeči tak nestoudné a naduté oznámeny bez meškání Rudolfovi II., kterýž Vchynského s úřadu sesadil [4]) a kollátorskému právu svému průchod zjednal.

Do Charvátce chtěl r. 1582 arcibiskup katolického kněze dosaditi; avšak p. Hendrych Kurcpach z Trachmburku zle se proti takovému úmyslu arcibiskupovu ohražuje [5]), dokládaje, že jemu

[1]) „Rdssmam Cels. Vestram rogo, ne ulla ratione consenciat, quo diutius filius domini a Dona decanatu nostro pociatur, alias id fieret cum magno detrimento decanatus.“ Volfgangus, praepositus Litomeric. ad AEpum dd. 19. Nov. 1583. (Archiv arcib.)

[2]) List Rudolfa II. ze dne 11. pros. 1583. (Arch. arcib.) Viz dodatek č. 5.

[3]) List Jana Vchynského k arcibiskupu Pražskému dd. 24. srpna 1584. Archiv arcib.)

[4]) Gindely, böhmische Brüder II. pg. 299.

[5]) „Pakli byšte přes tuto mou žádost a vůli mou buď kaplana Budyšského neb jiného tam poslati ráčili, VMi. se ohražuji, že jakž do kostela tak ani na faru jeho nepustím.“ Hendrych Kurcpach z Trachmburku z Miliče na Konově a Helfenburce k arcibiskupovi dd. 10. ledna 1582. (Archiv arcib.)

v Charvátci kollátura dědičně přináleží; jestli prý mu arcibiskup sám kněze pošle, on Hendrych do kostela ani na faru jej nepustí.

Fara ve Velkém Boru byla osazena knězem nepořádným. Když proto arcibiskup r. 1585 pana Václava Švihovského z Ryzmberka k zodpovídání pohnal, odporuje Václav, že prý má na to „privilegia“ od předešlých císařův a králův, aby na fary své faráře ustanovoval a žádá, aby arcibiskup se jemu v osazování far nevkládal!

Chomútovské panství náleželo p. Bohuslavu Felixovi z Hasnštejna, avšak kollátorství fary a školy jemu nepříslušelo, nýbrž osazovaní obou ponecháno bylo arcibiskupovi. Nicméně počal se Bohuslav z Hasnštejna v práva kollátorská vkládati násilně a uvedl do Chomútova sektářského kazatele jakož i luteranského učitele. Mimo to poručil p. Bohuslav hejtmanovi svému, aby faráře katolického vypudil z Redvic, kdež déle než 20 let působil a lásku osadníků sobě získal. Ačkoli v Redvici byli osadníci jenom katoličtí, zamýšlel tam přece Bohuslav dosaditi luteránského kazatele. Arcibiskup stěžoval si v té příčině u císaře a již po uplynutí jednoho měsíce vyšel v březnu 1588 rozkaz Rudolfa II., aby sektářský kněz i učitel z Chomútova byli odstraněni a Bohuslav aby se do kollátury tamější nevkládal, jakož aby také se neodvážil na faru Redvickou nekatolického kazatele uváděti.

Hejtmani císařští v Čechách byli jak už za Antonína Brusa, i nyní za vlády Martina arcibiskupa z větší části novotářskému učení nakloněni aneb zúplna luteráni; i nelze se diviti, že při osazování míst duchovních se vždy dle přání arcibiskupova nezachovali.

Na utrakvistickou faru v Sezemicích hlásil se kněz Jan, farář v Častolovicích, za něhož se také přimlouval hejtman císařský na Pardubicích, Jiřík Adlspach z Damstorfu. Arcibiskup Martin však jej kněze Jana do Sezemic připustiti nechtěl, obávaje se, že jest protestantismu nakloněn. Nicméně hejtman setrval při svém návrhu [1]) naléhaje na to, aby kněz Jan do Sezemic byl usazen. Protož poručil hejtman Adlspach děkanu Pardubickému,

[1]) „Odpověď, jakou ste mi na psaní mé přímluvné, za jakou byste příčinou kněze Jana, kterejž by v městečku Častolovicích nyní byl a od sv. Jiří v městečku Sezemicích bejti by chtěl, tak pojednou za téhož faráře v městečku Sezemicích vyhlásiti neráčili, tomu všemu z přečtení sem vyrozuměl.“ Přece však nyní po druhé prosí, aby arcibiskup kněze Jana do Sezemic stvrdil a „jich chudých pohořelých Sezemských, aby jim z dalších nákladův sešlo, litovati ráčil.“ List Jiříka Adlspacha k arcibiskupovi dd. 3. dubna 1585 z Pardubic. (Archiv arcib.)

aby zhotovil opis formátů téhož kněze Jana; že pak týž kněz sám osobně se k arcibiskupovi do Prahy dostaviti nemůže, omlouvá hejtman tím, že prý jest v letech sešlý a také nohy neduživé má.

Do vsi Dřevčic, kdež byla před tím fara po 2 leta uprázdněna, byl r. 1584 dosazen utrakvistický kněz František Rakovnický z rozkazu arcibiskupova; rychtář však právě v první neděli, když měl nový farář služby Boží konati, pryč odešel i s kostelníkem, kterýž měl klíče od kostela; a též jiné sousedy s sebou vedl k sousednímu sektářskému knězi. Byvše k zodpovídání pohnáni, omlouvali se Dřevčičtí, že prý jindy nebrali kněze od arcibiskupa, nýbrž od konsistoře utrakvistické; a hejtman Brandejský Martin Maminger z Loku a na Šestajovicích bera Dřevčické v ochranu svou, radil arcibiskupovi, aby spojil osadu Dřevčickou se Svymyslickou; radil to v tom úmyslu, aby Dřevčičtí vlastního pastýře nemajíce, zase dle libosti k blízkým sektářům docházeti mohli, zejmena do Svymyslic, kde farář k nauce bratří Českých se klonil [1]). Avšak se hejtmanovi nestalo po vůli, jelikož kněz František přece na faru Dřevčickou dosednul [2]).

V témž hejtmanství Brandejském uprázdnila se fara Předměřická (pod obojí); arcibiskup tam ustanovil r. 1585 kněze Jana Mateola za faráře; avšak císařský vrchní hejtman Hertvík Zeidlic z Šenfeldu a na Zvolíněvsi tomu připustiti nechtěl. Při Mateolovi měl týž vrchní hejtman některé důvody vážné, zejmena dřívější jeho život nepříkladný; pověst, kteráž jej předešla, potvrdil Mateol tím, že přišed do Brandejsa s listem arcibiskupským, když do zámku hned vpuštěn nebyl, v neuctivé mluvení

[1]) Kněz František píše o tom z Dřevčic hejtmanu Mamingerovi: „Vyrozuměl jsem z řeči rychtáře Dřevčického, že on maje zrozumění s knězem Václavem, farářem Svimislickým, aby kněze sobě nebrali žádného, pravíce ten rychtář, že jemu žádný člověk nerozkáže faráře na tu faru jich přijíti a tak ani na rozkaz nic váš, na to psaní, kteréž jste mně rozkázali včerejšího dne dáti, abych jim službou Boží posloužil i slovem Božím — to v nic obrátil jestit; a to se státi nemohlo skrze téhož rychtáře, neb hned ráno sebou vezmúce některý odtud sousedy i s kostelníkem pryč odešel jest a tak učinil, rozuměti pro břicho své pasení více nežli pro službu a slovo Boží, že u toho faráře v Svemislicích u oběda bývá, jako každú neděli, jakž správu mám, jakž páni Bratří ten obyčej mají, jakž sám pověděl ten rychtář, že Bratrem jest, obyčej tento činí. A tak rozkaz V. Mi. v tom opovrhl jest, chce a jestiť pánem tým rozuměti; ale kdyby loučky nebylo v tom drvu, nehořelo by a proti rozkazu jistému J. M. Císařský nepostavoval by se pánem ani proti J. Mi. arcibiskupu i konsistoři Pražský. (List kněze Františka dd. 21. Octbr. 1584, v archivu arcib.)

[2]) Avšak už zase r. 1588 hlásí se týž František jinam, žádaje dojíti tady v Brandejse, nebo v Čelakovicích, v Zápích nebo v Mezeříči. (List kn. Františka k arcibisk. z r. 1588. Archiv arcib.)

se dal, i to pravě, že psaní arcibiskupské [1]) sám císaři dodá a na hejtmana žalovati bude, že od něho psaní přijíti nechtěl. Mimo to se Mateol v Brandejse téhož dne opil a tím arci také se neodporučil. Ale hlavní příčina odporu hejtmanova spočívala v tom, že on už měl jiného kněze vyhlídnutého; neboť zamýšlel kněze Václava Štěpánovského, faráře ve Mšeně, dosaditi na faru Předměřickou. Za téhož kněze Václava Štěpánovského přimlouval se u arcibiskupa též Jan Jahodka z Turova, registrator desk zemských, jsa spolusoused a přítel Jana staršího Štěpánovského z Myšlína, měšťěnína a písaře městského panů Pražan Nového Města Pražského, kterýž byl otcem kněze Václava. Jahodka dosvědčuje, že kněz Václav obdržev od předešlého arcibiskupa Antonína Brusa náležité dovolení (literas dimissorias), přijal od „pana biskupa v Nitře v Uherské zemi ouřad svatého kněžství“ a že „do šesti neb sedmi let v městečku Mšeně farářem souc, vždycky jest se pokojně choval a chová až posavád“ [2]). Jelikož arcibiskup nařídil, aby kněz Václav Štěpánovský se pro správu pořádného přijetí ouřadu sv. kněžství před ním v Praze postavil, lze za to míti, že jej také skutečně za faráře do Předměřic konfirmoval.

Do Lužce poslal r. 1588 arcibiskup sám faráře Marka Flosculusa; ale Jiřík starší Vratislav z Mitrovic, císařský hejtman na

[1]) V listu, jejž arcibiskup podepsal, zůstala nedopatřením opisovače chybička; místo Předměřice stálo tam psáno: „Přemyslice“. Tohoto na první pohled patrného omylu ruče uchytil se hejtman Hertvik a takto napsal: „A podle toho V. Mi. oznamuji, že mi pan Jan Czyngulin Podvínskej, J. M. Císařské správce panství Brandejského, psaní V. Mi. ze strany přijetí kněze Jana Mateola na fáru Přemyslickou ukázal. Dále pak taky V. Kn. Mi. tajiti nemohu, že žádné vsi a kostela s tím jménem, kdež on kněz Jan farářem bejti chce, na panství Brandejským není; ale jest ves Předměřice, a v ní kostel na panství Brandejským, v kterémž se ne zoumysla teď některého času farář nedržel, než za příčinou tou, že sou se osadní po smrti faráře svýho po člověku hodném ptali a již námluvu s knězem Václavem Štěpánovským, který na ten čas farářem v městečku Mšeně jest, učinili.“ (Hertvík Zeidlic k arcibiskupovi dd. 7. října 1585; archiv arcib.)

[2]) List Jana Jahodky z Turova k arcibiskupovi dd. 13. října 1585 (Archiv arcib.) Jako „post scripta“ poznamenáno na cedulce: „Podle poručení V. Kn. Mi. Kněz Václav Štěpánovský těchto dnův jest se na Dobřichovicích najíti dal, chtěje se před V. Kn. Mí. postaviti, i taky svého pořádného dojití ouřadu kněžství svatého se spraviti; — ale že ste před tím dnem odtud odjeti ráčili, nevěda, kde by Vaši kn. Mst. konečně najíti měl, zase se jest do Prahy navrátiti musil. V čemž že jemu toho (z strany postavení) k neposlušenství a na zlou stranu vykládati neráčíte, nýbrž ho v tom při sobě omluvna a laskavě poručeného míti ráčíte, služebně prosím.“ List ten i s postskriptem byl dodán arcibiskupu Martinovi v Oseku 24. října 1585.

Chlumci zdráhal se toho kněze na faru pustiti, nýbrž sám kněze Jana Bilínského, faráře v Rosicích, na faru Lužeckou dosaditi usiloval.

Nezřídka rozličná města království Českého taktéž v pravomoc arcibiskupovu se vkládala. Faru v Loktě osazoval ode dávných časů řád křižovnický s červenou hvězdou. Avšak městská obec Loketská, byvši sektářstvím uchvácena, právo to arcibiskupovi jakožto velmistrovi křižovnického řádu naprosto upírala. Z té příčiny musel arcibiskup r. 1588 několikerou žádostí k císaři Rudolfovi II. se utéci, kterýž Loketským přísně nařídil, aby kollátorské právo arcibiskupovo nikterak nezkracovali. Nicméně již na jaře 1589 zase titíž Loketští sektářského faráře i kaplana do města uvedli, a teprv ráznějším zakročením arcibiskupa i císaře toho docíleno, že kollátorské právo arcibiskupovo průchod svůj obdrželo.

Do Kinšperka (Königsberg), kterážto fara taktéž už tenkráte křižovnickému řádu náležela, nechtěl purkmistr s městskou radou tamější přijíti faráře od arcibiskupa vyslaného, a tudíž zadali „protest"; avšak arcibiskup Martin r. 1588 protest takový co neoprávněný odmítl a vlastní právo své k osazení fary obhájil.

V témž roce městská rada v Krupce (Graupen) k rozkazu arcibiskupovu nepořádného kněze na nějaký čas vybyla, brzy však opět jej přijala. Když arcibiskup věc tu stížně na císaře vznesl, rozkázal Rudolf II. r. 1588 městské radě Krupecké, aby sektářského kněze odstranili a jiného nepřijímali nežli toho, který jim od arcibiskupa na faru podán bude.

Mezi obyvatelstvem Hor Kašperských (Bergreichenstein, jinak Ober-Reichenstein) a vesnicí Rejštejnem (Unter-Reichenstein) vznikl r. 1583 spor o faráře. V Unter-Reichensteinu byl farář, ač tam nebylo víc než 100 katolíků; na Horách Kašperských bylo 700 katolíkův, ale neměli faráře vlastního, nýbrž byli přifařeni k dolnímu Rejštejnu, což nemile nesli. I žádali purkmistr a rada Hor Kašperských arcibiskupa, aby prozatím farář aspoň o vánocích, velkonocích a hodech svatodušních služby Boží na Horách konati povinen byl, pak ale aby na Hory zvláštní farář byl dosazen, aby město se nemuselo vesnicí spravovati. Jelikož později vyřízení této jich žádosti bezpochyby za příčinou nedostatečného počtu duchovenstva se poodložilo, Kašperohorští dlouhým průtahem rozmrzelí sami sobě faráře zjednali bez vědomí a vůle arcibiskupa Martina v r. 1589; z čehož je arcibiskup přísně potíral a na jich neposlušnost u císaře sobě stěžoval [1]).

[1]) Teprv za arcibiskupa Zbyňka II. vyřízena byla tato záležitost na ten působ, že r. 1594 obdržely Hory Kašperské svého zvláštního faráře, kterýž

Hmotné poměry duchovenstva jak katolického či pod jednou tak utrakvistického nebyly v tomto čase příliš skvělé.

Arcibiskup bral svou výživu z příjmů řádu křižovnického, z kláštera cisterciáckého v Oseku [1]) a ze statku bývalého kláštera panen křižovních ve Světci.

Vrchním hejtmanem nad statky arcibiskupskými byl lékař Jan Winkelmann a sice nad Oseckým a Světeckým panstvím; správcem statků křižovnických pak byl Jan Toman Pořický z Roklína. Jak laskavým se jevil arcibiskup v jednání se svým úřednictvem, můžeme seznati z následující okolnosti. Toman oznámil v červnu 1584 písemně arcibiskupovi, že by s ním „o některé potřeby promluvení míti měl," ale kdyby prý musel na Hradčany jíti, „tehdy velmi pracně a s velikú těžkostí bych po schodích na horu v domě se vypravil." Dozvěděv se však, že arcibiskup téhož dne chce navštíviti klášter svaté Anežky, prosí jej Toman, aby se prvé u něho ve špitále křižovnickém zastavil. Že Tomanovi (ačkoli někdy dnou trpěl) tak zle nebylo, aby se byl sám na tu cestu odvážiti nemohl, viděti z posledních slov listu, kdež dí: „Neráčíte-li dolů dnes jeti, přijel bych já nahoru a některak bych vždy ty schody přetlačil." Musel tedy Toman míti pevné přesvědčení o zvláštní dobrosrdečnosti svého pána, tak-li se mu psáti odvážil. — V témž roce 1584 píše Toman z cesty své (v krajině Rychnovské a Jičínské) do Prahy, že všude veliké sucho panuje. Na všelijakou čeládku prý lidé všude žalují a na jich neposlušnost i krádeže. Také čeládka ve špitále křižovnickém v Praze podobných věcí se dopouštěla. Toman sice už dvakrát po svém odjezdu psal prý do špitálu, „aby každý svého povolání pilen byl a jiné k tomu měl, aby Vaši Knížecí Milost nehněvali." Avšak Toman sám skvělého výsledku svých napomenutí neočekává, an praví: „Bojím se, že mne tak poslechnou, jako židé Mojžíše poslouchali." Také ve zprávě své úřadní zaslané v červenci 1584 dí Toman, „že není hodné dobrého papíru kaziti a o té lotrovské čeledi psáti [2])." — Kde toho bylo zapotřebí, dovedl však arcibiskup také přísně vystoupiti a rázně s lidmi svými jednati. Na panství Oseckém a Světeckém

---

byl povinen, vydržovati kaplana, jenž by v dolejším Rejštejně služby Boží konal.

[1]) Ku zlepšení příjmů dal arcibiskup v Hrobě (Klostergrab, panství Osek) se značným nákladem r. 1588 znovuzříditi kamencovárnu (Alaunsudwerk), kteráž byla před tím úplně spustla, tak že několik let se tam nepracovalo.

[2]) Listy Jana Tomana k arcibiskupovi ze dne 4. června a 19. května 1584. (Archiv arcib.)

byl r. 1587 a 1588 hejtmanem Jan Hönstadt, kterýž velmi zle hospodařil. Neboť z obou statkův odváděl arcibiskupovi sotva třetinu té sumy, kterou jindy arcibiskup ze statků těch dostával [1]). Medek dal Hönstadta nejprvé prostřednictvím svého vrchního hejtmana Winkelmanna přísně napomenouti (v červnu 1588), a když to nezpomohlo, dal mu znáti arcibiskup, aby se sám z úřadu svého poděkoval, čehož Hönstadt neučinil. Tu posléze arcibiskup vyslal v září 1588 komandéra křižovnického v Mostu do Oseka s rozkazem, aby Hönstadta z úřadu sesadil, spolu však o to se postaral, by účty hospodářské v náležitém pořádku odevzdal, jelikož od sv. Havla téhož roku jiný hejtman a správce do Oseka bude ustanoven.

Zvláštní spůsob shledáváme v této době a sice, že velmi často kollátoři i osadníci rozličnými dárky poctu svou vrchnímu pastýři prokazovali. Tak na př. p. Václav Berka z Dubé požádav o kněze na faru Rychmburskou posílá (1582) arcibiskupovi k velkonocům dva jeřábky darem. Jaroslav z Martinic přimlouvaje se za faráře svého v Běronicích posílá arcibiskupovi 6 koroptví (1582). Převor kláštera Pivonského zasílá nádobu „medu bílého“ (1584). Krištof mladší z Lobkovic, hejtman kraje Plzeňského, odesílá ze své zahrady na Týně Horšovském arcibiskupovi několik melounů (1582). Zikmund Kaplíř ze Sulevic, jemuž arcibiskup prodal ves Všechlapy ku klášteru Světeckému patřící, poslal arcibiskupovi darem dva chrty. Jan Jiří a Jan Vilím ze Švamberka posílají (1584) k velkonocům arcibiskupovi jeřábka a slibují mu darovati jelena. Adam Chanovský z Dlouhé Vsi, jehož syn se nalezal ve službě arcibiskupově, poslal (1584) mladého „mimochodníčka“ (koně) a jindy (1587) 3 koroptve a 30 kvíčal arcibiskupovi darem. Joachim z Kolovrat zaslal (1584) arcibiskupovi z deputátu, jejž mu císař daroval, zvěřinu. Albert Jordán, rodák Mohelnický, poslal r. 1585 arcibiskupovi kadidlo a myrrhu, kteréž prý se nedaleko Vyškova v hojné míře nacházejí [2]). Adam Diogenius, děkan kapitoly Lito-

[1]) „Dann wir uns nicht wenig verwundern, dieses Jahres unserer Einkommen so wenig zu geniessen, da wir verschienener Jahre dieselbe in triplo ui ein Mehreres gebrauchet, anitzo aber zur Vorstehung unserer Hofhaltung ar erswo Geld hernehmen müssen.“ Erzbischof an Johann Winkelmann dd. 3(Juni. 1588. (Archiv arcib.)

[2]) Albertus Jordani ad Æpum dd. 9. Martii 1585, kdež takto píše: „] liquum quod adscribere Celsitudini V. putem, nihil est, nisi de iis, quae al quando patriae nostrae inesse tum ex historiis tum ex majorum nostrorum re tu percepimus et de quibus inter nos, cum simul essemus, confabulati su us, videlicet de thure et myrrha, quae non procul a Vischovia in quodam

měřické, zaslal (1588) lososa, kněz Valentin Parvus Tejnský, farář v Boušovicích, 10 kvíčal darem arcibiskupovi, a farář Bezdědický (1589) kopu vajec. Kněz Šroll z diecése Sv. Hypolitské poslal arcibiskupovi libru šafránu darem (1583).

Jak skrovné byly příjmy jiného duchovenstva, seznáváme z toho, že děkanu Landškrounskému, Janu Rosenblutovi, Olomoucký biskup Stanislav Pavlovský, r. 1683 nabízel kanovnictví v Brně spolu s farou u sv. Jakuba; ale Rosenblut zdráhal se důstojnost onu přijíti, ještoto prý tuze skrovné příjmy s místem tím jsou spojeny [1]). — V r. 1589 dosazen od arcibiskupa na faru v Mostě Jan Cuculus, kanovník kollegiátní kapitoly u Všech Svatých na hradě Pražském; toť patrný důkaz, že příjmy této kapitoly byly praskrovné.

Kněz Jan Mečlovinus byl r. 1582 od arcibiskupa dosazen na faru v Chauči; on však snažně prosí, aby se dostal na lepší místo, jelikož jest chromý a jinak churavý, aby nemusel ve svém stáří žebrati. Neboť farář v Chauči dostává ročně $15^1/_2$ korce žita, $1^1/_2$ korce pšenice, $2^1/_2$ korce ovsa, několik korců ječmene, a mimo to má několik luk; z toho žádný farář se vyživiti nemůže [2]).

V městě Mostu měl farář Kaspar Cruciger skrovné příjmy; na vybídnutí od arcibiskupa učiněné uvolila se rada městská, že z obecního jmění přidá farářovi ročních 10 kop; avšak s tím on se nespokojil, neboť jen pod tou výminkou chtěl v městě zůstati, dají-li mu 20 kop více než měl posud a mimo to ještě korec pšenice, korec ječmena, korec hráchu a bečku soli; když se to nestalo, Cruciger jinou faru sobě zjednal (1583).

Kaplanům se dávalo jisté služné a mimo to třetí díl „akcidencí“ t. j. poplatků štolových. V Landškrouně dostával kaplan za rok 30 tolarů (1583). V Litomyšli měl kaplan Pavel 30 kop ročně; ale nechtěl se spokojiti s třetinou štoly, nýbrž požadoval polovici; děkan Bartoloměj Flaxius však ve stížnosti své arcibiskupovi zaslané ukazuje na to, že dává kaplanovi větší služné, než v jiných

---

loco, qui Gradischo appellatur, copiose reperiuntur. Quod cum certe singulare et admiratione dignum omnibus est mortalibus, ego dum auro atque argent caream (quamvis indignum tali Domino munusculum), tamen loco summi muner partem quandam illius transmitto.“ (V archivu arcib.)

[1]) Joan. Rosenblut ad Æpum Prag. dd. 26. Octbr. 1583 (Archiv arcil

[2]) Námitku, která by se snad činiti mohla: odkud to, že nynější far. v Chauči svou výživu dostatečnou má? vyvrací Mečlovinus tím, že sděluj „Ratio est haec, quia non una contentus, sed quinque aut sex administr (parochias).“ Joan. Meczlovinus ad Æpum dd. 19. Martii 1582. (Archiv arcib

městech jest obyčej [1]) a že příjmy fary Litomyšlské jsou tak skrovné, že jemu více dati nemůže (1583). Když děkan Flaxius brzy potom stal se arciděkanem v Plzni (a později kanovníkem na hradě Pražském), dosedl na děkanství Litomyšlské Václav Brosius; ten však již r. 1588 pro nedostatek slušné výživy byl nucen zaměniti faru Litomyšlskou s farou ve Sobotce, kamž jej Oldřich z Lobkovic přijal.

Jan Nisel, farář v Novém Městě nad Metují (utrakvista), maje skrovné vyživení požádal obec r. 1589, aby jemu tu lásku jako předešlým farářům prokázali a každý po učiněném varu piva jednu vodní konev mláta pro snadnější vychování dobytka farářovi dávali. Ale bohužel seznal farář, že „už leto nastalo a láska, která by mně prokazována býti měla, že jest s sněhem sešla a zvětřila. Mně se zdá," tak píše farář purkmistru a radě Nov. Města [2]), „vaše chtění kdyby se vyhledati mohlo, bylo by něco potěšitelnější a mnohem platnější onomu synu marnotratnému v cizí krajině, jídával-li mláto s vepři; ját o ně k svému jídlu nestojím, neb nejsem mezi cizími, ale od vlastních ovec (ježto nejsou vepři) dobytku svému od vás fedrován býti nemohu, co jste prvé jiným dávali."

Obzvláště tam se farářovi zle dařilo, kde byl buď kollátor neb osadníci novotářskému učení nakloněni. Pán z Černína hrozil faráři Radnickému, že mu odejme desátek a jiného faráře si vezme, nebude-li se farář dle vůle pánovy u věcech náboženských říditi (1583). — Václav farář Zdický požádal v lednu 1587 arcibiskupa, aby jej od sv. Jiří jiným místem opatřil, jelikož pán z Lobkovic zapověděl úředníkům svým, aby farářovi desátek nedávali; také seno s farních luk mu rozprodali; letník (sýr letničný) od osadníkův jeho vybral farář Žebrácký; kněz Václav na té faře už víc utratil, nežli za svou práci přijal. — Kněz Marek Staroboleslavský, farář v Kozlích, žaluje (1588) na Jana Charváta na Bělušicích, že nemálo dědin i luka sobě od záduší Kozelského přivlastnil, louky posekati a obilí požíti dal, což faráři přináleželo. Farář tudíž nemůže „dobytečku" svému, z něhož na větším díle

[1]) „Minitatus discessum (Paulus sacellanus) et hoc levi de causa, quod li nimirum dimidiam denegassem partem ex accidentiis, quae fere quotidie enire solent, cui annuam promisi solutionem contra morem civitatum 30 Sexg. tertiam accidentium partem." Flaxius ad Æpum dd. 16. Octobris 1583. Archiv arcib.)

[2]) List kněze Jana Nisela Trutnovského k purkmistru a radě Nového Města d Met. (Archiv města Nov. n. Met.; sdělil nám p. J. K. Rojek, děkan v Budyni.)

živnost svou má, ani stébla sena jísti dáti; proto kněz Marek objednal sobě u Krištofa z Lobkovic faru Radonickou a prosí arcibiskupa za dovolení, aby se tam o Havle stěhovati mohl [1]). — Jiří hrabě z Gutensteina pod ztracením hrdla zapověděl poddaným svým v Bezvěrově (Wasserau), aby nedávali desátek faráři Eberdorfskému, Jiřímu Eberhartovi (1585); ano dokonce jim poroučel, aby ve všelikých potřebách duchovních na př. křtech, pohřbech se uchylovali k protestantskému faráři Hostouňskému, a nikoliv do Ebersdorfu; skutečně také to spůsobil, že faráři Eberhartovi po 2 leta desátek byl zadržován, pročež stařičký tento kněz byl nucen arcibiskupa za ochranu v té věci žádati [2]). Jan z Widršperku, jakožto kollátor přimlouvá se u arcibiskupa [3]) za faráře Jiřího řka, že „dosti malou farku má.“ — Děkan v Landškrouně, Baltazar Queitzsch (1584), měl ročně pouze 90 tolarů, ježto předchůdcům jeho se dříve dávalo 140—150 tolarů ročně, a mimo to 6 měr žita a 6 měr ovsa. — Valentin Parvus Tejnský, farář Boušovický (1588), žádá o jinou faru, jelikož už jest starý a práce pro něho v Boušovicích příliš těžká, skrze lesy v dešti a blátě choditi musí a ještě prý mu osadníci „neradi kus chlíba poskytnou.“

---

[1]) Marek Staroboleslavský, farář ve vsi Kozlích, k arcibiskupovi dd. 9. srpna 1588. (Archiv arcib.)

[2]) Georg Ebrhart an d. Erzbischof dd. 18. Aug. 1585 (Archiv arcib.): „Gelangt demnach an Euer Fürstl. Gn. mein demütiges Bitten, die wollen mich armen alten Priester in Gnaden bedenken, dem viel gedachten Grafen seinen Frevel nicht gestatten, dass er die Kirchen spolire, den Pfarrherrn das ihre entziehe, sondern dass er mit seinen Unterthanen die schleunige Verordnung thue, damit mir mein versessener und verdienter Liedlohn von seinen Unterthanen möcht gereicht und gegeben werden.“

[3]) Jan nejstarší Vidršperger z Vidršperku a na Mutěníně k arcibiskupu Pražskému dd. 18. září 1585. (Archiv arcib.) Týž praví o hraběti z Gutnštejna jenž byl naň žaloval u arcibiskupa: „Jestliže jest mu se co ublížilo, má pořad práva, sem mu dosti usedlej; než co se duchovních věcí dotejče, o ty věci se k V. Kn. Mi. utíkám, a již toto po třetí na V. Kn. M. vznášim, že on pán z Gutnštejna vždy toho desátku týmž lidem poddaným svejm dáti zbraňuje a pod hrdlem ztracení, aby nedávali, zapovídá; — to nemohu vyrozuměti proč? Leda proto, že sám spletenej u víře jest a nám katolickým lidem ani kněžím našim nic dobrého nepřeje, svůj kostel římskej porušíc mému též učinit by chtěl. Sem té celé a nepochybné naděje k V. Kn. Mi., že jemu dostatečné psaní o to učiniti ráčíte, aby on takový desátky poddaným svým knězi mýmu (Jiřímu faráři v Eberdorfu) dávati nezbraňoval, což voni rádi dávati chtí, nýbrž i sami se doprošují, tak aby od toho domu Božího odtrženi nebyli, s nimi po smrti co s hovady do polí, aby se jako se jiným děje, nevozili, což věřím, že tak učiniti ráčíte.“

Nechuti osadníkův k placení desátku hleděl časem některý po větších příjmech bažící duchovní využitkovati tím spůsobem, že hodlal v držení dvou neb více far se uvázati a osadníkům sleviti. Tak Martin, utrakvistický farář v Zlatníkách, smluvil se (1589) s osadníky Jirčanskými, že přisluhování v Jirčanském chrámě na půl desátku k sobě přijme; avšak konsistoř jemu rozkázala, aby se do fary Jirčanské nikterak nevkládal.

Výživa farářů byla na mnohých místech v Čechách také velice tím ztenčována, že jim obec ukládala povinnost, živiti officiály školní čili učitele. Obyčej ten vznikl takovým spůsobem, že farářové v dřívějších dobách v 15. a 16. století z lásky učitele školního s sebou do fary k obědu brávali. Měliť tehdáž duchovní správcové od lidu veliké dary, tak že jich sami s čeládkou svou spotřebovati nemohli. Jelikož pak učitelové se s nimi ve víře katolické srovnávali, svaté vzývali, za mrtvé se modlili, při mši sv. zpěvem a hudbou spolupůsobili, brali je k sobě farářové nejprv u sv. Jindřicha v Praze, odkudž zvyklost ta i jinam se rozšířila, tak že učitelové se domnívali, že farář jest povinen jim výživu dávati. Avšak ku konci 16. století se poměry podstatně změnily. Učitelové většinou hlásili se k učení luteránskému, kalvínskému a vůbec sektářskému, řády církve sv. zachovávati se zdráhali, vel. Svátosti se rouhali, a faráři katolickými se nespravovali, nýbrž chtěli naopak, aby správce duchovní jimi se řídil a jejich vůle poslouchal. Farářové sami nyní skrovné příjmy měli a za takových okolností vším právem učitele sektářské živiti se zpěčovali [1]).

Děkan Rosenblut měl v Landškrouně (1583) mimo 6 korců žita a ovsa 140 tolarů; z toho musel dát kaplanovi 30 tolarův, a ze zbývajících 110 tolarů živiti sebe, kaplana i učitele, opatřiti šat, knihy a jiné věci potřebné; jinak neměl děkan ani zahrady, ani pole. Žádal, aby mu bylo dáno aspoň 200 tolarův, a když se jeho žádosti nevyhovělo, jiným místem se opatřil. — Jan Matheol, farář v Kožlanech, byl povinen chovati rektora školního na stravě; on to ale nečinil, začež učitel se odměňoval tím, že do chrámu ráně nechodil.

Kněz Martin, farář v Kolínci, stěžoval si u arcibiskupa, že Kolínci dostatečné výživy nemá; i byl ustanoven do Netolic. On však tam jíti nehodlá, jelikož příjmy tamnější jsou nedostatečné; neboť ze tří nejlepších vesnic dal pán Rožmberka udělati

[1]) Supplikace konsistoře utr. k císaři Rudolfovi II. ze dne 22. bř. 1589. v dodatku č. 12.

velký rybník a tak zmizelo desátků do dvou kop kbelců; z jiných tří vesnic dal týž pán udělati oboru. A mimo to musel by prý farář živiti officiály školní, kdežto by ani sama sebe na ty skrovničké příjmy uživiti nemohl [1]).

V městě Slaném měl děkan (pod obojí) kopu grošů na týden, kdežto rektor školní měl do roka stálého platu 40 kop a kantor 20 kop; mimo to měli učitelové koledu, sobotales, jarmarkales, masopustales, dušičkales, platy od pohřbu a za jiné zpěvy. A přece Slánští učitele děkanovi „na hrdlo strčili, aby jim každodenně oběd a večeři dával, a jim se vší svou čeládkou sloužil; a oni jako páni přijda na děkana budou škroukati, že toto slané, onono neslané; nedostane-li se, vem kde vem, pánům žákům jísti dej, tak že nebohý děkan musí časem hlad trpěti a netoliko šat nějaký ale ani knížku aby sobě koupil za svou službu, u nich s to býti nemůže. Ale žák, nedostane-li se mu co, maje takový plat, může sobě poručiti. Nočně učitelové doma nesedajíc šenkýřkám fěrtušky přetřásají místo modlitby za lid a učení se pobožnosti [2])." Konsistoř pod obojí zastala se děkana Slanského, jakož i děkana Velvarského, od něhož taktéž učitelové stravu požadovali; konsistoř rozhodně vyjádřila před císařem své přesvědčení, že žádný kněz není povinen officiály školní živiti neb jim pohodlí ve faře činiti, poněvadž fara jest pro faráře a kněží, a škola pro žáky a officiály; zbožná nadání učiněna jsou k záduším, farám a oltářům; farář oltáři slouží a z oltáře živ býti má; školní officiálové však mají své platy od mládeže a od obce; na tom přestati jsou povinni.

Ačkoli zákonem zemským bylo (r. 1552) ustanoveno, že každý kněz učině kšaft pořádný může svůj statek komuž by koli chtěl odkázati [3]), bez překážky kollátora, nicméně i za vlády arcibiskupa Martina naskytují se časté případy, kdež kollátorové stateček po farářích pozůstalý bez ohledu na kšaft neb na zákon o intestátu sami pobrali. Když kněz bez posledního pořízení zemřel, (což slulo „intestát"), náležela dle obyčeje zemského jedna třetina odúmrti čili pozůstalosti kollátorovi (patronovi) fary, druhá třetina příbuzným nebožtíka, poslední třetina arcibiskupovi. Podotknouti vš-k sluší, že arcibiskup Medek tuto třetinu jemu přináležející p o sebe nepřijímal, nýbrž jinam k dobrému účelu ji ustanovoval. T k na př. po smrti Michala Neumanna, faráře v Seitdorfu, rozká- l

[1]) List kněze Martina k arcibiskupovi dd. 16. října 1583. (Archiv arci .).

[2]) Supplikace konsistoře utr. ze dne 21. bř. 1589. Viz v dodatku č. 1.

[3]) Kšaft musel však dříve býti ku stvrzení předložen arcibiskupovi (i utrakvistech konsistoři dolejší).

jeptiškám cisterciáckým [1]) v Dolu Mariině (Marienthale), aby veškeru pozůstalost na 3 rovné díly rozdělily; jeden díl aby připadl arcibiskupovi; díl ten však daruje arcibiskup arcipřištovi Žitavského kraje s napomenutím, aby částku z toho záduší Seitdorfskému udělil; druhý díl náleží klášteru Marienthalskému, třetí pak příbuzným, z kteréžto části také duchovenstvu klášterního patronátu skrovné přilepšení má býti uštědřeno.

Někteří však kollátoři nespokojili se třetinou, která jim při intestátu náležela, nýbrž pobrali všecken statek nic na to nedbajíce, ať kněz kšaftu zanechal nebo nezanechal.

Po smrti Kožlanského faráře Víta dal zástavní majitel Kožlan Jan Tejřovský z Ensidle „co po svém chlapu dědičném obilí suté z ponebí, koně z marštale, krávy a ovce z chlíva, pivo staré po celém varu z pivnice, vozy, šaty, cínové nádobí i knihy pobrati a z toho ani jednoho peníze na opravu kostela, který brzo padne, nedal.“

Jakub Černín z Chudenic po smrti kněze Blažeje, kterýž byl 25 let farářem v Lišťanech, pobral statku za mnoho set zlatých jako krav, vepřův, ovec, jednoho koně, peněz hotových nemálo, obilí za čtyry kopy grošů, truhel a jiného nábytku, šatů, jako čub (kožichů), cínového nádobí, sýra, másla; mimo to i rejstra k záduší a faře náležející kollátor k sobě vzal (1581), aby nový farář Lišťanský, Jan Bartlík, nemohl věděti, čím jemu kollátor jest povinen. Nicméně kněz Bartlík každoročně kollátorovi dával, co mu dle starobylého obyčeje náleží, a sice ku štědrému večeru čtvrť vola uherského a koláč, ale pan Černín jemu faráři zpěčoval se dávati desátý mandel z každého obilí, jakž byl povinen. Taktéž kollátor nechal spustnouti chrám i faru; fara byla všecka naskrz shnilá, ze všech stran odkrytá a pustá, den ode dne kus po kusu jí upadal; a když přívaly dešťové přišly, ze všech stran do pokojů teklo. Mimo to patron lán dědiny a sad od fary odňal, a chalupu, kterou předešlý farář Blažej vystavěl, aby v ní chudí lidé pro obsluhu chrámu Božího bydleli, kollátor k svému vlastnímu užitku obrátil a chová v ní podruha, na nějž 10 dní roboty uvalil [2]).

Ondřej Klinser obdržel faru v Ervěnicích (Seestädtel) pod kollátorem Divišem z Michalovic (1586); týž oznamuje arci-

[1]) Erzbischof Martin an die Nonnen zu Marienthal dd. 23. Mai 1587. (Archiv arcib.)

[2]) Jan Bartlík, farář Lišťanský, k arcibiskupovi dd. 1585 (?) (Archiv arcib.)

biskupovi, že v celé krajině Žatecké jakož také okolo Ústí nad Labem kdykoli zemře kněz katolický, kollátoři statek jeho pozůstalý násilím uchvacují, ano hrozbami i vězením na příbuzných neb čeládce ještě více, než skutečně pozůstalo, vynutiti chtějí.

Měl-li farář některý dobrou vůli se svým kollátorem, vynasnažil se, aby v čas proti takovému násilnému uchvácení stateček svůj pojistil; stalo se to tím spůsobem, že sobě vyžádal od kollátora listinu, kteroužto kollátor uděloval svému faráři právo a výsadu, aby se statkem svým dle libosti své naložiti a o něm kšaftovati mohl. V r. 1585 Diviš Břeský z Ploskovic a na Mačicích udělil faráři Bukovnickému, Janu Citerovi, výsadu, „aby statek svůj mohl buď za živobytí svého dáti, buď o něm kšaftovati, komu by se jemu kdykoli dobře líbilo, bez překážky kollátora a dědiců jeho; buď statek ten na hotových penězích, klenotích aneb dobytku, svrškách a nábytku neb na čem koli záležející.“

Dotčený však kollátor faráři Bukovnickému laskavost svou také tím prokázal, že pro případ intestátu vzdal se třetiny pozůstalosti, kteráž mu dle zřízení zemského přináležela; což vyjádřeno v tato slova: „Nad to i vejše neuchoval-li by ho (faráře) Pán Bůh od smrti prvé, nežli by o svém statečku mohl jaké porovnání a pořízení učiniti, tehdy ten všecek aby na přátely jeho krevní a příbuzné celým a dokonalým právem beze vší vejminky připadl a jim vlastně byl náležející, vše bez mé, dědicův a budúcích mých kollátorův i jiných lidí odporu a na to sahání i jiné překážky vší a všelijaké.“ List ten dotvrzen byl mimo podpis a pečeť Diviše Břeského jakožto kollátora ještě podpisy a pečetmi tří svědků: Jana Václava Branišovského z Branišova a na Frýmburce; Jana Markvarta Koce z Dobrše a na Vohrazenicích; konečně Jana Vintýře z Vlčkovic a na Kolínci. — Podobnou nezištnost dokázal hejtman p. Vratislava z Pernštejna na Litomyšli (1581). Neboť když zemřel kněz Václav, farář v Cerekvici, hejtman netoliko stateček jeho neuchvátil, nýbrž celá 2 leta čekal, budou-li se příbuzní zesnulého ze Slezska o pozůstalost hlásiti. Když se to však nestalo, rozdělil hejtman r. 1583 knihy a šatstvo po faráři pozůstalé mezi vůkolní duchovenstvo, uloživ jim, aby v modlitbách svých na nebožtíka pamatovali.

Důkaz toho, že celkem hmotné poměry duchovenstva v Čechách skvělé nebyly, shledáváme také ve spůsobu, jak se duchovenstvo chovalo v případech, kde nové daně jemu se ukládaly. V r. 1586 nařízena byla na sněmě českém sbírka z obilí, aby z každého strychu 2 groše se platily. Farářové okresu Mlado-Boleslavského poslali

schválního posla k arcibiskupovi s dotazem: „Také-li se dotčená sbírka na nás chudé faráře vztahuje, čehož se nenadějeme, abychom k naší škodě a záhubě spolu zárovno se stavem panským a rytířským platiti měli.“ Avšak téhož roku 1586 ještě jiné překvapení bylo duchovenstvu uchystáno. Rudolf II. žádal na něm půjčku 12000 zlatých a ustanovil k tomu cíli zvláštní komisary: arcibiskupa Martina, Jáchyma z Kolovrat, Jana z Lobkovic a Adama ze Šternberka, aby peněz takových sehnali. Komisaři povolali ke dni 3. října zástupce duchovenstva, zejmena opaty a přednosty klášterů do arcibiskupské residence v Praze, kdež jim žádost císařská byla sdělena. S žalostí zprávu tu vyslechnuvše prosili někteří představení chudých klášterů se slzami v očích, aby k takovému platu přidržováni nebyli, jelikož sami dosti nuznou výživu mají. I usnesla se komise císařská na tom, aby od těch chudých duchovních nic se nežádalo. Ostatní pak duchovenstvo uvolilo se, že místo vyžadovaných 12000 dá císaři 15000 zlatých a sice nejen jakožto půjčku, nýbrž darem s tou však důtklivou prosbou, aby příště tak veliká břemena se jim neukládala [1]). Jelikož ale peněz těch kláštery pohotově neměly, nýbrž si je vypůjčiti musely, žádaly císaře, aby jim splacení zmíněné sumy ve dvou termínech r. 1587 bylo připuštěno.

3. Duchovní správa. Sv. svátosti a bohoslužba. Život věřících.

Porovnávajíce dobu předešlou za Antonína Brusa uplynulou s poměry duchovní správy, jaké nastaly pod arcibiskupem Medkem, shledáváme, že se mezi lidem katolickým i duchovenstvem mnoho nezlepšilo. Lid (máme ovšem na zřeteli ten lid, který se posud

[1]) „Gemeldete Geistliche selbst persönlich erschienen, Euer kais. Majestät Willen und Meinung angehört, sich wol am ersten sehr beschwert, weil sie selbst arm, dass ihnen auf dies mal nicht möglich war, Euer kais. M. Willen nachzukommen, und sonderlich etliche Arme, die sich selbst kaum erhalten können, mit weinenden Augen sie zu verschonen demütiglich gebeten, darüber wir Comissari Rath gehalten und befunden, dass die Armen zur Ruhe solten verbleiben, aber mit den Andern, so eines besern Vermögens seien, ist auf das Fleissigste von uns gehandelt worden; habens endlich dahin gebracht, dass sie Euer kais. M. 15.000 nicht lehenweis offeriren, sondern als gehorsame unterthänigste Capläne verehren und schenken, auf solche Mainung, dass Eure M. sie hinfürder mit solchen Contributionibus allergnädigst nicht wollen beschweren.“ Bericht der Commissäre: Martin, Erzbischof zu Prag, Joachim von Kolowrat, Jan von Lobkowitz, Adam von Sternberg an den Kaiser dd. 6. Okt. 1586. (Archiv arcib.)

k církvi hlásil, s vyloučením sektářův) v některých krajinách, kam novotářství posud nevniknulo, byl dosti zbožný a liboval sobě ve cnostech křesťanských [1]); kde však žili katolíci uprostřed jinověrců, tam vzmáhala se brzy lhostejnost u víře, kteráž jevila se nevážností k duchovenstvu, zanedbáváním služeb Božích a různými prostopášnostmi. Spatřujíce, kterak protestanté svým kazatelům (pastorům) všecken řád bohoslužebný předpisují, domnívali se nezřídka i osadníci katoličtí, že jsou oprávněni, taktéž farářům svým rozkazy o pořádku služeb Božích dávati a že vůbec u věcech duchovních a náboženských nastala jakási volnost, tak že nejsou povinni dle vůle duchovního správce se říditi. A jest-li že farář pevnou vůlí zákony církevní ku platnosti přivésti se snažil, osadníci zadržováním povinných dávek, obzvlášť desátku jej obměkčiti a k ústupkům nakloniti obyčej měli. Přihodilo-li se, že purkmistrem zvolen byl nekatolík a že také do městské rady neb obecního výboru lidé buď novotářskému učení přející nebo dokonce rozhodní protestanté se dostali, tuť nezbývalo duchovnímu pastýři nic jiného, leč největší nátisky snášeti a povinnost svou plniti, aneb záhy o jiné pokojnější místo se postarati.

V Plzni byl purkmistr a konšelé vyznání katolického, avšak spůsob, jak se k arciděkanu svému chovali, svědčil o pravém jejich smýšlení. V r. 1586 zemřel tam syn chudé vdovy, kterážto požádala arciděkana, aby zemřelý pochován byl na katolickém hřbitově; jelikož syn té vdovy před úmrtím přijal svátost pokání a svátost oltářní, pochoval jej arciděkan s příslušnými obřady. Avšak rada městská dala zavolati vdovu, kostelníky i hrobaře a tázala se jich: kterak se mohli opovážiti, onoho jinocha na hřbitově pochovati. Když pak odpověděli, že se to s povolením arciděkana stalo, pravili konšelé, že k tomu arciděkan oprávněn nebyl a dali vdovu i s kostelníky a hrobařem do vězení v okovech vsaditi. Mimo to vůbec purkmistr s konšely za pány a strážce chrámu se považujíce dávali na věži zvoniti ku svolání městské rady aneb

[1]) „Populus hujus patriae optimus est, tum urbis, tum pagorum nobisque maxime addictus ob rerum antiquarum Ecclesiae restitutionem.“ Joachin Petronellus, parochus Aujezdensis ad Æpum dd. 3. Jul. 1583. (Archiv arcib. — V týž rozum vyjadřuje se Lukáš Perger S. J. listem na Krumlově daným k arcibiskupovi (dd. 12. dubna 1584): „Non credit Rdssm. Cels. Va., quam piu et catholicus sit hic populus; video enim hic et certe magna animi mei consolatione homines pios et bonos, qui sincere et pure sanctissimam communionem sub una, processiones et rem divinam constantissime colunt, amant et observant.“ (Archiv arcib.)

k zahájení právních rozepří, čehož se odvažovali proti všelikým zákonům církevním.

V Litomyšli byl horlivý kněz Bartoloměj Flaxius r. 1586 děkanem. Ale tříletou neunavnou prací nebyl s to, aby značné nápravy docílil. Většina obyvatelů katolických sice chodila do kostela, avšak ku sv. zpovědi a sv. přijímání málokdo přistoupil. Jistého z bludařství podezřelého osadníka, který bez sv. svátostí zemřel, zdráhal se děkan pochovati; i přinesli mrtvolu před faru a nechali ji celé tři dni přede dveřmi u fary státi, tak že děkan ani ven vyjíti nemohl. Hejtman, ač katolík, spíše nadržuje bludařům a děkana nikterak v ochranu nebéře; z těch příčin žádá děkan arcibiskupa, aby jiným místem jej opatřil.

Bylo-li tak v městech, nedivme se, že na vesnicích ještě horších věcí nejednomu faráři katolickému bylo zakusiti. Kněz Václav Hodovský byl od arcibiskupa r. 1586 poslán za faráře do Tachlovic, ale proti vůli kollátorově. I dal kollátor vlastního otce farářova čtyři dni věznit, a také čeládku jeho i posly vězením zdržoval. Když se farář chtěl na koni aneb aspoň pěšky vypraviti k jenerálnímu vikáři Pontánovi z Braitenberka, osadníci mu toho dopustiti nechtěli a rychtář i za oděv jej chápal, aby ho zadržel. Do kostela (bezpochyby z návodu kollátora) faráře pustiti se zdráhali. Když pak se po několika dnech farář na osedlaném koni přece na cestu vydal, jak mile z fary vyjel, hned k šturmu udeřili, sedláci se sběhli a s pokřikem faráře až do třetí vsi honili; když pak se zas do Tachlovic navrátil, tak jej střežili, že ani vyjíti nemohl, tím méně (byloť v červenci) obilí farní sklízeti. Ale Hodovský nebyl muž bázlivý; navzdor tomu nevelmi lichotivému přivítání ustanovil se na tom, že v Tachlovicích zůstane a jen žádal arcibiskupa za připsání ku kollátorovi, že se s vůlí arcibiskupovou do Tachlovic dostal, aby se mu tedy žádné příkoří nečinilo.

Co se svátostí dotýče, a především k ř t u sv., bylo všem kněžím nařízeno, aby vodu křestní na bílou sobotu jakož i v sobotu před svatodušními svátky světili. Křest sv. udílen jazykem latinským; avšak často žádali osadníci, aby farář jazykem českým křest dítek vykonával; když se tomu farář Litomyšlský opřel, ihned vyhrožovali osadníci, že nebude-li česky křtíti, stanou se luterány. Velmi často naříkali duchovní správcové katoličtí, že nekatoličtí praedikanti do domů katolických osadníků se vtírají, novorozené dítky křtíce.

S v á t o s t o l t á ř n í udělovali kněží katoličtí osadníkům svým podle papežského dovolení buď pod jednou neb také pod obojí

spůsobou. V dekanátu Mostském byli o velkonocích r. 1582 u sv. přijímání: V Mostě pod jednou 100, pod obojí 400 katolíků, v Bilíně 50, v Lužici 20, v Měronicích 18, v Holečicích 10, v hořejším Jiřetíně 105, v Radčicích 500, ve Světci 1, vesměs pod jednou; v Oseku 200 pod jednou, 160 pod obojí; v Hrobě 42 pod jednou, 125 pod obojí; v Jeníkově 100 pod jednou, 300 pod obojí; v Čauši 130 pod jednou, 30 pod obojí; v Zlatníkách (Schladnig) 80 pod jednou, 100 pod obojí; v Kopistech (Kopitz) počet neznámý; v Duchcově 332 pod jednou. Bylo tudíž v celém 15 farních osad čítajícím okršku Mostském pod jednou přijímajících 1688, pod obojí 1115.[1]). — Na Krumlově přistoupilo o velkonocích 1584 ku sv. přijímání pod jednou 1800, pod obojí 100 katolíků, lid v krajině tamější byl velmi zbožný a zcela katolické církvi oddán, jejížto zákony bedlivě vykonával. — V Redvicích bylo r. 1588 o velkonocích 1500 pod jednou přijímajících. — V Kadani sektářstvím silně uchvácené přistupovalo ročně pouze 50 pod jednou a 400 pod obojí ku stolu Páně. — V Kožlanech r. 1583 přistoupilo o velkonocích 300 lidí ku sv. přijímání. — Z okršku Česko-Lipského oznamuje tamější děkan proboštu Pražskému Skriboniovi, že téměř nikdo k velkonočnímu sv. přijímání nepřistupuje.

Arcibiskup Martin přál sobě, aby v kostelích katolických bylo zase všeobecně zavedeno přijímání pod jednou toliko spůsobou. Jelikož pak dle výsady r. 1564 od papeže Pia IV. udělené nemohl přijímání pod obojí zakázati tam, kde už po roce 1564 bylo zavedeno, obmezil se arcibiskup tím, že nedovolil zaváděti přijímání pod obojí na takových místech, kde před tím obyčeje toho nestávalo. Děkan kapitoly v Litoměřicích oznámil r. 1587, že někteří katolíci v Litoměřicích jsou toho žádostivi, vel. Svátost pod obojí spůsobou přijímati. Načež arcibiskup rozkázal, že co se doposud nestalo, ani budoucně místa obdržeti nemá, že tudíž děkan lépe učiní, když všem katolíkům bez výminky vel. Svátost pod jednou toliko spůsobou podávati bude [2]). Arcibiskupa Pražského pohnulo k takovémuto rozkazu upřilišování jak se strany sektářů, tak i některých utrakvistů, jenžto tvrdili a učili, že přijímání pod obojí zakládá se na ustanovení samého Pána Krista

[1]) Valentinus Cziekan, decanus tractus Pontensis ad Æpum dd. 29. April. 1582. (Archiv arcib.)

[2]) List arcibiskupa k děkanu Litoměřickému ze dne 25. dubna 1587. (Archiv arcib.)

a že k tomu není zapotřebí zvláštního dovolení nejvyššího biskupa křesťanského [1]).

Rovněž usiloval arcibiskup o to, aby mezi utrakvisty zrušen byl nechvalný obyčej, udělovati vel. Svátost oltářní malým dítkám. Za tou příčinou musel každý farář pod obojí, kterýž na císařském panství místo obdržel, arcibiskupovi slavným slibem písemně stvrzeným se zavázati, že malých dítek ku sv. přijímání nepřipustí.

Nemocným donášeli správcové duchovní nejsv. Svátost v kalichu neb ciborium. Děkan Landškrounský šel 10. září 1584 k nemocné, nesa v kalichu sv. hostii. Tu však povstal náramně prudký vítr, kterýž sv. hostii z kalicha (nepřikrytého) vyrval, tak že na trávník padla. Děkan ji s uctivostí zdvihnul a k nemocné donesl, onen pak drn vykopav do sakristie uschoval a případ arcibiskupovi oznámil, žádaje za poučení a podrobuje se každému pokání, ač svatosvatě ujišťuje, že nehodu tu nikterak vlastní neopatrností nezavinil.

Výroční slavnost Božího Těla konala se od katolíků s velkou okázalostí; císař Rudolf II. sám v slavném průvodu míval obyčej se súčastniti. Na mnohých místech bylo zvyklostí, že nejen v den Božího Těla, nýbrž také v následující neděli a v oktáv Božího Těla procesí se konalo; ano někde už ve středu před slavností Božího Těla první průvod s vel. Svátostí držán býval. V městech však, kde novotářské nauky příliš byly rozšířeny, kladly se všelijaké překážky proti této slavnosti. Tak se zejmena stalo v Kadani, kdež v r. 1586, ač císař sám výslovně rozkázal všem městům království Českého průvod Božího Těla konati [2]), rada městská se dle toho nezachovala.

O velké chudobě četných záduší v době té svědčí časté žádosti arcibiskupovi předkládané, aby on sám obřadní knihy jednotlivým chrámům farním poslal a daroval. Landškrounský

---

[1]) „Oznamuji o některých farářích a colatořích v tom děkanství Prachenském a jak oni súce sami svedeni a vůdcové slepí velice a škodně lidi katolické svozují skrze communii sub utraque, kterúž ti svedení a bludní lidé nenáležitě v bludech kacířských přijímají, neb oni tak věří a praví, že communio sub utraque není z dovolení a půjčení a vyměření nejvyššího biskupa křesťanského, ale, že jest ona z přikázaní a z ustanovení samého Pána Krista a to z potřeby dojíti odpuštění všech hříchů smrtedlných a pro dojití spasení duše a života věčného.“ Martin Strakonický, děkan Prachenský, k arcibiskupovi dd. 30. dubna 1587. (Archiv arcib.)

[2]) Nařízení Rudolfa II. ku všem městům v Čechách dd. 23. květ. 1586. Viz v dodatku č. 8.

děkan Jan Rosenblut žádá (odvolávaje se na výslovný o tom slib arcibiskupův), aby mu arcibiskup daroval Missál a Breviář Pražský (1583); což když se hned nesplnilo, děkan po druhé prosbu svou opětuje. — Farář Litrbašský Martin Václav prosí arcibiskupa o darování nové Agendy (ritualu) a Missálu. — Jindy si pomáhali osadníci sbírkami. Když 25. dubna 1588 vykraden byl farní chrám v Uhošťanech, požádali katoličtí osadníci arcibiskupa o „kommendaci" čili odporučení, „aby u zbožných katolických pánů, prelátů, farářů a obcí" dárky sbírati a z toho náčiní bohoslužebné sobě opatřiti mohli [1]).

Svaté oleje, jichž se při udělování křtu a posledního pomazání užívá v Církvi katolické, rozesílaly se každoročně o velkonocích z Prahy, kdež je arcibiskup světil, do všech krajů rozsáhlé diecése děkanům, kteříž je mezi faráře okršku svého rozdělili. Za to odváděli farářové arcibiskupovi církevní daň či poplatek, jenž se nazýval „podymné" (fumalia). Podle toho, jestli farář každoročně přijímal sv. oleje od děkana, soudilo se o něm, že stojí věrně k Církvi; když ale někteří správcové duchovní v té věci liknavi jsouce, některý rok se o sv. oleje hlásili, jindy nic, bylo lze o nich se domýšleti, že se kloní k zásadám protestantským. Děkan Česko-Lipský stěžuje si, že v tamějším okršku pouze 6 farářů sv. oleje brává, ostatní však odpadli k sektářství. V okršku Kadaňském byli jenom 4 faráři, kteří se o sv. oleje hlásili. V okršku Landškrounském čítalo se 10, v Litomyšlském 7 farářů katolických, jimž se sv. oleje každoročně dávaly. Děkan Prachenský, Martin Strakonický, žaluje u arcibiskupa na faráře Bukovnického, že jeden rok sv. oleje přijal, po dvě leta však jich nevzal; byl to kněz, kterýž měl kollátora luteranského a sám též byl ve spojení se sektáři. — Mimořádným spůsobem někdy sám kollátor pro sv. oleje k arcibiskupovi poslal, jak to na př. r. 1584 učinil Jiří z Martinic, požádav o sv. oleje „do všech tří přihrádek" posvátné nádoby pro chrám Smečenský a Družecký [2]).

Svátost pokání mnozí křesťané zanedbávali, jelikož svůdně

---

[1]) „Bitten um einen Patent oder Commendation, dass sie von frommen christlichen katholischen Herrn, Praelaten, Pfarrern und Comunen eine Steuer zusammen colligiren und also was zum Gottesdienst gehörig, desto eher und besser zu Wege bringen könnten." (1588. Archiv arcib.)

[2]) Jiří z Martinic k arcibiskupovi Pražskému dd. 28. března 1584; týž dokládá: „Kněz Pavel Societatis Jesu, kterýž zde na ten čas jest, kde by co náleželo, to by rozdělil." (List v archivu arcib.)

na jejich mysl účinkovala všeobecná čili „houfná“ zpověď [1]), jakouž protestanté zavedli, čímž vzbuzena u mnohých domněnka, že bez pravého a náležitého pokání a bez rozhřešení kněžského lze odpuštění hříchů dosíci. Bludné to domnění tím více se vzmáhalo, jestliže farář osady katolické byl nakloněn novotářské nauce, sám zpověď soukromou konati zanedbával a věřících o bludařství tom nebezpečném důkladně nepoučoval. Teprv později, zvlášť v době katolické protireformace, podařilo se úsilnému namahání správců duchovních i missionářů, blud ten s kořenem vyvrátiti.

V krajinách většinou katolických bylo nicméně i za vlády arcibiskupa Medka obyčejem, že věřící lid v značném počtu ku svátosti pokání přistupoval. Některé hříchy byly co do pravomoci biskupské zadržány; avšak nezřídka i kněžím uděleno plnomocenství od arcibiskupa, aby od zadržaných hříchů (reservátů) rozhřešiti směli, tak na př. faráři Literbašskému (Lauterbach) Martinu Václavovi (r. 1583), Bartoloměji Caderovi Horšovo-Týnskému, kaplanovi p. Krištofa ml. z Lobkovic (1585). Rovněž i papežské dekrety týkající se církevních pokut na rozličné zločiny ustanovených byly v arcidiecési známy a velepastýř Martin bedlivou měl o to péči, aby všickni zpovědníci katoličtí papežských ustanovení oněch svědomitě šetřili [2]).

Mimo čekatele kněžství v prozatímním semináři Pražském u křižovníkův a ve školách jesuitských vychované posvěcoval arcibiskup na kněžství nezřídka i takové jinochy cizí, kteříž mu se spolehlivé strany byli odporučeni. Děkan Landškrounský Rosenblut vyslal (r. 1583) do Prahy jinocha Matěje, kterýž (r. 1578) ve

---

[1]) Tím jmenem zove ji zpráva děkana Prachenského, Martina Strakonického, k arcibiskupovi ze dne 30. dubna 1587. (Arcib. archiv.)

[2]) Obzvláštní zmínku sluší učiniti o tak zvané bulle: „In coena Domini“. V této bulle čili dekretu papežském vysloveny byly pokuty církevní proti rozličným bludařům a protivníkům církve a těm, kdož jakýmkoli spůsobem práva církve zkracují; později byla do této listiny též vložena klatba na protestanty. Ve 14. a 15. století čítala se tato bulla každoročně na zelený čtvrtek v Římě s kazatelen; Pius V. (1566—72) však rozkázal, aby tato bulla nejen v Římě, nýbrž i jinde po celém světě na zelený čtvrtek veřejně byla prohlašována. Nuncius papežský zaslal bullu r. 1582 arcibiskupu Pražskému a sdělil rozkaz papeže Řehoře XIII., aby buď v Praze a v celé diecési dotčená bulla veřejně byla čtena a ohlášena, anebo aby alespoň arcibiskup o to se postaral, by všickni zpovědníci bullu seznali a dle ní se zachovali. Rozkazu toho Martin arcibiskup zajisté uposlechl, jak souditi lze z oddanosti jeho ku sv. Stolici jakož i z poměru přátelského, v jakém se k Nunciovi nalezal. Ostatně po r. 1770 ohlašování bully „In coena D.“ vůbec přestalo.

Vídni nižší svěcení byl přijal, i přimlouvá se za něho děkan, aby mu arcibiskup podjahenství, jahenství i kněžství udělil a jej hned do Landškrouna za kaplana ustanovil. — Martin Václav, farář v Mostu, poslal (1588) do Prahy jinocha hodného a tichého, který v Mostu učitelskou službu zastával; farář prosí, aby arcibiskup jinocha toho vysvětil a jemu za kaplana do Mostu ustanovil. — Jindy zas (1586) Adam Chanovský z Dlouhé Vsi přimlouvá se za Ondřeje Kulhánka ze Strakonic u arcibiskupa, aby jej na kněžství vysvětil; píšeť takto: „Poněvadž dobrou vědomost míti ráčíte, kterak se duchovních lidí a kněží křesťanských nedostává a jiní poběhlíci lehkomyslně a nenáležitě na naše fary křesťanský se trou a vkládají a sobě osobují, nad čímž my staří křesťané velikou lítost máme, že se tomu vrchnosti dívají. Milostivý Pane! já se za tohoto křesťanského kumpána přimlouvám a prosím, že mu ráčíte milost učiniti a jej k tomu stavu duchovnímu a k svátosti ouřadu kněžského posvětiti a potvrditi; správa se dává, že jest předešle od slavné a svaté paměti p. arcibiskupa [Antonína Brusa z Mohelnice] první svěcení přijal [1]); jiná naděje není, že mu ráčíte tu milost učiniti a jej v tý věci fedrovati pro odplatu božskou a od něho Vaší Mi. ponížené odsloužení a já V. Mi. služebně odměním, což tak učiniti ráčíte. Pomáhejme chudejm, však sme se chudí narodili“ [2]).

Na základě velemoudrých nařízení sněmu Tridentského usiloval arcibiskup o to, aby snoubencové hodným přijetím svátosti pokání a Nejsv. svátosti oltářní se náležitě ku svátosti stavu manželského připravili. Snoubencové byli povinni buď před uzavřením sňatku sv. svátosti přijmouti aneb aspoň museli slíbiti, že po oddavkách co nejdříve ku sv. zpovědi a ku stolu Páně přistoupí. Nezřídka však se přihodilo, že snoubencové tomuto napomenutí církve vyhověti se zdráhali. Děkan Litomyšlský oznamuje arcibiskupovi, že v krajině tamější velmi často snoubencové bez zpovědi a sv. přijímání chtějí oddáni býti; a když děkan na vyplnění požadavku sněmu Tridentského naléhá, ihned lidé vyhrožují, že se od protestantského kazatele oddati nechají [3]). Jiné případy děkan Landškrounský arcibiskupovi

[1]) Bezpochyby r. 1580; byl tudíž Kulhánek celých 6 let v nižších svěceních zůstaven.

[2]) List Ad. Chanovského Dlouhoveského z Dlúhé Vsi, na Rábí a Chanovicích k arcibiskupovi dd. 10 listop. 1586 (Arcib. archiv.)

[3]) „Humiliter quaero, Rdssma. Cels. Va. non dedignetur mihi brevi significare, quid agendum mihi esset in hoc casu, videlicet quod ante confirmationem matrimonii secundum concilium Tridentinum nolint confiteri et communicare cives, Illma. Cels. Vestra mihi determinet obnixe rogo; habeo enim maximas

ve známost uvádí, kde ze snoubenců jeden, ženich, ochoten byl sv. svátosti přijmouti, avšak nevěsta nejen se zdráhala před oddavkami jíti ku zpovědi, ale ani nechtěla slíbiti, že po kopulaci svátost pokání a oltářní přijme.

Katolíci pod jednou měli se od svého pastýře duchovního dáti oddati, i bylo přísně zakázáno, aby neuzavírali sňatek manželský před knězem utrakvistickým. A rovněž i s druhé strany konsistoř dolejší přísně kárala ty utrakvisty, kdož proti zápovědi práva knězi pod jednou oddati se dali. — Tím více bylo zakázáno, aby se katolíci nenechávali oddati od pastora protestantského; nicméně se takové případy přece někdy udály. Mezi dvěma snoubenci na osadě Mostské r. 1588 naskytla se překážka, pro kterou arcibiskup sňatek jejich připustiti nechtěl. Snoubencové ti šli do Holečic, kdež pastor protestantský ihned oddavky vykonal[1]).

Aby sliby manželské skutkem se plnily a ti, kdož se k manželství zasnoubili, aby také opravdu sňatek uzavřeli, na to v tehdejší době s celou vážností autority církevní naléháno; nechtěla-li jedna strana v slibu učiněném státi, nastoupilo jednání soudní před úřadem arcibiskupským v Praze, jehožto výroku strany podrobiti se musely.

Také s ohledem na překážky manželské arcibiskup pečlivě o zachování předpisů církevních se staral; tak na př. r. 1587 na dotaz, jejž mu císař předložiti kázal, prohlásil Martin dva sňatky ve druhém stupni švakrovství uzavřené za neplatné[2]). V jiném případě, kde dva snoubencové uzavřeli sňatek ve 3. stupni příbuzenství, nepožádavše dříve o papežskou dispensaci, prohlašuje arcibiskup sňatek za neplatný a žádá císaře, aby oba licho-manželé byli od sebe odděleni a náležitě potrestáni. Opata Broumovského (1589) pokáral arcibiskup, že připustil některé sňatky v zapovězených stupních příbuzenství.

Zvláštní náhled o nerozlučitelnosti manželství měl jistý občan Tachovský, jmenem Ludvík Hekendorfer. Manželka jeho byla pro spáchané zločiny ze země české ven vypovězena. I prosil Hekendorfer (1589) arcibiskupa za dovolení, aby si mohl vzíti jinou manželku; rada města Tachova se zaň sice také přimlouvala,

---

nac de re difficultates, cum fere quotidie nubant, utrum sit concilium observandum, an vero absque confessione admittendi; malunt enim alio abire, quam confiteri.“ Barthol. Flaxius, decanus Litomyšlensis, ad Æpum dd. 13. Aug. 1583. (Archiv. Æp.)

[1]) Martinus Venceslaus, parochus Pontensis, ad Æpum. dd. 6. Martii 1588. (Archiv arcib.)

[2]) Byly to sňatky Kaspara z Wirsperka a Jiřího z Mikvic.

avšak arcibiskup žádosti té vyhověti nemohl, protože první sňatek v plné platnosti své zůstával.

Ani světská vláda za té doby porušení manželské věrnosti aneb nucení k manželství a jiné skutky nekřesťanské a hříšné na lehkou váhu nebrala, jak z těchto příkladů patrno. Na císařském panství Pardubickém sedlák Vondra ze vsi Lohenic, maje vlastní manželku, obtěžkal dívku, která u něho sloužila, a plod z ní vyhnati dal; k rozkazu místodržících byl i s děvkou metlami ven z města vymrskán; a mimo to nařízeno, aby, bylo-li dítko už došlé či dochozené, táž děvka mečem k smrti byla ztrestána. Matěj Hruš, který tolikéž maje manželku, s děvkou cizoložil, byl i s ní metlami ztrestán, oba k pranýři vedeni a děvka z panství Pardubického vypovězena. Jakub Holomek, kterýž s manželkou Douchy zahradníka cizoložně obcoval, byl i s tou ženou metlami vymrskán. Jistý sirotek z panství Poděbradského, 28 let starý, přišel v noci s pomocníky svými do domu letilé vdovy selky ve vsi Milčicích, chtěje ji sobě mocí za manželku vzíti; z lože ji násilně vytáhl, pás jí na krk dal a bosou vedl z Milčic až do Hořan. Z nařízení místodržících byl týž sirotek pro takový zločin na hrdle ztrestán [1]).

O nově probuzeném životě náboženském svědčí i to, že za vlády Martinovy na nejednom místě nový chrám se stavěl, jinde aspoň starší chrámy důstojně k službám Božím se upravovaly.

V městech Landškrouně a Duchcově vystaveny jsou nové chrámy, jež arcibiskup sám vysvětil.

V hlavním chrámě sv. Víta na hradě Pražském bylo r. 1589 dokončeno alabastrové mausoleum královské čili hrobka královská, kteréž císař Rudolf II. svým nákladem postaviti a železnou mříží obehnati kázal. Do hrobky té bylo 11 těl zemřelých králů vloženo, a sice Karla IV., Ladislava Pohrobka, Jiřího z Poděbrad a jiných, jichžto těla dříve okolo velkého oltáře a jinde v kostele sv. Víta pochována ležela, náhrobním kamenem toliko opatřena jsouce.

V témž velechrámě Sv.-Vítském dal arcibiskup r. 1584 zhotoviti ku každé kapli kamenné neb dřevěné mříže a spolu rozkázal, aby po celých Čechách před každým oltářem podobné mříže se stavěly za tou příčinou, aby nekněží tak blízko k oltářům při stupovati nemohli a kněze při oltáři služby Boží konajícího nezanepráždňovali.

---

[1]) Nařízení místodržících českých hejtmanu Pardubickému 22. února 1585 (Archiv c. k. místodržit. českého.)

V Dolánkách nedaleko Doksan stavěla osada (1588) chrám, k němuž arcibiskup na žádost osadníků vápno i cihly daroval. — V městečku Radomyšli tamější farář Mikuláš Křížek Strakonický vlastním svým nákladem vystavěl chrám sv. Jana Křtitele (1583), kamž brzy potom z celého kraje Prachenského mnoho lidí v den sv. Jana Křt. každoročně putovalo. — Kněz Adam, farář na Smečně, byl r. 1583 vyslán od arcibiskupa do Bydžovska na visitaci; týž s plnomocenstvím vrchního pastýře znova posvětil některé chrámy, v nichž dříve protestanté bohoslužebné schůze konali. Nalezl ve chrámech těchto, zvláště v Branné na úpatí Krkonoš a v jiných kostelích rozličná roucha církevní; nevědělo se, jsou-li posvěcena čili nic; kněz Adam se domnívá, že nejméně po celých 100 let nebylo nic ku chrámům tamějším náležitého posvěceno a prosí arcibiskupa za plnomoc, aby nyní sám roucha ta světiti mohl. Mnohé oltáře byly prý tak zohavené, že ani podobu oltáře více neměly. — V krajině Litomyšlské byli dva katoličtí kněží dosazeni na fary, jichž dříve užívali protestantští kazatelé; z té příčiny žádá děkan Litomyšlský Flaxius arcibiskupa o plnomocenství, aby mohl světiti kalichy, zvony, roucha kostelní a posvátné nádoby, kteréž sektářskými službami Božími byly znesvěceny. — Rovněž i děkan Landškrounský Rosenblut vyžádal sobě od arcibiskupa právo světiti roucha církevní; neboť se prý okolo Landškrouna více vesnic nachází, kteréž mají své kaple a v nich roucha mešní, ale posud nesvěcená; jelikož se v každé takové vesnici několikrát do roka služby Boží konají, vidí se děkanovi záhodno, aby dotčená roucha dle předpisu církevního se posvětila.

Kázaní kněží katoličtí velmi pilně činili, a byloť také proti vzmáhajícímu se bludařství nanejvýš zapotřebí, věřícímu lidu skýtati důkladného ponaučení o pravdách sv. víry. Při tehdejším nedostatečném počtu duchovenstva povinnost tato ovšem dosti těžce na jednotlivce naléhala, tak že v městech jeden kněz v neděli a ve svátek 2—3kráte kázati musel a mimo to i ve všední den dvaneb 3kráte v témdni slovo Boží hlásal. — Farář Martin Václav v Mostě nemaje r. 1588 žádného kaplana, musel každodenně konati mši sv. a požehnání, v neděli dvakrát, ve středu a v pátek jednou kázati, každodenně dítky ve škole sv. náboženství vyučovati, a mimo to křty, pohřby, a jiné úkony sám opatřiti. — Děkan Flaxius musel v Litomyšli každou neděli třikrát kázati a mimo to 2 až 3krát mezi týdnem [1]). Kněží čeští tou dobou obyčejně nebyli mocni

[1]) Flaxius ad Æpum dd. 17. Junii 1586. (Archiv arcib.)

jazyka německého, a naopak zase němečtí kněží neznali češtiny. Tudíž bylo zejmena při osazování míst duchovních správcův a kazatelů v osadách smíšených, kde české i německé obyvatelstvo pospolu bydlelo, zapotřebí vytknouti podmínku, aby žadatel obojí řeči rozuměl. Tak v Oustí nad Labem byl od starodávna obyčej, že každou neděli se konalo české kázaní, k němuž obyvatelé z vůkolních vsí se scházeli; avšak pro nedostatek kněží musel se farář Ústecký spokojiti nějaký čas kaplanem Němcem, češtinu neznajícím, a tudíž se české kázaní po delší dobu nekonalo. Když pak tento byl jinam dosazen na faru, vznesl farář Ústecký Jakub Böhm žádost k arcibiskupovi, aby mu poslal kaplana, kterýž by německého i českého jazyka byl mocen, aby kázaní česká zase konati se mohla, a to tím spíše, jelikož osadníci čeští zdráhají se farářovi povinné dávky odváděti potud, pokud se nezačne opět česky kázati (1583).

Ku zvelebení zpěvu při službách Božích sloužily spolky literátův; zejmena o literátech v Oustí nad Labem, v Domažlicích, Kouřími a Landškrouně výslovně zmínka se činí. Literáti obstarávali zpěv písní mešních jazykem českým a německým. Jelikož pak právě tehdáž protestanté si v tom libovali, latinu z liturgie vesměs vypuzovati a zaváděti jazyk národní v obřadnictví, snadno sobě vysvětlíme, proč arcibiskup Pražský nebyl obzvláštním příznivcem českého neb německého zpěvu mešních písní; avšak při tom byl přece vždy tak opatrný, že zpěv ten nezakazoval, věda, že by tudy i mnozí horliví katolíci pohoršení vzíti a snad od církve odvrátiti se mohli.

Vedle těchto literátských spolků děje se zmínka pouze o jednom jiném spolku náboženském; jest to bratrstvo Mariánské v městě Kadani (Fraternität beatae Mariae). Kadaň byla silně protestantismem prosáklá; katolíci měli tam těžké postavení a museli lecjaká příkoří snášeti; bratrstvo Mariánské však ničím odstrašiti se nedalo od bedlivého plnění povinností, jež víra katolická ukládá. Leč později (od r. 1587) přidali se k bratrstvu tomu rozličtí členové, kterýmž více na jich vlastním, než na prospěchu církve záleželo. Z takovýchto nekalých úmyslů žádali arcibiskupa, aby stárého, churavého faráře z Kadaně odvolal a jiného, a sice kněze z tovaryšstva Ježíšova do města za faráře dosadil. Arcibiskup kárá [1])

[1]) „Euren Pfarrer betreffend, haben wir sammt euch ein Mitleiden, weil er euch von unserm erzbischöflichen Hof für einen Seelsorger gegeben, il[l]: ihn mit Freuden angenommen, mit ihm in seiner Gesundheit contentirt gewes[en], und als dann Gott der Almächtige eine schwere Krankheit über ihn geschic[kt],

bratrstvo z tak nekřesťanského jednání; zdravého kněze prý rádi přijali, když pak u nich více let pracoval a tam onemocněl, chtěli by jej z města vyhnati. Neméně napomíná arcibiskup, aby příjmy bratrstva nedávali užívati dvěma osobám, nýbrž aby všickni z nich prospěch měli; k volbě nových představených téhož bratrstva slibuje poslati zvláštní komisary z Prahy do Kadaně.

Přikázaní církevní, jmenovitě postu se týkající, byla od katolíků co nejbedlivěji plněna, tak sice, že v postní čas, jako v pátek a po celý 40denní půst ani od vajec a mléka [1]) zbožní katolíci ničeho nepožívali. Kdo z důležitých příčin postní přikázaní zachovati nemohl, v čas náležitou dispensi sobě zjednati hleděl. — Ladislav starší z Lobkovic na Chlumci, nejvyšší hofmistr království Českého (1583), jsa nemocí velmi zemdlen, žádá arcibiskupa o dovolení, aby mohl v postní dni od vajec a mlíčného jísti, jelikož ryby pro chorobu požívati nesmí [2]). — Václav Hoberg z Krahy, hejtman na Litomyšli, r. 1583 a opět 1584 sám vznáší žádost a též děkan Flaxius zaň se u arcibiskupa přimlouvá, aby jemu bylo pro nedostatek zdraví dovoleno, v pátek, ve čtyřicetidenní půst a o suchých dnech některé krmě od masa, od vajec a mlíčného užívati; děkan

---

welche er als ein frommer Priester und Kreatur Gottes ausstehen musste, vermeinet ihr, weil ein Versäumnis bei der Kirchen ist, ihn, kranken Mann, hinwegzuschaffen und mit einem andern Priester, aber patre ex societate versorget zu werden; kommt uns dasselbe gar hart vor, dass ihr dringet, ihn so leichtlich hinwegzutreiben. Einen frommen und gesunden Priester euch zuzuschicken, nehmet ihr gerne an; in der Krankheit ihn kranken ausjagen, wir geben euch's zu verständigen, und wenn wir gleich einen andern zu euch geben wollten, zweifeln wir sehr, dass sich keiner zu euch zu begeben nicht möcht gesinnt sein." Erzbischof an d. Vorsteher d. Bruderschaft B. Mariae zu Kadan dd. Novbr. 1587. (Archiv arcib. Missivae 1586—89 fol. 32.)

[1]) Tak zvaná „lacticinia". „Laudabilis mos et consuetudo obtinuit in Bohemia, quod homines praesertim catholici diebus Veneris et jejuniorum ab omnibus prorsus lacticiniis abstineant." Mart. Venceslaus, parochus Lauterbachensis, ad Æpum dd. 14 Nov. 1583. (Archiv arcib.)

[2]) „Jakož sem předešle V. Mi. psaní učinil, oznamujíce, že toho oumyslu sem, se odsad zase k Praze obrátiti, hned brzy po masopustě chtíce tak učiniti, jest mi nějaký flus, cum reverentia, do levé nohy vstoupil, tak že sem s velikou těžkostí nanic nastupoval, ale již zase, děkuje Pánu Bohu, lehčeji jest. I jsouce já na ten čas drobet zemdlený, tak že od ryb jísti nemohu, za to Vaši Mi. žádám, že mi indultum, abych mohl od vajec a mlíčnýho jísti a užívati, dáti ráčíte, neb jistě toho zoumyslně nečiním. Věřím, že tak učiniti a túž indulgenci Jeho M. C. pánu rychtáři Starého M. Pražského dáti poručiti ráčíte, od něho mi sem odesláno bude." (List Ladislava st. z Lobkovic na Chlumci a Jistebnici; datum 27. února 1583 na Nejštatli nad Valdnabem ve Falcku. V archivu arc. pražského.)

jemu dává svědectví, že vždycky jako hodný křesťan se choval a duchovenstvo proti nátiskům chránil. — Jakub z Hagu, císařský purkrabí na hradě, žádá pro sebe a churavou manželku svou za dovolení, aby na cestách v postě 1582 směli požívati másla, vajec i masa [1]). — Martin Václav, farář Litrbašský, žádá (1583), aby mu arcibiskup dovolil, v době čtyřicetidenního postu od vajec a mlíčného jísti; neboť se mu prý často přihodí do takových vesnic přijíti, kde ryb nelze koupiti, oleje lidé doma nemají a tudíž nemohou předložiti nic jiného leč pokrmy s máslem, mlékem a vejcí připravené.

O poutních místech čteme jedinou zmínku a sice o chrámečku čtrnácti sv. pomocníkův u města Tachova, kamž každoročně velké množství lidu přicházelo. Jelikož Tachovští kostelík ten spustnouti nechali, rozkázal jim r. 1589 arcibiskup, aby bez meškání o opravu téhož chrámečku se náležitě postarali.

Jubilea s plnomocnými odpustky, ovšem mimořádná, slavila se dvě v Čechách za vlády arcibiskupa Martina. Jedno prohlásil papež Řehoř XIII. r. 1583 k usmíření velkého pohoršení a urážky božské Velebnosti, kterou spáchal arcibiskup Kolínský kurfiršt Gebhard, odpadnuv k protestantismu [2]). Druhé jubileum ohlásil papež Sixtus V. při nastoupení papežského trůnu r. 1585 [3]).

---

[1]) „Nachdem wir gleich in der Fasten durch die Ort reisen müssen, da wir werden essen müssen, was man uns fürträgt und denn dass ich und mein liebes Weib Constantia gewohnt sein, in solchen Fällen stets Erlaubniss zu bitten und uns gegen der römischen Kirchen gehorsamblich zu verhalten, will geschweigen, dass obgedacht mein liebes Weib auch die ganze Zeit her immer krank und schwach gewesen, und noch nit so gar frisch, so bitten wir gantz gehorsamblich, Euer Fürstl. Gn. die geruhten mir und meinem lieben Weibe die Faste über sambt unserem Gesindel, so mit uns reisen, licentiam zu geben, Putter, Eier, Fleisch und dergleichen zu essen und uns darüber bei Zeigern ein indultum zuzuschicken.“ (List Jak. z Hagu k arcibiskupovi ze dne 26. února 1582. V arcib. archivu.)

[2]) Caesar Aronius, secretarius Nuncii apostolici ad Æpum. Prag. dd. Viennae 25. Febr. 1583. (Archiv arcib.) V listu tom vypravuje Aronius, že Nuncius papežský na rozkaz Řehoře XIII. se odebral do Kolína nad Rýnem „ut conatibus illius pseudo-archiepiscopi (kurfiřta Gebharda) obviam eat.“ Načež dále o jubilei takto oznamuje: „Quapropter, cum nunc summus Pontifex ol ingentes calamitates, quas christianae reipublicae impendere videt, ad prae potentis Dei auxilium confugere decreverit, quemadmodum ex adjunctis literis indulgentiarum Domin. V. Rdssma. cognoscet, eandem etiam atque etiam rogo, ut illas quam primum promulgare non gravetur et ut summo Pontifici obediat et ut omnes suae dioecesis Christifideles orationibus, jejuniis atque eleemosyni divinam Majestatem placare laborent, quo tandem, pace inter christianos prin cipes reconciliata, fides catholica in toto christiano orbe clara refulgeat“.

[3]) Děkan Litomyšlský Flaxius v listu svém zaslaném arcibiskupovi d

4. Kázeň duchovenstva.

K nestrannému posouzení kázně duchovenské za vlády arcibiskupa Medka uznáváme za nutné, rozdíl učiniti mezi duchovenstvem *věrným*, pevně při katolické víře stojícím, kteréž za předešlého arcibiskupa Antonína pořádku přivyknuvši práva církve slovem i skutkem hájiti bylo ochotno a téměř bez výminky chvalitebným životem svým za příklad věřícímu lidu sloužilo; a s druhé strany mezi duchovenstvem, jehož členové smýšlením svým k *naukám sektářským se klonili*, nezbednost a nevázanost za svobodu evangelickou považovali, na oko sice úřad katolických správců duchovních zastávali, avšak ve mnohých věcech zákonů církve nedbali, a při nejbližší příležitosti úplně v náruč sektářův se uvrhli, zvláště aby tou měrou zaslouženému trestu se vyhnuli.

Martin Medek byl si vědom důstojnosti svého úřadu i zodpovědnosti s ním spojené; ont nikdy nebral na lehkou váhu plnění povinností, jež církev kněžím ukládá, a proto také rušení povinností oněch při žádném knězi bez pokárání nezůstavil. Avšak nebylo pokaždé lze s celou přísností nastupovati na pokutu vinníkův; bránilť i zde nedostatečný počet řádného kněžstva; ačkoli věděl arcibiskup, že ten neb onen kněz úřad svůj tak jak by slušelo nezastává, že snad životem svým pohoršení působí, aneb že příliš nadržuje bludařům, nebylo vždy možno ihned kněze takového odstraniti, na jiné místo přeložiti aneb i úplně z počtu řádného kněžstva jej vyloučiti; nebo odkud měl vzíti arcibiskup jiného kněze hodného na takové místo? či snad měl chybujícího katolického kněze záhy z fary odvolati proto, aby tam luteránský, kalvínský neb bratrský správce duchovní mohl na faru dosednouti?

Častější *visitace* biskupská mohla za tehdejších poměrů velice církvi katolické v Čechách prospěti; přítomnost arcipastýře byla by katolíky zmužilostí a odvahou naplnila, sektáře zastrašila, duchovenstvo k bedlivému plnění povinností pobádala. Papež Řehoř XIII. upomenul arcibiskupa na to, aby diecési pilně visitoval.

---

2. července 1585 praví: „Exemplaria Jubilaei Sanctissimi Domini nostri Papae Sixti unacum literis Dominationis Vestrae Rdssmae accepi. Proxima dominica hic in isto tractu volente Deo publicabitur parvo, ut puto, cum fructu, quia pauci hic catholici sunt, sanctum vero canibus et margaritas porcis dare nihil utile; non meliores nostri sunt picardi. Nihilominus tamen publicabuntur ejusmodi indulgentiae, indicetur jejunium et elemosynae, confessio etc., prout sonat bulla.“ (Listina v archivu arcib.)

A v skutku již r. 1581 z rozkazu císaře Rudolfa II. [1]) vykonal Medek visitaci měst a vesnic na veškerých statcích císařských. Tehdáž císař sám všem svým hejtmanům nařídil, aby arcibiskupovi žádné překážky v tom nečinili, nýbrž kdyby toho od nich požádal, „všelijaký fedrunk a pomoc prokázali", aby kostely, kněží a jiné kostelní služebníky visitovati mohl [2]). Zprávu o vykonané visitaci podal arcibiskup císaři i papeži.

Jestli později Martin Medek všeobecnou visitaci sám podnikl, o tom bezpečných zpráv nenacházíme. Byl sice v různých dobách na rozličných místech rozsáhlé diecése osobně přítomen, tak r. 1582 na Chlumci v Bydžovsku, v Oseku a krajině Světecké; r. 1583 v krajině Strakonické a Litomyšlské, jakož i na Karlštejně, 1584 na Horšově Týně, 1585 v Oseku, 1588 v Strakonicích a na těch místech četné záležitosti církevní vyřizoval. Nekonal-li pravidelně občasnou visitaci sněmem Tridentským nařízenou, omlouvá arcibiskupa trojí příčina: První, že trpěl dnou, kterážto choroba arci častému cestování nebyla příznivá; druhá, že téměř po všecka leta jeho duchovní vlády zuřila v království Českém rána morová, která visitaci skoro nemožnou činila; a třetí posléz příčina byly předsudky protestantů proti visitaci. Již r. 1568 uslyševše, že arcibiskup Brus chce visitaci podniknouti, osočili jej u císaře Maximiliana, že prý chce prováděti inkvisici, i dovedli toho, že císař visitaci zakázal. Také když Medek r. 1581 první visitaci podniknul, byli tím protestanté pobouřeni a není pravdě nepodobno, že nebezpečí s této strany hrozící arcibiskupa od visitace další zdržovalo.

Na místě arcibiskupa konal visitaci častěji kanovník Jiří Berthold Pontán z Braitenberka, tak na př. r. 1583 v kraji Plzeňském, r. 1585 v okršku Krumlovském, Prachatickém a Volyňském.

Arcipřišti a děkanové tehdáž také nekonali každoroční visitaci svých okršků, jak to později v Čechách zvykem se stalo. Arcipřišt Horšovo-Týnský Bartoloměj Cadera uznává, jak prospěšné by bylo aspoň někdy takovou visitaci po farách konati, avšak nechtěl se na to odvážiti bez výslovného rozkazu a plnomocenství arcibiskupova [3]).

Konvokace čili úřední schůze duchovenstva v jednotlivých okrscích za předešlého arcibiskupa obvyklé i nyní za vlády Medkovy

[1]) Kaiser Rudolf II. an die böhmische Kammer dd. 10. Sept. 1581. Viz v dodatku listinu tu pod číslem 2.

[2]) Rozkaz komory k hejtmanům ze dne 13. září 1581. (Archiv arcib.)

[3]) List arcipřišta Cadery k arcibiskupovi ze dne 28. února 1586. (Archiv arcibiskupský.)

se konaly obzvláště tenkráte, když buď arcibiskup sám aneb Jiří Pontán za příčinou visitace byli v některé krajině osobně přítomni.

Při visitaci r. 1585 na Krumlovsku konané shledal Pontán, že někteří kněží rádi čítají knihy bludařské; spisy ty jim visitátor odňal. Někteří kněží zanedbávali breviář čili konání kněžských hodinek; některé musel kárati pro podezřelé obcování s ženštinami [1]). Příklad protestantských pastorův a mnohých kněží utrakvistických, kteří se ženili, záhubně působil i na duchovenstvo katolické. Dříve aspoň Bratří Čeští následovali příkladu katolické Církve, tak že duchovenstvo jejich zachovávalo bezženství; ale ku konci 16. věku i mezi Bratry celibát přestával, starší čili kněží jejich se ženili. Vezmeme-li k tomu zlý příklad, jejž dal kurfiřt arcibiskup v Kolíně nad Rýnem a jiný příklad zlý, jejž v samé Praze dal opat Emauský, Matouš Benešovský, s pohoršením všeho lidu ženu pojav, snadno se domyslíme, že vzory takové mezi onou částí duchovenstva, která povinnosti své na lehkou váhu bráti uvykla, bez následovníků nezůstaly.

Někteří kněží proti zřejmým zákonům církevním uzavírali veřejně svazek manželský (ovšem neplatný), a nazývali se kněžími ženatými. V Oustí nad Labem farář r. 1582 k velkému pohoršení kněžstvu i lidu obecnému k nějaké měštce Oustecké se přiženil, svatební veselí veřejně slavil a v Oustí dále bydlel. Byv před arcibiskupa několikráte předvolán uposlechnouti se zdráhal, až konečně císař Rudolf II. městské radě v Oustí nařídil, aby tohoto kněze k slušnému trestání před arcibiskupa Pražského neprodleně postavili [2]). — Jistý kněz Matěj, na přímluvu páně z Rožmberka na kněžství od arcibiskupa Martina posvěcený, byl vikářem (kaplanem) v Praze, odkudž uprchnul a v děkanském okršku Doudlebském sobě faru zjednal. Týž Matěj před svým vysvěcením měl řádnou manželku, z níž 7 dítek zplodil. Manželku tu opustiv přijal sv. kněžství a dceru Lomnického faráře Petra sobě namluvil, s ní veřejně oddati se nechal a svatební veselí slavil; Matouš farář ze

[1]) Zpráva Bartholda kanovníka k arcibiskupovi ze dne 20. září 1585, archiv arcib.), kdež praví: „Duo communia peccata inveniuntur, omissio breviarii recitandi et concubinae (ut conjugis, ut alii arguuntur) cum liberis forendae industria, caetera plerumque trânsire possunt, quamvis et confessio, licet auricularis habeatur, non ea diligentia, qua fas est, a plerisque admittitur et libri haeretici sunt nonnullis valde familiares, quos quidem tollimus.“

[2]) Mandát Rudolfa II. k Oustským ze dne 28. srpna 1582, datum v Augšpurku. (Archiv arcib.)

Slověnic je oddával [1]). Jelikož se tu kněz Matěj velikého zločinu dopustil, jednou že za trvání prvního manželství (neboť přijetím svatých svěcení nebylo první jeho manželství nikterak zrušeno neb rozvázáno) druhou ženu pojal, a pak že to proti zřejmým zákazům Církve sv. jakožto kněz učiniti se odvážil, dal jej Pavel Kamill, arcipřišt Bechyňský, do vězení vsaditi [2]) a spolu celou událost oznámil arcibiskupovi k dalšímu té věci opatření (1583). — Děkan Budějovický Krištof Hecyrus, jinak Šveher, dává arcibiskupovi znáti (1587), že před nedávnem farář ve vesnici Dubně už 50letý k velkému zhoršení katolíků ženu pojal; také v Dolním Bukovsku a v Ševětíně i jinde nalézají se kněží ženatí; děkan Hecyrus milerád by kněží ty z far odstranil [3]), avšak není tu jiných kněží, kteří by se na ta místa dosadili.

Jak škodlivě podobné případy na smýšlení katolického lidu působily, to zjevně seznáváme z listu, jejž kollátor faráře Dubenského, Jiří Čakovec z Bohušic a na Čakovci, zaslal děkanu Budějovickému. Oznámiv nejprvé, že farář Dubenský se oženil, praví kollátor: „I můj milej pane děkane! nerozumějíc já tomu jako sprostý a souce tý víry staré katolické z mladosti své, neb sou i předkové moji vždycky byli i setrvali v té víře a já tolikéž úmyslu sem byl, jak živ jsem o tom neslyšel, ani žádného kněze neznal pod jednou, aby v svém kněžstvu manželku míti měl, až tento teprva, a protož vás dobrou přátelskou měrou za to žádám, že mi psaním vaším oznámíte, s dovolením-li jest se to vaším stalo i jiné větší a další vrchnosti vaší, či bez dovolení; nebo mi se vidí, že dotčený kněz z mladosti své jest se vždycky nepříkladně choval, což mnohejm dobrejm poctivejm lidem vědomo jest, že jest mohl jináčeji svůj starý věk stráviti a v pokání svatém zůstati, nedávajíc mnohejm velikého pohoršení na sobě. Nebo jestliže by to jemu tak jíti mělo, bezpochyby že i jiní tím jíti budou chtíti a tak se chovati. Nebyl sem toho oumyslu, od té víry do smrti odstoupiti. Ale jestliže to tak bude míti bejti a jim dopuštěno a trpěno, s pomocí Boží sem toho oumyslu, také od té víry odstoupiti a jiné odvozovati. Věřím, že mi toto mé psaní

[1]) Týž Matouš byl vyběhlý mnich a bývalý opat kláštera Plasského. Arcipřišt žádá, aby také Matouš byl potrestán.

[2]) Jelikož bylo to v listopadu, dal jej arcipřišt do mírnějšího vězení (bez pochyby do jizby vytopené): „Hunc jam per aliquot dies in parochia Crumloviensi propter densum frigus paulo mitiori carcere detineo. Camillus archidiaconus ad Æpum 21. Novbr. 1583. (Archiv arcib.)

[3]) Christoph. Hecyrus ad AEpum dd. 6. April. 1587. (Archiv arcib.)

dobrou měrou vyložíte a mne psaním vaším spravíte; nebo jistě na tom nemalou stížnost nesu [1])."

V krajině Landškrounské též bylo několik kněží ženatých. Martin Smutný z Mohelnice, farář v České Třebové, měl ženu a několik dítek. — Vavřinec Ekard, farář v Lukové, měl manželku i dítky své ve Slezsku. Ale nemaje na tom dosti, ohavné nepravosti se v osadě své dopustil. Přišed v noci (1587) do příbytku Vavřince Hickla, nasadil mu na prsa ručnici a dýku, smrtí mu hroze, i odvedl před očima manželovýma choť jeho k sobě na faru, kdež s ním delší čas přebývala [2]). Děkan Landškrounský, Jan Kozel, rozkázal sice bez meškání faráři Lukovskému, aby ženu Hiklovu propustil, pravému manželi jejímu ji navrátě; avšak farář děkana uposlechnouti se zdráhal, a rozhlašoval mezi lidem, že on ani jenerálního vikáře ani arcibiskupa samého se nebojí a jich neuposlechne, i radil také jiným kněžím sousedním, aby děkanovi poslušnost vypověděli. Z příčiny té děkan Landškrounský snažně žádá, aby arcibiskup odbojného kněze toho náležitě ztrestal.

Jiní kněží měli v domě svém ženštiny podezřelé čili kuběny, ale v tomto nenáležitém jednání svém nepostoupili tak daleko, aby poměr svůj za platné manželství pokládali neb prohlašovali. Dne 3. března 1582 nalezal se arcibiskup v Oseku; uslyšev, že farářové v hořejším Jiřetíně, Kopistech (Kopitz) a Čauši přechovávají podezřelé ženštiny, nařídil děkanu Mostskému Valentinu Čekanovi, aby farářům těm jmenem arcibiskupským připsání učinil, že do sv. Jiří mají všickni tři kuběn oněch prázdni býti. — Farářovi v Strupčicích Jiřímu Eberhartovi poručil nejprvé kollátor jeho, Diviš z Michalovic, aby odstranil z fary kuběnu i s dítkami; když neposlechl, oznámil kollátor celou věc arcibiskupovi, kterýž (1589) přísně rozkázal, aby farář do 3 dní po obdržení listu dle vůle kollátorovy se zachoval. — V Kožlanech choval u sebe farář Jan Mateol ženštinu špatné pověsti, která z Plzně vyhnána byla; Jiří z Kokořova a na Šťáhlavech čtyřikrát kázal tu ženskou z Kožlan

---

[1]) List Jiřího Čakovce k děkanu Budějovickému Kryštofu Švehorovi ze dne 27. června 1587. (Archiv arcib.)

[2]) „Hic crimen scandalosum publicum commisit. Cuidam viro Laurentio Hickelio noctu cum bombarda admota pectori et lancea ex lecto a latere viri proprii uxorem propriam Hickelii rapuit ad se et ad parochiam introduxit suam, quae uxor cum Hickelio per verba de praesenti matrimonium perfectum contraxit, id tribus hebdomadibus in uno lecto carnaliter perfectissime consummavit." Ioan. Kosellius, decanus Landscronensis, ad Æpum dd. 25. Octb. 1587. (Archiv arcibiskupský.)

vyhnati, ale farář vždy zase ji k sobě přijal, až posléze pán z Kokořova ji opět dal z fary vyvésti a do šatlavy vsaditi. Když pak r. 1583 arcibiskup přijel do Štáblav a pána z Kokořova navštívil, dal týž faráře zavolati a před arcibiskupem všecky poklesky jeho mu vyčetl, načež velepastýř Mateola na jinou faru přeložil [1]). — Ku konci listopadu 1583 porodila na faře ve Chválenicích kuběna dítko; tuť někteří nezbední kněží vůkolní slavili křtiny pitím i hrami rozličnými, tak že z toho nemalé pohoršení mezi lidem vzešlo a následkem toho arciděkan Plzeňský Kritander co nejsnažněji arcibiskupa požádal, aby officiála Jiřího Pontána ještě před vánočními hody do Plzeňského kraje vyslal, by vinníky záhy spravedlivá pokuta za jich rozpustilost stihla [2]). — Ve Žďáru blíž Hradiště v Plzeňsku měl farář Martin kuběnu Markétu, s kterouž zplodil dvě dítky; ale nechtíc na tom přestati spojil se také s dcerou Markéty Marjanou a ji porušil a k těžkému hříchu přivedl. Kollátor Jan Hradišťský z Hořovic na Hradišti a Nebilovech dal Marjanu do vězení vsaditi a podal o tom zprávu arcibiskupovi, žádaje spolu za naučení, kterak by se pro takové hrozné prohřešení ku knězi Martinovi dále měl zachovati; neb některým přátelům pana Hradišťského prý se vidí, že mu není náležité pro příklad jiných kněží to tak zlehčiti a farář „spravedlivě že by upálen býti měl“ [3]).

Začasté slyšeti jest v oné době nářek na opilství nejedněch kněží. Byloť od samého počátku šíření se protestantské nauky v Čechách pijáctví velice mezi lidem českým zavládlo [4]). Kožlanský farář Mateol v sobotu před květnou nedělí r. 1583 byl v Plzni,

---

[1]) Psaní Jiřího z Kokořova a na Štáhlavech p. Janu Tejřovskému z Ensídle z 30. srpna 1583. (Archiv arcib.)

[2]) „Ea quae ad capellanorum hujus dioecesis mores depravatos et vitam pertinent, postulat extrema necessitas, ut aliquis modus ex Illmae. Dom. Tuae consilio, quam breviter fieri possit, constituatur. Video enim scandalis et infamiis publicis plena omnia. Dies quintus hodie agitur, ex quo recenter in pago, quem Chvalenicz vocant, dedicatione ipsorum, tanta insolentia inter ipsos ecclesiasticos ex concubinae unius (crimen dictu) partu habita, ut ultra omnem secularium etiam licentiam ludis adhibitis debacchati ad saturitatem fuerint Illustrissimam Dom. Tuam etiam atque etiam oro, D. Georgium Pontanum ad corrigendum tam pestilentem excessum plurium citius ante festa mittat, ut mature adhibeat rebus tam inclinatis remedium.“ Laur. Critander ad Æpum dd. 3. Decbr. 1583. (Archiv arcib.)

[3]) List Jana Hradišťského k arcibiskupu Pražskému ze dne 26. května 1587. (Archiv arcib.)

[4]) Tomek, dějiny české § 77.

tam se opil a pozdě domů se navrátiv dlouho v neděli spal; 300 lidí chtělo přistoupiti ku stolu Páně, i museli posléze kostelníci faráře zbuditi a napomenouti, aby šel k oltáři a lid tak dlouho nezdržoval. Týž farář Mateol také doma v Kožlanech často se opíjel, načež po šenkovních domech dvéře vystavoval a stolicemi házel, někdy pak pro opilství ani služeb Božích neb pohřbů v ustanovený čas konati nemohl [1]). — Na Plzeňského kaplana Ondřeje stěžuje si (1584) arciděkan, že v noci po hospodách se toulá, na otcovská napomenutí pranic nedbaje. — Jiřík starší Vratislav z Mitrovic, hejtman Chlumecký, vznáší stížnost k praesidentu a radám komory království Českého na kněžstvo, kteréž na císařském panství Chlumeckém a Hradišťském se nachází, že skrze „nezřízené ožralství a nechvalitebné chování své lidu prostému pohoršení dávají," že však mnozí bez trestu zůstávají, protože mezi nimi taková roztržitost panuje, že jeden kněz k Bydžovskému, jiný opět ku Kolínskému děkanství se hlásí. Hejtman tudy navrhuje, aby kněz Agrikola, farář Chlumecký, za děkana byl ustanoven, tak aby ku správě jeho všickni kněží na panství Chlumeckém a Hradišťském náleželi. Komorní radové tu věc arcibiskupovi k vyřízení svěřili [2]). — Kněz Mikuláš Kužel, rodák Rokycanský, byl kaplanem v Rokycanech u děkana Jana z Volyně i nástupce jeho. Týž dal si falešné klíče od fary dělati, z fary noční dobou vycházel, po domích šenkovních se toulal, načež opilý domů přijda s čeládkou děkanovou až do krvavení se pral a zlořečil. Městská rada Rokycanská jej z počátku jakožto spolurodáka v ochranu brala a proti děkanovi hájila; avšak Kužel se jednou zase napil a přišed do radnice několika spoluradním vynadal „odřezancův od Církve sv. křesťanské, šelmův" a „že jsou všickni lotři i s panem děkanem." Tu teprva Rokycanští se upomenuli, že prý také otec Kuželův „takový byl, když se napil," jako nyní syn jeho kaplan a žádali arcibiskupa, aby „tohoto nedouka k slušné nápravě přivedl" a kaplanem pokojnějším Rokycany opatřil [3]). — Slezan kněz Krištof

[1]) Psaní Jiřího z Kokořova p. Janu Tejřovskému dd. 30. srpna 1583 na Štáhlavech (Archiv arcib.). Pan Jiří nazývá Mateola „lotrem" a nezbednosti jeho široce vypisuje.

[2]) Zpráva Jiříka Vratislava z Mitrovic presidentu a radám zřízené komory v království Českém ze dne 23. června 1584. (Archiv arcib.)

[3]) Purkmistr a rada města Rokycan k Martinovi, arcibiskupu Pražskému ze dne 28. srpna 1584. (Arch. arcib.) Nyní uznávají, „že takovému knězi by volkovati více k škodě jeho nežli k jakému vzdělání bylo. Neb i to Vaší Kn. M. k laskavé paměti přivozujem, v jaké jsme nedorozumění pro téhož kněze

byl nejprvé farářem v Rudolticích, odkudž dosazen jest z vůle jenerálního vikáře Pontána na faru do Karlí (Karlsbrunn), a na jeho místo měl Slezan Martin Gyncel dosednouti do Rudoltic; ale Krištof novému faráři ustoupiti se zpěčoval; nástupce svého Gyncela, kněze učeného a zachovalého veřejně zhaněl a potupil, pro kteroužto příčinu jej Landškrounský děkan do vězení vsadil. Krištof však v noci ze žaláře uprchnul, děkanské obilí ze tří dvorů si bezprávně přivlastnil, po vinárnách a hospodách se toulal a opíjel, v noci na polích přespával k velkému pohoršení vůkolního obyvatelstva; s bludaři se spřátelil, děkana však uposlechnouti nechtěl [1]). — Farář v Kostelci nad Labem kněz Martin „pálené víno (kořalku) na faře pálil a šenkoval;" v neděli a ve svátek „jsouc on v kostele lidé u něho pijí a se ožírají;" byl už častěji pro takový nepříkladný život pokárán; ještoť se napraviti nechce, požádal Nehvízdský děkan Petr Mohelnický arcibiskupa (v listopadu 1587), aby přečin farářův ztrestal a od sv. Jiří jiného kněze pobožného a poslušného do Kostelce dosadil.

Při takovém mnohých kněží nepříkladném jednání nelze se tomu diviti, že začasté kněží v hospodách byli od laiků zbiti a zraněni [2]).

Vedle pití se také někteří kněží rozličným hrám v krčmách oddávali, nechvalný tudy příklad lidu věřícímu na sobě vystavujíce. Krištof Vratislav z Mitrovic vznesl r. 1585 žalobu ku právu světskému na kněze Jakuba, faráře v Bezdědicích, že „hry v krčmách a jiných rozpustilostí" se dopouští. Na to učinil arcibiskup Martin kollátorovi připsání, aby záležitost tuto na právo duchovní raději přenesl; čemuž ale Vratislav nevyhověl odpovídaje arcibiskupovi,

---

s předešlým p. děkanem byli vešli, na kteryžto šlak chtělby snad znovu nastoupiti a nás s p. děkanem tudy Vaší Kn. Mi. obouzeti a lehčiti."

[1]) „Fide data a me constrictus et in carcere in decanatu detentus. Violavit fidem, januam vectes effregit, noctu effugit ex decanatu, citatus nunquam comparet, rebellis officium contemnit, mandata decani aspernatur, nullis creditoribus solvit, mea frumenta, avenam ex tribus villis dolose fraudulenter vi rapuit, per oenopolia (et) tabernas divagatur, ebrietate opprimitur, in campis noctu dormitat cum magno scandalo hominum et cum haereticis hominibus familiaritatem conjunctissimam celebrat." Joan. Kosellius, decanus Landscronensis ad Æpum dd. 25. Oct. 1587. (Archiv arcib.)

[2]) Kněz Bartoloměj Cadera na Horšově Týně žádá arcibiskupa o plnomocenství čili jisté fakulty, mezi nimi: „Septima, percussores cleri, qui casus frequens est, eo maxime, quod interdum occasionem dant clerici in locis indebitis comparentes aut non debitam gravitatem servantes aut habitum etiam non gerentes, ut queam absolvere." List dd. 2. dubna 1585. (Archiv arcib.)

že „dle zřízení zemského lidé duchovní z vejstupků proti právu učiněných jsou povinni ku právu stavů království tohoto stávati a právi býti; poněvadž pak ta věc už pořadem práva (světského) se začala, že toho p. Vratislav při témž pořadu práva zůstavuje."

V domech šenkovních rozjařenost nápojem v přílišné míře požívaným spůsobená i jiné zlo nezřídka v zápětí mívala, jako že kněží pod jednou a pod obojí ku zhoršení lidu se na vzájem haněli a tupili. Kněz Jiřík, farář ve Vrbně nad Vltavou, jsa přítomen v Mělníce v šenkovním domě před některými členy rady městské a „nápojem jsa neslušně k svému i jiného kněžstva posměchu přeplněný" haněl děkana Mělnického, Václava Píseckého, kněze pod obojí, nazývaje jej poběhlcem a knězem nepořádným, a on (Jiřík) že jest pořádnější než Mělnický děkan. Uražený děkan zadal k radě města Mělníka jakožto svým kollátorům stížnost proti faráři Vrbenskému, v níž dokládá, že byl on děkan od řádného biskupa posvěcen a že v intimaci od předešlého arcibiskupa Antonína vydané a od papeže schválené zřejmě stojí slova: „Že ti jsou v pravdě kněží, kdož od řádných biskupův posvěceni byli." Purkmistr a rada města Mělníka vznesli záležitost tu k arcibiskupu Martinovi, žádajíce, aby hanění takového kněze Jiříkovi více nedopouštěl, „poněvadž takové důtky mezi stranami a kněžstvem pod jednou a pod obojí spůsobou přijímajících zřízením zemským jsou zapovědíny." — Štěpán farář Chlumecký beze vší příčiny psaním i jinak zhaněl a naříkal kněze Jana Žiželického, faráře v Běronicích; z té příčiny Jaroslav Bořita z Martinic na Běronicích a Veltrubích žádá Pražského arcibiskupa (1582), aby knězi Janovi před farářem Chlumeckým pokoj zjednal. — Na Jana Rousinovského, faráře v Lysé, žaloval u arcibiskupa samého měštěnín z Lysé, Bartoloměj Hradecký (1587), že po domích šenkovních týž farář jej Bartoloměje nemálo na poctivosti jeho zhaněl. Arcibiskup nařídil děkanu Nehvízdskému, Petru Mohelnickému, aby žalobníka i obžalovaného před sebe obeslal, pokud možná je porovnal a kněze Jana, aby se příkladněji choval, přísně napomenul.

Nedostatek pravého povolání kněžského jevil se při některých duchovních také tím spůsobem, že ku pokárání svých představených, farářů neb děkanů, se vzdorovitostí a zpurností se měli, ano i samého arcibiskupa ctíti a poslušnost jemu prokazovati se zpěčovali. Pavel kaplan v Litomyšli nechtěl poslušen býti děkana Flaxia, často nevlídnými slovy se na něho osopil, kdykoliv se mu zlíbilo z děkanského domu odcházel, s měšťany rád do hádek se pouštěl, s příjmy svými, ač měl 30 kop ročně a třetinu štoly,

se nespokojil, se všemi faráři děkanského okršku měl rûznice, vlídných ani přísných napomenutí děkana ani hejtmana pranic nedbal. Za takových poměrů žádá děkan, aby jej arcibiskup sám neb skrze Pontána přísně pokáral, že snad přece uposlechne. — V Plzni roznášela se r. 1584 pověst, že tam přijde jiný arciděkan; uslyšev to kaplan Ondřej těšil se, že nemusí nynějšího arciděkana Kritandra více poslouchati; vyjda z děkanství trávil noc v hospodách; když pak byl proto od Kritandra pokárán, posměch si z děkana tropil, tak že děkan posléze do vězení jej chtěl vsaditi; avšak Ondřej s vytaseným nožem se proti děkanovi postavil a jemu vyhrožoval [1]); i musel děkan, aby horším věcem zabránil, od úmyslu svého stran vězení upustiti, avšak okamžitě kaplana z fary vypověděl, do Prahy pak arcibiskupovi co se sběhlo oznámil, za potrestání nepříkladného kněze žádaje. — Podobného druhu bylo jednání kaplanův Urbana a Jana Venicha, na kteréž Pavel Kamill, arcipřišt Bechyňský a duchovní správce Krumlovský sobě stěžuje (1583); oba arcipřišta tupili mezi osadníky, rozličné lži o něm roztrušujíce, neboť Urban se chtěl sám státi arcipřištem a Venich mu k tomu měl pomáhati; Kamill je nazývá „krokodily“, kteří se tvářili, jakoby arcipřišta ctili, zatím však jej zahubiti hleděli [2]). Celých pět let musel od Urbana, tři leta od Venicha všeliká příkoří snášeti. Konečně však oba se mezi sebou pohněvali a takovou nenávistí proti sobě vřeli, že kdykoliv se potkali, na místě pozdravení jeden na druhého vyplivnul, arcilhářů, zrádců, podvod-

[1]) Laurentius Critander, archidiaconus Pilsnensis ad Æpum dd. 3. Mrt. 1584. (Archiv Æp.), kdež dí: „Andreas stimulatus literis, quibus alterius archidiaconi adventus brevis significabatur, cum paterne scandali publici, quo notatus esset, admoneretur, factus contumacior contempsit cum ludibrio monentem, quem in praesentia senioris serio castigari volebam et in carcerem conjici, quo quidem ferociter resistentem seseque cultello, quem pugno gerebat, defendentem pertrahere non potui; destiti ergo ab impressa vi, veritus maxime, ne furia praesenti exagitatus alicujus magni mali periculum ipse pateretur, quare ipse voluntate et facto excommunicatum protinus foribus ejeci.“

[2]) „Illud praecipue (proferam), quomodo revelata sit iniquitas duorum confratrum meorum (si tamen confratres et non proditores appellare debeo). Urbani sacristani Crumloviensis et Joannis Venichi pacis et fratrum turbatoris, qui multa mendacia contra me confinxerunt. Et cum ego pauper et innocens inter ipsos pendebam, illi ambo de loco decertantes (neuter enim sinistri illius latronis crucem ascendere voluit), convenire non potuerunt. Quid factum est. Converterunt gladios suos contra se invicem et lingua, quam contra me a tribus annis continuo sicut serpentes acuerant, facta est in opprobrium ipsis.“ Paulus Camillus ad Æpum dd. 21. Novbr. 1583. Archiv arcib.

níků sobě přezdívajíce [1]). Vše to arcipřišt velepastýři Martinovi oznamuje a žádá aspoň jedním hodným knězem býti opatřen [2]). — V děkanství Landškrounském tři farářové ani děkana ani arcibiskupa uposlechnouti nechtěli. Jeden z nich byl Martin Smutný z Mohelnice; týž oklamal děkana Litomyšlského, stavě se upřímným knězem katolickým; sotva však obdržel faru v České Třebové, k bludařům se zjevně klonil, zákonů církve nedbal. Stejně neposlušný byl též farář Ekard v Lukové, jakož i farář Rudoltický Krištof, kterýž byv od děkana pro své pohoršlivé výstupky kárán netoliko děkana neposlechl, ale pravil: „Co mi arcibiskup Pražský chce rozkazovati? Mým pánem jest biskup Vratislavský“ [3]). — Z Rokycan chtěl se r. 1586 stěhovati děkan; na žádost obce však mu nařídil arcibiskup, aby tam ještě déle zůstal. Tu nevěděl děkan, kterak by jinak odpor svůj proti tomuto rozkazu arcibiskupskému na jevo dal, leč že urážlivými řečmi na kázaních i z domu vzkazováním hledal příčiny ku svárům s občanstvem; ano někdy naschvál odešel pryč, na př. ve středu, a přišel teprv zase v pondělí nazpět, aby Rokycanští v neděli nemohli míti služeb Božích. Tudíž požádala rada městská arcibiskupa (v srpnu 1586), aby od příštího sv. Havla Rokycany pokojnějším správcem duchovním opatřil [4]). — K děkanu Nehvízdskému předvolán byl kněz Matěj, farář Svémyslický [5]), jemuž domlouval děkan pro jeho neposlušenství. Načež Matěj hned zpurnou dal odpověď, řka, že ani děkanovi ani arcibiskupovi poslušnost nepřipověděl a že se arcibiskupa pranic nebojí, že má svou vrchnost, konsistoř pod obojí. Tu jej děkan

[1]) Exspuendo alter in alterum sic se mutuo salutant, nihilominus tamen uterque illorum quotidie ferme sacrum missae officium peragit et recedendo ab altari ad pristinam salutationem redeunt.“ (l. c.)

[2]) Pavel Kamill dává zprávu arcibiskupovi o životě kněží; 21. listop. 1583. (Archiv arcib.)

[3]) Týž byl Slezan, ale co farář Rudoltický arci náležel pod pravomoc arcibiskupa Pražského. (Zpráva děkana Kosellia ze dne 25. října 1587.)

[4]) Purkmistr a rada města Rokycan k arcibiskupovi dd. 29. srpna 1586 (archiv arcib.), kdež píší: „Neb vobyčejné jest přísloví: Invitum si retineas, exire incitas. A pakli by se to vždy trefiti nemohlo, V. Kn. M. prosíme, že ám toho milostivě dovoliti ráčí, abychom na ten čas, pokudž bychom jiným arářem opatřeni nebyli, kněze Valentina, faráře našeho Čížkovského užiti ohli. Nebo takového zjevně plundrování a ze cti loupení víc na sebe a souedy své, kteréž se nám posavád nevinně dálo (což jsme zarmouceně snášeti auseli), dopustiti a nijakž dáleji snášeti nemůžeme.“

[5]) Týž hlásil se ku straně pod obojí, jelikož však Svémyslice náležely panství Brandýsskému, měl nad ním arcibiskup zvláštní pravomoc. (Srov. že článek o Utrakvistech.)

pro takové nevážné mluvení chtěl dáti do vězení, ale Matěj se mu protivil, ano mu ještě pohrůžky činil; proto děkan potrestání jeho arcibiskupovi ponechal.

Jestliže kněží takovéto trestuhodné smělosti naproti duchovní vrchnosti své časem se dopouštěli, snadno pochopíme, že lidu obecnému s větším jemnocitem vstříc nevycházeli, a že stížnosti na hrubé jednání některých členů duchovenstva tu a tam se ozývají. Známý Kožlanský farář Mateol i zde za odstrašující příklad sloužiti může. Rychtář Kožlanský Jiřík byl povinen dávati faráři třetí snop ovsa; maje celkem 30 snopů dal rychtář všechen oves do fary přivézti a volal, aby farář svých 10 snopů sobě vzal. Tu však kněz Mateol s dobytým kordem ze světnice vyběhl, pacholka rychtářova za rameno popadnul a probodnouti jej chtěl; když pak mu v tom bylo zabráněno, čeládku s tím ovsem z fary vyhnal, načež rychtář kázal zase oves na pole zpět dovézti. Pro takové „nefarářské a nekřesťanské chování" opovídá se kollátor Jan Tejřovský arcibiskupovi, že nepobožného kněze Mateola na svých gruntech na faře trpěti nechce [1]). — Soused Velvarský Petr Chamradí vezl dva sudy vína z Litoměřic do Velvar; na cestě potkal se s Adamem děkanem Litoměřickým, „kterýž z Velvar sám několikej jsa pod truňkem jel domů;" soused Chamradí obávaje se, aby s tak velikým nákladem škodu neučinil, nemohl se dosti rychle děkanovi z cesty vyhnouti, čímž podrážděn jsa děkan s vozu svého s obnaženou šavlí sestoupil a souseda velmi těžce a hrubě v levou ruku poranil, z kteréhožto poranění Chamradí velkou újmu na živnůstce své utrpěl, an pracovati nemohl, maje ruku ochromenou; proto žádá radu Velvarskou [2]), aby se ho při panu arcibiskupovi zastala, by kněz Adam potrestán a k náhradě učiněné škody byl přinucen. — V hlavním městě Pražském přihodilo se r. 1588, že člen kapitoly Svato-Vítské, archidiakon Felix, jistou Ketrudu Hofmanovou nejen na cti velice zhaněl a potupil, nýbrž ji také nenáležitým bitím ztýral. Ketruda žalovala u samého císaře, kterýžto sdělil žalobní spis arcibiskupovi. Avšak Felix po spáchaném skutku zmizel a dlouho nemohl nalezen býti. Tu se arcibiskup dozvěděl, že prý se zdržuje u Pavla, lazebníka v královské lázni. Obrátil se tedy arcibiskup k radě Staroměstské se žádostí, aby věc vyšetřili a lazebníkovi

[1]) List Jana Tejřovského z Ensidle na Hřebeznicích, hejtmana kraje Rakovnického, k arcibiskupovi dd. 28. pros. 1583. (Archiv arcib.).

[2]) Petr Chamradí šlotýř k purkmistru města Velvar dd. 1586. (Archiv arcibiskupský.)

zakázali, kněze Felixe déle přechovávati. Lazebník čili hospodář král. lázně Pavel dává radě městské odpověď takovou, že k němu do lázně chodí „mnozí duchovní páni preláti a kněží“, a prelát Felix z Lindy archidiakon prý jemu Pavlovi, když ho Bůh ohněm navštívil, zase k živnosti jeho dobrou pomoc učinil, a jest kmotrem dítkám Pavlovým; z té příčiny jej kněze Felixe přijal u sebe do bytu a čtvrt leta u sebe ponechal. Nyní však jest prý Felix hotov zase na Hradčany jíti a k soudu arcibiskupovu státi [1]). Brzy na to Medek oznámil císaři, že archidiakon Felix se k takovému skutku ústně i písemně přiznal a že konsistoř arcibiskupská věc tu v uvážení spravedlivé vzala. Aby však Felix nemohl sobě na nějaké strannictví stěžovati, požádal arcibikup císaře, by konsistoři přidáni byli tři appellační radové, kteří by spolu s úřadem duchovním rozepři tu náležitě rozsoudili [2]).

Dluhy dělati mnozí kněží v obyčeji mívali, avšak se zaplacením jich často nespěchali, ano dosti nelaskavým spůsobem s věřiteli upomínajícími zacházeli. Jan Knor, farář v Dolejší Lukavici ve zlosti kuchařce své nohu probodl a v ruku ji zranil; i učinil smlouvu se Šalomounem, lazebníkem v Rokycanech, když kuchařku šťastně vyhojí, že mu dá za jeho práci $3^1/_2$ kopy grošů na hotových penězích, mimo to pak kbelec žita a kbelec pšenice, kbelec ovsa a vůz sena; smlouvu tu cedulemi řezanými [3]) utvrdili. Také mu byl farář ještě přes to dlužen 2 kopy a 10 grošů za „heryňky“ a jiné věci. Lazebník častěji faráře o zaplacení upomínal; když to nespomohlo, žaloval u arciděkana Plzeňského, avšak Knor ač obeslán jsa „ani před pana preláta (arciděkana) se najíti nedal.“ Šalomoun šel tedy k němu na faru, aby jej osobně o zaplacení upomenul. Dal faráři pozdravení, ten však nepoděkoval, nýbrž od stolu vstal a lazebníka „pral, až z něho plášť dolů upadl“; když pak se lazebník chtěl pro něj sehnouti, farář jej porazil a nohama šlapal, i vzal lazebníkovi kord (jejž on sobě na 3 kopy cenil) a chtěl jej „zamordovati“; posléz lazebníka vyhnal řka, že kdykoli naň trefí, jej zabije. Což vše Šalomoun arcibiskupovi oznamuje, za spomožení prose [4]). — Na Krištofa, Rudoltického faráře

[1]) List Pavla, hospodáře královské lázně, k radě Star. M. Pražského z r. 1587. (Archiv arcib.)

[2]) Arcibiskup Pražský k císaři v září 1588. (Archiv arcib.)

[3]) Při smlouvách byly obyčejné cedule řezané; zářez jedné cedule musel úhledně přiléhati k zářezu cedule druhé. (Brandl glossarium str. 295.)

[4]) List Šalomouna lazebníka v Rokycanech k arcibiskupovi z r. 1581. (Archiv arcib.)

žaluje děkan Landškrounský (1587), že má věřitelů mnoho, ale nižádnému z nich dluhy platit nechce. A zase Budějovický děkan oznamuje arcibiskupovi, že kněz David Pierius, kaplan, mnoho dluhů v Budějovicích nadělal a nyní z města uprchnul.

Jako peníze, tak i jiné vypůjčené věci některý kněz nerad navracoval. Kašpar Kreutzinger, farář v Mostě, vypůjčil si od měšťana tamějšího Ondřeje Kugla několik knih [1]). Později odstěhoval se Kreutzinger do Kozlův, avšak vypůjčených knih nenavrátil. Byv o ně upomínán jednou řekl, že si žádných nevypůjčil, jindy tvrdil, že prý knihy už dávno navrátil; a když Kugel třetího posla do Kozlů vyslal, Kreutzinger jej bil, řka, aby více k němu přijíti se neopovážil. Tu byl Kugel posléz donucen, prostřednictvím Martina arcibiskupa se o navrácení majetku svého postarati.

Tanec nebyl zábavou u duchovenstva v té míře oblíbenou, že by častou příčinu ku stížnostem byl zavdal. Farář Landškrounský Baltazar Kveitzch [2]) byv od hejtmana obžalován pro tanec hájí se před arcibiskupem řka, že jenom jednou, nalézaje se při svatebním veselí v počestném domě soukromném na žádost novomanželů si zatančil.

Ačkoli v 16. století mezi katolickým duchovenstvem pod jednou i pod obojí spůsobou panoval zákonitý obyčej bradu holiti, začali nicméně někteří vousy nositi. Medek však nechtěl takové novoty trpěti a proto dal r. 1585, jsa na Horšově Týně přítomen, knězi Eberhardtovi, faráři v Ebersdorfu, který dlouhé vousy nosil, bradu ostříhati [3]).

Ješto protestanté, kde byli ve většině, často na veřejné silnici

---

[1]) Není nezajímavo slyšeti, jakým čtením se farář Mostský zabýval. Knihy, jež si od Kugla vypůjčil, měly tyto názvy: 1. Postilla Joannis Wildt, in weiss leder eingebunden in folio. 2. Türkisch Cronika Heinrich Müller's. 3. Muschkavitterisch (ruská) Cronika Heinrichs von Greitzenstein, in folio. 4. Reise des frater Felix von Ulm ins gelobte Land zur hl. Stadt Hieruszalem und Egypten und Arabia zu dem bergk Sinai und kloster S. Katharinae, in quart. (Archiv arcib., recepta ab a. 1584.)

[2]) List Baltazara k arcibiskupovi ze dne 13. září 1584. (Archiv arcib.) Jest to jediný případ, kde o tanci zmínka se děje. Týž Baltazar se omlouvá řka, že netančil publice vel spontanee, sed coacte in domo sponsi (t. j. na snažnou žádost novomanželů že si zatančil).

[3]) Nicméně obyčej nositi vousy vždy více se v Čechách vzmáhal; a synoda Pražská z r. 1605, ačkoli holení vousův odporučuje, přece připouští, aby kněží vousy nosili, zakazujíc jen vousy příliš dlouhé po spůsobu vojenském aneb valousy (knebelbart), a nařizujíc, aby kněží na hořejším rtu měli vousy krátce přistřihnuté z úcty k nejsv. krvi Páně, kterou při mši sv. přijímají.

katolického kněze tupili a jemu láli, začali někteří duchovní světský oděv nositi, aby se takovému příkoří vyhnuli. Na faráře Landškrounského Kveitzsche žaloval tamější hejtman u arcibiskupa, že prý často se přestrojuje v oblek světský. Farář omlouvá se řka, že pouze dvakráte oděv kněžský odložil a po světsku se ustrojil, jednou když šel na výroční trh do Moravské Třebové a podruhé na návštěvu k opatu Broumovskému; neboť prý není radno knězi v duchovním rouchu mezi bludaři se objeviti. — Také nosili mnozí kněží rozličné zbraně, kordy, ručnice a t. p., což arci bylo proti zákonům církevním, ač v některých případech omluviti se dalo nebezpečím při tehdejší nemravnosti a spustlosti lidu na cestách hrozícím.

K jiným ještě stížnostem na kněžstvo zavdávaly příčinu přestupky některých kněží týkající se bohoslužby a liturgie vůbec, buď v ten spůsob, že kněží povinnosti sobě uložené plniti zanedbávali aneb libovolné změny sobě dovolovali aneb konečně bez náležitého oprávnění rozličné funkce vykonávali.

Osadníci města Tachova žadali r. 1589 k arcibiskupovi stížnost na svého faráře, že kázaní žádná nečiní a služby Boží zanedbává. — Do města Žebráku byl o sv. Jiří 1587 za faráře dosazen kněz Petr Bavorovský. Kollátor Jan starší z Lobkovic viděl, že farář pořádky křesťanské zachovává; i umínil si naň laskav býti a pokud by potřeba kázala, ruku nad ním držeti. V neděli po slavnosti Božího Těla kollátor, nemoha sám pro těžkou nemoc do kostela jeti, manželku svou se šlechtičnami a fraucimorem [1]), též strejce svého Václava a jiné služebníky své hned ráno v 5 hodin ze zámku Točníku do města Žebráka vypravil, aby přítomni byli slavnému processí s vel. Svátostí. Ale když tito ještě prvé nežli sezváněno bylo, do města přijeli a do kostela vešli, mši sv. farář dosti krátce odbyl, ani prefací nezpíval, také kázaní držel, ale processí pominul a velmi brzo požehnání vykonal, tak že manželka páně z Lobkovic i s „čeládkou“ už po deváté hodině zase do zámku se vrátila a zprávu o nedbalosti farářově choti svému podala. I poslal kollátor k faráři svého komorníka a doptati se ho poručil, proč dnes žádné processí drženo nebylo, „ježto jasný čas a velmi pěkný den, a v Žebráce po rynku po dláždění sucho jest až milo.“ Mimo to vzkázal faráři, že to jistě ví, „že císař Rudolf II.

[1]) T. j. ženským služebnictvem. — O manželce své dokládá Jan z Lobkovic, že ještě žádné neděle a svátku „dolů té půl míle jezditi ke mši sv. sobě obtěžovala.“

i arcibiskup Martin dnešního dne processí neobmeškali a on kollátor že již přes 60 let jest a jak živ nepamatuje, aby při katolických farách dnes nemělo s Tělem Božím od věrných kněží a křesťanů chozeno býti; a jestliže jest kdy pro déšť nemohlo se to vně konati, tedy ale vždy po kostele že jest ten obyčej chvalitebný až do oktávu po oba čtvrtky a v neděli se zachovával.“ Farář Petr pánovi vzkázal, že prý pro bláto s processím nechodil. Avšak Jan z Lobkovic s výmluvou tou se nespokojil, nýbrž obžaloval faráře u arcibiskupa. Osobami přísežnými ze stavu panského i rytířského se dokázalo, že v tu neděli žádného bláta nebylo, nýbrž dláždění od nočního přívalu tak se umylo a spláklo, jakoby je naschvál umyl a čistě uschlo. „Proč přece farář processí toho vykonati nechtěl“ (tak dokládá kollátor v listu svém k arcibiskupovi), „rozuměti nemohu, nežli že mu do hlavy nějaký šimr přišel, že se hněval a téměř s lidmi mluviti nechtěl.“ Posléz prosí kollátor, aby arcibiskup faráře Petra dostatečně napomenul, aby „zbytečných vášní na stranu odložil, chce-li tu farářem zůstati a své desátky a věci příslušející míti. Nebo jistě by na mne pana Žďárského nenašel, pod kterýmž teď předešle byl a kdyby mne jako jeho k bitvě pobízeti se pokusil, vyštěkal by vlka z lesa a snad by ho potkalo to, čeho by se nenadál“ [1]).

Libovolné změny ve výkonech liturgických si někteří kněží dovolovali tím způsobem, že na př. kázaní svá nepřednášeli nazpamět, nýbrž na papíře napsaná je na kazatelnu s sebou brali a věřícím předčítali, jak farář Landškrounský Kveitzsch proto byl obžalován. Jiní měnili o své ujmě řeč neb obřady při bohoslužbě a udělování sv. svátostí. Chtíce se zalíbiti protestantům, mši sv. českým jazykem sloužili, jak to činil Martin, farář v České Třebové, kterýž také nekřtil dítky podle Pražské agendy, nýbrž jiným (bezpochyby od protestantů přijatým) obyčejem, ke křtu sv. neužíval svěcené vody křestní, nýbrž obyčejné vody se solí smíšené aneb někdy bral ke křtu vodu z kropenky; sv. olejův a křižma při udělování křtu nikdy neužíval.

Dokud katolický kněz primici neslavil, nesměl dle obyčeje tehdejšího úkony kněžské před se bráti až na to, že se oblékl do rouch kněžských a sloužil mši sv. až do Evangelium; načež kázal

[1]) Týž praví o knězi Petru Bavorovském, že „jakž srozumívám, dosti časem misterny hlavy a zvláštních jakýchsi trhův a vášní jest.“ List Jana Staršího z Lobkovic na Točníku k arcibiskupovi dd. 31. května 1587. (Archiv arcibiskupský.)

a po kázaní lid zpíval nějakou kostelní píseň, kterouž „kumpán“ (literát) zanotil, a s tím se služby Boží ukončily. Arcibiskup Martin poslal do Litomyšle novosvěceného kněze Stanislava Křatovského z Horšova Týna; jelikož ale se chtěl přesvědčiti, zdaž jest Stanislav kněz pořádný čili nic, nedovolil mu hned slaviti primici, odkázav jej na dobu pozdější. Ale Stanislav ustavičně na děkana Litomyšlského naléhal prosbami, aby mu primici vykonal, a také do jiných funkcí neoprávněným spůsobem se vkládal. Když jednou přišli do kostela s novorozeňátkem ke křtu sv., chtěl Stanislav křtíti. Ale bába se proti němu ozvala řkouc: „Ty kujebo kaplane, nebudeš ty toho dítěte křtíti“; načež Stanislav se stejně zdvořile zachoval odpovídaje: „Nedávej kujebů, ničemná vopice.“ A zase bába pokračovala: „Vždycky se děláš knězem, uvozuješ šestinedělky; jak ty je uvozuješ, tak se u nás potutelné tuplované k.. vy uvozují, to není slušná věc, neb se má jedna každá žena po půrodu děťátka skrze kněze do chrámu Božího uvozovati.“ Ještě více bylo s obou stran mluveno dosti trpce a když lidé děkanovi na Stanislava žalovali, dal jej děkan do vězení vsaditi; pak mu dal 2 tolary za práci jeho a poslal jej s listem do Prahy k arcibiskupovi, kterýž jej zase do vězení vsadil. Odtud poslal kněz Stanislav po některém čase prosebný list arcibiskupovi, aby mu přečin jeho prominul a z vězení jej propustil, dokládaje, že u vězení tom smrad, hlad a žízeň snášeti musí a dvakrát prý v něm omdlel a po třetí, když naň mdloba přijíti měla, „pivo řídké na sebe vylil a tak jej mdloba pominula.“ Žádaje ku svatodušním svátkům z vězení vyjíti jen za to arcibiskupa prosí [1]), aby jej mezi Němce neposýlal i připovídá se moudřeji chovati a povinnosti své bedlivě plniti.

Ačkoli vězení dosti tuhé museli kněží pro přestupky své snášeti, nicméně sotva z něho vypuštěni jsouce nejednou zase neposlušností svou arcibiskupa zarmucovali. Kněz Václav Hodovský, farář v Tachlovicích, byl obviněn, že drahý koflík ukradl a mezi židy zastavil; i vsazen jest do žaláře. Byv žaláře sproštěn, měl se postaviti před arcibiskupa, čehož ale neučinil, nýbrž bez meškání do Tachlovic se navrátil. Jsa proto k zodpovídání pohnán vymlouvá se Václav, že „pro nedostatek zdraví svého“ se postaviti a mluviti nemohl, i prosí, aby arcibiskup „nad ním hubeným knězem lítost

[1]) Stanislav Křatovský z Tejna Horšovského, k arcibiskupovi dd. 1584. (Archiv arcib.)

měl" a odklad do 4 neděl mu učinil, jelikož mu právě nyní připadá pouť sv.-Jakubská a žeň jest před rukama [1]).

Stůjž zde jiný ještě příklad, že vězení, ve kterém kněží v Praze přechováváni bývali, příliš mírné nebylo. Jistý kněz z Polska, Alexander Pazdzinski, administrátor fary Zásmucké, byl spolu s knězem Jakubem Foiovollim uvězněn. Po některém čase poslali oba ze žaláře psaní arcibiskupské konsistoři, v němžto si stěžují, že ani chleba se nasytiti nemohou a proto žádají za dovolení, aby mohli mši sv. sloužiti, by obdrževše od věřících almužnu (na mši sv.), aspoň nutné potřeby si opatřiti mohli.

Někteří kněží, jsouce i v jiných věcech méně svědomití a povinností svých nedbale plníce, příčinu ku stížnostem zavdávali přehnanými poplatky štolovými, jež od osadníků vybírali. Kožlanský farář Jan Mateol za oddavky žádal jednu kopu grošů. Jeden občan v městečku Čisté musel mu za oddavky dáti kopu grošův, a mimo to strych ovsa a tetřevici. Ode křtu bral farář po půl kopě a látro (sáh) dříví, kteréž v krajině Kožlanské také za půl kopy stálo. Za pohřeb jednoho poddaného páně Tejřovského žádal farář 3 kopy.

Ze všeho, co tu o kázni kněžské řečeno, patrně vysvítá, že arcibiskup Martin takřka chvíle pokojné v úřadě svém neužil, maje ustavičně co kárati, trestati, napravovati, k císaři neb rameni světskému o pomoc se utíkati, tu laskavými a mírnými cestami, tu opět přísnými domluvami a pokutami k nápravě duchovenstva směřovati. Jak nesnadný byl v poměrech tehdejších úkol jeho, o tom nejjasněji se přesvědčiti můžeme čtouce nářky děkanů, že s neposlušnými kněžími ničeho pořídit nemohou; sotva že několik let v úřadě děkanském vytrvali, již opět snažně žádají, aby je arcibiskup břemene toho zprostil. Krištof Hecyrus, děkan Budějovický, vylíčiv nesnáze úřadu svého praví, že jest už kmet 66letý a že bezmála 7 let jest děkanem, avšak že mu není možno déle snášeti rozpustilost některých kněží a netečnost lidu, že se tedy děkanského úřadu vzdává, prose, aby jej buď arcibiskup jiným místem pokojnějším v Čechách opatřil, buď do Rakous neb Bavorska propustil, kdež mu několik míst bylo nabídnuto (1587). Taktéž Martin Strakonický, děkan Prachenský, prosí, aby jej arcibiskup z ouřadu děkanského propustil a jiného dostatečnějšího za děkana

[1]) List faráře Václava Hodovského k arcibiskupovi ze dne 21. červenc 1586. (Archiv arcib.)

ustanovil [1]). A přece děkanům vždy bylo možno utéci se k vyšší autoritě, k jenerálnímu vikáři a k samému arcibiskupu. Ale arcibiskup nemohl (aspoň po pravidlu) dál a výše pomoci hledati, on musel vše tak vyřizovati, jak toho kázeň církevní žádala a jak tehdejší poměry církve katolické v Čechách to připouštěly. Musíme uznati, že k takové práci náležela povaha pevná, neoblomná, a smíme tvrditi, že Martin Medek měl povahu takovou; ont jakožto pevná hráz odporoval všelikým pokusům nepřátelským na úplnou zkázu církve namířeným. Jsme přesvědčeni, že Medek v ohledu kázně duchovenstva předhůzku nemístné shovívavosti neb nevčasné mírnosti nezasluhuje. Díme-li však, že za tehdejších poměrův ani nejpevnější vůle arcibiskupova k odstranění všelikého zla nestačila, zajisté nám v tom přisvědčí každý, kdo zná dějiny vlasti naší v 16. století.

5. Řehole.

Zbožná mysl našich předků vedle jiných trvalých pomníků křesťanské štědrosti zbudovala ve vlasti naší obzvláště ve 14. století hojný počet **klášterů**, v nichž tisícové katolických křesťanův obojího pohlaví útulek hledali a nalezli, aby život svůj hluku světského vzdáleni jsouce zcela službě Boží a skutkům lásky bliženské zasvětili. Bohužel však zbořila lítice válečná během 15. století většinu těchto stánků míru a jestliže některý klášter byl tenkráte ušetřen aneb utrpěv zkázu později zase byl obnoven, ku předešlému rozkvětu více se nenavrátil; hynulť nedostatkem hmotným, skrovným počtem členův a nekázní těch, kteří sice i nyní ještě do řeholí vstupovali, jichž úmysl však a mravy s dokonalostí evangelickou nic činiti neměly. Ku chvále řeholního stavu budiž ovšem hned tuto zřejmě osvědčeno, že také v 16. století nalézáme v Čechách mezi obyvateli klášterův muže učené, mravů bezúhonných, jimž svědomité plnění posvátných slibů chudoby, čistoty a poslušnosti upřímně na srdci leželo; avšak počet jejich byl příliš skrovný, než aby vzrůstající zlo byli mohli odstraniti, a veškeré úsilí jejich tím méně mohlo přinášeti žádoucího ovoce, čím více poplach o náboženské svobodě a nevázanosti, jakouž protestanté hlásali, také

[1]) Děkan odůvodňuje svou resignaci tím, že praví: „Neb já již scházím na zraku i na mém zdraví“ a dí: „Já nehodný a neužitečný, což na mně jest, rád bych všem domácím i cizím nápomocen byl ke všemu dobrému, ale proto sem mnohým u veliké nenávisti.“ Podepsán jest: „Věrný poslušný kaplan kněz Martin Strakonický, neužitečný děkan Prachenský.“ List téhož Martina arcibiskupovi dd. 30. dubna 1587. (Archiv arcib.)

přečetné kláštery pobouřil. Lidé, jimž sliby druhdy dobrovolně složené brzy potom se zdály býti hnusnými okovy otrockými, neměli nyní s ničím tak na pilno, jako aby opustivše tiché zdi klášterní ve víru světovém neobmezené svobody, dlouho postrádané, v nejvyšší míře se nabažili.

Těžké rány řeholím i církvi vůbec protestantismem zasazené zhojiti usilovalo v tomto čase tovaryšstvo Ježíšovo, jež od r. 1556 také do Čech bylo uvedeno. Jesuité ve školách svých tisíce jinochů ve vědách vzdělávali a ve víře katolické utvrzovali, oni kázaním, missiemi, spolky náboženskými se vynasnažovali všemožně ku potlačení bludařství a k novému rozkvětu církve katolické býti nápomocni.

Arcibiskup Martin uznávaje prospěšnou působnost řádu toho byl Jesuitům velice příznivý. S jeho schválením a štědrým nadáním p. Viléma z Rožmberka zřízeny jsou kolleje jesuitské v Třeboni a Krumlově (1584) [1]). On si dopisoval nejen s členy téhož řádu v Čechách, ale i v jiných zemích. Rektor kolleje v Inomostí Alexander Höller vypisuje mu příchod svůj do hlavního města Tyrolského, chválí zbožnost lidu, jehož bezčetné množství mívá na svých kázaních, mezi nimi mnoho mužův učených a vznešených (1586). — V městě Plzni zdržovali se r. 1582 někteří Jesuité, neboť za příčinou moru tehdáž v Praze zuřícího odstěhovali se Jesuité do Plzně s konviktem a větším bratrstvem latinským. Mezi nimi byl Jan Vivarius, kterýž častěji podával arcibiskupovi zprávy, v nichž velkou oddanost a vděčnost k arcibiskupu Martinovi projevuje. Brzy potom požádal purkmistr a městská rada Plzeňská arcivévodu Ferdinanda za přímluvu k císaři, aby v městě Plzni kollej Jesuitův k zachování katolického náboženství a k vychování mládeže byla zřízena. Arcivévoda také v skutku se u Rudolfa II. za Plzeňské přimluvil, poukazuje k tomu, že Plzeň vždy byla rodu Habsburskému věrna, že tedy nejen v přivolení císařské doufati smí, ale že také nějakou pomoc hmotnou ku provedení chvalného úmyslu svého od císaře očekává [2]).

---

[1]) V Krumlově brzy na to (1586) měli Jesuité také své gymnasium.

[2]) List arcivévody ze dne 14. června 1585. Týž vychvaluje věrnost Plzeňského měšťanstva řka: „Wann ich dann besagten von Pilsen, als die sich gegen Euer kais. M. und derselben Voreltern an unsrem löblichen Haus Österreich jedermals für andere ganz treuherzig, aufrecht und wol verhalten, mit allen Gnaden bewogen und sie daher billich zu befürdern Ursach, dass ihr Vornehmen auch christlich, billich und zu Erhaltung unserer algemeinen catholischen Religion sondrs verstendig, so bitt Euer kais. M. ich demnach ganz

Na mnohých místech pracovali Jesuité společně s duchovenstvem farním, byvše od kněží neb od kollátorův katolických do osady pozváni aneb ku přání arcibiskupa Pražského na ta místa vysláni jsouce, aby zvláště hlásáním slova Božího a slyšením sv. zpovědi správcům duchovním byli nápomocni, což při tehdejším skrovném počtu duchovenstva mohlo býti jen vítané. Začasté také shledáváme, že kněží světští výpomoc jim od Jesuitů poskytovanou ochotně přijímali a v přátelské svornosti s nimi na zúrodnění božské vinice pracovali. Tak na př. arcipřišt Krumlovský velmi laskavě k Jesuitům kolleje tamější se měl, o jejich záležitosti co nejbedlivěji pečoval, radou i skutkem kdekoli mohl jim byl nápomocen. Taktéž opat Vyšebrodský Jesuitům Krumlovským přál, a hmotnými potřebami je opatřoval. Avšak už tehdáž jevily se mezi duchovenstvem známky jisté nevole a nelibosti, s jakouž na působení Jesuitů pohlíželi. Nevole ta někdy měla příčinu svou v řevnivosti, někdy rozličné přehmaty, jichž se tu Jesuité proti správcům duchovním, tu zas světští duchovní proti Jesuitům dopouštěli, na obojí straně trpkost zanechaly, kteráž poznenáhla v 16. a 17. století až k té míře vzrostla, že obzvláště za časů kardinala Harracha arcibiskupa Pražského (1623—67) k tuhým sporům příležitost zavdala. Z doby Martina arcibiskupa uvádíme dva příklady této napnutosti. Jan Rosenblut byl za děkana okršku Landškrounského ustanoven, ale neměl o jmenování svém stvrzení písemného čili dekretu děkanského. V Landškrouně meškal tehdáž Jesuita Baltazar Sumereirer, kterýž byl děkanovi dán ku pomoci obzvláště v úřadě kazatelském. Avšak Sumereirer sám (jak děkan Rosenblut si na to stěžuje) chtěl nejen ve farnosti Landškrounské vše neodvisle, jakoby zde faráře nebylo, zařizovati, nýbrž osoboval si také pravomoc nad veškerým kněžstvem děkanského okršku i nad školami tamějšími. Z té příčiny žádá Rosenblut, aby mu arcibiskup zaslal písemný dekret, že jest za děkana zřízen, jelikož by jinak kněz Baltazar sama sebe za děkana považovati nepřestal (1583)[1]. Nástupce Rosenblutův, děkan Baltazar Kveitzsch (1584),

---

gehorsamb und väterlich, sie geruhen obvermelts deren von Pilsen Fürnehmen zu bewilligen.“ (Archiv arcib.) Nicméně nedošlo k založení kolleje v Plzni.

[1]) „Quandoquidem Cels. Va. Rdssma. mihi officium decanale commiserit, qua possum humilitate ab ea flagito, ut hujus rei scriptum aliquod testimonium ad me mittere dignetur, ne fortasse vel. P. Balthasar Sumereirer societatis Jesu, qui hic nobiscum moratur, vel alii, qui huc forte venient, non habentes notitiam hujus rei eam ipsam in dubium vocent, aut falcem suam in messim alienam amittant, ut hactenus factitatum. Equidem libentissime concessero, ut me

chválí bedlivou pilnost téhož Jesuity Sumereira, že prý velmi ochotně německy káže a zpívanou mši sv. slouží, kdykoli děkan, vykonav prvé v Landškrouně české kázaní, odchází do filialních kostelův; a také obyvatelstvo jest prý s knězem Jesuitou spokojeno. Nicméně ku konci zprávy své arcibiskupovi zaslané stěžuje si děkan Kveitzsch na Jesuitu Baltazara, že prý jistého bratra svého řádu, kterýž neobdržel ještě posvěcení, nechal česky kázati, ješto mu ani lidé dobře nerozumí, protože jest Polák. Vůbec prý jest Sumereirer podivín, nezřídka se vychloubaje, že on v duchovních věcech má větší moc, než sám arcibiskup české církevní provincie a ovšem tedy také větší než děkan Landškrounský; i není prý žádnému knězi v celém Landškrounském okršku možno s takovým podivínem dobře vyjíti. Zvláště si jak Rosenblut tak též Kveitzsch stěžuje, že Sumereirer v obřadních věcech nechce se přidržeti ritualu Pražského, nýbrž vše výhradně dle předpisu Římského vykonává, což velký zmatek na osadě působí.

Jsa velmistrem křižovníků s červenou hvězdou měl arcibiskup Martin také v tom ohledu rozsáhlý obor působnosti a musel nejen o kázeň řádu pečovati, ale také hmotné zájmy jeho obstarávati a hájiti. Důkazem toho, kterak se staral o vědecké vzdělání svých bratří řeholních, jest, že r. 1589 vyslal křižovníka Vavřince Nigrina do Italie na vysoké školy v Bologni, aby tam právo církevní i světské študoval. — Biskupu Vratislavskému odporučil zvláštním listem křižovníky ve Slezsku bydlící (1588). — Klášter Peltnberský na Moravě musel hájiti proti Znojemským, kteříž role ku klášteru křižovnickému přináležející sobě přivlastniti chtěli a zrovna podle proboštství kostnici hřbitovní vystavěli [1]); mimo to jistou ženu odsouzenou na gruntech křižovnických r. 1587 utopiti a zakopati dali, a totéž r. 1588 znovu učinili, vymlouvajíce se, že

concionibus, privatis monitionibus consilioque, si quando opus fuerit et ego quibusdam in rebus non sufficerem, adjuvet. Verum ut se in officium meum ingerat et omnia juxta suum beneplacitum administret, non videtur concedendum. Nam hucusque omnia secundum normam Romanae ecclesiae exercere et summam sibi authoritatem in me et alios sacerdotes, in scholam, templum et alia ad officium tam parochi, quam decani spectantia assumere voluit et assumpsit.“ Joan. Rosenblut ad Æpum dd. 14. Sept. 1583. (Archiv arcib.)

[1]) „Dann zum ersten haben sie an die Probsthofmauer gleich bei dem Stüblein ein Beinhaus mit dem Dach zugleich aufbauet, dass man all' Augenblick in's Haus einbrechen und leichtlich ersteigen möchte, welches unserm Orden sammt der Praepositur ein grosse Schmach ist.“ Petr Müglitzer, Probst zu Pöltenberg, an Martin, Erzbischof zu Prag dd. 19. März 1582. (V archivu arcibiskupském.)

prý od starodávna na tom místě zločincové popravováni bývali. — Martin arcibiskup dbal velice na přísnou kázeň v řádě svém. Když po smrti Bartoloměje Mandela, špitálního mistra ve Vratislavi, nastaly nepořádky a zmatky v tamějším konventě, usadil tam velmistr nového mistra špitálního, kterýž v brzku zase pořádek zjednal; spolu však Medek přísně nařídil, aby příště po smrti mistra špitálního bratří tamějšího konventu nevolili hned nového představeného, nýbrž dříve rozkaz velmistrův vyčkali. — Křižovník Jan Fröhlich, kterýž v Oseku duchovní správu konal, nekněžským životem svým dával pohoršení věřícím; z té příčiny rozkázal arcibiskup komandérovi řádu křižovnického v Mostě (1589), aby kněze Fröhlicha vězením 14denním při vodě a chlebě ztrestal.

Doba, o které jednáme, nebyla ústavům řeholním v té míře přízniva, aby se klášterům hojných darů bylo dostávalo. Čteme o jediném obdarování z r. 1582. Alžběta Karanca, komorná královny Francouzské, sestry Rudolfa II., v kšaftu svém věnovala 600 tolarů ku klášteru sv. Anežky v Starém Městě Pražském na věčné časy, tak aby z té summy ourok každoročně do téhož kláštera byl dáván; kteroužto summu obec města Mostu k sobě přijala, zavázavši se, že ourok do téhož kláštera řádně odváděti bude; na to dali převoru (dominikánskému) téhož kláštera sv. Anežky dostatečný zápis a Rudolf II. nařídil r. 1582 nejvyššímu hofmistrovi království Českého, aby tento odkaz pro budoucí paměť a stálost do desk zemských dal vložiti [1]).

Častěji ozývají se stížnosti na zkracování práv řeholím náležitých. Zejmena páni Pražané nechtěli žádných výsad klášterům ponechávati. Václav Robmhap ze Suché koupil od křižovníků 4 zahrady spustlé na gruntech špitálských před Pořičskou branou za 800 kop míšenských; i musel na znovuzřízení těch zahrad velké peníze vynaložiti, jelikož předešlí držitelové nedbalí jsouce štěpy poschnouti, ohrady pohníti nechali, a mimo to pro časté krádeže, jichž se „lotrovina“ dopouštěla, nic tu v těch zahradách obstáti nemohlo. Robmhap dal z prken sdělati ohrady nové, všecko přeorati, vyhnojiti, zpřerejvati a mladým štěpím vysázeti. Mimo to udělal tam z kamene stavení pro 4 nájemníky, z nichž jeden začal pivo šenkovati, chléb, ovoce a podobné prodávati, což ale páni Pražané ihned jemu zakazovati se jali. Učinili to (jak dí Robmhap ve stížnosti zaslané arcibiskupovi) ze závisti a nepřízně, ješto kdyby

[1]) Rudolf II. k nejv. hofmistru, království českého ze dne 17. října 582. (Archiv arcib.)

nájemník Robmhapův šenkoval pivo pánů Pražan [1]), zajisté by mu nebyli v tom bránili, jelikož nedaleko Poříčské brány nájemníci jejich šenk a jinou živnost svou volně provozují. Též na to se Robmhap odvolává, že na druhé straně silnice (blíž nájemníka Robmhapova) nějaká vdova prodáváním chleba, žemlí, páleného i jiných věcí hokyňských se živí, šenkovavši tu též pivo jak chtěla, čehož jí Pražané nebránili. Co pak se tkne nějakého nebezpečenství při silnici, na něž Pražané poukazují, toť jest proti rozumu, dí Robmhap. Nebo zajisté by všem lidem bezpečněji bylo, kdyžby na gruntech špitálských třeba vůkol stavení se nalézala, spíš by se měla „lotrovina" čeho ostýchati zvlášť nočního času; „neboť chtěl-li by kdo komu v těch místech škoditi, udělaje pokřik, mohl by od lidí zde bydlících retován býti; jako příkladem na Fidrholci, též mezi Plaňany a Kolínem i při jiných silnicích naschvál krčem a podle toho domů víc za takovými příčinami vystavených se nachází." Ku konci prosí Robmhap arcibiskupa za ochranu proti Pražanům a ochotně se podrobuje rychtáři od arcibiskupa zřízenému nebo správci špitálskému, aby najdou-li nějaký nepořádek mezi jeho nájemníky, to dle práva opatřili. — Avšak již opět v listopadu 1588 týž Václav Robmhap musel novou stížnost u arcibiskupa zadati proti úředníku špitálskému, kterýž do bytu onoho nájemníka výbojně byl se vedral, a jemu v živnosti jeho překážky činiti neustával [2]).

Pražané Novoměstští často vkládali se v práva **karmelitánského** kláštera Matky Boží Sněžné. Převor toho kláštera Martin Narozius dle rozkazu arcibiskupského ustanovil zvláštního rychtáře svého pro grunty klášterské. Ale toho nedbaje, přicházel rychtář Novoměstský často s čeládkou svou do domův klášteru náležitých a beze vší příčiny lidi klášterské bez vědomí převorova do vězení bral, což proti pořadu práva a zřízení zemskému opovážlivě činil. A podle toho rychtář Novoměstský sousedům klášterským mluvil, že oni všickni jsou povinni pány Novoměstskými a jím rychtářem se říditi a ku právu jejich stávati. Že pak toho dle vůle své provésti nemohl, dal skrze tržné Novoměstské sousedům klášterským provozování živností jich zakázati, kdežto přece „jednomu každému, netoliko obyvatelům měst Pražských, ale by pak i přespolní byl,

[1]) Týž nájemník bral však pivo křižovnické.

[2]) Václav Robmhap ze Suché k arcibiskupu Pražskému ze dne 26. listop. 1588. Jelikož stížnost tato pro vylíčení tehdejších poměrův společenských ledacos poučného v sobě zavírá, sdělujeme ji v dodatku pod číslem 9.

ano i sedlákům prodaje i koupě, a zvláště poněvadž J. Milost Císařská zde v zemi býti ráčí, svobodně se dovoluje a propouští.“ Do cisterny vedla se obzvláště pro případ ohně ku pohodlí týmž sousedům klášterským voda troubami; rychtář dal roury ty přesekati a vodu jinam svésti. V neděli masopustní r. 1585 nějací řemeslníci, majíce šarvátku mezi sebou, v tom záští se též na grunty klášterské přihnali a proti Pánu Bohu zlořečíce odtud pryč jíti nechtěli. Tu vyšel k nim rychtář klášterský, Augustin Suk, a napomínal jich, aby od takového předsevzetí svého upustili a pokojně odešli. Ale oni odejíti se zdráhali. Jim k posile přiběhl sousedNovoměstský Jan Malovec, konvář i s čeládkou svou a jsa „trunkem přemožen“ volal: „Bijte, perte toho rychtáře šelmu, zrádce mnichovského“; i porazili Suka na zem a jemu též rychtářské „právo“, což vysoce zapovědíno jest, z rukou jeho vytrhli a tulich (dýku), který u sebe měl, mu odňavše byli by jej snad probodli, kdyby převor nebyl k tomu přišel a jich neokřikl. Vše to stížně oznámil převor Narozius arcibiskupu Martinovi za ochranu a napravení utrpených křivd žádaje [1]), jelikož by jinak, kdyžby přepych ten Novoměstských bez trestu zůstal, převor ani lidé klášterští hrdly svými bezpečni býti nemohli. Také Suk, řemesla svého mistr pokrývačský, prostřednictvím arcibiskupovým žádá dosíci zadostučinění, jelikož prý nepřátelé naň se utrhovali řkouce: „Co jest toto rychtář? ale čistý rychtář! kde je pak pochop? ale však snad sám jest biřic i pochop.“

Nyní jsa ztlučen musí řemesla svého zanedbávati, ač majíc mnoho díla „na věžích Jeho Milosti Císařské na Brandejse a v Praze na zámku na Daliboře;“ a maje čeládky své do sedmi osob čeládku svou tam musí odsýlati a čeládka, když při ní přítomen není, k větší škodě jej nežli k zisku přivozuje. I prosí Suk, aby arcibiskup jej „zbitého a zmordovaného člověka“ lítostivě v tom ochránil, aby jiným totéž se nestalo aneb snad „týmž spůsobem udeřic na klášter aby nás všech sousedů nevytloukli, tak jakož jest již toho dobrý počátek byl.“

Byl-li hmotný stav klášterů sám sebou neutěšený, tak že řeholníci jen poskrovnu výživu svou si opatřiti mohli, stával se ještě mnohem méně utěšeným tenkráte, když vláda značné daně na kláštery uvalovala v tom mylném domnění, jakoby i nyní ještě pokladny řeholních společenstev byly pramenem tak štědrým a

[1]) List Martina Narozia dd. 17. března 1585 k arcibiskupu Martinovi (Archiv arcib.).

nevyčerpatelným, jak bývalo za věků předešlých, kdežto zbožní dobrodincové ihned každému nedostatku některého kláštera dvojnásobnou i trojnásobnou měrou odpomáhali. Avšak nyní, na konci 16. století byly kláštery až příliš stíženy obyčejnými poplatky, a tudíž se jim břímě nesnesitelné ukládalo, kdykoli ještě k mimořádné dani donucovány bývaly.

Rudolf II. uložil opatům a proboštům českých klášterův, aby společnou pomocí zaplatili 60000 tolarů, které Ladislav z Lobkovic na Zbiroze, praesident české komory, měl na některých klášteřích pojištěné [1]); mimo to žádal od duchovenstva půjčku 12000 zlatých [2]). Při takových na tehdejší poměry ohromných summách nelze se diviti, že na př. jediný opat cisterciácký v Neuenzellu (v Lužici) měl hotově zaplatit 8000 tolarů! Týž však poukazuje na chudobu svého kláštera, jenž byl do 10000 tolarů zadlužen, a nabízí nanejvýš 2000 tolarů císaři. Klášter cisterciácký v Sedlci u Kutné Hory byl tak zchudlý, že nemohl zaplatit císaři ani 600 tolarů, jak mu bylo uloženo. Opat Bartoloměj Makeš omlouvá se u arcibiskupa Martina, a nabízí 300 tolarů, jež hned skrze úředníka klášterního do Prahy zaslal. Také Sedlecký klášter byl velkými dluhy stížen, z nichž opat do 300 kop již uplatil; mimo to na některá zpustlá stavení velký náklad činiti musel; do kostela nový positiv za 150 kop pořídil a některá mešní roucha i jiné potřeby pro ozdobení chrámu; i dokládá opat, že arcibiskupovi dobře povědomo, „jaká miseria při nás jest a že nám není možné té sumy (600) odkud opatřiti“ [3]), lečby některý pozemek dali v zástavu; ale kdožbykoli klášteru peněz půjčil, chtěl by odtud vedle usnešení sněmovního úroky bráti, a tudy by klášter ještě více hynouti musel.

Za takovýchto trudných poměrů bylo velkého sebezapření k tomu zapotřebí, měl-li bratr řeholní v některém ze zchudlých klášterů při velkém nedostatku život svůj tráviti. Kdo té míry sebezapření neměl, tomu se tuhá přísnost klášterní brzy znechutila, tak že použil každé příležitosti, aby se nenáviděných pout sprostil; a příležitost taková tím častěji se naskytovala, čím ochotněji sektá-

[1]) Rudolf II. k proboštu kláštera Doxanského Vítovi ze dne 17. října 1584. (Archiv arcib.)

[2]) Srovnej výše na str. 25.

[3]) List opata Bartoloměje Makeše k arcibiskupovi dd. 13. února 1587. (Archiv arcib.) „Za to pokorně vždy prosíme, že nás při J. M. Cé. v tomto našem nedostatku omluvna míti ráčíte a abychom k větší sumě, jakž JMCá. žádati ráčí, potahováni nebyli, laskavě se přimluviti ráčíte.“

řové vyběhlé mnichy mezi sebe přijímali ku hlásání „čistého evangelia“ je vysýlajíce.

Z Broumovského kláštera vyběhl mnich benediktinský Šalomoun, stal se protestantem a bez meškání začal v Broumově samém bludnou nauku hlásati. Arcibiskup sice o to se postaral (1583), aby odpadlík byl z Broumova odstraněn; ale po krátké době Šalomoun zas tam přišel a ještě směleji si vedl, hlásaje v kázaní, že mše sv. jest ohavnost zpuštění a že každý, kdo mši sv. slouží, do pekla přijde. — Z Pivoňského kláštera Augustiniánův ušel kněz Jan (r. 1584), jsa od převora na budoucí zimu šatstvem dobře opatřen; použil příhodné chvíle, když převor byl při čeládce klášterské, která na lukách otavy sklízela a z kláštera uprchnuv odebral se k p. Burianu Jeníškovi z Oujezda a stal se ve Svrčevsi nedaleko města Klatov protestantským farářem. Převor Kašpar Malesius častokráte vysýlal posly do Svrčevsi se vzkázáním, aby se kněz Jan zase do kláštera navrátil, což by uprchlík, jsa ve svědomí svém znepokojen, také milerád byl učinil, avšak Burian Jeníšek jej propustiti nechtěl. Tudíž převor vznáší žádost k arcibiskupovi, aby to opatřil, by kněz Jan ze Svrčevsi byl propuštěn a do kláštera se navrátil. V cisterciáckém klášteře v Neuenzellu byli dva mnichové velmi nezbedně živi; když opat jim to trpěti nechtěl, utekli oba z kláštera a odměnili se opatovi tím, že jej u arcibiskupa křivě obžalovali, jakoby špatně v klášteře hospodařil. Dozvěděv se o lživém osočování tom Jaroslav Libštejnský z Kolovrat, landfojt dolejší Lužice, vzal opata ve svou ochranu a zvláštním listem arcibiskupu Martinovi zaslaným ode všeho podezření jej očistil [1]). — V městě Tachově zdržoval se r. 1586 jistý Oldřich, kterýž z některého kláštera Františkánského v Čechách byl uprchnul; k žádosti nejvyššího kommissaře toho řádu, Bonaventury de Aquila, nařídil arcibiskup Martin purkmistrovi a radě města Tachovského, aby jmenovaného vyběhlého mnicha do vězení vsadili a plnomocníkům od kommissaře Bonaventury vyslaným jej vydali, by zase k vyplnění povinností, jež složením slibů řeholních dobrovolně převzal, přidržán býti mohl. — V Zahražanech (Sares) nedaleko Mostu byl klášter jeptišek Magdalenitek čili kajicnic (jinak také „bílé paní“ se nazývaly); v listopadu 1586 jedna z jeptišek jménem Kateřina s porušením posvátných slibův řeholních nočního času do světských šatů se převléknuvši přes klášterní zeď přelezla

[1]) Jaroslav Libštejnský z Kolovrat na Petršpurce a Rabštejně píše arcibiskupovi dne 17. srpna 1584. (Archiv arcib.)

a společně s odpadlíkem knězem Janem, dříve kaplanem Mostským, na útěk se dala. Když to kommandér křižovnického řádu v Mostě, Jan Zeydler, arcibiskupovi oznámil, dal Medek na jevo zármutek svůj nad hanebnou věrolomností obou provinilců; při tom však neměškal přísně pokárati kommandéra jakožto visitátora Zahražanského kláštera [1]), že nedbal lépe o dobrou kázeň jeptišek; i napomíná jej, aby budoucně byl bedlivějším, tak aby podobné skutky pohoršitelné se vícekráte opětovati nemohly.

Při klášteře panen Cisterciáckých v Pohledu (Frauenthal) byl jistý úředník Jiřík Jirka; ten v r. 1587 jednu z řeholnic násilím ke skutku smilnému přivedl. Dozvěděv se o tom arcibiskup vyslal bez meškání Bartoloměje opata Sedleckého, a s ním spolu officiála Pontána do Pohledu na kommissi, aby celou věc náležitě vyšetřili, načež arcibiskup vznesl ihned zločin Jiříkem spáchaný na soud appellační; někteří radové nad appellacími byli vysláni do města Polné, kdež hrdelní při proti Jirkovi zavedli; arcibiskup do téhož města vyslal špitálského úředníka Matyáše Jizbického z Jizbice, v právě světském i církevním zběhlého, kterýž jakožto žalobník návrhy na ztrestání vinníka činil a velké množství svědků proti němu vedl. Když pak Jirka na soudcích žádal, aby také jeptiška k témuž soudu světskému byla předvolána a spolu s ním souzena, čehož i někteří jiní se ujímali, tuť Jizbický naproti takovým požadavkům se na odpor postavil a k tomu ukázal, že jeptiška jest osoba duchovní a že trestání její dle práva přísluší arcibiskupovi Pražskému, kterýž zajisté pokutu spravedlivou jí uloží. Ostatně byla v klášteře Pohledském kázeň v úpadku; abatyše Judita pro špatné opatrování kláštera byla z rozkazu arcibiskupova sesazena a dána do kláštera sv. Jiří na hradě Pražském; ale ani nástupkyně její o lepší pořádek se nestarala a k napomenutí i trestání Ondřeje opata Sedleckého jakožto visitátora téhož kláštera vzdorovitě se chovala, tak že opat na ni u arcibiskupa žalovati musel (1587)[2]).

---

[1]) „Weil sie dann Beide auf ihr hohes Eid und Pflicht, welches sie Gott und seinen lieben Heiligen geschworen, vergessen haben, müssen sie dessen vor Gott und der Welt grosse Rechenschaft geben. Befehlen euch derowegen, hinführo gute und bessere Acht, als jetzo geschehen, auf dies Kloster Sares zu haben, hiemit künftiges Übel möcht verhütet werden.“ Erzbischof an d. Commendator zu Brüx dd. 1. Dzmb. 1586. (Archiv arcib.)

[2]) Ondřej opat kláštera Sedlce k arcibiskupovi dd. 1587. (Archiv arcib.) Listem arcibiskupovým dd. 22. prosince 1587 byl opat pro lepší o těch věcech zprávy podání do Prahy povolán.

V Pražském klášteře u sv. Anežky dopouštěli se převorové Dominikánského řádu již za předešlého arcibiskupa Antonína mnohých výstředností; a také za vlády Martina Medka stížnosti proti nim se ozývaly. Tomáš Hon, měštěnín Starého Města, byl převorovi několik kop dlužen, i chtěl se s ním spravedlivě porovnati. Avšak převor dal beze vší příčiny manželku Honovu do vězení v klášteře vsaditi, dům klášterský, v němž Hon přebýval, uzamknul, tak že týž měštěnín s dítkami svými u jiných lidí útočiště hledati byl přinucen; mezitím na jaře 1582 voda z břehů Vltavských vystoupivší do jeho domu vnikla a nemalou škodu na majetku mu způsobila. Kožich vzácný v ceně 15 kop, jejž Hon dal převorovi do zástavy, nežli by mu dluh 8 kop zaplatil, týž převor ani dvou týdnů nevyčkav k užitku svému prodal, a mimo to ještě kládu dubovou na obrubu k studnici, velký čep mosazný a vepře, což vše Honovi přináleželo, převor z obydlí jeho do kláštera vzal; manželku pak téhož měštěnína na svatodušní hod ani na dostatečné rukojmí z vězení propustiti nechtěl. Pro tak velké bezpráví žaluje na převora Tomáš Hon před arcibiskupem a žádá, aby mu bylo určeno nějaké místo kromě kláštera sv. Anežky, že rád chce převorovi čímkoli mu povinen zaplatiti [1]).

Kterak i v jiných klášteřích hlavního města kázeň velmi poklesla, o tom svědčí žaloba jistého souseda bečváře, kterýž sobě u arcibiskupa stěžuje, že opat Augustiniánského řádu na Karlově v Praze, Jan Mirra, syna téhož bečváře bil, škrtil a skoro by jej byl zamordoval, a že také manželku bečvářovu trýznil.

Velmi nechvalně si vedl také Martin Narazius, probošt kláštera Strážců Hrobu Božího na Zderaze. Oné v klášteře několik let přechovával cizí ženu, kteráž od muže odešla, a mnohé rozpustilosti v klášteře provozoval. Na gruntech klášterských měl dům Jan Zlatník, kterýž několik osob ženského pohlaví přechovával u sebe, mimo jiné jakous Marušku, která od muže svého odešla a „velmi ulíčeně a ufermežovaně“ chodila. A jest zřetelně rozuměti tomu, že s těmi ženskými „živnost proti přikázaní Božímu nepobožně a nepřikladně na zhoršení jiných dobrých pobožných vede.“ Poctiví sousedé častěji domlouvali proboštu Naraziovi, aby toho Zlatníka na gruntech klášterských netrpěl, avšak on nejen těch nešlechetných věcí přehlídal, nýbrž sám začasté v domě tom býval a tam skvostně stoloval. V tom čase Jindřich starší Kordule ze Sloupna koupil

[1]) Tomáš Hon k arcibiskupovi Pražskému dd. 3. června 1582. (Archiv arcibiskupský.)

sobě od Kateřiny Liškové ze Sousedovic dům, jejž byl někdy Jan Nebeský na gruntech kláštera Zderazského vystavěl, obdržev na to s přivolením arcibiskupa Antonína Brusa zápis čili „hamfešt“, jejž od paní Kateřiny zase pan Kordule obdržel a s kterýmž se odebral k proboštovi, žádaje, aby koupi tu do kněh klášterských dal vložiti; což Narazius učiniti připověděl a na to 4 dukáty od Jindřicha Kordule přijal. Brzy však pokoušel se probošt o to, aby Jindřicha z klášterních gruntů vypudil, jelikož v témž domě, jejž Kordule byl od Kateřiny koupil, probošt chtěl usaditi člověka onomu Zlatníkovi podobného, aby taktéž nevěstky přechovával. V této nesnázi béře Jindřich Kordule útočiště své k arcibiskupovi [1]), žádaje, aby neřády, které se v klášteře a v tom domě Zlatníkově dějí, přetrženy a přísně ztrestány byly, „tak aby pro jich nechvalitebné chování horší pokuty Pán Bůh na nás nepřipustil, než na Sodomu a Gomoru.“ Při tom prosí, aby arcibiskup témuž proboštovi poručil, „aby mně takového trhu, kterémuž jest prvé dovolil, a za povolení 4 dukáty vzal, překážky nečinil, nýbrž toho trhu raději mně, osobě poctivé stavu rytířského starožitné v tomto království Českém usedlé, nežli ňáké zlopověstné osobě přál a překážky mně v tom nečinil.“

V Cisterciáckém klášteře Sedleckém byli někteří nespokojenci, kteří však za živobytí opata z kázně vykročiti se neosmělili. Teprv po smrti opatově v dubnu 1587 chtěli krátké doby mezivládí k provozování rejdů svých zneužíti. Převor Jan a klíčník Jan Dolívka poslali jmenem úřadníka klášterního Jana Bradavičky (avšak bez jeho vědomí) do Malína pro přísežného konšela Jana Pazderu, jemuž Bradavička byl odevzdal pečeť opatskou a spolu klíče od opatových pokojův a kanceláře, jež byl týž úředník před tím vesměs zapečetil. Konšel přišel, převor s klíčníkem dali nanositi dosti vína a pili s konšelem; ten byv již napilý ochotně jim některé pokoje opatské otevřel, načež bylo slyšeti, že tam penězi crnkali. Téměř o půl noci nebohého konšela opilého a na polo mrtvého z kláštera ven do sladovny vynesli a pod hvozd, kdež slady suší, vstrčili. Spatřivši takové věci čeládka začala také co kde bylo pro sebe uschovávati a když toho úřadník Bradavička přehlídati nemínil, pohrůžky mu činili, tak že hrdlem svým mezi nimi bezpečen nebyl. Nevěda si jiné pomoci vyslal tajně v noci 16. dubna zvláštního posla do Prahy k arcibiskupovi [2]),

[1]) Jindřich starší Kordule ze Sloupna k arcibiskupovi dd. 1585 (Archiv arcib.)

[2]) „Jan převor, Jan Dolívka klíčník, jmenem mejm sou sobě do Malína poslali pro Jana Pazderu, kterýž přišedši jej do světnice panské tichým duchem

pro Boha žádaje, aby klášter Sedlecký brzy opatem novým byl opatřen.

Opat Benediktinského kláštera v Broumově zcela bezprávně dával přivolení k uzavírání sňatků v tak blízkých stupních příbuzenství a švakrovství, že ani arcibiskup ani papežský Nuncius při císařském dvoře v Praze sídlící ve stupních těch dispensovati práva neměli. Z toho nejen arcibiskup opata Broumovského přísně pokáral, nýbrž také u císaře Rudolfa II. naň žaloval [1]). Kromě toho kárá arcibiskup opata i z té příčiny, že právě na štědrý den vyslal svého posla z Broumova do Prahy, ježto přece každý křesťan povinen jest ty svaté hody vánoční službami Božími náležitě slaviti.

Z hrabství Kladského zvěstoval děkan tamější David Fechtner v r. 1583 do Prahy, že probošt Augustiniánů v městě Kladském Jan nezřízeným životem svým velké pohoršení dává; choval u sebe podezřelou ženštinu, s kteroužto dvě dítky zplodil, a kteréž správu kláštera přenechal; probošt po celé leto zdržoval se mimo klášter v Dolním Schwedeldorfu a nepřišel ani na svatodušní svátky konat služby Boží v klášteře [2]). Arcibiskup dal věc náležitě vyšetřiti, načež probošta sesadil s úřadu a ustanovil dva administrátory kláštera. Avšak vypuzený probošt Jan s pomocníky svými v noci se vloupil do kláštera, zámek od vrat ukroutiv, a vynesl všecken movitý majetek proboštský do města, kde vše u známých uschoval; administrátoři kláštera jali se jej pronásledovati, ale on jim záhy uprchnul, byv od svých přátel v čas varován. Za probošta byl nyní ustanoven Krištof Kirmeser, kterýž z počátku velmi chvalitebně úřad svůj zastával, později však proti vůli arci-

uvedli a se tam zamkli. Dolívka pak oukradí tam dosti vína nositi dal a tam pili. Jak se tam to dálo, toho nevím, než teprva ve dne zdaleka toho sem se doptal, že někdy o půl noci nebohého člověka ožravší jeho týměř za umrlého ven z parkánu, totiž zavřetí klášterského, do sladovně vynesli a pod hvozd vstrčili." Jan Bradavička k arcibiskupovi dd. 16. dubna 1587. (Archiv arcib.)

[1]) Arcibiskup k opatu Broumovskému dne 30. prosince 1589. (Archiv arcibiskupský.)

[2]) „So gehet es auch im Gestift zu, wollt Gott es wär besser, dass es zu fürchten ist, wie auch Jedermann sagt, wo es lange also stehen würde, so müsste das herrliche Gestift zu Grunde gehen. Auch sagt man, dass der Herr Probst grosse Schulden machen sollte; so hat er des Herrn Schnee's Tochter öffentlich bei sich, welche gar ein prächtig Weib, als ob es eine vom Adel wäre, hat auch schon, salva reverentia, zwei Kinder mit ihr gezeuget, welches dem gemeinen Manne gross Ergernus gibet wider die Katholischen; so ist er fast den ganzen Sommer stets bei ihr im Vorwerke zu Niederschweydeldorf gewest, ist wenig ins Kloster kommen, auch am hl. Pfingsttage nicht." David Fechtner an Erzbischof zu Prag dd. 12. Juni 1583. (V archivu arcib.)

biskupově zbožím klášterním libovolně vládnouti se jal, tak že Medek s všelikou přísností proti němu vystoupiti byl donucen. Byv od arcibiskupa pokárán, začal Kirmeser roztrušovati pověst, že prý se buď do Vlach nebo do Španělska odebere a tam do tuhé řehole Kartuziánské vstoupí! Snad myslel, že bude Medek takovou zprávou zastrašen a jemu Kirmeserovi ve všem volnou ruku ponechá. Leč arcibiskup [1]) nedal se v jednání svém zviklati; oní napomíná probošta, aby tak dětinských řečí mimo sebe pustil a skromněji si počínal, zvláště aby se po Slezsku netoulal, ješto mu náleží ve vlastním klášteře zůstávati a jej opatrovati, což kdyby se nestalo, arcibiskup důraznějším spůsobem by proti němu nakročiti musel.

Převorka premonstrátského kláštera v Chotěšově byla r. 1567 k návrhu arcibiskupovu a z rozkazu císařského sesazena a proboštovi Adamu Haslerovi rozkázáno, aby ji do kláštera Doxanského dopraviti dal. Jelikož ale probošt s vyplněním rozkazu toho si tuze nepřispíšil, oznámil mu arcibiskup prostřednictvím opata Teplského, že pro neposlušnost svou bezpochyby také on probošt bude s úřadu svého složen.

Vedle těchto nepěkných úkazů v životě řeholním musí nás však přece jiný zjev naplniti potěšením a upevniti v nás přesvědčení, že i v této době mohly se kláštery honositi členy bohumilými, kteří bedlivým plněním stanov řeholních o spásu svou se starati a jiným lidem za příklad cnostného života sloužiti věrně se vynasnažovali, ač jim v této chvalitebné snaze s rozličnými překážkami zápasiti bylo, kteréžto překážky nezřídka se jim kladly se strany takové, odkudž nejméně toho očekávati mohli, t. j. od samých představených kláštera. Tak opat Benediktinského kláštera v Kladrubech velmi nepříkladně sobě vedl; od rána do noci oddával se nemírnému pití, o pořádek řeholní, o konání služeb Božích pranic se nestaral; v klášteře nechal vládnouti stařičkou matku svou místo sebe. Bolestně nesli bratří řeholní po některou dobu takové jednání svého opata, až posléze převor s jedním ze starších bratří vydali se na cestu do Prahy, aby zde arcibiskupovi stížnosti své proti opatovi přednesli. Medek opata důtklivě pokáral [2]), k polepšení otcovsky jej napomínaje (1587); i rozkázal,

[1]) List arcibiskupův k proboštu Kirmeserovi dne 30. prosince 1589. (Archiv arcib.)

[2]) Seind wir von glaubwürdigen Leuten berichtet, dass ihr, nachdem euch Gott der Allmächtige wieder zum Theil zu eurer Gesundheit geholfen, nachlässiglich aus einer bösen Gewohnheit den Gottesdienst, welchen wir geistliche Leute mit Lust und Freuden verrichten sollen, versäumet, jederzeit von

aby matku svou jakož také nehodného úředníka klášterního bez meškání odstranil a bratřím svým lepší příklad dával. Bohužel bylo napomenutí arcibiskupovo málo platné; neboť opat brzy potom se oženil a k rozkazu arcibiskupskému s opatství byl sesazen. — V klášteře panen Cisterciáckých v Dolu Mariině (Marienthalu) v kraji Žitavském provinila se abatyše tak těžkými přečiny, že z rozkazu arcibiskupova byla r. 1582 sesazena a jiná na její místo za abatyši zvolena. Když pak bývalá abatyše měla zase z vězení býti na svobodu propuštěna, roznášela se pověst, že se opět do Dolu Mariina navrátí. Uslyševše to pospíšily sobě jeptišky téhož kláštera a zaslaly arcibiskupovi pokorný list, snažně za to prosíce, aby „ten koukol“ sotva vypleněný zase do kláštera zpět uvozován nebyl, nýbrž aby předešlá jejich abatyše jinam byla do kláštera poslána; neboť prý jest se obávati, že by nové zmatky a nepořádky mezi sestrami způsobila, kdyby se jí dle přání jejího podařilo zase do Dolu Mariina přijíti. Jeptišky slibují arcibiskupovi, vyslyší-li jejich prosbu, že dobrý řád arcibiskupem v klášteře uvedený co nejsvědomitěji zachovávati a Boha nábožnými modlitbami za pomoc vzývati budou [1])!

Jediný příklad nalezáme za vlády arcibiskupa Martina, kde z ciziny povolal do Čech řeholníky. V Tachově nalezal se už od r. 1351 klášter Karmelitův, kterýž r. 1431 byl od Husitů zbořen a dlouhý čas pustý zůstával. Tachovští zamýšleli již kláštera k jiným účelům užiti [2]), když jim r. 1589 arcibiskup oznámil, že v říjnu téhož roku přijdou do Tachova Karmelité z Bavor, aby klášter znovu osadili, což se i skutečně stalo.

Z příčin nám nepovědomých obdržel arcibiskup Pražský také jakousi jurisdikci čili pravomoc nad jedním klášterem Moravským a sice nad Augustiniánským klášterem sv. Tomáše v Brně, byv od papežské stolice za „ochránce a patrona“ téhož kláštera

früh bis in die Nacht euch mit übrigen Trinken beschweret. Darum ist unser vätterlich Vermahnen, dass ihr von solchem Allem abstehet und lieber, was zur Ehre Gottes gereicht, verrichtet, eurem tragenden Amt ein genüge thut, euren Prior und Ordensleute zu Verrichtung des Dienst Gottes fleissig haltet, mit ihnen selbst persönlich solches verrichtet, eurer Mutter die Wirthschaft wieder entnehmet, euren Valentinum Hauptmann vom Kloster abschaffet.“ Erzbischof an Abt zu Kladrau dd. 24. Sept. 1587. (Archiv arcib.)

[1]) List panen Marienthálských k arcibiskupovi dne 26. února 1583. (Archiv. arcib.)

[2]) V r. 1586 uvedli Tachovští protestanté do téhož kláštera kalvínského praedikanta („kalvinischer Clamant“ nazývá se v listu arcibiskupově); i podali se arcibiskupovi, že s pomocí zástavního držitele Tachova, p. Krištofa Popela z Lobkovic, praedikanta vypudil. (List arcibiskupa Martina k děkanu Sobiáši Stangovi do Tachova dd. 8. listop. 1586. Archiv arcib.)

ustanoven. Jelikož tou dobou se někdy stávalo, že provinciál řádu Augustiniánského byl Němec českého jazyka neznající, vznesl převor kláštera sv. Tomáše r. 1589 žádost na arcibiskupa Martina, aby k tomu působil, by řeholníci Augustiniánští mohli si vždy svobodně voliti takového provinciála, který by „jazykův a spůsobův této země“ (Moravské) byl povědom.

6. Utrakvisté.

Politování hodný jest stav, v jakémž se touto dobou nacházeli Kališníci čeští čili Utrakvisté. Díme-li: „Utrakvisté“, nebudiž slovo to bráno ve smyslu, jaký mu podkládali četní sektářové, kteříž vesměs pod pláštěm „strany pod obojí“ se skrývali, nýbrž buďtež slovem „Utrakvisté“ rozuměni křesťané, kteříž věrně se drželi nauky katolické a jen tím se od katolíků pod jednou přijímajících lišili, že pod obojí spůsobou nejsv. Svátost přijímali a se řídili zvláštním úřadem církevním, jenž se „Konsistoř pod obojí“ aneb „konsistoř dolejší“ jmenoval. Hlavou této konsistoře byl Administrátor, kterýž obyčejně v domě farním při kapli Betlémské bydlel a tam úřadoval. V tomto čase bylo až do smrti administrátora Jindřicha Dvorského administrátorovi také ponecháno děkanství sv. Apollináriše v Praze, tak sice, že z příjmův tohoto obročí mimo administrátora samého též písařové [1]) jemu přidaní i sluha výživu svou bráti museli;

[1]) Písař měl za svou práci jisté, ač skrovné, příjmy; tak na př. každý farář od stvrzení (či konfirmace) na beneficium byl povinen dáti taxu; mimo to osadníci při stvrzení nového faráře byli povinni dáti jeden tolar písaři konsistornímu. Začasté mu však zůstali kněží neb osadníci dlužni. — Na jednoho ze svých písařů musela konsistoř žalovati u samého císaře dd. 17. března 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95 pag. 52. Archiv arcib.) Byl to Pavel Vays, měštan Star. M. Pražského, kterýž jsa přidán Bartoloměji Jičínskému, faráři Matky Boží před Tejnem, jakožto prvnímu písaři konsistornímu, byl mu při tom písařství po 3 leta nápomocen; i obdržel od téhož Bartoloměje jistý odkaz summy peněžité i sukno dobré s tou podmínkou, aby vše, což kněz Bartoloměj pro nemoc svou a povolání své kněžské do knih konsistoře vepsati nemohl, on Vays vepsal; avšak „toho na něm jak skrze pěkná a žádostivá mluvení naše s ním, tak ani skrze žalobná na něho psaní do rady p. purkmistra a pánův Star. M. Pražského“, což 5 let trvalo, obdržeti nemohli, aby knihy do pořádku uvedl, „kteroužto příčinou soud duchovní a konsistoř naše nemálo, ale velmi velice se zlehčuje, a my lidem, když někdy na některé nálezy v těch letech učiněné se táhnou, k žádosti jejich nemaje týchž nálezův a potřebě dosti učiniti nemůžeme.“ Posléze konsistoř prosí císaře, „že ráčíte soud duchovní konsistoř naši, stolici V. Cís. Mi., v své milostivé jak paměti tak také i ochraně míti, a aby skrze téhož Pavla Vaysa člověka světskýho k takové lehkosti a potupě, které již až příliš dosti nese, nebyla, ale což takového za sebou vpišíc pořádně do kněh konsistoře naší, má, nám to vše nic nevypouštějíc od sebe odvedl.“

někdy administrátor byl spolu farářem v městech Pražských [1]). Jemu ku pomoci byli ustanoveni konsistoriáni, farářové Pražští neb z blízkého vůkolí; obyčejně bývalo 10 až 12 rad konsistorních; ale za duchovní vlády Martina Medka počet jejich až na 3 sklesl.

Za předešlého arcibiskupa Antonína Brusa byly začasté utrakvističtí kněží svěceni. Avšak po sněmu Tridentském žádáno, aby čekatelové kněžského úřadu dříve složili vyznání víry dle předpisu papeže Pia IV. (tak nazvané vyznání Tridentské), což učiniti Utrakvisté se zdráhali. Z té příčiny nesvětil arcibiskup Antonín po roce 1567 žádných kališníků více, a taktéž ani Martin Medek Utrakvistům svěcení kněžské neudílel. Proto velmi sobě stěžuje konsistoř v r. 1589, že „od několika drahně let žádné kněžstvo k straně pod obojí od biskupův se nesvětí, a kněží dobří a staří ti den ode dne prostředkem smrti ze světa odcházejí," tak že velký nedostatek kněžstva nastal.

Mimo města, kdež jindy Utrakvisté svěcení kněžského docházeli, jako: Pasov, Vratislav, Olomouc, Poznaň [2]) uvádí se v listinách z doby arcibiskupa Medka též Nitra v zemi Uherské [3]).

Někdy, ač zřídka se tak stalo, přestoupil také některý kněz strany pod jednou k Utrakvistům. Jan Šilhavý byl od arcibiskupa dán na faru pod jednou v Němčicích (v Klatovsku), kdež také po několik let řádně duchovní správu konal. Avšak v lednu 1586 jel do Prahy a poddal se dolejší konsistoři i přijal faru pod obojí ve vsi Prosíku; nicméně navrátiv se do Němčic od ledna až do sv. Jiří s utrakvistickým vyznáním svým se tajil a osadníkům v chrámě Božím pod jednou spůsobou podával [4]). — V r. 1589

[1]) Jak skrovné byly příjmy administrátora pod obojí, patrno ze žádosti Václava Benešovského, kterýž r. 1585 žádal úřadu administrátorského sprostěn býti, ješto utrativ co prvé zachoval, pro velikou nouzi donucen jest šaty s sebe prodávati. (Kněz Václav k arcibiskupovi dd. 9. února 1585. Archiv arcib.) V témž listu ponavrhuje Václav Benešovský na místo sebe za administrátory: kněze Rafaele, faráře v Libuni, „o němž zpráva se činí, že jest muž učený a kazatel dobrý"; druhého, kněze Řehoře, děkana ve Vodňanech; třetího, kněze Martina Mělnického, faráře na malé Straně, kterýž prvé byl administrátorem.

[2]) Srovn. Antonín Brus, životopis na str. 195.

[3]) Václav Štěpánovský, syn Jana Štěpánovského z Myšlína, měštěnína a písaře Nov. Města Pražského, byl od biskupa v Nitře na kněžství posvěcen (viz str. 14).

[4]) Pan Jan Čejka z Olbramovic a na Němčicích stěžuje si u arcibiskupa na kněze Jana Šilhavého (list dd. 17. září 1586; archiv arcib.), an dí, že jej na kolláturu svou do vsi Němčic při chrámě Marie Panny nanebevzaté přijal

přijala konsistoř v počet kněžstva pod obojí Jana Korynthyna z Bytše, kterýž doposud býval knězem pod jednou; i dán jest Korynthynus za faráře utrakvistického do vsi Sloupnice [1]).

Tomáš Niger, farář u sv. Kiliána, náležel nejprv ku straně pod jednou, později však se přihlásil ku straně Utrakvistův a byl přijat od konsistoře, když formáty kněžství svého v konsistoři složil a jí poslušenstvím se zavázal. Když ale r. 1589 konsistoř jej chtěla za faráře do měst Pražských povolati, bránil se proti tomu Niger, na to se odvolávaje, že prý slíbil opatu kláštera Šteovského sv. Jana v Skále, že do smrti na faře u sv. Kiliána zůstane [2]); a opat Noetus Hyštl taktéž faráře se ujav jej pro-

---

„za správcí církevního katolického, jakž jest mi připovídal tak stálej bejti a jinak se neměniti. Což sem mu věřil; ale svědomí pak jeho vždycky jest Pánu Bohu známé bylo. I nemoha se podle přísloví: „šídlo v pytli" zatajiti, na den sv. Tří Králů odjevši ku Praze tam se poddal dolejší konsistoři a faru ňákou ve vsi Prosíku pod obojím ujal, ihned v kostelích jejich sloužil. Byvši tam do dvou nedělí, o čemž mezi lidmi promlouváno bylo, že by již tam kozelec přivézti měl; což sem na osobu jeho, aby měl nad svou přípovědí hroznou zraditi, věřiti nechtěl. A když jest se navrátil, na ňom sem se toho dotazoval, ale všeho toho přede mnou vysoce jest odporoval." Když pak se kněz Šilhavý stěhoval z Němčic pryč, učinil s osadními smlouvu o pozůstalý polouletní desátek, aby mu jej na podzim dali. Avšak p. Čejka zapověděl odvádění desátku, oznámiv, „že mu takových dluhův vydati nedopustím, leč mi od V. Mi jistý poručení přinese. Ale on pak hned toho dne začátek obstavuňku v městě Klatovech jest učinil. I rád bych, aby takovej dluh tu na opravu chrámu Božího a fary obdržeti se mohl, toho při týmž právě hájím. Dále pak od V. Kn. Mi. v tom rady a naučení žádám. Dočinění pak jeho (kněze Šilhavého) Pánu Bohu k pomstě a V. Kn. Mi. k strestání poroučím, a ten chrám Páně k dalšímu opatření, pokud by Pán Boh ráčil popříti stčastnýho příjezdu V. Mti. do kraje Plzenskýho."

[1]) Konsistoř utr. purkmistrovi a radě města Litomyšle (jakožto kollátorům fary Sloupnické) dd. 27. břez. 1589. (Acta Cons. utr. 1589—95 v archivu arcib.) Odtud už v srpnu 1589 postoupil Korynthynus za děkana do Nového Bydžova. (Acta Cons. Utr. 1589—95; list z 30. srpna 1589.)

[2]) Konsistoř píše opatu Hyštlovi: „Co se dotýče kněze Tomáše, o něhož k nám psaní činíte, že by Vám se a konventu vašemu do smrti na té faře že chce býti závazal, my jsme o tom na mále ani na mnoze nic nevěděli, za ním jsme neposílali a jeho nežádali, aby on konsistoři naší se měl přikazovati a poslušenstvím zavazovati; než poněvadž on sám dobrovolně přišel, lidi dobré o to staral, kteří se k nám za něho přimlouvali, abychom jeho pod ochranu naši přijali, a poslušenstvím se zavázal a sebe svobodného býti pravil, jak každý kněz má svobodný býti a biskupa neb administrátora nad sebou za vrchního poznávati, žádnému se chlapstvím nemá a nemůže zavazovati" (tak dí sarkasticky konsistoř s ohledem na závazek Tomášův, opatovi učiněný), „neb genus leviticum liberum fuit, soli Deo ad serviendum selectum, a kdo jinak činí, in foro conscientiae debet esse excommunicatus. Protož nepochybu-

pustiti se zdráhal, ano jemu i pohrůžky činil, když by jinam odešel. Nicméně konsistoř na svém trvajíc Tomáše Nigera za faráře k sv. Vojtěchu v Podskalí (v Praze) podala [1]).

Poměr Utrakvistů k arcibiskupovi byl celkem dosti přátelský. Konsistoř uznávala předpisy Tridentského sněmu i pro sebe a stranu pod obojí za závazné, „an se strana pod obojí od strany pod jednou v ničemž nedělí [2])." Nyní nezdráhala se ani konsistoř ani farářové více (jako za předešlého arcibiskupa činívali), uznávati vyšší pravomoc jeho a utíkati se k němu s prosbou o pomoc ve všelikých nesnázích. Martin s velkou ochotou se Utrakvistům propůjčoval; dle sil svých chránil a hájil konsistoř proti odpůrcům jejím; v důležitých příčinách neváhal také u samého císaře přimluviti se, aby vážnost konsistoře chránil. Činil to arcibiskup, nic nedbaje skrovného vděku, jehož se mu někdy za ochotu jeho dostalo. Tak na př. vznesl r. 1586 administrátor pod obojí, Václav Benešovský, k císaři křivou žalobu na arcibiskupa, jako by týž na fary pod obojí dosazoval kněží nepořádných a nesvěcených, ženatých a sektářských. Naproti tomu ospravedlnil se arcibiskup před císařem řka, že nic o tom neví, aby neřádné, ženaté a sektářské kněží pod obediencí svou přijímati měl. „A protož" (dokládá Medek) „zdání mé jest, nechtěl-li by svrchu psanej administrátor kněžími svejmi takovejch neřádnejch kněží, kteříž by ti byli aneb kde jsou, jmeny jich vlastními okřtíti, aby také Vaši Cís. Mst. tím podruhé daremně nezaneprazdňoval, nýbrž mně to prvé v známost uvedl. A jest s podivením, že se o to ujímá, do čehož mu nic není. Kdyby raději týž administrátor k farám v Pražskejch a jinejch V. Cís. Mi. městech aspoň někdy pilněji dohlídal [3])!"

Kyselost tato administrátorova bezpochyby odtud vzešla, že císař r. 1581 všecky fary pod obojí na panstvích svých Pardubickém, Dobříšském, Brandýském, Křivoklátském a Chlumeckém

jeme, že jeho beze vší překážky jemu činěné z kruntuov Vašich propustíte." (List dd. 16. února 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95 pag. 27.)

[1]) Jelikož sobě farář Niger stěžoval, že mu osadní sv.-Kilianští některé platy až dosaváde zadrželi, přimluvila se konsistoř utr. u opata, aby farářovi k platům těm dopomohl, farářovi pak takto píše: „Z strany pak platu Vám zadrženého dobře k té sekyře topořiště najdeme; protož vy odtud se strojte a my jsme vás za faráře k sv. Vojtěchu do Podskalí podali a oni vás přijali. Protož toho od sebe nestrkejte, ale tak se poslušně zachovejte, a k nám co nejdříveji moci budete, se vypravte. Valete." (List konsistoře k farářovi Nigerovi dd. 16. února 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 27. Archiv arcib.)

[2]) Supplikace k císaři dd. 30. června 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) List Martina arcib. k císaři dd. 3. listop. 1586. (Archiv místodrž. česk.)

arcibiskupovi ku správě a dozoru poručil. Medek dal všecky faráře utrakvistické těchto krajin náležitě examinovati a nehodné neb nespůsobilé odstranil z těch míst, na kterých se posud nalézali, nepořádných kněží však ani na farách pod jednou ani pod obojí netrpěl.

Instrukce, kterou císař k hejtmanům svým vydal, to v sobě obsahovala, když by se správců duchovních pod obojí někdy nedostávalo „a dům farní prázdnej souc při obci té faráře neměli," aby to hejtman na arcibiskupa Pražského bez meškání vznesl a za dosazení kněze řádného žádal [1]).

Dle tohoto rozkazu Rudolfa II. se také skutečně hejtmané spravovali. Křivoklátský hejtman Prolhofer oznámiv, že ve vsi Lišanech na Křivoklátsku od několika let faráře nemají [2]), prosí, aby do Lišan dosazen byl kněz Václav Krušina, nynější farář ve vsi Chržíně; spolu žádá, aby arcibiskup administrátoru dolejší konsistoře poručení a certifikací, že v tom taková vůle arcibiskupova jest, učiniti rozkázal.

Knězi Štěpánovi, faráři v Radobytcích, nařídila konsistoř utrakvistická, aby od osadních, poddaných J. M. Císařské, odpuštění vzal. Jelikož ale Štěpán z fary své hýbati se nechtěl, požádal hejtman panství Dobříšského Běšín arcibiskupa [3]), aby rozkázal administrátorovi pod obojí, by téhož kněze Štěpána v letech sešlého v Radobytcích zanechal.

Konsistoř utrakvistická chtěla kněze Martina Staro-Pražského, faráře v Kostelci nad Labem, odtamtud bez vědomí arcibiskupa vyzdvihnouti a jinam dosaditi; hejtman Brandýský, Cingulín Podvínský z Opočna, obrátil se prostřednictvím děkana Nehvízdského, kněze Petra Mohelnického, k arcibiskupovi [4]) se stížností proti

---

[1]) Jan Hendrich Prolhofer z Purkersdorfu a na Heršešicích (Heršedicích?), hejtman císařský na Hrádku Křivoklátu, k arcibiskupovi dd. 9. března 1587. (Archiv arcib.)

[2]) Prolhofer dí v listu právě zmíněném, „že v té obci lidé pro neposlouchání slova Božího (račte odpustiti) téměř zhovadělí a Pána Boha nebojící sou."

[3]) List Václava Běšína z Běšín, cís. hejtmana panství Dobříšského a hofrichtéře měst království českého, k arcibiskupovi dd. 6. ledna 1587. (Archiv arcib.) Žádost svou hejtman odůvodňuje slovy: „Poněvadž od J. M. Císařské pána mého nejmilostivějšího Vaší Knížecí Mi. všecko kněžstvo pod obojí spůsobou přijímající k opatrování poručeno jest a t. d."; o faráři Štěpánovi praví, že „není toho žádostiv jiné fary míti a sem i tam přes svět se stěhovati."

[4]) List Petra Mohelnického k arcibiskupovi dd. 6. pros. 1586. (Archiv arcib.) Avšak už r. 1587 byl děkan Petr nucen sám žalovati na faráře Koste-

dolejší konsistoři, žádaje, aby kněz Martin byl v Kostelci ponechán.

Kněz Jan Michlen (r. 1585) přímo obrátil se k arcibiskupovi s prosbou, aby jej buď do Předměřic aneb do Pardubického kraje za faráře pod obojí ustanovil, jelikož nemá nač živ býti a nucen jest zaháleti [1]). Arcibiskup zaslal supplikaci tu administrátorovi pod obojí pro správu, kde jest Michlen farářem býval a jak jest se choval [2]). Taktéž i jindy, kdykoli se kněží pod obojí o beneficium hlásili přímo u arcibiskupa, neopominul nikdy konsistoře se tázati, zdaž kněží ti jsou řádně ordinováni a jak si v životě svém kněžském chválu dobrých lidí zasloužili.

Také v záležitostech soudních dělo se od výroků konsistoře odvolání k arcibiskupu Pražskému jakožto druhé stolici a odtud k papeži jakožto třetí stolici a nejvyššímu úřadu celé církve. Appellace taková udála se často v rozepřích manželských.

Rovněž i kněží pod obojí, nejsou-li s výrokem administrátora svého spokojeni, odvolávají se k vyšší autoritě arcibiskupské, zde ochrany proti křivdám a strannickému jednání konsistoře své hledajíce. A zase konsistoř sama s administrátorem svým nejen za svou povinnost uznává, výroky arcibiskupovými v soudních záležitostech se spravovati, ale nezřídka, na př. v rozepřích manželských, ještě před vynešením vlastního ortele svého arcibiskupa o radu žádá. Pan Václav Rychnovský vznesl r. 1585 na konsistoř žádost, aby mu byl vydán půhon na jistou hraběnku Elišku, řka, že má s ní pravý slib manželský. Při tom pan Rychnovský hroznou přísahou se zavázal, nebude-li jemu dán půhon, že se chce „na konsistoři vymstiti, byť měl země prázden býti aneb hlavu ztratiti.“ S druhé strany zas pan Hofman též pravil, že má s touž hraběnkou Eliškou pravý slib manželský. Administrátor táže se arcibiskupa, „poněvadž ta pře, jakž rozuměti, veliká bude,“ co má činiti, má-li takový půhon vydati čili nic?

Jak značný byl ku konci 16. století počet Utrakvistů, nej-

---

leckého Martina pro nepříkladný život jeho. (List Petra Moh. k arcib. dd. 26. listop. 1587. Archiv arcib.)

[1]) Michlenův list k arcibiskupovi dd. 24. ledna 1585 (archiv arcib.), kdež dí: „Neb od Georgi (r. 1584) vaguji a odnikud žádného vyživení nemám“ i slibuje: „Vaší otcovské Milosti jakožto syn rád hotově poslechnouti chci. Za laskavou odpověď prosím pro milosrdenství Boží.“ Podpis zní: „Kněz Jan Michlenus, od Mělníka podruh.“

[2]) Viz o Michlenovi str. 82. v poznámce 1.

lépe odtud vysvítá, že v 45 děkanských okršcích [1]) po celých Čechách byli rozšířeni. Ovšem nalézali se v okresích těchto přemnozí, kdož sice až dosavad pod pravomoc konsistoře dolejší příslušeli, avšak dle smýšlení svého náboženského byli vlastně protestanté.

Staří pravověrní Utrakvisté jakož se v učení víry s katolíky pod jednou (jež také „subunáči“ nazývali) srovnávali, podobně i v obřadech se s nimi snášeli. Konalit tytéž slavnosti Páně, dny Mariánské a památky Svatých Božích; zvláštní pro sebe měli jen slavnost mistra Jana Husi a mistra Jeronyma. Petr Kodicill z Tulechova vydal v r. 1585 kalendář (čili minuci), v němžto oba svátky M. Husi a M. Jeronyma vypustil [2]) a taktéž i r. 1586 a 1587 učinil. Teprv na rok 1588 k žádosti Utrakvistů zase oba svátky do kalendáře vložil.

Mše sv. byla u kališníků středištěm bohoslužby. Sloužili ji kněží [3]) od biskupův řádně svěcení jazykem latinským jak v neděli a ve svátek, tak i ve všední dni. Každý Utrakvista byl povinen v neděli a ve svátek súčastniti se služeb Božích. O hodu Božím vánočním také utrakvističtí kněží sloužívali 3 mše sv., jedna z nich byla „jitřní“. Nejprv se zvonilo na jitřní při kostele Týnském v Praze, pak teprv i při jiných kostelích Pražských. Mše sv. sloužena v ornátě jazykem latinským. Taktéž drželi Utrakvisté velmi na vystavování velebné Svátosti v monstrancí, a konali processí Božího Těla s velkou okázalostí.

Svaté svátosti udělovali kněží dle týchž obřadů, jak to v katolické církvi ode dávna v obyčeji bývalo. Na ten účel každoročně o velkonocích žádala konsistoř dolejší arcibiskupa Martina, aby jim udělil sv. oleje dle obřadů církve svěcené, jež pak kon-

---

[1]) Jmena těchto děkanství a jich okršků jsou: 1. Benešov, 2. Beroun, 3. Boleslav Mladá, 4. Brod Český, 5. Brod Německý, 6. Bydžov, 7. Čáslav, 8. Domažlice, 9. Hora Kutná, 10. Hořice, 11. Chrudím, 12. Jaroměř, 13. Jičín, 14. Klatovy, 15. Kolín, 16. Kostelec nad Labem, 17. Kouřím, 18. Králové Dvůr, 19. Králové Hradec (arciděkanství), 20. Ledeč, 21. Litoměřice, 22. Litomyšl, 23. Louny, 24. Mělník, 25. Mýto (Vysoké), 26. Načeradec, 27. Náchod, 28. Nymburk, 29. Pardubice, 30. Peldřimov, 31. Písek, 32. Polička, 33. Příbram, 34. Rakovník, 35. Roudnice, 36. Sedlčany, 37. Slaný, 38. Stříbro, 39. Sušice, 40. Tábor, 41. Turnov, 42. Velvary, 43. Vodňany, 44. Žatec, 45. Žlutice.

[2]) V Praze tehdáž zpívána po ulicích potupná písnička:

Stal se Čechům protivný kus,
Vyletěla jim z Prahy hus,
Prodal ji mistr Kodicillus.

[3]) Kněží pod obojí i co do zevnějšku řídili se dle duchovních pod jednou; nenosili vousy, měli vystřiženou tonsuru (pleš), nesměli nositi košil s okružím.

sistoř rozesýlala děkanům a děkanové zase farářům svého okršku. Olejů těch užívali kněží kališničtí při křtu sv., jakož i při zaopatřování nemocných.

Sv. zpověď konati byli věřící pod obojí zavázáni a mnozí to v skutku činili. Nicméně od r. 1580—1590 naříká sobě konsistoř, že velký počet Utrakvistů zpověď zanedbává.

Zákony církevní týkající se stavu manželského Utrakvisté bedlivě zachovávali; zejmena nedopouštěla konsistoř, aby sliby manželské byly rušeny; takéť nebylo dovoleno v čase postním sňatky uzavírati.

Jeroným Kostka byl r. 1584 v městě Lounech řádně oddán s Annou Pilátkou, avšak po 4 leta s manželkou nebydlel a tím příčinu ke skutku cizoložnému jí podal [1]). Konsistoř rozhodla výrokem soudním, že Kostka jest povinen s manželkou svou Annou v bytnosti manželské setrvati a Jeroným že strestán býti má od rady městské v Lounech. Výpověď ta od arcibiskupa Martina byla v plném znění stvrzena. Avšak Lounští dali Jeronýmovi výstrahu, aby z města ušel, manželku jeho pak „na kata, aby metlami trestána byla, odsoudili“ [2]). Konsistoř zadala proti Lounským žalobu k císaři, žádajíc, aby soudnímu výroku jejímu zadost bylo učiněno.

Pan Vojtík Bukovský z Hustiřan uzavřel pravý slib manželský s pannou Sidonií z Michalovic [3]); ona však Sidonie brzy potom slib zrušila nechtíc manželkou Bukovského býti; když pak konsistoř ji k vyplnění slibu manželského napomínala, vymlouvala se Sidonie řkouc, že stav panský a rytířský nemá k jiným soudům leč k zemskému a komornímu potahován býti a z té příčiny ona prý není povinna výrokem konsistoře se říditi. Na to však konsistoř odpovídá, že právu duchovnímu všickni poddáni býti mají [4]) a žádný

---

[1]) „Věda ji býti ženu mladou a křehkou, ji prvotně v vdovství jejím pod slibem manželským požívajíc, příčinu k skutku cizoložnému, když jí dluhu manželského vedle učení sv. Pavla neplatil, přivedl, sám on tím skutkem a ne ona, jest vinen.“ (Stížnost konsistoře k císaři dd. 24. července 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) „Na velikou potupu práva a soudu duchovního, konsistoře naší, stolice V. C. M., ješto sedláci hloupí, pouhou spravedlnost vida, tak by se k vejpovědi spravedlivé práva duchovního zachovati nesměli.“ Stížnost konsistoře z ledna 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) Ku potvrzení slibu „on jí prsten zlatý dal a ona jemu armpant.“ (Supplikace konsistoře k císaři dd. 30. ledna 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[4]) Konsistoř praví o Sidonii: „Jakoby proto ihned Bohu a právu jeho povinně poddána býti neměla, že jest stavu rytířského, ješto práva duchovní nejsou lidmi smyšlena, ale od Pána Boha vydána a tak každý člověk jakého-

křesťanský člověk se právu duchovnímu na odpor stavěti nemůže.

Byloť pak i více jiných potupníkův soudu duchovního, této Sidonii podobných, o nichž konsistoř císaři zprávu předkládá. Tak panna Anna Řepička, sestra p. Adama Řepického a na Domanicích, která tolikéž pro potupu soudu duchovního a nedodržení slibu manželského stanným právem přisouzena jest za manželku p. Janovi Velvarskému z Kozmáčova. — Rovněž Anna Lidmila, dcera Jiříka Ravicera z Ravic v městečku Touškově nade Mží, přisouzena stanným právem p. Zikmundu Chotkovi z Chotkova, kterýž jí z pravého slibu manželského i z obtěžkání odpovídati před právem nechtěl.

Ze stavu rytířského posilu sobě brali také lidé stavu městského [1]), a rovněž soud duchovní potupovali a pryč od něho uháželi; jako nějaký Jan Smradovský z Kouříma, jsa za manžela přisouzen Marianě, dceři p. Matěje z Většína, z Brodu Českého pryč utekl. A nějaký Jiřík Petržilka, řemesla kovářského, jsa přísudkem právním v konsistoři oddán s Alžbětou od Slivenských, v bytu manželském s ní býti se zdráhal.

Velmi bedlivě se konsistoř také o to starala, aby sňatek manželský před farářem k tomu řádně ustanoveným byl uzavřen, a tudíž veškery sňatky za neplatné prohlašovala, které pouze u přítomnosti nějakého protestantského pastora či nekněze se uzavíraly. Když r. 1589 Adolf z Bílé s Annou ze Solhauzu pokoutně od jakéhosi poběhlého kněze oddati se nechal, konsistoř neplatné manželství to císaři v známost uvedla [2]), o přísné potrestání obou vinníků žádajíc.

Několikeré jsou případy, kdež konsistoř dovolila, aby pozůstalý manžel volně v nové manželství vjíti mohl, jestliže druhý manžel zmizel a po několik rokův žádné zvěsti o sobě nedával. Mandelína, dcera Víta Vojtěcha z města Rychnova, byla manželkou Floriana Laplarka z Doudleb; manžel její zmizel; choť čekala 10 let, ale nikde se nemohla manžela uptati, aniž zprávu obdržeti, je-li živ či není. Konsistoř jí dovolila [3]), aby jiného manžela pojala,

---

koli řádu a důstojenství jest povinen a má právu poddán býti.“ Supplikace k císaři dd. 30. ledna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[1]) Konsistoř je nazývá „lidé lehčejší“.

[2]) Supplikace konsistoře dd. 12. června 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) Literae tolerantiales od konsistoře vydané Mandelíně dd. 4. srpna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95).

dokud by se jmenovaný Florian nezjevil. Nebo kdyby se našel, tedy ona hned od toho druhého manžela pustiti povinna bude.

Mikuláš Sedlčanský, soused města Rakovníka, obdržel od konsistoře povolení, aby sobě jinou manželku pojal, jelikož první manželky své nikde uptati se nemohl. Avšak purkmistr Rakovnický z poručení p. Buriana Trčky z Lipé a na Světlé a nad Sázavou, podkomořího království Českého, Mikulášovi zakázal, aby pod „ztracením statku a hrdla" se neženil. Protož konsistoř p. Trčku žádá, aby spravedlivé výpovědi soudu duchovního překážek nečinil a Mikulášovi v stav manželský vstoupiti dovolil.

U mnohých lidí lehkomyslných byl toho času posvátný svazek manželský v tak malé vážnosti, že libovolně jej rušiti se odvažovali. Ješto konsistoř k takovému skutku nekřesťanskému přivoliti nechtěla a nemohla, počaly rady městské samy v pravomoc duchovní se vkládati. Činilit purkmistr a konšelé soudní výpovědi u věcech manželských, dovolujíce, aby muž ženu propustil a žena muže, a jiného sobě ona a on jinou pojal, tak že mnozí měli dvě i tři ženy oddávané. Sňatky tyto do knih městských vepisovali k nemalé potupě konsistoře. Podobně se dálo se sliby manželskými. Častěji jeden si zamluvil a zavázal slibem pět aneb šest dívek k stavu sv. manželství; a když se mu jiná pěknější a bohatější nahodila, odbyl chudou dívku nějakým grošem a bohatou pojal. Dorota, dcera Matouše Blovického, písaře z dolejší kanceláře Starého Města Pražského, měla slib manželský se Stanislavem Saláskem, písařem z kláštera u sv. Anežky; avšak otec nevěstin, Matouš Blovický, chtěl Dorotu za bohatšího ženicha provdati, k čemuž konsistoř svolení odepřela. Tu však páni Pražané slib obou snoubenců sami rozvázali a to do kněh městských vepsali, učinivše Saláskovi zápověď, aby Dorotu ku právu konsistornímu více neobesílal. Taktéž páni Nového Města Pražského ku právu svému přijali Fridricha na domě Bakovských, měšťana Pražského, a děvečku od něho pod slibem manželským na poctivosti sníženou, kterážto věc k duchovnímu soudu konsistoře náležela.

Ku konci 16. věku vždy více řednul počet věrných kněží, kteříž ve všem dle nařízení konsistoře pod obojí se spravovali. Někteří sami od sebe klonili se k novotářskému učení Lutrovu a Kalvínovu [1]),

[1]) Oznamujíc konsistoř arcibiskupovi úmrtí Jindřicha Dvorského, administrátora utrakvistické strany, dokládá: „Tak že v tomto velikém hněvu Božím veliký nedostatek kněžstva, kteříž zhusta promírají, v straně naší pod obojí žádného máme, než těch nepořádných Frankfurtských, lutherianských, a mohou

jiní opět kněží s dobrým sice úmyslem místo své v duchovní správě nastoupili, avšak shledavše zde lid odbojný, většinou protestantsky smýšlející, neodporovali mu s onou rázností, jakáž na úřad jejich slušela, nýbrž velkou povolnost v církevních věcech na jevo dávali, tak že pozpenáhla téměř ve všem se podobali kazatelům nekatolickým čili praedikantům. Jestliže pak dolejší konsistoř je pro takové jednání kárala, počali se z poslušenství jejího vyzouvati, a posléze zcela zjevně k protestantismu se přihlásili.

Za takových poměrů diviti se nelze, že za vlády Martina arcibiskupa konsistoř utrakvistická u vykonávání úřadu svého s velikými obtížemi se potkávala; k odklizení těchto obtíží a překážek měla sice konsistoř dosti dobré vůle, avšak obyčejně málo ráznosti; čím více počet věrných kněží jejích řednul, tím nesměleji sobě vedla konsistoř naproti těm, kdož se ještě poslušenství jejího přidrželi [1]). Při takové opuštěnosti utrakvistické konsistoře objevuje se i ten zajisté nápadný úkaz, že některý kněz pod obojí raději se přidržel arcibiskupa a k jeho poslušenství stál, konsistoře si pranic nevšímaje. Tak byl r. 1587 do Kádova za faráře ustanoven

---

se jmenovati poběhlých, vždy více a více do království českého na obtížnost církve sv., křesťanské, katholické a zlehčení cti a slávy Pána Boha našeho přibejvá. Neb v tuto morovou ránu Boží novověrci a sektáři v nepřítomnosti duchovní i světské vrchnosti hrubě své vůle užívají a proti nám, jakž nejvíce mohou, se sílí o postavují. (Spoluradní farářové konsist. utr. k arcib. dd. 26. září 1582. Archiv arcib.)

[1]) Arcibiskup požádal konsistoř pod obojí, aby mu dala zprávu o knězi Janu Michlenovi, kterýž pod poslušenství arcibiskupa přijat býti žádal. Konsistoř o něm zprávu podává a tu spolu se zmiňuje o zcela zvláštním prostředku disciplinárním, jímžto administrátoři utrakvističtí nezbedných kněží trestali; neboť místo aby jich stále na očích měli a každý krok jejich střežili, dali takové neposlušné kněze daleko od Prahy, kde by o nich ani slyšeti nemuseli! Konsistoř píše: „Toto o něm (Michlenovi) pověděti můžeme, že kněz řádně ordinovaný jest, ale jak se jest choval, zůstávají pamětníci ještě živí, že pro jeho hanebné nespůsoby od kněze Jana Mistopola co nejdále mohlo býti od Prahy na pomezí Moravské a jinam do hor za faráře podáván býval, aby o jeho nekněžských mravích nemnoho slyšel; neb kdekoli podán býval, někde puol léta, nejdýl pak rok na místě jest zůstával, neb žádná osada pro jeho nestydatý a neobřezaný jazyk, škaredé a oplzlé na kázaních mluvení pro čistá srdce a jinak nepořádné a nevážné u oltáře Božího se chování trpěti jest (ho) nemohla a nechtěla; a když proto od vrchnosti své trestán býval, ničímž dobrým se neodplacoval, všecko zlé o své vrchnosti vždycky mluvíval, tak že světští vidouce takové jeho zlé mravy a obcování nekněžské, jeho jsou se štítili a žádná osada, kteří ho znají, jak o něm toliko málo něco uslyší, jeho přijíti nechtí a ještě až posavád svých zvyklostí změniti nechce.“ (Konsistoř utrakv. k arcibiskupovi dd. 25. ledna 1585. Archiv arcib.)

kněz Jeroným Pražský. Dozvěděv se o tom arcibiskup a uslyšev, že kněz Jeroným nedrží se konsistoře pod obojí, dopsal p. Alexandru Záborskému z Brloha, vyzývaje ho, aby nepořádného kněze na faře netrpěl. Avšak p. Záborský dosvědčuje, že Jeroným jest řádný kněz pod obojí, kterýž řády starobylé Církve sv. zachovává [1]); kněz Jeroným dokázal, že jest kněz řádně ordinovaný na dimisoř sobě daný od slavné paměti arcibiskupa Antonína Brusa. Týž slibuje rozkazy arcibiskupské bedlivě plniti a řády církevní velebiti i jiné k nim vésti, „neb sem v nich v městech Pražských zrost a do mé smrti s pomocí Boží od nich neodstoupím[2])." Že pak na tento čas konsistoří dolejší Pražskou se nespravuje, omlouvá kněz Jeroným tím, „poněvadž tak opuštěna jest"; a přeje, aby Pán Bůh ji (konsistoř) dobrými kněžími opatřiti ráčil.

Stálým předmětem napomínání a stížností konsistoře jest obrátka. Mnozí kněží totiž nezachovávali elevací čili pozdvihování při mši sv. dle katolického spůsobu, nýbrž obrátivše se k lidu nahlas jazykem českým posvěcovali (konsekrovali) a pozdvihování Těla a Krve Páně přitom pomíjeli. Někteří kněží jenom v neděli sloužili mši sv. s pozdvihováním, ve všední den však s obrátkou dle sektářského obyčeje. Nespůsob ten tak velmi se v Čechách rozšířil, že r. 1589 [3]) sotva už v 7 městech při mši sv. se pozdvihování zachovávalo, jinde kněží v kostelích pod obojí obrátku činili. Obyčejně v takových chrámech ani zvonků neměli. Když děkan v Berouně sobě zvonek opatřil a ku pozdvihování zvoniti kázal, mluvil primas nahlas v kostele tato rouhavá slova: „Mezkové jedou, počkejte, a soumaři, J. M. Císařská pojede za nimi do města, podíváme se." Aby děkan nemohl sloužiti mši sv., celý

[1]) Alexandr Záborský z Brloha k arcibiskupovi dd. 27. července 1587. (Archiv arcib.) Týž dí, že s přivolením přináležejících k té osadě pánů některých stavu rytířského a přátel svých téhož kněze Jeronýma do Kádova přijal, aby jim pod obojí posluhoval.

[2]) „Pan Alexandr jest mne sem nepřijímal" (t. j. sám o své vůli); „ale jsouce mne žádostivá osada jiných pánův poddaní pod obojí přijímající i pod jednou míti za správce svého s dovolením pánů svých, a o to sou nejednou před kostelem se snášeli, když sem před sv. Jiřím u nich započal sloužiti v chrámu Božím; neb sou bez správce nebozí rok byli opuštěni." Týž dosvědčuje o sobě, že byl „farářem pod obojí v městě Lhenicích a v Prachaticích na farách pana Viléma z Rožmberka, pak v městečku Sázavě u sv. Prokopa pod p. Ferdinandem Švihovským." (List kněze Jeronýma Pražského k arcibiskupovi z r. 1587. Archiv arcib.)

[3]) Stížnost konsistoře k císaři Rudolfovi II. z r. 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95, pag. 69.); supplikace dd. 7. dubna 1589; viz dodatek č. 13.

kánon mu z Missálu vyřezali. — V Domažlicích když děkan náležitě mši sv. sloužil a ku konci mše požehnání uděloval, hlasitě někteří mluvili: „Zvejebená šelma modlářská, na sáhy nám kostel měří a cestu nám ze dveří ukazuje z kostela“; a když při křtu mazal dítky sv. křižmem, volali na něho, „aby jim dětí nešpikoval.“ — Když děkan v Nymburce sloužil mši sv. s pozdvihováním, postavili měšťané jemu k potupě velikou konev na oltář, ale víno téměř pražádné v ní nebylo. Děkanovi nadávali modlářův a lidem jej ošklivili řkouce, že jest katův syn. Na sv. Štěpána literáti nechtěli děkanovi zpívati „Sanctus“, nýbrž písničku „po sedlsku“: „Pán Ježíš k lidu věrnému maje se bráti“; na nešpory žádný z literátů nepřišel a nočně téhož dne nějakého člověka nastrojili, aby děkana strašil, huhňal a pod okny jeho naříkal: „Auvéh! běda nám, čeho jsme se dočkali!“ Na den mladátek, jak bylo po kázaní, všickni literáti z kostela vyšli, tak že děkan tichou mši sv. sloužiti musel [1]).

Častokráte zdráhali se měšťané aneb kollátorové (patroni) vydati farářům monstranci k vystavení velebné Svátosti; tak v Nymburce, ve Velvarech, v Kouřími, v Jičíně, v Luži a jj., i došlo mezi Utrakvisty k tomu, že r. 1589 vyjma pouze 2 města, v žádném městě království Českého velebná Svátost v neděli a ve svátek se nevystavovala [2]).

Jinde zas měšťané nedali knězi, když mši sv. sloužiti chtěl, kalicha ani ornátu kněžského; tak v Berouně, Domažlicích, Sušici, Lounech, Nymburce a jj. Tudíž mnozí luteránsky smýšlející kněží pod obojí brali jenom komži a zpívali epištolu a evangelium, načež něco ze slova Božího pověděli, mše sv. nesloužíce, a lidé „zase z kostela jako z chlévu“ odešli.

Průvod s nejsv. Svátostí v den Božího Těla návodem sektářů na mnohých místech se zanedbával. I v Praze o to se pokoušíno, avšak císař Rudolf II. k žádosti konsistoře každoročně vydával přísné nařízení, aby dle starobylých řádů Církve sv. při průvodu tom všecky úřadní osoby, všickni měšťané, pořádkové cechovní s ozdobami církevními, svícemi a korouhvemi se súčastnili a Pána Boha chválili. Největší překážku v tom činili mistři učení Pražského, kteříž většinou k sektářství se hlásili. Ač jim konsistoř častěji připomínala, že „z nadání katolických dobrodinců

[1]) Supplikace konsistoře utr. k císaři dd. 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95, pag. 118.)

[2]) Stížnost utr. konsistoře ze dne 30. června 1589. (Acta Cons. Ut. 1589—95.)

vychování a obživení své v kolejích Pražských mají, a že starobylá statuta universitní od Karla IV. daná o Pikartech, Kalvíncích a Luteráních ničeho nevědí", nicméně rektor s mistry a professory netoliko sami na processí nechodili, ale také žákovstvo universitní i učitelstvo nižších škol z toho zrazovali a posměch sobě ze svatého průvodu tropili [1]).

V městě Kouřími od starodávna byl obyčej, že každý týden ve čtvrtek se konalo processí s nejsv. Svátostí. Působením sektářů však tento obyčej mizeti počal [2]), tak že konsistoř r. 1589 musela přísným dopisem děkanovi na srdce vložiti, aby „od pánů radních monstranci velikou i malou sobě vydati nechal a na žádného se neohlížejíc tělo Boží v monstranci každou neděli a svátek vystavoval a každý čtvrtek v monstranci tělo Boží nesouc s processím chodil."

Nejeden kněz pod obojí nečekal teprv, až od osadních bude k něčemu donucen, ale sám necírkevním spůsobem si počínal. Když kněz Martin Štýrsko se měl dostati za děkana do Slaného, oznámeno už napřed konsistoři, že on „elevaci složí, v ornátě sloužiti ani sacris liquoribus při křtu užívati nebude a snad ani světla kostelního [3])". Jan farář ve Stříbře když měl sůl a vodu světiti, nazýval to věcmi zlořečenými a říkal, „že mu knihy (liturgické) čert vzal"; půst nazval „vynálezkem papežským", svíčky lípati v kostele nazýval „modlářstvím"; Těla Božího nikdy nevystavoval. Jiní kněží opomíjeli svěcení svící o Hromnicích, processí na květnou neděli a jiné obřady svatého týdnu; pročež konsistoř

[1]) Supplikace konsistoře utr. k císaři dd. 17. května 1589; viz dodatek č. 15; a supplikace dd. 6. června 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) Supplikace konsistoře k císaři dd. 1. března 1589. Viz v dodatku č. 10.

[3]) List Vavřince Leandra Rvačovského, děkana v Slaném, k administrátorovi pod obojí dd. 16. března 1585 (Archiv arcib.), kdež dí: „Páni Slánští se Vaší Mi. i vší naší konsistoře strhli a zjednali sobě za děkana od sv. Jiří kněze Martina Štýrsko, který nyní jest farářem blízko od Slanýho ve Skuřích. Ten na takový spůsob od Slánských jest přijat, aby se V. Mi. neb konsistoře naší nic nebál, že oni ho ve všem tom, by to i před J. M. Císařskou přijíti mělo, skutečně zastati a té svobody v jednání sobě kněží jako jiná města, Žatce a Hora a.t. d. užíti chtějí a více se v tom VMi. nemodliti." Vypsav iturgické nespůsoby téhož Martina dokládá Leander: „Nu, co pak z toho půjde dále, já sem se k tomu ozval, že toho před V. Mí. tajiti moci nebudu a teď tak z povinnosti činím; jestliže tyto kozívratce zastaveny nebudou, velmi snadno jiná opět města toho se chytí a tak konsistoř naše muselaby (čehož Pán Buoh rač zachovati) na nejvejší potupu a zkázu přijíti. Páni Slánští s knězem Jakubem, kterej jest v Pcheřích, mluvili i s některými okolními kněžmi, by tomu řádu, který se zde v církvi začne, odporni nebyli, ale raději aby se ním také srovnali a nápomocni toho byli."

častěji napomínati je musela, aby se v tom dle předpisů Církve řídili, na zelený čtvrtek oltáře myli, na velký Pátek památku pohřbu Páně s processím a Tělem Páně v monstrancí vykonali, na bílou sobotu svíci paškalní, vodu křestní a pokrmy světili.

Nejhorší výtržnosti činili praedikanti čili kazatelé protestantští, jestli se na některé faře pod obojí usadili. V městě Vodňanech vzali sobě měšťané bez vědomí konsistoře jakéhosi Frankfurtského ševce, který na velký pátek rval se v kostele se zvoníky, jelikož tito zvoniti nechtěli; tu švec „vyběhl sám na zvonici a šturmoval, lidí mnoho vyděsil.“ Začasté vyživovala sobě města vedle svého utrakvistického faráře ještě luteranského praedikanta, kterýž pokoutně v domech, v ovčíně neb chlévě svá kázaní činil a lid od katolické víry odváděl. Farářovi pod obojí vzata někdy z polovice výživa, aby druhou polovici sektářský nekněz obdržel.

Ačkoli se konsistoř v takovýchto nesnázích buď přímo sama aneb prostřednictvím arcibiskupa Martina k císaři Rudolfovi II. stížně obracela, mnoho tím nedosáhla. Císař na mnohé prosby vydal 11. ledna 1589 přísný mandát, jímžto obnovil nařízení otce svého Maximiliana II. z roku 1575, aby „všickni obyvatelé měst království Českého v starobylém náboženství a řádu trvali, konsistoří jim nařízenou se spravovali, sekt a schůzí postranních pikhartských aby netrpěli, kněžstvo neřádné, od biskupů nesvěcené, z obcí a kollátur svých vybyli a ty kněží, které jim administrátor a konsistoř podá, přijímali“. Leč ani mandátem tím nebylo zpomoženo; neboť konsistoř marně v častých supplikacích k císaři se naň odvolávala; Rudolf II. si žalob těch ani nepovšimnul a tu již se diviti nelze, že odbojnictví proti konsistoři vždy mocněji se vzmáhalo; neboť vidouce beztrestnost jedněch nabývali i druzí, posud méně smělí, dosti odvahy, aby se všem rozkazům konsistorním protivili. Tudíž konsistoř stěžuje sobě, že „od svého začátku nikdy tak zlehčována nebyla, jako nyní téměř ode všech se tupí a zlehčuje“ [1]).

V čele těchto měst proti konsistoři odbojných stála Praha. Páni Pražané osobovali si pravomoc duchovní v záležitostech manželských, což, jak tvrdí konsistoř, nikdy předtím nebývalo, jelikož ani soudcové zemští, „páni doktoři nad appelacími“ neujímají se těch věcí, kteréž právu duchovnímu náleží. Při tom konsistoř oznamuje císaři, že nynější páni Pražané rozdílně od

[1]) Supplikace konsistoře dd. 1. března 1589. Viz v dodatku č. 10. 13. a 17.

svých předkův se chovají a velmi neslušně s konsistoriány nakládají. Neboť jestliže v předešlých časech administrátor a konsistoriánové na rathouz přišli, aby stran povykův nočních, nezachovávání postů, stran rozpustilostí ve dni nedělní a sváteční se poradili, a skrze služebníka se ohlásiti dali: tu „hned páni Pražané nechajíce všeho, mezi sebe jsou je pouštěli, a purkmistr i konšelé z lavic povstavše administrátora s konsistoriány přivítali a zase se do lavic neposadili, až se posadil administrátor s konsistoriány.“ Ale nyní (t. r. 1590) obsýlají administrátora s konsistoří a potom „na odiv lidu před světnicí radní nastáti se musejí a když purkmistr a konšelé přijdou, řeknou: „Seďte páni konsistoriánové!“ toť celá jejich uctivost a vážnost k otcům svým duchovním.“ Jindy nešli páni Pražané do rady, až nejprvé „mši sv. v kapli na radnici kněz kaplan“ (Pražané 4 kaplany takové měli) „odsloužil a který z konšelů mše sv. neslyšel v kapli té, nesměl do rady přijíti.“ Ale nyní žádného kaplana sobě nechovají, mše sv. neslyší a „kapli zavřenou k přebývání pavouků a vrabců pronajali.“ Jindy „každého týhodne ve čtvrtek páni radní na processí Božího Těla s velikou svící jsou chodívali, ale nyní nejdou než dvě baby na polo umrlé a z literátův a pánův radních žádný se neukáže.“ V křižové dny jindy všech soudů nechávali a na processí chodívali, ale nyní „sotva rychtáře s biřici posýlají, aby za vel. Svátostí šli, a vzkazují konsistoři, že pilné soudy mají, že se nemají kdy uprázdniti.“ Na Boží Tělo „předkové mladí staří šli, každý svíci v ruce nesouce na processí, všickni cechové, purkmistr a primas. Ale nyní, ač to dekretem císařským poručeno, nejdou; a jestliže jdou někteří, nejsou ani horcí ani studení, a služebníci a písaři jejich z oken vyhlídají a prstem sobě na své pány ukazujíce jim se smějí [1])“.

Nedivíme se tomu, že Pražanům při takovém jich smýšlení konsistoř i tu povolovala, kdež by jiným městům zajisté rázně se byla opřela. Tak osadní sv. Jiljí v Praze požádali r. 1590 nejprv, aby k nim dán byl kněz Vavřinec Leander Rvačovský [2]). Když ale Vavřinec „jich žádost od sebe jest strčil, a u nich farářem býti nechtěl,“ žádali, aby jim konfirmován byl Kašpar Netolický, lékan v Táboře. Tomu sice konsistoriáni z počátku odpor kladli, přivozujíce si k paměti „předešlé nespůsoby a nechování“ kněze

[1]) Supplikace utr. konsistoře ze dne 29. března 1590. (Acta Cons. Utr. 589—95.)

[2]) Týž, který ve Slaném velmi pohoršitelně se choval, viz str. 96—97.

Kašpara, když v Praze býval. Konečně přece byli naléháním „pánův Jilských přemoženi“ a dovolili, aby Kašpar farářem u sv. Jiljí se stal, avšak zápis na sebe takový aby učinil: 1. že Anežky ženy své prázden bude a jí k sobě nepřijme na časy budoucí; 2. že se varovati bude „toulání a vytloukání domův šenkovních“, ale v domu farním že „jsouce pilni zákona Božího čítání“ sedávati bude; 3. že jiným kněžím Pražským do far se vkládati nebude v posluhování vel. Svátostí, křtem, oddavkami, kázaním nad mrtvými a pohřby; 4. že varovati se bude klevet a obouzení bratří a kněží; posléze 5. že opata Slovanského [1]) prázden bude, do fary ho k sobě nepustí a nepoctivých žen že se varovati bude [2]).

Dle příkladu Prahy řídila se obzvláště města Beroun, Brod Český, Domažlice, Chrudim, Jaroměř, Klatovy, Kolín, Kouřím, Kutná Hora, Louny, Mělník, Nymburk, Pelhřimov, Písek, Rakovník, Slaný, Sušice, Tábor [3]), Velvary, Vodňany, Vysoké Mýto, Žatec. Na dopisy konsistoře tato města ani odpovědi nedávala, kněze nepořádné proti vůli konsistoře usazovala; jiným kněžím poroučeli purkmistr a konšelé, aby se konsistoří nespravovali; oni prý jakožto kollátoři a páni se kněží svých proti konsistoři zastanou. Tuť ovšem mnozí kněží, od kollátorů svých posilu majíce, na úřad konsistorní pranic nedbali, citováni jsouce do Prahy dostaviti se nechtěli, ani listův od konsistoře nepřijímali, tak že konsistoř v takovou potupu a lehkost jest uvedena, v jakéž od 168 let začátku svého (1421) nebyla [4]).

Nebylo snad jediného dopisu, v němž by konsistoř buď faráři, nebo kollátoru, aneb osadním jisté výslipky nebyla činila, protože je činiti musela. Čím však více klesala vážnost konsistoře a čím mocněji vzmáhalo se protestantské a bratrské vyznání, tím méně zpomáhaly prosté domluvy konsistorní a přečasto teprv hrozbami, že bude k císaři žalováno, aneb skutečnou žalobou touto mohla konsistoř cíle svého dosíci.

Do Bernartic (v Táborsku) dala konsistoř (1589) kněze Petra Jičínského [5]) za faráře; učinivši o tom připsání kollátoru

[1]) Matouše Benešovského, o němž srovnej doleji str. 95.

[2]) List konsistoře dd. 16. února 1590 děkanu k Kašparu Netolickému. (Act. Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) O Táboře praví konsistoř, „že v žádném městě více sekt není jako v tom.“

[4]) Srovn. Supplikace konsistoře utr. dd. 7. dubna 1589 a dd. 1589. v dodatku č. 13. a č. 17.

[5]) Týž kněz Petr byl před tím farářem v městě Skutči a před lety děkanem v Táboře. (Dopis konsist. k p. Bechyňovi dd. 3. května 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95.)

p. Jiřímu Bechyňovi z Lažan a na Bernarticích zasýlá konfirmační dekret knězi Petrovi s napomenutím, aby jakousi pokutu ku právu konsistornímu složil a písaři od předešlé i nynější konfirmace což dlužen jest zapraviti neobmeškal, všech pak hodův a kvasův aby se vystříhal.

V Berouně byl r. 1589 nekněz protestantský, jmenem Havel, správcem duchovním. Dozvěděvši se o tom konsistoř přísně nařídila, aby nepořádného kněze vybyli a od konsistoře kněze řádně od biskupa svěceného přijali [1]). Dle obyčeje v straně pod obojí zavedeného vyzývá je konsistoř dále, aby ze středu svého osoby hodné k úřadu konsistornímu do Prahy vyslali, načež jim osoba příštího děkana jmenována i také místo, z kterého by jej k sobě přistěhovati měli, ukázáno bude. Ačkoli pak list ten už na jaře do Berouna byl zaslán, neobdržela naň konsistoř ještě ani v září žádné odpovědi a tudíž po schválním poslu druhé psaní Berounským zaslala, podávajíc jim za děkana kněze Adama Jílovského, bakaláře svobodného umění, muže učeného, který 13 let byl kaplanem u Matky Boží před Týnem v Praze, pak 1 rok farářem u Matky Boží na Louži, půl druhého leta farářem u sv. Václava na Zderaze, a 1 rok u sv. Klementa, později 4 leta farářem v Milčíně [2]). Leč ani to nezpomohlo; Berounští ani poslovi od cesty nezaplatili, aniž dali písemné odpovědi konsistoři; nýbrž posla zhanivše prohlásili, že od konsistoře žádných kněží nepřijmou [3]). A přece prý Berounští už při sv. Jiří slíbili p. Jiřímu Šenfeldovi, místokancléři království Českého, že od času sv. Havla kněze od

[1]) Dopis konsistoře k purkmistru a radě města Berouna dd. 9. března 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) Dopis ze dne 11. září 1589 (Acta Cons. Utr. 1589—95); týž kněz Adam měl dosednouti od sv. Havla na beneficium Berounské; stran stěhování měli Berounští „osoby jisté z prostředku svého“ do konsistoře poslati; dopis končí: „a poslu od cesty zaplatte“. Viz též zprávu konsist. k císaři dd. 9. října r. 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95).

[3]) Supplikace konsistoře k císaři dd. 2. října 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.) O Berounu i jiných městech praví konsistoř v listině té: „Města království Českého na taková milostivá poručení V. C. Mi. nic jsou nedala, tak se poslušně nezachovala až posavád, nýbrž potupivše konsistoř naši a V. C. M. taková milostivá poručení za hřbet do dlouhé truhly jsou je založila a tak tím skutkem jsouce spolu v puntu netoliko proti konsistoři naší, ale i V. C. M., jakožto pánu svému nejmilostivějšímu povstávají a skrze takovou svou zpouru v této zemi bouři nějakou a nepokoje zdvihnouti by chtěla.“ Listem z 9. října 1589 béře konsistoř kněze Adama Jílovského v ochranu, že není (jak Berounští mu chtějí) žádný „bumbač, jenž by po domích šenkovních se toulajíce, a obumbajíc své věci“ se do Berouna hoditi nemohl.

konsistoře podaného přijmou. Konečně o vánocích 1589 Berounští sice Adama Jílovského za děkana přijali, avšak svého nepořádného kněze také u sebe podrželi; děkanovi pak nařídili, chce-li u nich lásku ode vší obce míti, aby elevaci nečinil, „že jsou již oni tomu odvykli, že jest to zbyteční věc.“ Když na nový rok mši sloužiti chtěl, nedali mu kalichu; ornát na děkana „jako na blázna u oltáře strčili“ a pak se mu s tím nekněžem svým v kostele veřejně posmívali. O velkonocích uložili děkanovi, aby hrobu Božího nedělal. Výživu děkanovi jen poloviční dávali, zejmena chléb, pivo i omastek mu zadržovali, aby nekněze svého opatřiti mohli; též část polí děkanovi odňavše neknězi darovali. Z těch příčin konsistoř ještě v r. 1590 opět u císaře na Berounské žalovala [1]), za to žádajíc, aby nekněz byl z města vypuzen.

Kněze Jana Slánského, faráře v Bojanově povolala konsistoř r. 1589 na faru sv. Martina do Prahy. Avšak kněz Jan, když k němu osadní sv. Martinští přišli, posměch sobě z konsistoře učinil, z kteréžto příčiny jej konsistoř kárá a rozkaz svůj přísněji obnovuje [2]).

Do Mělníka ustanoven za děkana kněz Blažej Plzeňský, děkan ve Slaném; jeho však Mělničtí přijíti se zdráhali, ale raději kněze nepořádného míti chtěli; z té příčiny konsistoř proti nim žalobu [3]) u císaře zadala.

V Poličce byl děkanem kněz Jan Oupický; osadníci někteří však jemu v chrámě veřejně posměšky činili, a rektor školní byv od některých k tomu naveden děkanovi se na odpor postavil a v chrámě Božím dle nařízení děkana spravovati se nechtěl. Jelikož pak děkan sám nepříkladným životem svým pohoršení působil, vyzdvihla jej konsistoř z Poličky a r. 1590 do téhož města za děkana dosadila kněze Jana Marci, faráře na Proseku [4]).

Nemalé obtíže působilo konsistoři město Velvary. Byl tam děkanem kněz Jan Plzeňský, kterýž u nich náboženství pikhartským spůsobem konal beze mše sv. a bez elevace; proto jej konsistoř z Velvar vyzdvihla. I chtěli sobě Velvarští kněze Jiřika Re-

[1]) Supplikace konsistoře v lednu 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) „Což my bychom neradi o vás slyšeli, poněvadž jste kněz vždycky poslušný konsistoře naší byli, abyste nyní na stará kolena měli se jí strhnouti, té naděje do vás nejsme.“ (List dd. 17. dubna 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) Stížnost konsistoře dd. 20. března 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[4]) Dopisy konsistoře k purkmistru a radě města Poličky dd. 3. února 1589 a 2. února 1590 a k děkanu Janu Oupickému dd. 11. září 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

dického, faráře u sv. Jindřicha v Praze, za děkana obrati; že však týž nevzal odpuštění od svých osadních, dala jim konsistoř kněze Jana Vartmberského, jímž ale, ač řádů církevních nezachovával, tak velmi pohrdali, že už po půl letě se musel od nich stěhovati. Tu pak jim dala konsistoř kněze Václava Starého za děkana; ale Velvarští neposlechli ani konsistoře, ani nejvyššího purkrabí p. Viléma z Rožmberka [1]), a nechtěli kněze Václava míti za děkana. Jelikož jim kněz Joachim, farář na Chržíně, do Velvar přisluhoval, nařídila jemu konsistoř, aby se Velvarským ve svém povolání kněžském nikterak nepropůjčoval, by tím spůsobem snadněji byli donuceni, děkana řádného nechati do Velvar dosednouti. Posléz předce Velvarští kněze Václava přijali i byl jim v lednu 1590 za děkana stvrzen [2]).

V Jaroměři byl nekněz protestantský děkanem; konsistoř zadala proti Jaroměřským žalobu k císaři na to naléhajíc, aby řádný kněz tam za děkana dosednouti mohl [3]). I žádali Jaroměřští, aby k nim dán byl za děkana kněz Jiřík Landškrounský, kaplan u Matky Boží před Tejnem. Jelikož ale Jiřík ještě ani nebyl celý

---

[1]) „Ale oni srozuměvši tomu, že ten kněz Starý nepůjde jim v to, aby po jejich vůli náboženství konal (jako ten mladý kněz Jan Vartmberský, když u nich místo děkana na půl leta byl, z týhodne do týhodne mše sv. v ornátě neslouží, krom v neděli — za kterého jsou nás oni žádali), ale že v svém spůsobu neměníce se do smrti setrvá, ani v kvasy a hody žádné s nimi že se nevydá, na potupu konsistoře naší a lehkost toho starce, chtíce své vůle požívati, od nás jeho přijíti nechtějí.“ Konsistoř tedy žádá nejvyššího purkrabí, p. Viléma z Rožmberka, aby Velvarským připsání učinil, že děkana od konsistoře ustanoveného do své obce přistěhovati mají. (List konsistoře dd. 26. května 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95 v archivu arcib.)

[2]) Listy konsistoře dd. 16., 20., 27. a 30. června 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.) V dopise ze 27. června napomíná konsistoř radu Velvarskou: „abyšte téhož kněze Václava ve čtvrtek den sv. Petra a Pavla přijedouce se dvěma fasuňky a s třetím pro něho, k sobě do obce své přistěhovali a tak obci vaší z pojezdu a outrat sjíti mohlo.“

[3]) V r. 1589 dne 10. května píše konsistoř do Jaroměře: „Máme jistou zprávu, že jste do obce vaší na stolici děkanskou ne kněze, ale lajka, an žádnej kněz není, za děkana a správce církevního přijali a poručení jisté J. Cís. Mi. vám učiněné a konsistoř naši, abyšte od ní kněží do měst svých brali, jste pominuli. Protož vás napomínáme přátelsky, abyšte ihned zase toho nekněze z obce vaší vybyli a od nás jiného kněze řádného, kterého vám podáme, an by se mohl do obce vaší hoditi, na stolici děkanskou do města vašeho teď již o tomto času sv. Jiří minulého za děkana přijali.“ (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

jeden rok kaplanem, nepřivolila k tomu konsistoř [1]), nýbrž podala jim za děkana kněze Michala Panoniusa, faráře v Oupici [2]).

V městě Domažlicích přijali nekněze protestantského. Když pak jim konsistoř kněze řádně svěceného za děkana ustanoviti připověděla, ani odpovědi na dopis konsistorní nedali. Protož konsistoř podruhé psala Domažlickým po schválním poslu list odeslavši [3]), jímž oznamuje, že kněze Václava Dvorského, faráře u sv. Haštala v Starém M. Pražském, za děkana do Domažlic podá. Domažličtí však odpovědi na list ten nedali a kněze řádného do města nepřijali [4]). Později přece děkan Dvorský byl od Domažlických na děkanství připuštěn, ale ihned se ohražovali, že prý ho nepřijímají za děkana, nýbrž pouze za faráře [5]). Primátor mu oznámil, že mu nebudou dávati takový plat jako předešlému neknězi; obilí na chléb dávali mu polovici stoklasného; místo vepře za 6 kop dali mu jen prase roční; kotel z lázně farní si vzali a lázeň zbořili. Officiálům školním přikázali, aby se děkanem nespravovali, „že na jeho chlebě nejsou.“ Neknězi svému pokoj najali a „jej troštují, že ho zase přijmou, aby se nestaral, a o tohoto děkana že nestojí.“ Tudíž musela konsistoř na začátku r. 1590 novou žalobu proti Domažlickým zadati k císaři, za to žádajíc, aby nekněz protestantský konečně byl z města vypuzen [6]).

Z Jirčan vzal kněz Jan od osadních odpuštění a dán jest do města Kouřima za děkana. Osadní žádali nejprv, aby kněz Jan u nich byl ponechán; když ale konsistoř k tomu nesvolila [7]), chtěli za faráře sobě obrati Adama, nekněze Frankfurtského ordinování, který se ve vsi Malých Popovičkách zdržoval. Tomu však konsi-

---

[1]) V straně pod obojí byl obyčej, že každý kněz nejméně po 3 leta musel kaplanovati, než se mohl státi farářem.

[2]) Dopis konsistoře k purkmistru a radě města Jaroměře dd. 20. září 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) Dopis konsistoře k purkmistru a radě města Domažlic dd. 11. září 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[4]) Supplikace konsistoře k císaři dd. 2. října 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[5]) Stížnost konsistoře k císaři z r. 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[6]) Supplikace konsistoře z ledna 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[7]) „Kněz Jan sám dobrovolně vůli svou ouřadu konsistoře naší jest poddal, a my vida jej člověka mladého, an dobře v práci církevní v obci veliké pracovati moci bude, a ve vsi že zahálí, a čas mládí marně maří, jeho jsme za děkana do města Kouřima podali.“ Dopis konsistoře k. p. Vilému, vladaři domu Rožmberského, rytíři tovaryšstva zlatého rouna, nejvyš. p. purkrabí Pražskému dd. 7. dubna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

stoř odpírá žádajíc, aby p. Vilém z Rožmberka [1]) se o to postaral, by kněz Jan Vodňanský, farář v městě Chlumci, na faru Jirčanskou dosednouti mohl.

V Lounech byl od r. 1581 děkanem kněz Jan Hořický, kterýž v prvních letech řádně povinnosti své plnil, avšak od r. 1587 opustiv řády církve sv. „jako pikhart“ se v náboženství choval; k žalobě konsistoře r. 1588 a opět v březnu 1589 bylo samým císařem děkanovi přísně rozkázáno, aby mši sv. v ornátě sloužil, nechaje obrátky elevaci dělal, na velký pátek Tělo Boží do hrobu vnesl a na jitřní na velikou noc zase z hrobu vynesl a s processím šel i jiné obřady aby zachovával [2]). Jelikož děkan neposlechl, obeslala jej konsistoř do Prahy v červenci 1589 [3]); a když se nedostavil, novou žalobu proti němu k císaři vznesla. Děkan přišel teprv v listopadu do Prahy a vymlouval se, že prý páni Lounští ceremonií předepsaných míti nechtí. Když pak chtěla konsistoř děkana z Loun vyzdvihnouti, vyhrožovali vyslanci města, že prý celá obec jejich se vzbouří. I přiměla tedy konsistoř děkaną k tomu, že vlastní rukou učinil zápis, že všecky řády církevní zachovávati bude. Sotva však se domů navrátil, dovolila mu rada městská, aby se do vsi vystěhoval, aby město jsouc bez děkana dále v „kalvínském bludu“ zůstávalo. Pro tu příčinu žaluje konsistoř na město Lounské i děkana u císaře Rudolfa II. [4]), žádajíc, aby do Loun kněz řádný za správce duchovního dosazen býti mohl.

V městě Kouřími byl kněz Marek, děkan tamější, r. 1589 raněn mrtvicí a tudíž neschopen ku správě duchovní. Proto jim konsistoř slíbila podati jiného řádného kněze za děkana. Avšak Kouřímští o konsistoř nedbajíce obrali sobě nepořádného kněze Frankfurtského ordinování, kterýž u nich čtvrteční processí zrušiti usiloval a na kázaní papeže haněl, „antikristem“ a vlkem jej na-

[1]) „I poněvadž ráčí V. M. pán katolický býti a vždyckny řádné kněží na své kollátury M. V. od konsistoře naší ráčila jest přijímati, a nyní aby tento Adam z Malých Popoviček, nejsa kněz žádnej, měl poddané V. Mi. tráviti a zavozovati, za to žádáme V. M., že k tomu neráčíte dopustiti přijíti.“ Dopis konsistoře p. Vilémovi z Rožmberka dd. 22. dubna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) Dopis konsistoře k purkmistru a radě města Lúna dd. 17. března 1589 a k děkanovi pod tímž datum. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) List konsistorní má datum 4. července 1589; děkan posměšně konsistoři po poslu vzkázal: „že se postaví ten tejden po sv. Jiří!“ — Žaloba zadána dd. 27. července 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[4]) Supplikace konsistoře z ledna 1590. (Acta Cons. Utr. 1589 až 1595).

zývaje, Tělo Boží v monstranci nazýval „monstrákem“ neb „voplatkem“. Nicméně přece přiměla konsistoř Kouřímské k tomu, že kněze Jana, faráře v Jirčanech, k sobě za děkana přijali [1]).

Do Nymburka zamýšlela konsistoř na jaře 1589 dosaditi kněze Jana Virtmberského z Hostivice za děkana; leč Nymburští jej nepřijali, zvolivše si raději jakéhosi laika či nekněze z Kutné Hory, a brzy potom opět chtěli k sobě za děkana povolati nepořádného kněze Jana Litoměřického, jenž ve vsi Hořelici přebýval. Z té příčiny zadala konsistoř k císaři stížnost proti Nymburským [2]), žádajíc, aby ten nepořádný kněz, kterýž „jako pikharti ve sboru se v té vsi Hořelici chová“, nikterakž za děkana Nymburského nebyl stvrzován. Avšak nedbajíc toho přijala rada města Nymburka Jana Litoměřického na stolici děkanskou a ještě i tolik odvahy měla, že samu konsistoř u císaře obžalovala, jakoby proti vůli císařské byla konfirmaci Janu Litoměřickému odepřela [3]). Načež konsistoř se u císaře hájí [4]) a v známost mu uvádí, že v Nymburce Jan Litoměřický žádné mše neslouží; v den Nanebevzetí Panny Marie prý toliko v komži u oltáře stál, kázal, avšak ani kalichu neměl a tak od oltáře pryč odešel. Týž Jan Litoměřický ani konsistoří ani arcibiskupem nikdy se nespravoval, ale „jako mrtvý oud strhši se p. arcibiskupa, své vrchnosti, vůle své požíval a náboženství, jak se jemu dobře líbilo, konal.“ Že pak Nymburští se i potom ještě zdráhali řádného kněze za děkana přijíti, žalovala na ně poznovu konsistoř u císaře [5]). Posléze byl přece kněz Jan Virtmberský do Nymburka dosazen, ale velmi potupně se k němu

[1]) Supplikace konsistoře k císaři dd. 1. března 1589. V dodatku č. 10.; viz též dopisy konsistoře k p. Jiřímu staršímu z Lobkovic a na Libochovicích, nejvyššímu hofmistru dd. 20. dubna 1589 (konsistoř jej žádá o prostřednictví jeho, aby císařským dekretem bylo městu Kouřími nařízeno, by řádného děkana přijali); dopisy k purkmistru a radě města Kouřími dd. 15. února, 3. května a 21. června 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) V dopise svém ze dne 12. května 1589 (k Nymburskému purkmistru a radě; Acta Cons. Utr. 1589—95) praví konsistoř: „K tomu také že jste sobě konsistoř jinde zarazili a poručení jisté Vám od J. M. Cé. učiněné leta tohoto, i konsistoř naši jste zlehčili a potupili, nic toho vděčni nejsme a vám toho nepřejeme.“ Žaloba k císaři nese datum 25. května 1589; konsistoř v ní dosvědčuje, že „předešlí děkanové se v Nymburce po pikhartsku chovati museli, bez elevací a mše sv., chtěli-li od nich lásku míti.“

[3]) Císař rozkázal: „Pokudžby ten kněz (Litoměřický) pořádný byl,“ aby jej konsistoř potvrdila. An ale nebyl kněz pořádný, konsistoř také stvrditi jej nemohla.

[4]) Zpráva konsistoře dd. 16. srpna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[5]) Supplikace konsistoře dd. 16. srpna 1589 (Acta Cons. Utr. 1589—95).

Nymburští chovali. Když šel k oltáři, mluvili, „že oni tak snadno k svým verštatům nepřicházejí, jako děkan jejich k oltáři.“ Monstrance jemu vydati nechtěli, že prý jí potřebí není a že nevědí co to jest! Kněze nepořádného Jana Litoměřického vždy ještě v městě přechovávali, kterýž lid proti děkanovi pozdvihoval. Proto zadala konsistoř na začátku r. 1590 novou stížnost k císaři [1]) prosíc, aby nepořádný kněz ten byl z Nymburka vypuzen.

V městě Sušici nalézal se r. 1589 nepořádný kněz, kterýž řádův od církve ustanovených nezachovával. Konsistoř uslyševši o tom chtěla kněze řádně svěceného do Sušice podati; avšak ani odpovědi od rady Sušické neobdržela. Z té příčiny po schválním poslu odeslala druhý list [2]) Sušickým, oznamujíc, že kněz Václav Novolyský, kaplan u sv. Mikuláše v Starém M. Pražském, za děkana do Sušice bude konfirmován. Nicméně Sušičtí ani na ten list odpovědi písemné nedali, posla pohaněli a že od konsistoře kněží nepřijmou, se prohlásili [3]). Později sice přijali kněze Václava za děkana, ale předešlého nekněze i dále ještě přechovávali a děkanu živnosti ujímajíce témuž nepořádnému knězi dávali. Protož na začátku r. 1590 konsistoř prosí císaře o vydání přísného rozkazu, aby nekněz byl ze Sušice vypuzen [4]).

Nad míru velké pohoršení všemu duchovenstvu i lidu způsobil Matouš Filonomus Benešovský, kněz utrakvistický, kterýž byl dříve farářem v městečku Kouřímě blíž Brna na Moravě, kdež nějaké nepokoje činil, pro kteréž pryč utekl a dlouhý čas v cizině se skrýval; později byl v Čechách farářem v Libáni a v Oujezdě, stal se asi r. 1583 opatem Slovanského kláštera (Emaus) v Praze a tu se r. 1589 oženil, pojav sobě dceru nějaké Prasátkové ze Spálené ulice; v kostele Emauském oddával jej kněz Jan Včelinus, farář od sv. Jindřicha. Tímto skutkem svým opat i jiným kněžím bránu ke zlému otevřel, ženatých posilnil v ženění a těm, kteří se doposud v čistotě chovali, cestu k ženění ukázal. Mimo to opat Matouš mnoho lesů dal vysekati, kteréž předešlí opatové pro potřebu kláštera chovali, a peníze nashromážděné lidem půjčoval.

[1]) Supplikace konsistoře z ledna 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) Dopis konsistoře k purkmistru a radě města Sušice dd. 11. září 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[3]) Supplikace konsistoře dd. 2. října 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95). Mimo jiné se města neposlušná vymlouvala, že prý administrátor Václav Benešovský náleží ku straně pod jednou! a že tedy od něho kněží utrakvistických přijímati nemohou.

[4]) Supplikace konsistoře z ledna 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95).

Z kláštera udělal krčmu, dal tam zříditi „plac kuželkám, vystavil ptáka k střílení a oženiv se pojal ženu šenkýřku, načav víno vystrčil věník, šenkoval, zjednav i trubače“, čímž rozpustilost vrchole dostoupila. Jelikož administrátor pod obojí, Václav Benešovský, strýc opatův jemu přísné domluvy činil, začal opat Matouš faráře Pražské i lid proti administrátorovi bouřiti; roztrušoval pověst, že prý se administrátor u legáta (Nuncia) papežského přísahou zavázal, že chce sub una býti a jiné kněžstvo utrakvistické též k tomu vésti. Konsistoř pod obojí v srpnu 1589 vznesla stížnost k císaři [1]) žádajíc, aby sesazením opata Matouše „ráčil ten kořen zlého vytíti a jiného opata dosaditi, kterýžby dobrým hospodářem jsa kněžím i lidem obecním příklad dobrého učení i šlechetného obcování na sobě ukazoval.“ Avšak Rudolf II. nespěchal příliš s odpovědí, tak že konsistoř musela v lednu 1590 poznovu císaři věc tu připomenouti. V této druhé stížnosti oznamuje konsistoř, že opat Matouš administrátora lotrem nazývá, a také jiné kněžstvo pod obojí že haní, lotrův a kuběnářů jim nadávaje. Tím spůsobil opat nelásku mezi kněžstvem Pražským, tak že se již vespolek hanějí a lotry sobě dávají, k ženám, kterých se prvé odpírali, již se zjevně přiznávají a jeden na druhého kyselou mysl majíce jako skrze prsty hledí. Kněží nepošlušných, kteří se konsistoře strhli, opat Matouš do kláštera k sloužení mše sv. a ku kázaní připouští, kdežto jindy přísně trestáni bývali všickni, kdož „ kněží, aby administrátorovi a konsistoři poddáni nebyli, štemflovali a posazovali“ [2]). Tu konečně bylo proti zpurnému opatu přísněji nakročeno a týž z rozkazu císařského s opatství sesazen, a ze země vypovězen.

Avšak zlý příklad, jejž Matouš Benešovský dal, nebylo tak snadno odčiniti. Kamkoli do měst poslala konsistoř kněze neženatého za duchovního správce, ihned jej město oženilo. Takového ženatého kněze, „byť desatero dětí měl, rádi trpěli“, ani u konsistoře ani u císaře naň ničeho nežalujíce. V městě Slaném ženili měšťané kněze Václava Píseckého, pak děkana Jana Deporta; kněze Vavřince Leandra se 7 dětmi a čtyrmi děvečkami čtyři leta s vděčností trpěli

[1]) Supplikace konsistoře dd. 11. srpna 1589 (Acta Cons. Utr. 1589—95.): „Ješto o to žádnej opat, co jich tu bylo nepokusil se, ale chovali se v čistotě jsouce všem kněžím pod obojí i pod jednou za svíci hořící vystaveni. Ale tento opat šeredně svým oženěním všem zasmradil, všem kněžím bránu ke zlému otevřel.“

[2]) Supplikace k císaři ze dne 11. srpna 1589 a z ledna 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

za děkana a z obecního nákladu neřádným kněžím na faře své svadby a křtiny strojili a sami při tom veselí přítomni bývali. Později přijali kněze Martina Štýrsko se ženou i dětmi. V r. 1588 dala konsistoř do Slaného kněze Blažeje Plzeňského za děkana, kterýž nechtěl náboženství u nich konati způsobem pikhartským, jako jiní dřívější děkanové. Proto měšťané velice naň zanevřeli a zdráhali se povinný plat jemu dávati; posléz posměšně jej propustili řkouce, „že má tři brány a fortnu, kudy chce, aby od nich se stěhoval, že nejsou brány zavřeny.“ Když pak jim na místě kněze Blažeje posýlala konsistoř r. 1589 kněze Václava Dačického, děkana Mělnického, ani jeho za děkana přijíti nechtěli, posléz však předce mandátem císařským jsou k tomu donuceni. Zcela podobným způsobem i jiná města ku konsistoři se zachovala.

Aby zlořádům, kteříž od kněží ženatých a řády církevními opovrhujících vycházeli, přítrž učinila a své vlastní svědomí kryla, zavedla konsistoř při konfirmaci beneficiátů takovouto formuli: „Vám (osadním) kněze N. N. z moci úřadu našeho za děkana (faráře) podáváme a konfirmujeme, tak a na ten způsob, aby on nejsa kněz ženatej, jakž jsme od něho zpraveni, v náboženství a řádích církve svaté starobylých a v straně naší pod obojí zvyklých neměnitelně stojíc věrně se choval a v životě kněžském příkladu dobrého na sobě ukazoval. A officiales školní, rektor a kantor jeho poslouchajíce jím aby se řídili a spravovali a vedle rubriky a agendy arcibiskupství Pražského jeho poslouchajíc v kostele bez proměňování textu aby zpívali. A my se taky za něho k vám přimlouváme, že naň laskavi jsouce, jakž od starodávna bejvalo, věcmi časnými (neb „živností náležitou“), aby se se svou čeládkou vychovati mohl, opatrovati budete a opatříte, a žádnému v ničemž žádné překážky a protimyslnosti činiti nedopustíte, aby u vás na dlouhej čas zůstati mohl [1])“.

Ovšem ale vyznati dlužno, že ani těmito klausulemi nebyla konsistoř s to uvarovati, aby na utrakvistická beneficia i ženatí a tací kněží, kteří obřady nezachovávali, stvrzováni nebyli.

Nejednou zavdali také Pražané konsistoři příčinu ku stížnostem, osobujíce si právo libovolně osazovati fary [2]) bez vě-

[1]) Stvrzovací dekrety děkana Jana Oupického do Poličky, Jana Korynthyna do Nového Bydžova, Václ. Starého do Velvar, Jana Slavkovského do Lomnice, z r. 1589 a 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) V Praze samé byly tyto fary pod obojí: 1. Sv. Apollinářiše; 2. sv. Štěpána; 3. sv. Havla; 4. sv. Jiljí; 5. sv. Jindřicha; 6. sv. Klementa na Poříčí;

domí duchovní vrchnosti. V r. 1582 osadní u sv. Mikuláše v Starém Městě uvedli do fary kněze Jana Turka; byl to kněz nepokojný, jehož pro mnohé ohavnosti k rozkazu předešlého arcibiskupa Antonína konsistoř z Prahy vypověděla [1]). Nyní opět arcibiskup Martin spolu s konsistoří dolejší protivil se tomu, aby týž kněz Turek měl v Praze farářem býti. Po delším v té věci jednání musel Turek skutečně odejíti z Prahy a stal se farářem v Odolíně Vodě. Byv odtud pro bludná kázaní a pro svou hanlivou ženu vypuzen opět se snažil o faru Prosickou u Prahy a opatřil si přímluvu rad komory České k pánům Pražanům, by jej na tu faru přijali. Avšak konsistoř utrakvistická zase rázně se úmyslu takovému opřela i arcibiskupa Martina za radu a pomoc v té věci žádala; jeho přispěním i tentokráte snahy Jana Turka jsou zmařeny.

O jiné prostřednictví požádala konsistoř arcibiskupa, když 15. září 1582 zemřel mistr Jindřich Dvorský z Helfenberka, administrátor strany pod obojí, kterýž byl spolu opatem kláštera slovanského v Emausích a děkanem u sv. Apolináře. Konsistoř žádala arcibiskupa, aby děkanství to zas bylo propůjčeno administrátoru novému, Václavu Benešovskému. Kollátorství klá-

---

7. sv. Linharta; 8. P. Marie na Louži; 9. sv. Martina; 10. sv. Michala v Opatovicích; 11. sv. Michala na Starém M.; 12. sv. Mikuláše na Malé Straně; 13. sv. Mikuláše na Starém Městě; 14. sv. Petra na Poříčí; 14. sv. Štěpána na rybníčku; 16. sv. Štěpána ve zdi; 17. před Týnem; 18. sv. Václava na Zderaze; 19. sv. Valentína; 20. sv. Vojtěcha ve Smradařích. Mimo tyto fary měli Utrakvisté 21. kapli Betlémskou; 22. kapli sv. Kříže na Starém M.; 23. špitál sv. Lazara a delší čas též 24. opatství Emauské.

[1]) O tomto knězi Turkovi už r. 1570 vyslovil arcibiskup Antonín Brus, že „tolikerými ohavnostmi jest poškvrněn, že záhubou hrozí dušem krví Kristovou vykoupeným touž měrou, jakou od sveřepého Turka nepřítele křesťanstva jest se báti záhuby těla". (Viz Ant. Brus, str. 178.) Nicméně uměl si týž Turek Jan r. 1582 zjednati ochranu Pánů Nového Města Pražského, aby dosáhl opatství kláštera Slovanského. Když se mu však úmysl ten nezdařil, dovedl si opatřiti přízeň u komory české, tak že páni kameráti zaslali přípis Pánům Pražanům, aby Jan Turek se stal farářem na Prosíku. Proti tomu ozývá se r. 1585 administrátor Václav Benešovský listem svým k arcibiskupovi daným (27. dubna; archiv arcib.), kdež praví, že Jan Turek jest „starej kacíř, jsa vypuzen ze vsi Odoliny Vody pro bludná kázaní a pro tu svou ženu hanebnou hanlivou", a dokládá: „Ano i to jeden neposlední z pp. ouředníků špitála sv. Pavla promluvil Prosíckejm, aby kněze Jana Turka za faráře přijali, že do šedesáti vosob z Prahy každou neděli půjdou na Prosík na kázaní. Což kdyby mělo bejti, snad skrze jeho kacířská kázaní mohlo by v městech Pražských nějaké vzbouření pojíti, kteréž by těžce mohlo zastaveno bejti, poněvadž ten kněz nespravuje se konsistoří a J. Mi. páni kameráti proti dobrému řádu na zlehčení konsistoře naší na faru Prosíckou jeho podávají."

štera slovanského sobě purkmistr a rada Nového Města Pražského osobili a místodržícím tři kněze bludné ponavrhli, mezi nimi též Jana Turka, s nímž konsistoř i arcibiskup již tolikeré obtíže měli. Konsistoř však má za to, že osazení téhož opatství přísluší císaři a že bez vůle arcibiskupa Martina nikdo na tu důstojnost povýšen nebude. Jelikož pak dosavad obyčejně administrátor neb jiný člen konsistoře opatem býval, žádala konsistoř, aby i nyní tak se stalo. Zejmena ponavrhla arcibiskupovi na opatství Emauské dva kněze pod obojí: tehdejšího administrátora Václava Benešovského a Jana Jičínského, faráře u sv. Klementa v Novém M. Pražském, žádajíc, aby jeden z nich od císaře na opatství byl stvrzen.

Ještě než se ustanovení nového opata vykonati mohlo, vznikla rozepře o pozůstalosti mistra Jindřicha Dvorského. Jelikož bez kšaftu zemřel, byl všecken stateček jeho i s klenoty od konsistoře spečetěn, aby se s ním dle zákona pro takový případ platného naložilo [1]). Avšak rychtář s konšeli Novoměstskými odtrhli pečetě konsistorní a sami pozůstalý stateček spečetili [2]). V takové nesnázi požádala konsistoř arcibiskupa za ochranu, kteréž také skutečně dosáhla. Neboť arcibiskup Martin opřel se rázně pánům Novoměstským a docílil toho, že pozůstalost administrátorovi pod obojí byla vydána. Žaloba, kterou v té příčině Novoměstští k císaři Rudolfovi II. zadali, zůstala bez výsledku, jelikož arcibiskup jednání své náležitě ospravedlnil.

---

[1]) Podle zákona zemského měl se pozůstalý stateček na 3 díly stejné rozděliti; jeden díl k záduší tomu, na kterém kněz byl, druhý pokrevním přátelům a třetí konsistoři utrakvistické. — Aby kšaft byl dříve předložen konsistoři ku stvrzení, na to vždy přísně naléháno. Když v Jaroměři r. 1589 děkan Jan zemřel, nařídila konsistoř purkmistrovi a radě tamější, aby kšaft jeho „v celosti a zapečetěný“ do konsistoře byl zaslán, „abychom my jej vedle privilegium nám od slavné a svaté paměti císaře Ferdinanda na statky kněžské daného potvrdili, a což komu náleží, tím kšaftem podle stvrzení práva našeho mohl toho požíti.“ (Konsistoř utr. k Jaroměřským dd. 10. května 1589. Acta Cons. Utr. 1589—95.)

[2]) Konsistoř pod obojí k arcibiskupovi dd. 5. října 1582 (archiv arcib.), k němž konsistoř smrt Jindřicha z Helfenberka „starečka v pravé víře katolické a v životě pobožném do skončení zůstávajícího“ arcibiskupovi oznamuje a praví: „Když jsme my pečetí ouřadu našeho ten statček i jiné klenoty a věci duchovní klášterské spečetili, oni (rychtář a konšelé Novoměstští) bez vědomí našeho na zlehčení ouřadu našeho duchovního konsistoře Pražské jsou pečetě naše odtrhali, v statku tom i v jiných věcech posvátných se přebírali a některé tamné věci konsistoře, kteréž pan opat, jsa ještě administrátorem, za sebou měl a těch počtu neučinil, přehledovali.“

Opatské hodnosti v klášteře Slovanském však nedosáhl administrátor Václav Benešovský, nýbrž synovec jeho Matouš Benešovský, kterýž před arcibiskupem i dvorem císařským snažení své katolické na odiv stavěl a sliboval, že klášter Emauský z rukou utrakvistů vybaví. Jisto jest, že Matouš opatem se stal, ale již jsme také poznali, že slibů svých nikterak nesplnil.

Ani děkanství u sv. Apolinářiše neobdržel administrátor Václav Benešovský, nýbrž byl jenom farářem u sv. Martina na St. Městě, a od r. 1583 kazatelem při kapli Betlémské. Zdá se, že z těch příčin byl administrátor velice rozmrzen; neboť v únoru 1585 žádal arcibiskupa o přímluvu k císaři, aby z úřadu svého byl propuštěn; za důvod udává mnohé své nemoci, „tak že z velikých bolestí kontrakt do prstův jemu vešel a naděje žádné není, aby zas k prvnímu zdraví přijíti mohl.“ Ale jakožto druhý důvod uvádí „chudobu“, narážeje tudy na obojí úřad (opatství v Emausích a děkanství u sv. Apolinářiše), jehož předešlý administrátor Jindřich Dvorský požíval. Václav ponavrhl arcibiskupovi za administrátora jednoho ze tří těchto, jež „v tomto spleteném kněžstvu“ za hodné k úřadu tomu uznává: Rafaela, faráře v Libuni; Řehoře, děkana ve Vodňanech; a Martina, faráře u sv. Mikuláše na Malé Straně, kterýž už dříve od r. 1562 až 1571 byl administrátorem. Avšak císař Rudolf resignaci Václava Benešovského nepřijal, tak že týž ještě 5 let v úřadě svém byl ponechán.

Časem ani rozkazy císařské nebyly hned s to, aby usnešením utrakvistické konsistoře zjednaly průchodu mezi osadníky. Kněz Marek Holičský, farář u sv. Michala v St. M. Pražském, jsa již u vysokém stáří měl takové třesení těla, že při posluhování večeře Páně „Tělem Božím po zemi trousil a krev Páně rozléval.“ Z té příčiny nařídila konsistoř (1585), aby jej osadníci propustili a jiného faráře přijali. Avšak kněz Marek se z fary své stěhovati nechtěl a vznesl žádost k arcibiskupovi [1]), aby jej u císaře proti

[1]) „Utíkám se k V. Kníž. Mi., sa starej a pracovitej kněz zde v těchto městech Pražských pracujíce v slovu Božím od čtyrmecítma let; nyní pak sa nedostatkem třesení těla obtížený, tak že s velikou těžkostí posluhování církevní vykonávám, maje míti fedrunk a ochranu od administrátora, mám potupu, posměch, hanbu a lehkost, že mne z fary vyhání, teď již 3 leta pořád jinejch kněží na mne podává, dekrety na mne jedná, aby mne z fary vystrčil, J. M. Císé. nepravdivé supplikací proti mně spisuje, chtíc mne na hlavu zkaziti, i to smí supplikovati, že po těle Božím nohama tlapám. Ale uchovejž mne bídného člověka milej Pán Bůh, abych takovej nevěrnej šafář Kristovejch tejnejch věcí byl a toho se dopouštěti směl.“ (List k arcibiskupovi dd. 1585. V archivu arcibiskupském.)

administrátorovi chránil. Také osadníci zdráhali se rozkazu konsistornímu vyhověti. Císař Rudolf II. poručil sám, aby kněze Marka propustili [1]), jakož jim také nařídil, aby ze vsi Skalska nekněze Frankfurtského (lutheránského) vypudili; avšak osadní Sv.-Michalští ani těchto císařských mandátů splniti nechtěli. — Osadníkům Sv.-Mikulášským v Praze bylo dáno císařské nařízení, aby ze vsi Kojetic sektářského kněze vybyli a řádného kněze pod obojí přijali. Ale i v tomto případě bylo zapotřebí nových a přísnějších rozkazů císařských, nežli Pražané vůli konsistoře vyplnili.

V r. 1586 přistoupil ku straně pod jednou kněz Pavel Paminondas Horský, farář Jistebnický. Týž byl dříve kněz pod obojí a za dob administrátora Jindřicha Dvorského, opata Slovanského, byl Pavel kaplanem téhož kláštera v Emausích. Později však stal se zase Utrakvistou a členem konsistoře pod obojí, dosáhnuv též hodnosti opata Slovanského [2]).

Jelikož na některých osadách pod jedním správcem duchovním obyvatelstvo katolické pod jednou i pod obojí způsobou přijímajících se nalézalo, stalo se někdy, že arcibiskup Martin poslal faráře pod jednou do takové osady, která valnou většinou ku straně pod jednou náležela, kdežto nějaká část osadníků se k utrakvismu hlásila. Tak byl r. 1587 kněz Josua Schnee poslán za faráře do Čachovic (Tschachwic); čemuž se městská rada v Kadani jakožto kollátor dotčené fary opřela, namítajíc, že ode dávných časů tato osada utrakvistické kněží [3]) mívala. Naproti tomu hájil arcibiskup

---

[1]) V žalobě své proti osadním sv. Michalským stran kněze Marka u císaře zadané praví konsistoř: „Nemůžeme toho dýle snášeti, co se děje od vosadních sv. Michala archanděla na Starém M. Pražském, kterak na potupu zlehčení rozkazu V. M. Císé. zdržují u sebe kněze Marka, kterýž konsistoří naší spravovati se nechce. Nad čímž my velikou lítost majíce těm vosadním podali sme jiného kněze hodnějšího; ano i dekretem Vaší Cís. Mi. jest jim rozkázáno, aby toho kněze Marka při sv. Havle ven z fary vybyli a jiného vod konsistoře podaného sobě aby přijali. Ale takovej dekret V. M. Cé. ti vosadní sobě za hřbet založili, a v posměch jisté poručení V. M. Cé. vobrátili, potupivše taky i konsistoř naši.“ (Supplikace z r. 1585 po sv. Havle. Archiv arcibiskupský.)

[2]) Viz Jireček, Dějiny literatury str. 76. — Gindely, Böhm. Brüder II. str. 318 nn.

[3]) Už v r. 1581 vzali Kadaňští na faru Čachovickou kněze nepořádného protestantského. Arcibiskup Martin sobě vedl stížnost u císaře Rudolfa II., kterýž (dekretem z 1. pros. 1581. Archiv arcib.) praví v rozhodnutí svém, že v Čachovicích „od starodávna vždycky kněz sv. víry katolické bejval“; a tudíž Kadaňským přísně poroučí, „abyšte téhož kněze luteryanského arcibiskupu Pražskému

své právo, dosaditi do Čachovic faráře pod jednou, jakýž tam vždy jindy býval, pokud tam Kadaňští lutheránského praedikanta o své ujmě nepřijali. Konečně v prosinci 1587 přece Kadaňští poslechli a kněze Schneea do Čachovic přijali. — Také v Kádově (v kraji Pracheňském) byla duchovní správa katolíků pod jednou i kališníků témuž knězi, Jeronymovi Pražskému, který se ku straně pod obojí hlásil, svěřena [1]).

Již od r. 1585 shledáváme častěji, že konsistoř utrakvistická nemohouc odnikud pomoci najíti a ze všech stran jsouc tupena a snižována, prosí císaře, aby jí z povinností, kteréž od r. 1581 zastává, propustil. Obzvláště pak r. 1589 opakuje se úpěnlivá prosba ta v každé téměř supplikaci, kterou konsistoř císaři zaslala; zbývalit tehdáž (r. 1589) mimo administrátora jen dva konsistoriáni; a pro tento malý počet osob konsistoř vždy více ve vážnosti klesala [2]). Zejmena ukazuje konsistoř na město Nymburk, kteréž odmítnuvši kněze řádného, přijalo nejprv nekněze z Kutné Hory, pak zase kalvínského rouhače z Hořelic. „A na to město Nymburk jiná všecka města své zření mají, jak se jim zvede při vzetí toho kněze z Hořelice, že i jiná města potupíce rozkazy císařské i konsistorní odkud chtíti budou a jaké nekněží do svých měst bráti budou.“ Následkem takovéto neposlušnosti měst a šíření sektářství stěžuje si konsistoř, že v kostelích utrakvistických „v dosti malém počtu lidu bývá“ při službách Božích, kdežto sektářové v houfech velikých nočně i ve dne své schůzky mívají a nikdo jim v tom nepřekáží.

Nejostřeji vyjádřila se konsistoř ve své supplikaci ze dne 3. května 1590. Nejdřív připomíná dekrety krále Vladislava, císaře Ferdinanda I. a Maximiliana II., kteříž „nová a hostinská náboženství nechtěli jsou v zemích svých trpěti, poněvadž skrze ty věci jak království a země, tak předkem církev Boží a Kristova hyne a k zmenšení přichází.“ Načež opět si stěžuje na neposlušnost mnohých měst království Českého, kteráž i přísným rozkazům císařským vzdorovati se odvažují, jakoby nebyl Rudolf II. jejich císařem a pánem, ale oni sami jakoby svoji páni byli, farářův řád-

bez odtahův osobně presentovali a na tuž faru kněze katolického, kterejž od jmenovaného arcibiskupa Pražského vám podán bude, jakž od starodávna bejvalo, přijali.

[1]) Srovnej o tom str. 83.

[2]) Supplikace k císaři dd. 10 října 1589. (Acta Cons. Utr. 1589—95.) Byliť konsistoriánové ti: Václav Benešovský, administrátor, Jan, farář u svat. Štěpána Velikého; Jiřík, farář u sv. Michala v Novém M. Pražském. Viz též supplikaci z r. 1589 v dodatku č. 17.

ných buď ani od konsistoře nepřijímají, aneb, přijmou-li, vedle nich sektáře vydržují a kněžím řádným všeliké nátisky činí. Ku konci pak supplikace velmi odhodlaně a neohroženě vytýká konsistoř císaři samému, že 13. dubna 1590 netázav se konsistoře rozkázal Pražanům Starého města, jakéhosi Jana Hendricha z Chrudimi propustiti z vězení, v němžto držán byl na rozkaz konsistoře za tou příčinou, že se od sektářského nekněze dal k stavu manželskému oddati. Taková potupa a lehkost nikdy prý se konsistoři nestala, aby vězeň její, který výpovědi práva dosti učiniti nechtěl, měl z vězení vzat a propuštěn býti. Tudíž konsistoř žádá, aby císař „neráčil soudu duchovního lehčiti, ale což tu konsistoři ublíženo, že mocí svou císařskou ráčí napraviti.“

List tento odvážný přiměl císaře Rudolfa II. k tomu, že vyhověl často opakovaným prosbám konsistoriánův, aby je z úřadu jejich propustil. V červnu 1590 nedosáhli konsistoriáni žádného přístupu více k císaři, tak že se svými stížnostmi jen na p. Adama z Hradce, nejvyššího kancléře království Českého, se obrátiti museli. Dne 14. července 1590 obnovil císař konsistoř utrakvistickou, ustanoviv administrátorem Fabiana Rezka Strakonického, kazatele při kapli Betlémské [1]). Ten byl muž velmi nestálé povahy a pověsti nechvalné. Jsa nejprvé katolíkem, dosáhl kanovnictví u Všech Svatých na hradě Pražském. Později přestoupil ku straně pod obojí a tu se stal administrátorem; v úřadě tom však málo slávy sobě zjednal. Když se mu nezdařilo obdržeti opatství na Slovanech [2]), nedbal příliš povinností svých, všemi spůsoby týral spoluradní konsistoriány, ano dosti zjevně klonil se ku straně Bratří českých a lutheránů. Byv z té příčiny obžalován u nejvyššího purkrabí Viléma z Rožmberka [3]), pomýšlel Rezek na

[1]) Konsistoř předešlá už v květnu 1589 císaři jisté osoby jakožto konsistoriány ponavrhla, avšak návrhu toho se Rudolf II. nepřidržel.

[2]) Jak výše (str. 101.) povědíno, stal se opatem Pavel Paminondas.

[3]) Žaloba od 5 konsistoriánů podaná nejvyš. purkrabí Rožmberkovi (vysvítá z ní, že už dříve několik žalob proti Rezkovi podáno bylo císaři i nejvyšším ouředníkům zemským), kdež se dí: „I když týž kněz Fabián a administrátor náš své zlé vůle hned s prve začátku požíval, neřády kněžím a hříchy osvobozoval, proti řádu dobrému a instrukcí sobě od JMC. dané vše činil, kněží v hromadu svadil, navozujíc jednoho proti druhému; soud konsistorský pro peníze a dary a vejpovědi měnil a summou všecko zlé kromě dobrého činil, Frankfurtské nekněží sám k sobě za kaplany přijímal, řádné všecko kněžstvo tudy v potupu dávajíce; chrámy Boží jimi poškvrňoval, oltáře, roucha mešná i nádoby k služebnostem božským posvěcený a oddaný, ženaté kněží zjevně přijímal do obcí i měst, kněží pořádné a neženaté kde mohl vyzdvihoval,

to, kterak by nejlépe o další budoucnost svou se postaral. Stavěl se poznovu býti horlivým katolíkem a dosáhl toho, že vyslán jest do Říma, aby prý u papeže vyžádal svolení, by arcibiskup Pražský mohl zase světiti kněží pod obojí. Rezek svolení takového ovšem nedosáhl, ale poštěstilo se mu, že obdržel kanovnictví v Olomouci. Na jeho místě pak ustanoven administrátorem strany pod obojí kněz Václav Dačický z Brozan; skutkem tím poprvé ženatý kněz [1]) na vrchního správce kališníkův byl povýšen.

7. Protestanté a sektáři.

Na sněmu zemském r. 1575 byla přijata „konfesse česká“ a císař Maximilian II. povolil v témž roce protestantům žádanou svobodu náboženskou. Kdežto dříve rozličné sekty novotářské pod názvem „strany pod obojí“ skrývati se musely, nyní již s otevřeným hledím po Čechách šířiti se počaly. Jelikož však už císař Maximilian v témž roce 1575 svobodu protestantům propůjčenou značně obmezil [2]) a také za císaře Rudolfa se v prvních letech jeho vlády nemohli protestanté uznání státního v Čechách domoci, připadli r. 1584 na zvláštní prostředek, aby konečně přece cíle svého dosáhli. Na sněmu zemském [3]) přednešeno přání, aby císař ponechal osazení konsistoře utrakvistické stavům pod obojí. Kdyby se tak stalo, hodlali stavové dle jmena utrakvističtí, v skutku ale protestantští, osaditi konsistoř horlivými přívrženci novotářské nauky a tím spůsobem ustaviti se jakožto strana náboženská, ochrany státní požívající. Císař Rudolf II. rozkázal zástupcům strany pod obojí na sněmě zvoleným [4]), aby 18. června 1584 se na hradě

neopatřujíc jich farami je trápil, běhati na lehkost a hanbu ouřadu božího i vší konsistoře dopouštěl, zvláště konsistorianům to činil, jiné na ně, kdež oni byli, na fary jich podává ženaté, a aby děti v farách plodili i v městech Pražských a k ženám se zjevně na kázaní znali, toho dopouštěl, což jsme nejednou v těch 2 letech na JMC. se vší ponížeností vznášeli i na JMi. nejvyšší pány ouředníky zemské.“ (Gindely, böhm. Brüder II. str. 495.)

[1]) Dačický byl ženat; zdá se však, že r. 1592 byl již vdovcem.

[2]) Srovn. Ant. Brus str. 226. — Gindely böhm. Brüder II. pag. 213. 280.

[3]) Byltě sice už před tím zvolen užší výbor, jenž o té věci měl jednati; avšak porady jeho nedospěly k žádoucímu výsledku a tudíž stavové v plném sněmu žádost svou obnovili. Viz Gindely l. c. pag. 281.

[4]) Od stavův pod obojí zvoleni jsou: 1. ze stavu panského: p. Jan nejstarší z Waldštejna, nejvyšší soudce dvorský; p. Jaroslav Smiřický ze Smiřic, maršálek dvoru království Českého; p. Vilém z Talmberka na Jankově; p. Václav z Říčan na Hořovicích; 2. ze stavu rytířského: p. Michal Španovský

Pražském se najíti dali, kdež se zástupci strany pod jednou [1]) o záležitostech náboženských, zejmena o obnovení konsistoře raditi se mají.

V určitý čas se také skutečně jednání ono započalo. Nejvyšší purkrabí Pražský, p. Vilém z Rožmberka, jmenem strany katolické projevil úplnou ochotu, zjednati protestantům svobodu vyznání, avšak s tou podmínkou, aby se stavové pod obojí zřekli Českých Bratří, jinak Pikardů, „těchto původců všech svárův a různic". Avšak mezi zástupci strany pod obojí nalézali se dva Bratří Čeští, Albrecht Kamejský a Pavel Winkler; mimo to p. Španovský, rozhodný odpůrce katolíků, též se Bratří ujal, tak že podmínce nejvyšším purkrabím předložené vyhověno nebylo.

Stavové pod obojí dovolávali se výsad císařem Sigmundem r. 1421 a opět r. 1436 udělených; i žádali, aby jim císař Rudolf II. zůstavil osazení konsistoře utrakvistické. Naproti tomu dovozovali zástupcové vlády, že za císařů Ferdinanda I. i Maximiliana II. osazování konsistoře od králů českých se vykonávalo a že i jindy vždycky jmenování arcibiskupů Pražských aneb konsistoriánů pod obojí jen za souhlasu a schválení králův se dálo.

Za takových poměrů nevedly pokusy stavů pod obojí k žádnému cíli. Neboť císař Rudolf již ku konci června 1584 poradám konec učinil zvláštním dekretem, v němžto stav věcí historicky objasněn a stavům pod obojí za odpověď dáno, že císař vázán jest přísahou, kterouž katolíkům i utrakvistům učinil, a že jmenování konsistoře stavům svěřiti nemůže [2]).

Bezpochyby za tou příčinou, aby protestanté k dalším pokusům v tomto směru mysli pozbyli, byl ještě v témž roce 1584 a pak opět r. 1589 od císaře Rudolfa II. vydán mandát, jímžto se přísně nařizovalo, že sekty a postranní schůze pikhartské trpěny býti nemají; avšak při známé liknavosti císařově zůstaly takovéto mandáty ve skutečnosti beze všeho výsledku.

---

z Lisova na Pacově, nejvyšší písař zemský; p. Albrecht Kapoun ze Svojkova, purkrabí kraje Hradeckého; p. Albrecht Kamejský ze Lstiboře na Vobříství; p. Šebastian z Vřesovic na Touchovicích; 3. ze stavu městského: Daniel Švik z Lukonos, JMCé. rychtář v Novém M. Pražském; mistr Daniel Adam z Veleslavína, měštěnín Star. M. Pražského; Pavel Winkler z Hutenova, primas Menšího Města Pražského; mistr Petr Kodicillus z Tulechova. (Rozkaz Rudolfa II. k stavům pod obojí dd. 7. února 1584. Archiv c. kr. místodržitelství českého.)

[1]) V jejím čele byl p. Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabí Pražský.

[2]) Schreiben der königlichen Kammer an die böhmischen Stände sub utraque wegen Erneuerung ihres Consistoriums dd. Ende Juni 1584. Viz tuto důležitou, v mnohém ohledu poučnou listinu v dodatku č. 5.

Nezdarem věci protestantské v r. 1584 byla také konsistoř utrakvistická posilněna v odporu svém proti rozmáhajícímu se šíření sekt, zejmena Bratří Českých čili Boleslavských, a tudíž shledáváme, že po roce 1584 začasté upomíná císaře Rudolfa II., aby sekt a „postranných schůzí pikhartských nebejvalých" netrpěl, „kněžstvo neřádné, an od biskupův svěceni nejsou, jenž při náboženství ne kněžským, ale pikhartským se spůsobem chovají, aby z obcí a kollátur" byli odstraněni a protestanté aby se neodvažovali tak velice jako dosavad zlehčovati konsistoř utrakvistickou [1]). Na Kalvínce a Pikharty obzvláště sobě konsistoř stěžuje, že „všecko zlé do církve uvozují; pokudž to nebude zastaveno a napraveno, není naděje, abychom co dobrého svésti a řády církve sv. zase v dobrej spůsob předešlej uvésti a napraviti mohli." Když konsistoř nařizovala, aby kněží elevaci místo obrátky činili, mnozí jí za odpověď dávali, že prý „by hned do sboru se mezi Pikharty lidé dali a z města do vsi (k praedikantům) že by ucházeli", kdyžby elevace byla opět při mši sv. zavedena. Zejmena si konsistoř naříká na školy, že „v nich učení kalvínská se učí a mládež učíce se rouhání a bludům hned z mládí se kazí" [2]). Ti pak, kteří ve školách vyšších byli a na to oženivše se v obcích se usadili, ostatní spoluobčany k protestantismu převáděli [3]).

V témž roce také na „učení bludné Luterianské" konsistoř naříká; „po luteránsku a pikhartsku bez mše sv. obracejí se kněží u oltářů" k lidu a osadníci prý kněží řádných „nenávidí nenávistí nejhorší", a toho žádají, aby jim „po jich vůli náboženství pikhartským spůsobem konal, k tomu je vedou a nutí: pakli nebude (řádný kněz) chtíti tak se chovati, a bude řádem vyměřeným církve sv. o náboženství státi, tehdy do kostela mu nebudou choditi, ale ven z města do vsi mezi pikharty jezdí a tak roztržitosti v městech a obcích činí a své děkany a správce duchovní potupují" [4]). Tudíž připomíná konsistoř císaři Rudolfovi II. přísahu od králů Vladislava, Ferdinanda a Maximiliana předchůdcův jeho učiněnou [5]),

[1]) Srovnej supplikaci konsistoře k císaři dd. 1. března 1589. V dodatku číslo 10. Viz též supplikaci z ledna 1590. V dodatku č. 18.

[2]) Viz supplikaci konsistoře k císaři dd. 7. dubna 1589. V dodatku č. 13.

[3]) Srovn. supplikaci konsistoře dd. 22. března 1589. V dodatku č. 12.

[4]) Supplikace konsistoře k cís. dd. 1589. (Acta Cons. Utr. 1689—95 pag. 69.)

[5]) „Ano také (králové čeští) přijímajíce toto slavné království pod správu svou toliko straně pod jednou a pod obojí ochranu svou milostivou císařskou jsou připovídali; a mimo tyto dvě straně za jedno se snášející žádnejm sektám a bludnejm hostinského učení z poběhlých kněží od církve a poslušností její a ďáblovejch lidí pošlých, nic jsou neráčili připovídati, jakož pak tak jest učiniti ráčila i V. C. M. na naše mnohá a častá vznášení." Supplikace konsistoře k císaři dd. 3. května 1590. (Acta Cons. Utr. 1589—95.)

a žádá, aby také on mimo katolíky a utrakvisty „žádnejch novejch a hostinskejch náboženství ve svých zemích netrpěl.“

Zvláštní zmužilosti dodala sektářům, u věrných přátel církve však zármutek a sklíčenost způsobila událost, kteráž se sběhla v Kolíně nad Rýnem. Tamější arcibiskup a kurfiřt, Gebhard, udržoval nedovolený poměr s Anežkou z Mansfeldu, a když proto od papeže kárán byl, zradil povinnost svou a odpadnul od církve přestoupiv úplně k protestantismu r. 1583. I ačkoli se mu nepodařilo celé biskupství za sebou potáhnouti, přece hanebný jeho skutek, jak papeže Řehoře XIII. tak i císaře Rudolfa II. [1]) hluboce zarmoutil, jelikož nyní šiřitelé novotářských nauk všady sobě velmi odvážlivě počínali, katolíky odevšad buď vytisknouti neb aspoň utlačiti se snažíce.

V Čechách byli sektářové, zvláště Lutheráni, Zvingliáni, Kalvinisté a Bratří vždy na stráži, aby jakmile někde katolický farář zemřel aneb na jiné místo byl dosazen, ihned na faru uprázdněnou některý Frankfurtský neb Lipský nekněz aneb Bratr dosednul. Nebylo-li to hned možno, alespoň z blízkého sousedství takový nekněz docházel k obyvatelům katolickým, jim se vnucoval, jim dítky křtil, je oddával, na kázaní je k sobě zval a vábil, proti obřadům a nařízením církve sv. brojil, až poznenáhla obecný lid k tomu přiměl, aby řádnému svému správci duchovnímu výpověď dali a jej sektáře přijali. V Domažlicích byl praedikant, jenž kázal proti klášterům, proti bezženství kněžskému (čili coelibátu, jejž on posměšně „kolíbátem“ nazval); týž i ve vsi Klenči (kdež obyvatelstvo bylo ryze katolické) kázal [2]), nazývaje půst vynálezem ďábelským (1586).

---

[1]) O tom píše doktor L' Abbé arcibiskupu Pražskému: „Coloniensis elector de suscepta insanie nihil remittit. Dici sane nequit, quantopere ea res Majestatem suam turbet, quae mensem potionibus, quas praeservativas dicunt, tributura, neminem ad se admittit, graviorum quorumque cura Dominis Romphio, Trautsenio et vicecancellario demandata.“ (Dopis z Vídně dd. 8. Dcbr. 1582. V archivu arcibiskupském.)

[2]) Tustae est declamator, seductor potius, non cessat homo impudens divina instituta ore blasphemo oppugnare; uxorem quoniam nuper duxit, contra coelibatum (quem et collibatum appellabat) multa impudenter dixit. Praeterea est pagus nomine Klencz, habens quoque templum, cujus potestatem et administrationem quoque iste nebulo habet; in hoc templo dominica Sexagesimae multa cum locutus est, hinc illud, aperte jejunium sacrum non a Deo, ast ab ipso daemone esse institutum. Rustici prompti valde ad fidem nostram dolenter haec ad me detulerunt desideriumque aperuerunt suum, quo desiderare meliorem ac fideliorem pastorem se ajebant. Aedes parochi ibi licet jam olim

Na hodinu od Litomyšle zdržovali se dva kazatelové: jeden bratrský ve Sloupnici, druhý lutherán Frankfurtský v Morašicích; oba chodili po vesnicích k vůkolním farám náležejících, dítky křtili a hanlivě proti kněžím katolickým kázali. Litomyšlští měšťané mimo to koupili od p. Berky kostel, který jakožto filiální náležel k faře Oujezdské; tam povolali jistého tkadlce, kterýž tu kázal i svátosti uděloval [1]). Farář Oujezdecký, Jáchym Petronellus musel na to hleděti, kterak osadníci jeho na kázaní tkadlcovo docházejí. Lesník pana Berky, jmenem Bořek, zdráhal se po 3 leta odváděti farářovi desátek; služku svou s čeledínem poslal k onomu tkadlci, aby se od něho oddati nechali; o velkonocích s rodinou i čeládkou nešel do farního chrámu ku sv. přijímání, nýbrž k onomu tkadlci, kamž i jiné osadníky posýlá (1583) [2]).

V Kostelci nad Labem byl kněz Martin farářem; týž jsa bludům přízniv nepořádné kněží Frankfurtské a Vitemberské do chrámu uvozoval dopouštěje jim v kostele svém sloužiti a kázati. — V Čelakovicích byl (1588) kněz Petr Nelk, kalvinista, kterýž nižádné ceremonie vykonávati nechtěl a tudíž k rozkazu arcibiskupovu byl z fary odstraněn.

V Kladsku byl jistý kazatel „Luthero-Kalvínský“ (jak jej pro-

---

distractae sint, magno tamen animo novas exstruere pollicentur. (Barthol. Cadera, archidiaconus Tynensis ad Æpum dd. 28 Febr. 1586. Archiv arcib.)

[1]) „Jam autem cives in hanc ecclesiam vocant et admittunt loco sacerdotum artifices ad praedicandum, populus autem meae parochiae, qui est effrenis et anhelat ejusmodi sacerdotes inordinatos et libertatem omnem, eo totus avocatus est ad hunc textorem, qui ibi praedicat; quod ego cernens adivi primatem in praetorium sciscitatusque sum, sciretne ipse hac de re, quod iste artifex eo in ecclesiam eorum sit introductus. Respondit mihi primas: Imo vero scio et totus senatus cum eo, qui ei hanc dederunt ibi praedicandi potestatem, adjecit.“ Joachimus Petronellus, parochus Aujezdensis ad Æpum dd. 3. Jul. 1583. (Archiv arcib.)

[2]) „Dominus item Borzek, meus existens vicinus, non parum me opprimit, qui cum sit venator Illustrssmae Dae. et habeat sustentationem suam et panem ab ea, miror valde, quod se in illis rebus opponat, quae sunt ad Deum et superiores; is cum fundos habeat et agros, ex quibus tenetur solvere decimas, ipse autem jam a tribus annis renuit solvere ea, quae debet, asserens, quod ei debeant solvere sacerdotes potius. Circa festum S. Andreae, cum ivissem ad sepulturam piae mem. Illust. Di de Persteyn in Doubravník, misit unam ex ancillis cum suo servo in Vorašic ad superius nominatum textorem, ut confirmarentur in matrimonio. Hic etiam dictus Borzek tempore paschae cum familia et pueris alio ivit ad communicandum ad hunc eundem textorem. Neminem autem habeo, qui obviam iret hujus et aliorum petulantiae.“ Joach. Petronellus ad Æpum dd. 3. Jul. 1583.

bošt Kladský nazývá), kterýž v kázaní tupil církev katolickou a po kázaní zapěl hanlivou píseň na papeže [1]).

Litoměřičtí koupili od císaře městečko Chabeřovice (Karbitz), kdež jindy býval farář katolický. Avšak po smrti arcibiskupa Antonína ustanovili do Chabeřovic sede archiepiscopali vacante v podzim r. 1580 pastora protestantského (jejž Litoměřičtí „farářem pod obojí“ nazývají). Na domluvné psaní arcibiskupovo odpovídají r. 1582 Litoměřičtí [2]), že prý Chabeřovice už tak koupili od JMCé. a to tak zastali, že tam farář pod obojí se nachází a „žádný ze souseduov jich, že pod jednou není“ [3]); tudíž žádají, aby je arcibiskup při knězi pod obojí (t. j. lutheránském) zůstaviti ráčil.

Nemalou vinu stálého vzrůstu sektářství nesli **kollátoři**, kteří naukám novotářským přáli, a tudíž hodné kněží katolické všemi vymyšlenými spůsoby utiskovali, jen aby jim život ztrpčili a pobyt na faře nesnesitelným učinivše jiného a to sektářského správce duchovního sobě opatřili. Ještě nežli byl Medek na arcibiskupství posvěcen, dal hejtman pana Krištofa Popela z Lobkovic, jemuž Tachov náležel, faráře Tachovského násilně z fary vystrčiti (v květnu 1581), a farář musel v hostinci útulek hledati. Avšak arcibiskup dokázal, že osazení fary Tachovské náleží řádu křižovnickému [4]) a nikoli panu Popelovi, a překazil úmysl téhož pána, jenž

---

[1]) Začátek zněl takto: „Erhalt uns bei deinem Wort, und sei des Pabsts und Türken Mord“. (Zpráva probošta Kirmesera z 3. července 1584. Archiv arcibiskupský.)

[2]) V listu svém uchytili se Litoměřičtí (podobným spůsobem jak onen hejtman Hertvík, viz str. 14. pozn. 1.) nepatrného pochybení, kteréž učinil písař arcibiskupský, an místo Chabeřovice omylem a nedohlednutím napsal: „Čabořany“. Litoměřičtí nejprv dvakráte v listu svém opakují chybné jmeno Čabořany, píšíce: „Kdež nám opět psaní činiti ráčíte, oznamujíc, že bychom V. Mi. tmavou odpověď na psaní V. Mi. z strany faráře v městečku Čabořan dáti jměli, žádajíc na táž psaní V. Mi. světlé odpovědi. I jakož toho dokládati ráčíte, že toho správu jmíti ráčíte, žebychom po smrti dobré paměti p. předka V. Mi. na faru v měst. Čabořanech, kdež prvé kněží katoličtí pod jednou bývali, leta 1580 kněze pod obojí dosaditi jměli.“ Načež teprv chybu opravují slovy: „Kdež my oznamujeme, že sme my do městečka našeho Chabeřovic (o Čabořanech my nevíme, a žádného městečka tak řečeného nemáme) žádného faráře leta 1580 neuvedli“ a t. d. (Purkmistr a rada města Litoměřic k arcibiskupovi dd. 9. března 1582. Archiv arcib.)

[3]) V krajině Litoměřické bylo tou dobou protestantství velice rozšířeno.

[4]) List Martina, jmenovaného arcibiskupa Pražského, k faráři Tachovskému ze dne 29. května 1581 svědčí o ráznosti arcipastýřově, kdekoli se jednalo o statečné obhájení práv církve sv., a proto celý dokument sdělujeme v dodatku pod číslem 1.

tam protestantského kazatele usaditi zamýšlel. — Martin Strakonický, děkan okršku Pracheňského byl farářem v Strašeni (Strašíně), odkudž ale kollátor Václav Koc z Dobrše beze vší spravedlivé příčiny jej vypověděl, věda jej býti kněze katolického, všem sektám a sektářům odporného, nic na to nedbaje, že farář celých 31 let pilně na té osadě pracoval. I vzkázal mu kollátor, že prý se „Pánu Bohu velikou přísahou zavázal, že to nezmění, a když svůj čas uhlídá", jestliže se jemu farář do sv. Jiří nevystěhuje, že sám kollátor přijede na ten den a kněze Martina „jako psa rozkáže z fary vymetati". Maje už tři sektářské kněze na svých farách chtěl by pan Koc z Dobrše také Strašeň takovým nepořádným knězem osaditi. Jaký také div, že od protestantských neb protestantsky smýšlejících kollátorů mnoho zkusili kněží katoličtí; vždyť pak nezřídka i tam, kde kollátor sám věrně se přidržel sv. církve, podřízení úředníci jeho nejednali podle smýšlení pána svého, nýbrž proti jeho vůli duchovenstvo katolické pronásledovali, obecný lid k nenávisti proti kněžím popuzujíce, jak se to dálo na př. od úředníků katolické paní z Pernštejna u Litomyšle [1]).

Arcibiskup obyčejně v takovýchto případech nejdříve sám domluvné psaní kollátorům učinil a proti křivdám, kteréž kněžím katolickým činili, se ozval. Bohužel však páni kollátoři už tak byli ve svém odporu zarputilí, že málo kdy na pouhou domluvu arcibiskupovu dbali; i bylo zapotřebí prostřednictví ramene světského, měla-li církev katolická aspoň jakési ochrany proti násilnictví užiti. Tak v případě právě zmíněném děkan Martin Strakonický žádá, aby arcibiskup učinil dostatečné psaní p. Kocovi aneb raději, aby mu dopsali „páni místodržící, poněvadž on nemnoho dbá na psaní Vaší knížecí Milosti, aby on pan Koc mne na té farce pro ty lidi katolické do dalšího času zanechal, poněvadž mne ti lidé osadní rádi chtějí míti za svého správce jako i prvé." (r. 1582.)

Ve Zbynicích byl farářem kněz Martin, jemuž kollátor Jan

[1]) „Populus quidem, mihi credat Rdssma. et Illustrssa. Celso. Va., hujus patriae optimus est, si modo servi Illustrssmae Dominae, qui ex ipsius propria bursa sustentantur, contra nos et ecclesiae fidem sese non opponerent et populum si post se non traherent. Qui cum vident nobis aliquem addictum, miris modis proscindunt et odio prosequuntur. Deus misereatur nostri et sit adjutor noster. Facile fructum videret hic Rdssma. Celso. Va., si potestas esset saecularis sincere Dei amans et non frigida." (List Joachima Petronella, faráře Oujezdského, z Litomyšle zaslaný arcibiskupovi Pražskému dd. 3. Julii 1583 Archiv arcib.)

Račín několikrát věděti dal, aby se jinde farou opatřil; jen toho prý mu přeje, aby 6 neděl na faře „v podružství“ zůstal; že prý osadníci jinam ku přijímání Těla a Krve Páně (pod obojí) choditi musejí, jelikož farář Zbynický jen pod jednou podává, a že osadníky „skrze tu víru na zatracení vede“. Takového nátisku kollátor se dopustil, byv k tomu pobádán Sušickým děkanem kalvinistou, kterýž na kázaních svých kněží katolické nazýval „lháři, papeženci, antikristy a svůdci“, ano samého arcibiskupa se dotýkaje na kázaní mluvil, „že nějakého člověka opět tam v Praze za biskupa volili, který by nám chtěl naši (protestantskou) víru tupiti a haněti“. Kollátor Račín spojil se s Volfem Perklarem, s nímž měl farář Zbynický rozepři o desátek před soudem komorním; i usilovali oba faráře vytisknouti a kněze Vitemberského do Zbynic dosaditi. Arcibiskup trojí psaní panu Perklarovi učinil; ale na takové domluvy Perklar prohlásil, že on na žádné psaní arcibiskupovo nedbá, „že se arcibiskupovi spíše steskne psáti nežli jemu čísti“. A z té příčiny žádá Zbynický farář, aby arcibiskup psaní jedno panu kollátoru a druhé p. Volfovi Perklarovi pod císařskou pečetí od místodržících zjednal, aby on farář pokoje užiti mohl [1]).

Sušický kaplan ordinování Frankfurtského rád by ovšem duchovní správu ve Zbynicích ujal, jakož už nyní (1582) na Zdouni a ve Svojšicích posluhuje. Ale „jakož slavné paměti Antonín, předešlý arcibiskup Pražský, nikdy toho nepřipustil, aby jiní kněží krom katoličtí na faru Zbynickou byli dosazeni,“ rovněž doufá kněz Martin, že co od starodávna bývalo, ani nynější arcibiskup změniti nenechá.

Kožlany náležely k císařskému zámku Křivoklátu, ale r. 1584 měl je v zástavě Jan Tejřovský z Ensídle. Týž spolu s některými osadními o to usiloval, aby fara Kožlanská bludným knězem byla osazena. Někteří osadníci ze vzdoru proti faráři svému brali do domů svých kněze „samorostlé svěcení Frankfurtského“, aby jim dítky křtili aneb je oddávali. „Z místa posvátného krchova (hřbitova), kdež chrámové Ducha sv. odpočívají, a potom ze štěpnice farské obecní pastviště sobě Kožlanští udělali [2]), tak že mnohdykráte, když jsem křtil, kdyby ti kteří tu byli kmotrové nebránili, krávy, klisny, svině, tolikéž když mši sv. jsem sloužil, místo lidí by do

[1]) Martin farář ve vsi Zbynicích k arcibiskupu Pražskému list ze dne 21. dubna 1582. V dodatku č. 3.

[2]) Tak zní stížnost faráře Kožlanského Jana Matheola k arcibiskupovi ze dne 14. února 1584. (Archiv arcib.)

kostela šly. Domu farního opravovati nechtí; ve vsech lépe pastušky a páni ovčákům jich chalupy, v městech pak šatlavy, nežli Kožlanští faru opravují. Vseje-li sobě co kněz, aby hladem prvé nežli desátek přijde neumřel anebo se nedlužil: nemohou-li ve dne pro opatrování jeho, ale v noci, když se položí, dobytkem spasou, aby vždy práce své neužil a stěžuje-li sobě co do koho před rychtářem nebo konšely a ouředníkem, nápravy žádné učiniti nechtí." Mnozí přicházejíce do fary lehkomyslně se k faráři chovají, „hanějíc za peníz cti nenechají, tak že pohané lépe sobě svých, nežli tu křesťané správcův duchovních váží". Když farář Matheol do Plzně odejel, poručil ouředník Kožlanský kostelníkovi, aby klíč od kostela z fary k sobě vzal, tak že farář navrátě se domů služby Boží konati nemohl „zvláště v tyto kající dni a čas postní, v kterémž nejvíce mládež pobožnosti a modlitbám vyučována býti má a staří k zpovědem přicházeti." V neděli některé šestinedělky přišly do Kožlan chtíce mši sv. přítomny a vedle obyčeje církevního do chrámu uvedeny býti; farář za příčinou zamčení kostela to vykonati nemohl. Konečně jedna žena vzala klíč od kostelníka a sama tam ty šestinedělky uvedla! Posléz purkmistr a konšelé vzkázali farářovi, aby se jim z fary vystěhoval a že mu nedají celý desátek, nýbrž jen polovici. V nesnázích těch žádá Matheol arcibiskupa za poučení, má-li se hned stěhovati aneb aspoň do sv. Jiří v Kožlanech zůstati.

V Tachlovicích byl (1584) farářem Václav Hodovský; kollátor jeho Gothart Žďárský z počátku chtěl, aby farář častěji jej navštívil. Jelikož ale pokaždé kněze Václava velmi posměšně odbyl, pokládal farář za moudré raději „na faře poseděti a pánu i sedláku v krčmě pokoj dáti." Tu však z nenadání kollátor klíče od kostela vzal a faráře, do kostela jej více nepustiv, z fary vyhoditi poručil. Ani tolik času farářovi nepopřál, aby mohl z kostela vzíti velebnou Svátost oltářní a jiné věci posvátné, chtěje tomu, aby vše bludařům na potupu církve katolické do rukou přišlo. Dne 1. června v samý večer, když už otec farářův odpočíval a ostatní se na odpočinutí strojili, poslal kollátor poddané své, aby věci farářovy z fary vyházeli. I vzali farářovi krávu i s teletem a pryč odvedli. Z leknutí toho matka farářova těžce onemocněla. Z těch příčin utíká se farář k arcibiskupovi „jako nemocný neduhy své lékaři k léčení ukazujíc" a prosí [1]), aby proti kollátoru sektářskému

[1]) „Snažně jsem jich s rodiči svými, aby tak kvapně s kvaltem nečinili, nýbrž aspoň do zejtřka a jitra ranného se spokojili, že jim za všecko slibuji, žádal toho sou učiniti nechtěli, než že oni od pána přísné poručení mají." O jednání

byl chráněn a na faře ponechán, poněvadž poddaní p. Žďárského „v tak velké osádce sami katolíci jsou a osádka o faráře stojí.“ Prostřednictvím arcibiskupa Martina skutečně učiněno narovnání mezi patronem a farářem, kterýž ještě déle v Tachlovicích zůstal.

Ač mnozí protestanté za živa nic společného s církví katolickou míti nechtěli, přece příbuzní velice o to stáli, aby když některý z protestantů zemřel, na katolickém hřbitově byl pochován. Dle nařízení arcibiskupa Pražského však nesměl katolický farář pochovati nikoho leč toho, kdo před smrtí buď sv. svátosti přijal aneb aspoň touhu po jich přijetí zřejmě projevil. Duchovní správcové museli častěji na kázaní věřícímu lidu ustanovení to církevní prohlašovati, aby se nikdo nevědomostí vymlouvati nemohl. Nicméně protestanté toho nedbali a tudíž nejednomu faráři velké nesnáze a protivenství spůsobili.

Děkan Litomyšlský Flaxius zdráhal se protestanty pochovávati na katolickém hřbitově. Když odepřel pohřeb nekatolické choti purkrabího, vyhrožovali mu protestanté násilím, tak že po některý čas ani z fary ven vycházeti mimo nalehavou nutnost se neodvážil [1]).

V Mašťově (Maschau v Žatecku) zemřel r. 1585 jistý lutherán v domě lazebníka též lutheránského na ohavnou nemoc; i žádali, aby na katolickém hřbitově byl pochován. Na otázku farářovu, zdali před smrtí přijal sv. svátosti, dáno za odpověď, že nikoli, že prý byl rozený Čech. Načež farář Vavřinec Puchvald, jenž byl spolu děkanem kraje Žateckého, podotknul, že by dozajista byl kněze českého zaopatřil, kdyby se mu v čas bylo věděti dalo. Tu pravil kdosi, že prý nemohl nemocný ničeho polykati a že z té příčiny také by vel. Svátost byl přijíti nemohl. K těm slovům se farář dále tázal, zdaž nemocný něco jedl nebo pil? a když dáno za odpověď, že jídla i nápoje požíval, pravil farář: Mohl-li jísti a píti, zajisté i vel. Svátost mohl přijíti. Znalť lazebníka onoho co zarputilého odpůrce církve, neboť prý týž často říkával obecným lidem: „Mějte jen malé strpení, brzy bude vše lepší; kantor i kněz budou se muset odtud odstěhovati, neboť vše bude prote-

tom svého kollátora dokládá Hodovský: „Přes to pan kollátor příliš přísně mne, jouc Jeho Mi. Císařské rada, obtěžuje, an i kdybych V. Kn. Mi. tak blízko neměl, mimo všeckna duchovní a vejsadní císařská práva Jich Mí. pánův hejtmanův krajských pro takový pych a kvalt v pokojném místě již mimo naději prokázaný zvláště na faře sa duchovní člověk bych se dovolati mohl. (Václav Hodovský, farář v Tachlovicích, k arcibiskupovi dd. 2. června 1584. Archiv arcibiskupský.)

[1]) Flaxius ad Æpum dd. 17. Junii 1586. (Archiv arcib.)

stantské“ [1]). Tudíž také vším právem farář za to měl, že lazebník naschvál jej k nemocnému nepovolal. — Téhož dne přišli k farářovi dva sedláci ze vsi Dobřence (Dobrentz), oznamujíce, že u nich zemřel jistý evangelík, i žádali, aby na hřbitově katolickém byl pochován. Avšak farář odvolávaje se na svá kázaní o té věci činěná vysvětlil oběma sedlákům, že evangelíci nemohou na hřbitově katolickém býti pohřbeni [2]). Po těch slovech šel farář do kostela (bylať neděle) konat služby Boží; když se z kostela zas do fary navracel, přistoupil k němu jistý katolický sedlák z Dobřence, řka, že zesnulého evangelíka, strýce svého, sám před smrtí napomínal, slovy:

---

[1]) „Am nehisten Sonntage nach S. Procopi bin ich frue nach gethanem pflichtigen Gebett auf einem Berg baldt hinter meiner Pfarr gegangen und daselbst permeditiret, was ich habe predigen sollen; da ist mein famulus zu mir komen und angezeigt, die Baderin suche mich und wolle mit mir etwas nöttiges reden. Als ich inheim kam, sprach sie, ihr Mann hette sie zu mir geschickt, es were einer in ihrem Hause (mit Urlaub vor E. Fürstl. Gn. zu reden) an den Franzosen gestorben, ich solle ihm lassen zusammen schlahen und begraben. Da fraget ich, ob er auch hette das hochwürdige Sacrament entpfangen; antwortet sie nein, er were gar Bemisch. Saget ich zu ihr, ich wollte ihm wol haben lassen einen Priester, der wol böhmisch köndte, zuwege bringen, wenn man mir bei Zeit davon nur entworffen hette; und ich fragete sie weiter, wo ihr Mann jetzt were, dass er nicht selbst zu mir kome; sprach sie, er lege daheim sehr krank, also dass er auf kein Bein treten möchte. Saget ich zu ihr: Liebe Frau, was dürffet ihr sagen, hab ich doch jezt euern Mann gesehen reitten auf einem Pferde und mit einem Pauer reden, so hat mich euer Mann wol gesehn; warumb hat er selber mit mir nicht geredt? aber ich weiss wol, was die Ursach ist (sprach ich). Er hat nun das Geteusche getrieben aus dem Sprengewedel und geweihetem Wasser, hat mir auch sonst geflucht und auf mich gescholten und im Badt hat er gesagt: Liebes Volk, habt ein wenig Gedult, es wirdt bald besser werden, Schulmeister und Pfaffe werden hinweg ziehen müssen, es wird alles evangelisch werden. Saget ihm, dass er zu mir selber komme, ich hab sonst auch etwas sonderliches mit ihm zu reden. Aber er kam nicht, sondern ein ander, mit Namen Clemens; der sprach zu mir, ich sollte ihn legen lassen auf den Kirchhof, es were unmüglich gewesen, dass er das Sacrament hette sollen empfangen, wenn ers auch gleich begert hette, sintemal ihm der Hals voller Unflaths gestekht. Da fraget ich ihn, ob er auch gessen und getrunkhen hette dazumal; antwortet er ja. Darauf sprach ich: weil er essen und trinkhen hat können, so hette er auch wol das hl. Sacrament empfangen mögen.“ Laurentius Puchwaldt, Pfarrer zu Mascha und Dechant des Saazer Kreises, an den Erzbischof dd. 1585. (Archiv arcib.)

[2]) „Da antwortet ich: Wisset ihr nicht, dass ich habe nun ettlichmal in der Predig gesagt, dass ein Ordnung gemacht sei, dass man mit der Ketzer Begrebniss unsere Kirchhof und sonst heilige Stellen nicht beflecken sol. Sprachen sie: Sie wollten zum Haubtmann gehen und ihm solches anzeigen. Antwortet ich: Ich bin wol zufrieden, gehet im Namen Gottes.“ (l. c.)

„Milý strejčku Šimone, prosím tě, dej se zaopatřiť, věda, že náš farář několikráte o tom kázal, kterak ti, kdož v bludařství zemrou, na hřbitově uloženi býti nesmí“; ale on nikterak prý nechtěl dáti se zaopatřiti [1]). Po obědích téhož dne vyslala paní na Mašťově Marie ze Schenku, rozená Lobkovicová, dva posly k faráři se vzkázáním, nedá-li on evangelíka z Dobřence pohřbiti, že se o to paní sama postará. Načež farář odpověděl, že kdyby se tak stalo, on by věc tu stížně na arcibiskupa vznésti musel [2]). Skutečně také vyslala paní některé dělníky, kteří u přítomnosti purkmistra a několika radních hroby kopati se jali; když farář se tázal, jakým právem oni se takového skutku odvážiti smí, dali odpověď, že prý pozemek hřbitovní náleží paní Mašťovské a tudíž ona zde rozkazovati může; načež farář odvětil, že paní sice koupila statek, ale kostel se hřbitovem nekoupila; ve dskách zemských zajisté taková koupí kostela a hřbitova není zanešena. I byli oba nekatolíci skutečně na katolickém hřbitově pochováni, ku pohřbu zvoněno a k rozkazu paní všickni lidé vesměs z celé osady museli jíti na pohřeb.

Táž paní na Mašťově i jinak smýšlení své proti církvi katolické na jevo dávala; i můžeme z tohoto jednoho příběhu domysliti se, jak *drzým*, až i *rouhavým způsobem* sobě sektáři nezřídka vedli na úkor náboženství katolického. Paní z Mašťova vešla kdysi do katolického chrámu Michelsdorfského, vzala na sebe rochetku a štolu, knihu obřadní (gradualní) pak do ruky pojavši postavila se před oltář a posměšně začala zpívati: „hé, hé, hé, hé“; načež spolu s Evou, dcerou šlechtice Volfa Hazlauera, obešla oltář poskakujíc a tančíc [3]), při čemž obě zpívaly: „čum, čum,

[1]) „Herr Pfarrherr, ich habe vor gesagt, es werde also gehen, ich bin zu meinem Vetter selber gegangen und zu ihm gesprochen: Lieber Vetter Simon, ich bitte dich, thue gottsrecht, denn du weisest, dass unser Pfarrherr hat offentlich geprediget nicht einmal, welche Ketzer sein und sterben in der Ketzerei, die soll man nicht auf den Kirchhof legen; aber er hat schlechts nicht gewollt das hl. Sacrament empfangen.“ (l. c.)

[2]) „Da sagten sie: die Frau lesst euch sagen, werdt ihr ihn nicht legen, so will sie ihn selber legen. Und zum andern mal sagten sie, sie will ihn durch den Rath legen lassen. Da sprach ich: die Frau ihre Genade wirt ob Gott will solchs nicht fürnehmen, sondern vielmehr schutzen und handthaben die gueten Ordnungen, so im Lande aufgericht sein zu Nutz und Heil der Menschen; wenn aber solches geschehe (das ich doch nicht verhoffe), so würde ich verursacht werden, solchs an die Erzbischöfliche Hochwürdigkeit meinem genedigisten Herrn zu tragen.“ (l. c.)

[3]) Darnach umb den Altar gegangen mit des Wolff Hazlaures Tochter wa genannt, und mit den Füssen getschutschert gleich als sie tanzten.“ (l. c.)

čum, čumprle, čum". Spatřivši ciborium (posvátnou nádobu se sv. hostiemi) otázala se paní, co prý jest v té nádobě zavřeno? i odpověděli, že se tam nalézá nejsv. Svátost; načež paní zvolala: „Aj, jak malomocného Boha mají ti papeženci, že se jim uzavírati nechá." Po těch rouhavých slovech zahlédnuvši obraz na oltáři tázala se, kdo tu vypodobněn? A když řečeno, že sv. Jakub apoštol, s posměchem paní zvolala: „Aj ty milý Jakube! ját se domnívala, že jsi v nebi, a ty zatím jsi tuto [1])". Odtud šla k druhému oltáři a viděla, kterak obraz blah. Marie Panny krásným závojem byl ozdoben. I otázala se, kdo ten závoj sem dal? Když pak se jí sdělilo, že jistá bohabojná žena závoj ten darovala, pravila paní: „O té šílené ženy, že tak se zbláznila! kéžby raději byla závoj prodala anebo nějaké žebračce jej darovala; co tu má činiti na té modle?" Desátek faráři dávati paní zapověděla; mimo to mu lidé z farních polí vzali obilí, koně i jiné věci s oděvem veškerým mu ukradli. Volf Hazlauer, protestantský šlechtic v Mašťově usedlý, celá 4 léta žádný desátek faráři nedal; marné byly rozkazy arcibiskupské, ano i císařské. Konečně když arcibiskup Hazlauerovi přísně rozkázal, aby se buď s farářem vyrovnal anebo ve 14 dnech do Prahy se dostavil, odvedl Hazlauer přece částku povinného desátku [2]). Za tak trudných poměrů, kdež ani životem svým před lutheránу jist býti nemůže, prosí farář (a sice prý na radu Pražského probošta Jindřicha Skribonia), aby jej arcibiskup brzy jiným místem opatřil, kdeby s větším užitkem působiti mohl.

Měšťan Kadaňský Vavřinec Straičko byl kollátorem fary v Uhošťanech (Ahotschau, Atschau). Ale jsa protestant rád by katolického faráře byl z fary vytiskl a lutheránského tam dosadil. Dne 10. května 1588 dal farář Uhošťanský, Krištof Roseus, přísežný notář, asi 20 kusů plátna na louce bíliti, k čemuž do pro-

---

[1]) „Hat sie darauf gesprochen spötlich: Eu, du lieber Jakob, ich meinte, du werest im Himmel, so bistu allhie." K čemuž hned připojila opovržlivou poznámku proti úctě Svatých, řkouc: „Man bauet nur Kirchen in der Heiligen Namen, in des armen Herrn Christi Namen bauet man keine." (l. c.)

[2]) „Auf solch Schreiben gab er mir nicht mehr denn nur 6 Strich Habern, ist mir noch schuldig 8 Strich Korn und zween Strich Habern un den heurigen khunftigen Deczem auch dazu. Seine Tochter Ewa aber ist mir auch schuldig von zween Jahren her Deczem, als nemblich 3 Strich Korn un 3 Strich Habern, 1 Strich Waitzen und 1 Strich Gersten. Jetzt hat sie ih Haus verkaufft und stehet darauf, das der alte Hasslauer ihr Vater auch ver khauffen wirt; derwegen so bitt ich zum niderhefftigsten, Euer F. Gn wolle mir bezeit darzu gnediglich verhelffen, ehe sie hinweg ziehen." (l. c.)

hlubně napustil vodu z rybníků, kteréž Straičkovi náležely. V tom šel kollátor Straičko tou cestou, a když právě farář dnou trpící se vybelhal na louku, strhla se mezi oběma prudká hádka, jejížto následek byl, že kollátor u arcibiskupa na faráře žaloval doléhaje na to, aby Roseus jinou farou byl opatřen; nevyhoví-li prý arcibiskup té žádosti, učiní tomu kollátor Straičko sám konec, neboť prý kostel zavře a faráře vyžene. Naproti tomu naříkutí hájí se farář, odvolávaje se na předešlý obyčej; neboť 15 let plátno bílíval a nikdo mu v tom nepřekážel, ani sám kollátor, kterýž teprv od některého času pravomoc v církevních věcech sobě připisuje. — Dne 11. října 1587 ohlásil farář s kazatelny, že slavnost Posvěcení chrámu Páně připadá na 18. října. Tu vyslal Straičko několik sedláků k faráři se vzkázaním, že on by rád slavnost Posvícení dle starého kalendáře držel. Načež farář za odpověď dal: „Ani já, ani pán (kollátor) nejsme biskupové a nesluší nám podle libosti některou slavnost na jiný den přeložiti.“ Uslyšev to dal kollátor o trhu ve čtvrtek bičicem veřejně vyhlásiti, že se Posvícení dle starého kalendáře slaviti bude. Když ale seznal, že osadníci raději hlasu farářova než bičicova chtí uposlechnouti, spůsobil to kollátor, že od městské rady Kadaňské vydán jest přísný zákaz, aby Uhošťanští slavnost Posvícení dle opraveného kalendáře nekonali, ač ve všech sousedních vesnicích v den od faráře ohlášený skutečně Posvícení se slavilo. V den sv. Tří Králů 1588 dal Straičko ve svých rybnících loviti i mezi mší sv. A podobně v den Zvěstování Marie P., jejž i protestanté tehdáž slaviti obyčej měli, dal kollátor mezi službami Božími z lesa dříví voziti. Z těch příčin žádá farář snažně, aby arcibiskup faru Uhošťanskou sprostil takového kollátora, který by se spíše hubitelem (devastator) fary a osady měl nazývati[1]).

[1]) Naproti tomu zase kollátor Straičko požádal arcibiskupa, aby faráře Rosea z fary sesadil, a kněze Mikuláše Gottharta z Rednic farářem v Uhošťanech ustanovil. Jelikož si Straičko v listu svém k arcibiskupovi stěžoval, jakoby se právo jeho kollátorské zkracovalo, dal mu arcibiskup Martin tuto stručnou a ráznou odpověď: „Damit ihr uns unnützlicher Weis nicht bemühet, geben wir euch diese kurze Antwort: Euer Collatur entnehmen wir nichts, und was unserm erzbischöflichen Ambt rechtlich gebüret, über dem werden wir wissen wie zu verhalten. Betreffend den Pfarrer ietzundt dasselbst, weil ihr nichts bishero von etlichen Jaren vor uns seines Verhaltens eingebracht, können wir uns nicht eurem Begeren nach resolviren. Anlangende den würdigen Nicolaum Gotthart, Pfarrherrn zu Rednitz, soll euch nicht offentlich sein, wie wir ihn beschüzt haben und beschüzen werden, und er wird auch euer Pfarre nicht bedürftig sein.“ List arcibiskupův k Vavř. Straičkovi dd. 25. břez. 1588. (Archiv arcib.)

Lutheráni a Bratří jinak ve mnohých věcech na sebe nevražili a se velmi od sebe různili; kde však se jednalo o utisknutí katolíkův, k přátelskému spolku snadno sobě ruce podali. V Brandýse nad Labem byl kněz Bartoloměj Brodský farářem. Týž konal r. 1587 dle nařízení arcibiskupského, jež děkan Nehvízdský Petr prohlásil, processi křížových dní a též na bílou sobotu průvod s nejsv. Svátostí. Když pak v křížové dni farář se žákovstvem a lidem pobožným šel přes rynk ku kostelu hřbitovnímu, jeden konšel vykoukaje z okna z domu šenkovního posmíval se průvodu a volal: „Pohleďte, kterak mnoho prasat jde za sviněmi.“ Brzy potom šla manželka téhož konšela po šesti nedělích k úvodu do chrámu Páně; když pak se domů navrátila, manžel její hněvivě volal, „aby ji i s farářem sto tisíc zlejch rozrazilo,“ že farář jest modlář a jiné řeči potupné. Kněz Bartoloměj vznesl v té příčině stížnost svou na děkana Nehvízdského, kterýž požádal hejtmana Brandýského, aby takového protivníka a rouhače božských věcí náležitě ztrestal, což se však nestalo. Naopak se nyní konšelé lutheránští i „sekty Boleslavské, jenž jsou Pikharti“ proti faráři spikli, všemožně o jeho odstranění se přičiňujíce. Nedělního času protestanté jako lidem na odiv na rynku Brandýském pekli, vařili, smažili, sýr krájeli a ovoce prodávali, a úřad tomu nic neříkal, což pohnulo faráře, že po kázaní učinil takovéto promluvení k lidu: „Psáno v knihách Mojžíšových: Pomni, člověče, abys den sváteční světil; nebudeš v něm žádného díla dělati. Ale nynější lid jinak činí, že v den nedělní téměř všecko dělají a žádný toho nepřetrhuje; konšelé tomu nic neříkají, ale dívají se na to jako skrze prsty. Pročež Pán Bůh svým časem takovou vrchnost hrozně trestati bude, rozhněvajíc se na ně, jako trestal 4 kn. Mojž. kap. 25. ona knížata, jenž nyní slují konšelé, když jsou přehlídali smilstvo a cizoložstvo i jiné zlé synů Israelských, že je Bůh rozkázal Mojžíšovi zvěsiti na šibenici, aby se hněv jeho ukrotil a lidu zmordováno do 24000; tak nynější vrchnosti učiní, jenžto by takové nespůsoby a zlé věci přehlídali a jich nepřetrhovali, že netoliko časně, ale i věčně trestati bude jako jezerem a peklem, kteréž hoří ohněm a sírou.“ Dozvěděvše se o tomto kázaní ihned lutheráni a pikhart i s hejtmanem „spuntovali“ se proti faráři pravíce, že prý j. k lehkým lidem jako k viselcům připodobňuje a k šibenici odsuzuje a dali farářovi výpověď z fary. Proto Bartoloměj Brodský arcibiskupa snažně žádá, aby jej jinde farou opatřil (1588).

Jestliže v zemi České podobné věci se dály a nářek katol cického duchovenstva na utiskování se strany kollátorův a hejtmanů

císařských byl všeobecný, nelze se diviti, že také v krajinách pohraničních, kteréž nějakou měrou pod správu arcibiskupa Pražského příslušely, s duchovenstvem katolickým lépe se nezacházelo. Císařský tajemník v hrabství Kladském, Jáchim Šmitt z Jáchymova, zcela se oddal sektářství a praedikanty lutheránské popuzoval proti kněžím katolickým. V Königshainu až i toho se císařský tajemník odvážil, že r. 1583 katolické sedláky ze stolice konšelské ven vystrčil prohlásiv, že jsou papeženci a z té příčiny že úřad konšelský zastávati nemohou. Vězením i ranami holí zasazenými hleděl je přinutiti, aby šli k lutheránskému neknězi a tam aby přísahali, že co živi budou, ani do Kladska ani jinam do katolického chrámu více nepůjdou. Ale mužové ti nebyli bázlivci. Více než 30 mužův prohlásili neohroženými slovy, že se ženami i dítkami svými až do smrti v náboženství římsko-katolickém věrně setrvají a že hotovi jsou pokuty a útrapy všelikého druhu pro svou víru podstoupiti. Tajemník zmužilým tímto odporem rozlícený vydal nyní rozkaz, aby všichni papeženci po smrti své byli hozeni na mrchoviště, nikoli však na hřbitově pochováni. Dozvěděv se o tom probošt řeholních kanovníkův Augustiniánských v Kladsku, Krištof Kirmeser, vyslal dva spolubratry k tajemníkovi se vzkázáním, aby ubohých katolických sedláků pro náboženství neutiskoval, nejsa ani za biskupa ani za probošta od Jeho Milosti Císařské ustanoven. Což když katoličtí sedláci slyšeli, ihned se tajemníkovi v ta slova ozvali: „Pane tajemníku, my jsme katolíci a nevěříme jinak, než jak naše hlava a dědičný pán, císař, věří a vy nás od této víry naší neodstrašíte.“ Načež tajemník nevěděl lepší odpovědi než té: „Aj! a kdyby císaře čert vzal, také byste pak chtěli s ním do pekla jeti“ [1])? k čemuž i lutheránský praedikant hlubokou moudrost svou připojil řka: „Kristus, Kristus jest hlava naše, nikoli císař.“ Z jednoho žaláře vyšedše byli však sedláci ti hned na to uvrženi ještě do horšího vězení; i nechtěl je úředník protestantský odtud vypustiti

[1]) „Herr Secretari, wir sein catholisch, und glauben nit andrs, als wie unser höchstes Haupt und Erbherr der Kaiser, glaubett, und ir werdet uns von diesem Glauben nit abschrecken.“ Da antwortet der Secretarius mit disen Worten: „Ei, wann der Kaiser zum Teifl füre, wollet ir auch hernach faren? Du antwortest gleich wie jener, da man in gefragt, was er glaube, sprach er, er glaube wie der Eilenspigl, und hinwider der Eilenspigl, wie er.“ Velezrádný výrok ten nejlépe dokazuje, že utiskovatelé církve katolické, jakož přikázaní Božích nedbají, tak i pozemskému pánu a vladaři svému neoblomnou věrnost nezachovávají. (M. Christophorus Kirmeserus, praepositus Glacencis an d. Erzbischof dd. 1583. Archiv arcib.)

jinak, leč by dříve se zavázali, že od katolické víry odpadnou a k lutheránskému vyznání se přidají.

Celou událost tu probošt Kirmeser stížně arcibiskupovi oznámil s podotknutím, že lutheránští kazatelé v hrabství Kladském všady proti katolíkům brojí a zvláště proti těm, kdož se z protestantů zase k církvi pravé navracují, zlost svou vylévají, na kázaní veřejně jim křivopřísežníků, šelem a mameluků přezdívajíce. Tudíž prosí Kirmeser arcibiskupa, aby zjednal císařský mandát, jímž by katolíci proti násilnictví protestantskému ochráněni býti mohli.

Takému se strany protestantské křivdění tím více diviti se musíme, jelikož se strany katolické se provozovala v Kladsku tak neobyčejná snášelivost u věcech náboženských, že ji nikterak schvalovati nelze, a to tím více, že i kněží katoličtí tak jednali. Měšťan Kladský Jan Weissager požádal probošta Kirmesera, aby byl kmotrem synovi jeho při křtu sv., kterýžto křest udílel protestantský pastor. Kirmeser šel do modlitebnice a přibyl tam právě mezi kázaním pastorovým. Sotva jej pastor zočil, připojil ihned ku kázaní svému nájezdy proti katolíkům naříkaje na „tyranství" církve katolické a na protivníky „čistého slova Božího". Pro takovou urážku sobě učiněnou žaluje Kirmeser u arcibiskupa [1]), ač zajisté nemístně, an mohl opatrnějším býti a do chrámu evangelického nechoditi.

Zprávy Kirmeserovy o trudných poměrech v Kladsku stvrzuje také děkan hrabství Kladského, David Fechtner, farář v Altwilmsdorfu (1583), ve své stížnosti arcibiskupovi zaslané. Jak mile se některá fara katolická uprázdní, ihned ji lutheránským kazatelem osazují; nenaleznou-li žádného v Kladsku, ihned píší do Slezska, a odtamtud houfně se kazatelové do Kladska hrnou, ač mnohý z nich jak živ dříve slova Božího nekázal. Lutheránský pastýř duchovní bez meškání odstraňuje z chrámu obrazy, světla, korouhve; nic na to nedbaje, že rolníci katolického faráře míti žádají, k sektářství je svádí [2]). Děkan žádá arcibiskupa, aby kněží katolické do Kladska

[1]) Kirmeser vymlouvá se podivným způsobem, řka, že prý šel jen proto za kmotra protestantovi, aby vyplnil slova písma: „Třtiny nalomené nedolomí a knotu doutnajícího neuhasí" (Mat. 12, 20.). Christoph. Kirmeserus ad Æpur dd. 3. Julii 1584. (Archiv arcib.)

[2]) „Kann E. Fürstl. Gn. und fürwar mit ganz betrübten Herzen nit berger dass sich's fasst anlässt in der Grafschaft Glatz, dass die uralte catholische Lehre ganz und gar undergehen werde; denn sobald ein katholischer Priest stirbet, so wird die Pfarheit bald mit einem Lutterischen besetzt; und hat de Herr Andreas, Prediger zu Glatz, nicht Capellanen, so schreibet er in d

poslal, a zvláště císařské fary brzy hodnými duchovními osadil, dříve než od lutheránů budou vesměs urvány. Medek by zajisté rád byl žádosti té vyhověl, avšak pro velký nedostatek kněžstva tak učiniti nemohl.

Arcibiskup Pražský měl také nad Lužicí jistý dozor jakožto kommissař císařský. Lužice z velké části zůstala věrnou katolické církvi a mimo jiné také v Radbaru byla fara katolická. Pán z Plavnice snažil se ovšem, aby na tuto faru dosadil lutherána, avšak přičiněním Budyšínského děkana Jana Leisentritta bylo mu v tom císařským mandátem zabráněno. V r. 1588 přičinil se pán z Haugviců, jemuž tehdáž Radbar přináležel, aby vedle faráře katolického se tam usadil také kazatel lutheránský; z kterážto příčiny Budyšínský děkan Řehoř Leisentritt žádá arcibiskupa Pražského za přímluvu u císaře, aby v osadě Radbarské, kdež jest několik set katolíků, usazení lutheránského kazatele nebylo dopuštěno.

V kraji Žitavském v Lužici byl klášter panen Cisterciáckých v Dole Mariině (Marienthalu). Když se r. 1583 uprázdnila fara v Reichenavi, chtěla abatyše jakožto kollátorka dosaditi na faru kněze Marka Meurera. Avšak arcibiskup Pražský dověděl se od místokancléře Mehla, že Meurer jest protestant, a tudíž poslal na tu faru kněze katolického Brunona. S druhé strany ujal se kněze Marka dobrý přítel jeho, farář v Königshainu, Martin Jakobi, příznivec novotářství. Týž neostýchal se arcibiskupovi přímluvným listem kněze Marka Meurera na faru Reichenavskou odporučiti slovy, „že jest sice augšpurského vyznání, ale že jest více s ka-

Schlesien, da kommen ihr genug herauf, ob sie gleich vormals keine Predigt gethan; alleine, dass die Pfarrheiten besezt werden. Da wollen sie weder Bilder, Lichter noch Fahnen in Kirchen leiden; und obgleich die Pauern nach Absterben ihres Pfarrers wiederumb umb einen katholischen Priester bitten, wie sich's dann oftmals zugetragen, hilft doch alles nicht. Denn, allergnädigster Fürst und Herr! es hat noch ein fein katholisch Völklein in der Grafschaft, es mangelt nur an Priestern. Ich als ein Einfaldiger habe noch widrgehalten; aber ich bin nu alt und schwach; so hat es sunst etwan noch drei" (t. j. mimo děkana ještě jsou tři kněží katoličtí v Kladsku); „wenn sie bei mir sein und ich sie treulich vermahne, sind sie wol katholisch, verbis actant, sed factis negant. Denn sie brauchen die sacros liquores nicht, dass ich gleich auch in grossem Kummer bin, wenn mich mein Gott aus diesem zeitlichen Leben abfordern würde, wo ich das Decanat-Siegel und Register hinthun solte, damit es den Feinden der Kirche Christi nit in ihre Hände (wie sie dann ängst darauf gehofft haben) kommen möchte." David Fechtner, Dechant in Glatz und Pfarrer zu Wylmstorf, an den Erzbischof dd. 12. Juni 1583. (Archiv arcibiskupský.)

tolíky, než proti nim," aby jej tedy arcibiskup za faráře stvrdil. Tak daleko dostoupila smělost novotářů, že se jim to ani za mák protimyslné nezdálo, aby katolický arcibiskup zjevné lutheríny za katolické správce duchovní ustanovoval! Že Medek přání tomu nevyhověl, tuším ani dokládati nemusíme.

Vedle kollátorův a kazatelů sektářských kladli velké překážky duchovenstvu katolickému mnozí učitelové na venkovských školách. V 16. století nabývali učitelové ti svého vzdělání obyčejně na universitě Pražské, kteráž jim stupeň mistrův a bakalářův udělovala, rozesýlajíc je po celých Čechách na školy veřejné i k vyučování soukromému. Ješto universita sledovala veskrz směr protestantský, byli také učitelové v témž duchu vychováváni a na venkově všemožně o rozšíření protestantismu se zasazovali.

Nejvíc práce měl v tom ohledu arcibiskup Pražský s městem Kadaní. Kollátorství školy tamější náleželo arcibiskupovi, kterýž také několikráte katolického učitele do Kadaně poslal, aby tam školní mládež vyučoval. Avšak městská rada nechtěla učitele toho trpěti, a sama sobě právo kollátorské připisovala; tudíž zřídila nejprv (1584) pokoutní školu, ustanovivši protestantského učitele; k němu lutheránští měšťané dítky své posýlali; těm pak dítkám, které přece do katolické školy chodily, zapověděla městská rada, aby nechodily do kostela na mši neb na nešpory a processi. Když pak farář Kadaňský Ambrož Böhm pro vyléčení choroby své r. 1587 se vybral do lázní Teplických, užili protestanté nepřítomnosti jeho a dali katolickému učiteli výpověď řkouce, že prý mládež příliš papežensky vychovává. Arcibiskup vznesl proti Kadaňským žalobu k císaři, kterýž jim nařídil, aby učitele katolického od arcibiskupa ustanoveného ku škole připustili a lutheránského odstranili, což se téhož roku stalo. Že však smýšlení své změniti nehodlají, dokázali Kadaňští hned r. 1588; neboť v září opět se proti katolickému učiteli spikli a u arcibiskupa žalobu podali doléhajíce na to, aby učitel byl jinam přesazen. Přání tomu ovšem Medek nevyhověl, avšak důtku jim udělil dokládaje, že „pokud jest arcibiskupem, se žádným jiným městem v tomto slavném království Českém neměl tolik co činiti jako s Kadaní [1]).

V Mostu (Brüx) byl zaveden ve škole lutheránský katechismus jakmile se dítky přiučily abeceďě, už se musely tomuto katechismu nazpaměť učiti. Katolický farář Martin Václav aspoň toho docílil aby se katechismus lutheránský veřejně dítkám ve škole nepřed

[1]) List arcibiskupův k městské radě Kadaňské ze dne 22. ledna 158

kládal; jelikož ale purkmistr i rada městská byli smýšlení protestantského, neměl farář dosti odvahy k zavedení katechismu katolického, dokud by mu to arcibiskup výslovně nepřikázal [1]). Lutherán-ský učitel mistr Jonáš Erasim zdráhal se faráře poslouchati, a byl od něho obžalován u arcibiskupa, kterýž radu Mostskou vyzval, aby učitele propustila; městská rada však proti samému arcibiskupovi učitele se ujala a jej v Mostu podržela. — V městě Tachově byl (1588) protestantský učitel; křižovnický kommendátor v Mostu, Jan Zeidler, žádá, aby arcibiskup učitele toho z Tachova vypověděl a katolického učitele tam přijal.

Stejnou měrou jako katolíci pod jednou i Utrakvisté přečasto na učitele lutheránské neb kalvínské sobě stěžují.

Velké nebezpečí pro víru katolickou vzešlo také čtením knih bludařských, jichž protestanté v jazyku českém i německém mnoho mezi lidem rozšiřovali.

Budiž dovoleno uvésti aspoň jeden příklad, kterak protestanté o to usilovali, aby pomocí spisů bludařských vždy více pevné půdy sobě v zemích česko-slovanských zjednali. Sigmund Luchauer z Löwenberka, z rytířského rodu v Čechách, vznesl r. 1580 žádost k císaři Rudolfovi II. za udělení zvláštní výsady na 10 let, aby spisy lutheránské, jež do češtiny přeložil, směl tiskem vydati a jak v Čechách tak i na Moravě rozšířiti. Týž převedl konfessi Augšpurskou jakož i Melanchthonovu apologii na jazyk český a k tomu „locos communes theologicos“ čili výklad hlavních článků nauky lutheránské za tím, jak dí, úmyslem, aby stavové čeští při víře evangelické věrně stáli a dalšímu sektářství v cestu se vstoupilo [2]).

---

[1]) „Catechismum catholicum juventuti studiosae proponere hactenus non sumus ausi, prohibente id senatu et reluctante; non habita ratione, quod parentes multi filiis suis alios libros quam lutheranos catechismos, quos absolutis alphabeto et primis rudimentis memoriter mandare debent, comparare nolint. Ante etiam publice in schola haereticus catechismus legebatur; cum vero illum ego omnino exploserim juventutique saltem publice proponendum inhibuerim, nondum audeo catholicum, nisi cum scitu, jussu et authoritate Illustrsmae. Cels. Vae. inducere, aut, ut contra inhibitionem Pontensium legatur, officialibus scholasticis mandare.“ (Martinus Wenceslaus, parochus Pontensis, ad Æpum dd. 21. Nov. 1587. Archiv arcib.)

[2]) „Auff das sich der Cron Böheim Stenndt in die obgedacht Reformation desto besser einzurichten und bei dem waren und gewissen Christi evangelischen und apostolischen der hl. allgemeinen christlichen Kirchen Verstand und Meinung bestendig bleiben möchten, auch mer Trennung der christlichen Kirchen nicht machen, noch die Secten und Sacramentirer schutzen oder vor

Luchauer se přiznává, že vlastně už dříve, nevyčkav udělení výsady císařské, se o to pokusil, aby spisy právě zmíněné v Čechách a na Moravě rozšířil; avšak práce ta prý se mu nezdařila, jelikož odpůrcové nauky lutheránské mu v tom překáželi [1]). Proto úmysl Luchauerův k tomu se nese, aby v Čechách pouze a jedině lutheránské vyznání za státně dovolené se prohlásilo. Tudíž radí, aby na český jazyk převedeny byly spisy Jana Marbacha, doktora písem a superintendenta ve Štrassburku, jež proti nauce Zvingliánské i Kalvínské sepsal. Mimo to prý zapotřebí, svolati zemský sněm v Čechách i na Moravě a prohlásiti, že se veškeři stavové ve víře „všeobecné evangelické", t. j. lutheránské spojiti a sjednotiti mají a žádných různic v náboženství budoucně netrpěti. Samo sebou patrno, že pan Luchauer při tomto svém reformačním pokusu také na katolickou církev nezapomněl; on žádá, aby císař podniknul důkladnou opravu církve té, jelikož biskupům a kněžím vinu všeho zlého přičísti sluší [2]); nechť císař nepřipustí, aby zase měli křesťané k poslušenství papeže římského se zavazovati. Obávaje se, že Rudolf II. ve známé liknavosti své by mohl dílo reformační příliš protahovati, volá k němu v tónu prorockém Luchauer, že dle prorokův nyní nastala doba poslední a že tedy přispíšiti třeba.

---

sie intercediren sollen." Supplikation des Sigmund Luchauer von Löwenberg an den Kaiser dd. 30. Octbr. 1580. (Archiv c. kr. místodržitelství českého. R. 109—15.)

[1]) „Aber die Rotten, Sectenn und Sacramentirer, sunderlich in der Cron Böheim und Marggrafthumb Mherern haben dermassen überhandt genummen, das ich vor inen nirgent hab mit meinen Büchern vorth khummen mugen: bin also verursacht, widr in mein Vatterlannd, die Cron Böheim zu E. Kais. Mt. mich zu begeben und vleissig nachzudencken, durch was Mittel man doch alle Rotten, Secten und Sacramentirer aus der Cron Böheim und Marggrafthumb Mherern on alles Aufrur und Blutvergiessen tilgen und abschaffen möcht." (l. c.)

[2]) „Da werden die Stende also excipiren und die Schuld den Bischoffen und Priestern zumesen, nemlich das sie die reine und ware ewangelische Leere oder das Wortt Gottes verachten und mit Vleis unterdrucken und die alte Misbrauch, Aberglauben und Abgötterey sampt andern viel mhèr Greueln wider aufrichten wollen, die Kirchenguther zu der Pracht, Gewalth, Hoffarth, Geitz und allerlei Wollust dieser Welt misbrauchen, das heilig Abentmal endern und verkhoren, die Cristenheit jemrlich verfhuren, darzu mit irem unchristlichen Leben gross Ergernus geben und dermassen alle rechtschavene, gottfurichtige und glaubige Kristenmenschen von sich abwendig machen und zure Trennung der kristlichen Kirchen Ursach geben." (l. c.) Luchauer nesmí se při obžalobách těchto honositi originálností; reformace 16. věku vůbec v parafrasování předhůzek tuto vyslovených si nemálo libovala.

I snaží se provésti důkaz, že Augšpurská konfesse jest prostředek nejvydatnější k upevnění bázně Boží i vážnosti světské vlády; kdekoli tato konfesse byla přijata, tam prý panuje pokoj a svornost [1]). Naproti tomu prý v Čechách se nalézají mnohé sekty a panuje velký nedostatek při straně pod obojí, protože praedikanti z většího dílu se drží vyznání Kalvínského. Tudíž radí Luchauer, aby císař potlačil jak církev katolickou tak i Cvingliány, Kalvínce a všecky vůbec sektáře; kdokoli by příště nedržel se nauky lutheránské, ať jej stihne kletba čili exkommunikace!

V dalším postupu svého obšírného memorandum ještě mnoho zabývá se Luchauer s církví katolickou, obzvláště s papežem, aby Rudolfa II. přesvědčil, že primát papežský má svůj původ vlastně v Mohamedovi a jeho nauce a že s mohamedanstvím opět i papežství zanikne [2]).

Prosbu svou končí Luchauer, an poukazuje na Bratry České, kteří na Moravě rozličné spisy náboženské tisknou [3]); i doufá, že císař také jemu podobné výsady dopřeje.

Návrhy rytíře Luchauera nemožno nazvati jinak leč nanejvýš smělými a odvážlivými, a sice ze dvou příčin: nejprv proto, že odporovaly náboženskému smýšlení náramné většiny obyvatelstva česko-moravského (katolíkův, Utrakvistů, Bratří a Kalvinistů) a souhlasu sotva jen v některých, s Bavorskem a Saskem pohraničných, městech německých naší vlasti nalézaly; pak ale i z té příčiny, že memorandum Luchauerovo, určeno jsouc pro císaře Rudolfa II.,

---

[1]) Dějiny 16. věku ovšem jinak učí jak s ohledem na tuto domnělou svornost, taktéž o jiných přednostech, jež Luchauer konfessi Augšpurgské připisuje, na př. „Auf allen Reichs-Colloquiis und disputationibus wider alle Sophisterey unuberwindtlich bestanden. Alle andern confessiones der evangelischen Potentaten, Landen und Stetten auf diese einige confession als auf den Grundfest der warer himmlischen Leer sich referiren und grunden.“ (l. c.)

[2]) „Und hierauff wirt bald volgen Ezechielis Prophetia von des Gogs und Magogs, das ist des Turkens Ankhunfft und seinem Undergang. Des Babstes Primat und höchster Gewalth ist zugleich mit dem Mahomet und seinem Alchoran aufkhummen, zugleich wirt auch mit im fallen.“ (l. c.) Po pádu církve katolické teprvé prý bude možno shromážditi „das kristlich allgemein frey Concilium.“ (l. c.)

[3]) „Khan ich nicht zweiffeln, E. Mt. an diese in die behemische Schprach vertirte oben offtgedachte Bucher mein gross Mhüe, Vleis und Arbeith angewendt in allergenedigisten Gefhallen zu Vertilgung der Rotten, Secten und Sacramentirer fordern, die da ire eigene Buchdruckereyen, sunderlich in dem Margrafthumb Mherern haben und allerley sacramentirische Bucher in der deutscher und böhmischer Schprach drukhen und mit solichen Buchern das Wort Gottes verfelschen.“ (l. c.)

mocnáře katolického, záští proti všem jiným stranám náboženským, zvláště však proti církvi katolické tou měrou překypuje, že to v císaři, jenž upřímným katolíkem nikdy býti nepřestal, nejvyšší ošklivost vzbuditi musilo. Tudíž také bezpečně za to míti můžeme, že žádosti rytíře Luchauera vyhověno nebylo.

Mnozí katolíci u víře vlažní byli čtením sektářských spisů poznenáhla úplně na stranu protestantskou převedeni. Když pak se někteří z nich, později zmoudřevše, zase do katolické církve navracovali, museli si duchovní správcové od arcibiskupa vyžádati plnomocenství, aby je rozhřešiti a zase do lůna církve sv. uvésti mohli; neboť čtení bludařských spisů bylo římskou stolicí přísně všem katolíkům pod pokutou klatby čili vyobcování z církve zakázáno.

K sektám již dříve v Čechách rozšířeným: Lutheránům, Kalvinistům, Bratřím Českým a Novokřtěncům přistoupila r. 1584 sekta nová, která se utvořila v městě Táboře. První zprávu o ní podal podkomoří království Českého, Burian Trčka z Lípy na Světlé nad Sázavou, nazývaje nauku té sekty „bludným nakaženým rouhavým učením proti obecné víře naší křesťanské a v království tomto prvé nebejvalé a neslejchané“.

Rudolf II. přikázal arcibiskupu Martinovi, aby bludné učení to bedlivě uvážil a dobrozdání své v té věci císaři oznámil [1]).

Arcibiskup Pražský už po 5 dnech předložil dobrozdání své císaři, z něhož vysvítá, že sektářové Táborští „rouhavé a nešlechetné řeči proti svaté a nerozdílné Trojici“ mluvili, říkouce, „že by Zákonem novým i starým etc. utřeli,“ „čehož“, jak arcibiskup dokládá, „žádný žid ani Turek nečiní.“ Taktéž o velebné svátosti Těla Božího rouhavě smýšlejí, pravíce o těch, kteří přijímali velebnou Svátost: „Již-li jsou snědli svého Boha a do prevítu jej zase schovali, okrouživše sobě oplatek a jej probodši“ a posmívajíce se jim: „Teď máte svého Boha, v kterého vy věříte“ [2]). Návrh arcibiskupův zní v ten smysl, aby takoví rouhaví sektáři od purkmistra a rady hory Tábor do vězení vzati a do Prahy do konsistoře dolejší, poněvadž tam přináležejí, bez prodlévání postaveni byli a také svědkové, kteří takové věci od nich mluviti slyšeli, aby

[1]) List Rudolfa II. k arcibiskupovi ze dne 2. srpna 1584. (Archiv c. k. místodržitelství českého.)

[2]) Možná, že učení Antitrinitárské, čili odpůrcův nejsv. Trojice, tenkráte mezi Utrakvisty Táborskými šířiti se počalo; sektářové ti klanění se Kristu Pánu za modlářství prohlašovali.

do Prahy se dostavili, a před konsistoří utrakvistickou všickni aby vyslýcháni a budou-li v témž bludu nalezeni, jiným ku příkladu náležitě dle uznání císařova aby ztrestáni byli. Mimo to radí arci. biskup, aby domy těch sektářův byly prohledány a spisy sektářské, které se naleznou, aby se roztrhaly aneb spálily [1]).

Rudolf II. dal toto dobrozdání arcibiskupovo předložiti nejvyššímu purkrabí Pražskému, pánu Vilémovi z Rožmberka, jakož i nejvyššímu písaři království Českého p. Michalu Španovskému, načež podkomořímu Burianu Trčkovi vůli svou císařskou v té věci oznámil. Dle návrhu arcibiskupova rozkázal, aby takové osoby sektářské do vězení vzaty a do Prahy do konsistoře pod obojí spůsobou přijímajících bez prodlení postaveny byly i se svědky, kteří věci rouhavé od nich mluviti slyšeli; a budou-li v bludu nalezeni, aby přísně byli ztrestáni; též domy dotčených sektářův aby se přehledávaly a spisy u nich nalezené „k tomu (sektářství) podobné" aby se ztrhaly a spálily [2]). Císařský rozkaz ten byl vykonán a pravdě se podobá, že rázným a brzkým zakročením tímto byla výše dotčenému novému sektářství navždy v Čechách přítrž učiněna.

Čím více se vzmáhala nauka protestantská v osadách posud katolických, tím obtížnější stával se úřad katolického správce duchovního na takových místech. Někdy osadníci na veškery domluvy a napomínání svého faráře jenom mlčením a netečností odpovídali, horších kroků se zdržujíce. Tak na faře v Lutové pod Janem starším z Lobkovic na Točníce byl kněz Stanislav Ochotský, kterýž seznav, že působení jeho se žádoucím ovocem se nepotkává, o jiné místo požádal, avšak po dvakráte k rozkazu arcibiskupovu se odhodlal, ještě rok na osadě zůstati, při čemž osadních napomínal: „Poněvadž jsem na poručení p. arcibiskupa rok minulý zůstal mezi vámi, ještě tak chci učiniti tento rok na prosbu vás všech osadních, však na ten spůsob, abyšte pilnější byli služeb Božích, než jste prvé byli." Bohužel však osadníci naději jeho opět zklamali; „mé volání, nabízení, prošení málo platné jest, tak že mi se spravedlivě stejště nad jejich nevděčností ako někdy prorokům Božím" (Isai. kap. 53.). Z té příčiny se

[1]) Dobré zdání arcibiskupa ze dne 7. srpna 1584. (Archiv místodrž. českého.)

[2]) Listy císařské ze dne 7. srpna a 23. října 1584 (archiv místodržit.); oslednější listinu viz v dodatku pod číslem 7.

Ochotský (1585) posléze přece na tom ustanovil, že od času sv. Jiří na jinou faru odejde.

Mnohem hůře se vedlo faráři katolickému tam, kde smělost a vyzývavost sektářův už většího stupně dosáhla, tak že nejen nadávkami a láním, nýbrž i týráním tělesným nenávisti své proti katolickému duchovenstvu uzdu pouštěli.

Václav Hodovský, farář v Tachlovicích, přijel v květnu 1585 do vsi Zbuzan, aby si tam dal vozík okovati. U kováře Jana Školy ssedl s koně a s ním o vozíku rozmlouval. Sotva že farář potom zase na kůň vsedl, ihned kovář v rozličné hanění proti Bohu, vrchnosti a právu se vydal, pozdvihnuv oči k nebi přísahou se zavazoval, „poněvadž preláti kostela Pražského“ (t. j. kapitola u sv. Víta) „ne od císaře, papeže, biskupa, prelátův lidí smrtelných, ale od samého Boha poslaného muže svatého, pravdu Boží vyznávajícího“ (t. j. kazatele protestantského), „který na Krtni a Řeporyji posluhuje, za faráře do Vořechu přijíti nechtějí, že on kovář takový kostel ve Vořechu, na kterýž ani císař, ani papež, biskup, preláti, ti pivovarníci, nic nepřidali, sám svou mocí zbořiti dáti chce.“ Načež mu farář Hodovský odpověděl, „že kdo kostely bořiti a vrchnosti se protiviti chce, bývá proto ztrestán.“ Těmi slovy popuzený kovář kůň faráři zastupoval, hanlivě láti počal, a pěstí pozadu faráře uhodil, načež i na náves vyběhl a pokřik učinil, že se lidé sběhli, při tom farářovi šelem, zrádcům, „jednušek“ [1]) nadával. Když pak jej farář napomínal, tu kovář maje konev piva v rukou, ji farářovi mezi oči vlil, jej s koně strhnul, konvicí i pěstí bil, škrtil, kolena na prsa tlačil a těmito slovy pokaždé uderiviši faráře mluvil: „Tu máš, šelmo, zrádce, jednuško, moc císařskou, tu máš moc papežskou, moc biskupskou, moc prelátskou.“ I ačkoli farář pro Pána Boha a spravedlnost Boží jej prosil, aby nad ním moci neprovozoval, kovář nepřestal jej bíti. Vidouc to Marta Ottová, paní Zbuzanská, poslala služebníka svého, poroučejíc, aby kovář od svého předsevzetí upustil. Ale on na to nic nedbal, až konečně ouředník paní Zbuzanské přišedši téhož Jana Školu od faráře odtrhl, farář pak své stlučení a okrvavění paní Ottové ukázal a doma delší čas léčiti se musel, velikou bolest v hlavě a na prsou maje, a od toho dne chřadnouti počal.

---

[1]) Že pod jednou spůsobou přijímání rozdával. Katolíci na vzájem nazývali pastory čili kazately protestantské „klamanty“ (křiklouny), „zpletenci“ a t. d. (Václav Hodovský k arcibiskupovi dd. 22. května 1585. Archiv arcib.)

V Lukové v krajině Litomyšlské sedláci protestantští ze sousedních vesnic beze vší spravedlivé příčiny obořili se na katolického faráře Vavřince Ekarda, četnými ranami jej zkrvavili, až i levou ruku v loktě zlomili, a snad by jej na místě byli zabili, kdyby se ještě v čas útěkem byl nespasil (1588). — Děkan Litomyšlský Václav Brož oznamuje arcibiskupovi, že také jiní kněží katoličtí v děkanství Litomyšlském, jsouce vesměs předmětem nenávisti sektářů, v podobném nebezpečí života se nalézají.

Někde protestanté nenávist svou proti katolíkům tím způsobem na jevo dávali, že noční dobou násilně do chrámů katolických se vedrali a odtamtud rozličné věci, sochy svatých atp. vynesli, posměch sobě z nich tropíce. Tak se stalo v Kadani, kde v r. 1584 z hory Olivetské sochu Spasitelovu, mříže vylámavše, odnesli a při svatbách protestantských ji na posměch a potupu ukazovali, v noci pak před slavností Božího Těla touž sochu uprostřed náměstí v Kadani postavili [1]).

Jednání takové se strany protestantů nemůže nám býti ani nápadné, dozvídáme-li se, že nezřídka i sami pastýřové jejich, kazatelové evangeličtí, dopouštěli se výstředností, kteréž s povahou a účelem úřadu jejich nikterak se nesrovnávaly. V Želině (Sehlau) blíž Kadaně byl pastor čili klamant protestantský Krištof Lasiger. Týž přišel r. 1584 naschvál do Kadaně v den vigilie Božího Těla ve středu, když podle starobylého zvyku se v Kadani konalo první processí s nejsv. Svátostí. Pastor posadil se na rynku před domem, kudy průvod měl kráčeti. Dozorce městský napomínal jej, aby vzdal poctu vel. Svátosti, ale praedikant zůstal seděti. Když pak se přiblížil farář, nesa Tělo Páně, tu nejen on farář, ale též primas a jeden radní pastora napomínali, aby se slušně choval, avšak Lasiger začal tupiti faráře, lidem vel. Svátost provázejícím nadávati a Tělu Páně bezbožně se rouhati, čímž neslýchané pohoršení v městě spůsobil. Členové bratrstva Marianského v Kadani vznesli sice tu věc stížně k arcibiskupovi [2]), avšak při

[1]) „Weiter müssen wir Euer Fürstl. Gnaden verständigen, wie dass das ottshaus unsere Pfarrkirchen nicht kann nächtlicher Weil unangegriffen und ngeschmäht bleiben, indem dass sie den Salvatorem aus dem Öhlberg hinaus ıehmen, die Gegitter zerreissen und zerbrechen, auf die Hochzeiten tragen ›der mitten auf dem Rink oder Markt stellen, wie denn zu Nacht Corporis Christi auch geschehen zu Spott und Hohn.“ Bruderschaft von Kaaden an den Erzbischof dd. Mai 1584. V dodatku č. 6.

[2]) Vorsteher und Mitbrüder der Bruderschaft von Kaaden an d. Erzbischof 1. Mai 1584. (archiv arcib.), kdež píší: „Er aber (der Pfarrer oder Clamant)

sektářském smýšlení větší části města Kadaňského arcibiskup zajisté jednal po spůsobu svém velmi rozvážlivě a opatrně, aby ještě horší zlo na katolíky Kadaňské neuvalil, a tudíž velice jest pochybno, že by Lasigra byla zasloužená pokuta stihla. Museli v Kadani katolíci v menšině jsoucí klidně na to se dívati, že o processí Božího Těla cechové nenesli svíce sami rozžaté (jak od císaře Rudolfa II. bylo nařízeno a od starodávna obyčej ten se zachovával), nýbrž najali k tomu nádenníky. Taktéž od několika let opomíjeli cechové zvyku v Kadani předtím zavedeného, dle něhož o velkých svátcích jakož také o rorátách řemeslníci s rozžatými svícemi mši sv. přítomni bývali [1]).

V městě Mostu tamější rychtář Jan Weidlich, maje sám o udržení pořádku a pokoje se dle povinnosti starati, r. 1589 nemalé vzbouření mezi lidem spůsobil, an farářovi katolickému Martinu Václavovi, když o posledním soudu kázal, veřejně v kostele odmlouval; na hřbitově jistého krejčího katolíka do krve zranil a tím skutkem hřbitov poškvrnil; kaplanům Mostským stateček jejich zabavil a je do vězení vsaditi zamýšlel, pravomocnost nad školou a učiteli sobě zcela bezprávně osoboval. Ačkoli různice tudy vzniklé jakousi smlouvou mezi farářem a městem se urovnaly, arcibiskup smlouvu bez jeho vědomí uzavřenou za neplatnou prohlásil a městské radě rozkázal, aby rychtáře veřejně a přísně potrestala, jelikož těžké zločiny od něho spáchané bez pokuty zanechány býti nemohou a když by rada městská sama to neopatřila, arcibiskup by u císaře za ochranu proti takovému bezpráví žádati musel.

V městě Chebu zmocnili se protestanté chrámu sv. Bartoloměje, kdež ode dávných časů křižovníci s červenou hvězdou mívali svou kommendu a faru. Arcibiskup Martin však rázně zájmů svého řádu se ujal a osobně do Chebu se odebrav [2]) navzdor odporu se strany

---

mit gar unbedachtsamen Worten wider die Priesterschaft, Rathsverwandten, Vorstehern und andern Bürgern, auch Frauen, Jungfrauen hat hören lassen, dass man nicht (Gott), sondern den Teufel herumtrüge, denselbigen anbete; mit aufgesperrten Mund auf das hochwürdige Sacrament ausgespritzlet, den Herrn Primaten mit Lästerworten sammt andern Manns- und Weibspersonen geschelmet und formaliter gehuret.“ Viz celou pro tehdejší poměry k protestantům poučnou tu listinu v dodatku pod číslem 6.

[1]) Vorsteher d. Bruderschaft von Kaaden an d. Erzbischof dd. Mai 1584. V dodatku č. 6.

[2]) „Können es mit Gott bezeugen, wie treulich und vätterlichen wir es mit unsern, und anjeczo eurem pevolhenen Gotteshaus gemainet. Wir haben Leyb und Leben daruber gewaget, und uns nichtes tauren (dauren) lassen

protestantské kladenému chrám ten z rukou jinověrců vyprostil a řádu křižovnickému navrátil.

Osazování fary města Chomútova náleželo arcibiskupovi Pražskému. Avšak držitel panství Chomútovského, p. Bohuslav Felix z Hasenštejna, vkládal se v právo arcibiskupovo a osazování fary a školy si osoboval, ustanoviv sektářského praedikanta i protestantského učitele v Chomútově. Domluvná psaní arcibiskupova zůstala bez výsledku. Tudíž musel Medek u císaře hledati ochranu proti takovému násilí; a skutečně toho dosáhl, že v březnu 1588 vydán rozkaz císařský [1]), aby pan Bohuslav z Hasenštejna faru i školu Chomútovskou arcibiskupovi Pražskému k volnému osazování ponechal.

Žádosti takové a stížnosti k císaři nebyly vždy cestou nejrychlejší k uklizení nesnází se sektáři vzniklých. Na faře Loketské, kteráž příslušela řádu křižovnickému, usadil se protestantský kazatel; arcibiskup několikráte žaloval u císaře [2]) žádaje, aby sektář byl vypuzen, ale žádosti jeho se nevyhovělo, tak že r. 1587 poznovu touž záležitost císaři připomenouti musel; ano Loketští ještě r. 1588 se vzpírali proti mandátům císařským, jimiž odstranění lutheránského a přijetí katolického správce duchovního jim bylo přikázáno; a tudíž arcibiskup v srpnu 1589 opět na ně u císaře žaluje. — Město Krupka (Graupen) bylo r. 1588 mandátem císařským donuceno, lutheránského kazatele propustiti; avšak po krátkém čase jej opět do Krupky povolali, katolického však faráře přijíti nechtěli; tudíž arcibiskup zase nový rozkaz císařský na ně zjednati byl donucen [3]).

Avšak nesmíme se domnívati, že za duchovní vlády arcibiskupa Martina za takové katolíky, kteří k sektářství odpadli, pražádné náhrady se církvi katolické nedostalo. Byliť v arcibiskupství Pražském kněží horliví, kteří se všemožně o to zasazovali, aby pobloudilé ovečky zase do pravého ovčince Kristova nazpět

---

Personnlich selbst in grosser Gefahr dasselbe besuechet und aus der Widersacher Hennden enttzogen, widerumb zu Fruchten gepracht. Erzbischof an Gregor Nossbiczer, Commendator zu Eger dd. 26. Juli 1589. (Missivae 1586 až 1589.)

[1]) Erzbischof von Prag an d. Quardian des Klosters der 14. Nothhelfer bei Kadan dd. 22. März 1588. (Archiv arcib.)

[2]) Erzbischof an den Kaiser Rudolf II. dd. Juni 1587; a později několik ných supplikací v té příčině (Missivae Æpi 1586—89. Archiv arcib.)

[3]) Mandát císaře Rudolfa II. k městské radě Krupecké dd. 5. listop. 1588. (Archiv arcib.)

uvedli. Ano sám arcibiskup přikazoval kněžím svým, aby s přispěním milosti Boží se snažili pobloudilé z bludu vyprostiti a je k návratu do církve pohnouti. Že přičinění jejich marné nebylo, můžeme některými příklady doložiti.

Děkan Rokycanský Jan z Volyně r. 1583 velice si naříká, kterak se v okršku jeho zmáhá sektářství, že všude pobíhají praedikanti, čekajíce na nejbližší příležitost, aby některou faru katolickou uchvátili. Zvláště si stěžuje, že v Radnicích jižjiž hrozil úpadek náboženství katolickému, a že tam prozatím svého kaplana poslal, aby místo duchovního správce zastával. Nicméně přece kazatel protestantský se v Radnicích usadil. Než ejhle, už po 6 letech oznamuje horlivý kněz Bartoloměj Flaxius, arciděkan Plzeňský, arcibiskupovi, že Radnice vyrvána jest bludařům a že dosazen tam zase farář katolický (1589).

Bartoloměj farář u P. Marie před Týnem v Praze pokřtil r. 1582 v Týně mládence 20letého ze sekty Novokřtěnců.

Kněz Adam, farář Smečenský a visitátor v horách Krkonošských, dává (1583) arcibiskupovi potěšitelnou zprávu, že z blízkých vesnic přicházejí mnozí obzvláště staršího věku lidé do Branné, odstupujíce od lutheránství a navracejíce se do církve katolické, k nížto v dětském věku svém byli přináleželi; největší dojem na lidi ty činí obřady katolické; spatřujíce, že nynější kněží katoličtí tytéž obřady konají, jaké oni před mnohými lety při svých správcích duchovních vídali, z lásky k dojemným obřadům těm ku staré církvi se opět přihlašují [1]).

Obzvláště tam se dílo obrácení bludařů na víru dařilo, kde kollátoři sami katolické víře byli oddáni. Děkan Litomyšlský Flaxius dosvědčuje (1585), že kollátorka, paní z Pernštejna [2]) nejraději by viděla, kdyby už nyní všickni pikharté v ce-

[1]) Zpráva kněze Adama k arcibiskupovi ze dne 10. července 1583 (archiv arcib.), kdež dí: „Per Dei gratiam accedunt in dies plurimi, reclamitent licet buccinatores illi Lutherani (non enim ausim hos concionatores appellare, ne nomen sacrum prophanis tribuatur hominibus), veniunt nihilosecius ex locis vicinis meaque opera utuntur, viri plerunque senes, quorum memoria repetit pueriles annos, in quibus omnia (ut a me fiunt) olim etiam fieri videbant populus enim rudis, pius tamen; addictus maxime ceremoniis ecclesiae anti quis, imo praecipue ob has deserunt suos pastores (mercenarios dicam) plurimae oviculae meaeque adstipulantur sententiae.“

[2]) Rozená Marie Manriquez de Lara, choť p. Vratislava z Pernštejna; dcera z tohoto manželství Bibiana zasnoubena byla s bratrem sv. Aloysia. (Čas. kat. Duch. 1875, str. 117.) Děkan Flaxius o ní v listu svém praví: „Domina equidem dudum illos (t. j. Bratry české a Lutheránу) vellet habere catholicos

lém vůkolí Litomyšlském se stali katolíky; ona prý se domnívá, že kněží jsou jako bohové, a že mohou přinutiti i ty, kdož se zdráhají.

Vydatněji působení správce duchovního i kollátorů se osvědčilo v Blatné v děkanství Pracheňském. Když katolický hrabě z Rozdražova panství Blatenské ujal, nebylo na Blatné ani 10 osob katolických, ale za jeho živobytí i po smrti jeho skrze velkou péči a bedlivost jeho i manželky jeho Marie, rozené Berkové, už polovice obyvatelstva byla na víru katolickou obrácena [1]). Děkan Pracheňský, Martin Strakonický, konal po nějaký čas duchovní správu v Blatné s velkým prospěchem, tak že na př. v Blatné a v okolí přivedl v r. 1586 v postě při slyšení zpovědi učením a napomínáním 30 a v r. 1587 zase v čase postním 16 osob mužského i ženského pohlaví k víře katolické [2]).

Maria z Martinic a na Štěpánicích dala r. 1588 před arcibiskupem pochvalné svědectví kněži Adamovi z Vinoře, faráři v Hořejší Branné, že „nejen na gruntech syna jejího, nýbrž i sousedních pánův nemalý počet lidu od těch nepobožných spůsobů,

---

sed putat, quod nos sacerdotes dii sumus, qui nolentes compellamus; ipsa vero tacet, capitanei dissimulant, magnam aliquando reddituri rationem in extremo die.“ (List děkana Flaxia k arcibiskupovi dd. 2. července 1585. V arch. arcib.)

[1]) „A protož v té mé práci a užitku jejím, kterúž sem na sebe vzal na velikú žádost Její Mi. paní hrabinky, paní katolické tu na Blatné, z strany služby Boží a kázání slova Božího pro napravení těch svedenejch a bludnejch lidí sektářů a kacířů, poddanejch Její Mi., nyní ukazuje se ten užitek, že nejprvé když dobré a svaté paměti pan hrabě ujal Blatnu, nebylo na Blatné 10 osob katolických, ale za panování jeho a po smrti jeho skrze velikú péčí a bedlivost jeho, i také paní manželky jeho již jest jí polovic na víru katolickú obráceno a naděje jest, ráčí-li Pán Bůh zdraví popříti Její Mi. paní, že i ti ostatní se obrátí, k čemu Její Mst. napomíná a já spolu s jinými kněžími na tu cestu spasení učením církve sv. a slovy pravdy Boží napravujeme.“ Martin Strakonický, děkan Pracheňský k arcibiskupovi dd. 30. dubna 1587. (Archiv arcibiskupský.)

[2]) Ku konci dokládá děkan Martin: „A kdyby bludní kněží mne s těmi kollátory kacířskejmi překážky nečinili a těch svedených a bludných lidí v bludech nepotvrzovali a abych mohl tak kázati v našich kostelích, jako prvé sem kázával v tom kraji Prachenském, jistě že mnohem více by těch lidí bludných s pomocí Boží od jich bludu odvedl a na cestu k spasení napravil a věrných křesťanů u víře potvrdil, čehož mnozí lidé na mnohých místech sou velmi žádostiví a zvláště ti, kteříž sou jako ovce nemající pastýře, a o ty já mám také velikou péči a bedlivost, nelitujíce sobě žádné práce podle mé vší možnosti; neb bych nerad zakopal tu hřivnu, kteráž jest mně nehodnému neužitečnému služebníku svěřena.“ (l. c.)

což toho v tomto podhoří skrze ty Frankfurtské a Lipské neřádné kněží mezi ten sprostný lid namnoze vtroušeno bylo, zase k prvnějšímu starobylému náboženství zpět uvedl", nad čímž paní z Martinic má velké potěšení. Když pak kněz Adam do města Sobotky za faráře měl býti dosazen, nechtěla jej paní propustiti, „neboť blíženi čtyr mil tu nikde kněze Adamovi podobného není", a kdyžby ten lid měl bez duchovního správce zůstati, zase by byl přinucen ve svých potřebách „k těm Frankfurtským kněžím, jichž okolo Branné dostatek jest, se utíkati a z jejich rukou křtu sv., a což pak víceji, snad i velebné Svátosti Těla a Krve Pána Krista v čas potřeby užívati". Z té příčiny prosí paní z Martinic arcibiskupa, aby buď kněze Adama ještě déle v Branné ponechal aneb alespoň jiného duchovního správce dobrého do Branné ustanovil [1]).

Jisto jest, že kdyby Pražská arcidiecése v 16. století byla větší počet dobrých, příkladných kněží katolických měla, sektářské nauky by se nebyly tou měrou, jak se stalo, rozšířiti mohly a svědomitému přičinění správců duchovních zajisté bylo by se podařilo, většinu pobloudilců zase v brzku na pravou cestu uvésti. Nebylať to u velké části obyvatelstva ani tak touha po novotářství u víře, co je do tábora protestantského převedlo, jako spíše s jedné strany dotěrnost četných protestantských kazatelů, kteří se po Čechách toulali a na místa duchovních správců se vtírali, s druhé pak strany skutečná opuštěnost osadníků, kteřížto nemajíce katolického správce duchovního na blízku poznenáhla protestantskému kazateli přivykli.

V Litomyšli nebylo r. 1583 po některý čas katolického faráře; pikharté rádi to viděli a hned se při křtu sv. [2]), oddavkách a jiných výkonech církevních katolíkům svými službami nabízeli, což někteří katolíci skutečně přijali. — Volf Novohradský z Kolovrat (1588) prosí arcibiskupa o kaplana do Lnář, jelikož by jinak dítky poddaných jeho beze křtu ze světa scházeti musely a pan Volf sám přede dvěma nedělemi ve velké nesnázi se octnul, když choť jeho děťátko mdlé porodila a žádného kněze na spěch dostati nemohli,

[1]) List Marie z Martinic k arcibiskupu Pražskému ze dne 11. dubna 1588; datum na Branné. (Archiv arcib.) Zbožná paní dokládá, že kdyby lid sotva teprv pro katolickou církev získaný opět měl do rukou bludařských upadnouti, „v pravdě jiného nic nežli obzvláštní pokutu a trestání všemohúcího pána Boha nad sebou bejti bych poznávala."

[2]) Jistý tkadlec na statcích páně ze Žerotína pokřtil v Litomyšli syna lazebníkova. (Bartholomaeus Flaxius ad Æpum dd. 13. Aug. 1583. Archiv arcibiskupský.)

aby křest sv. udělil, jelikož na míli daleko pořádného kněze tu okolo Lnář nebylo.

Uslyševše, že faráře Zbynického Martina hodlají vůkolní páni lutheránští z fary vytisknouti [1]), zadali čtyři osadníci Zbyničtí, svobodníci ze vsi Sedlecka, žádost k arcibiskupovi Pražskému, aby „nebohej farář jejich pokoj míti mohl“ před těmi protivníky, dokládajíce, že oni svobodníci „od víry pod jednou spůsobou od starodávna zvyklé odstupovati“ nikdy nehodlají, ačkoli ve vůkolí „na větším díle fary kněžími těmi, kteříž nepozdvihují, jsou naplněny“ [2]).

Ve vesnici Klenči blíže Domažlic byl usazen evangelický kazatel; rolníci však byli katolíci a žádali arciděkana Horšovo-Týnského (1586), aby jim byl dán farář katolický, jemuž ochotně novou faru vystavěti slíbili.

Kněz Petr Graf měl ze Zlatník (Schladnig) přesazen býti do Chlumu Marianského; Mostský kommendátor řádu křižovnického však požádal arcibiskupa, aby Grafa nechal ve Zlatníkách, jelikož on i v klášteře Zahražanském služby Boží vykonává, u osadních jest v lásce a kdyžby do Chlumu odešel, jest se obávati, že by pak poddaní páně Ladislava z Lobkovic i s jinými osadníky k blízkým kazatelům lutheránským se uchýlili. — Do Hoštic a Kotouně byli r. 1589 uvedeni nekatoličtí kněží, ač to byly osady zcela katolické. Arcibiskup učinil domluvu p. Šebestianu Pešíkovi, že do Hoštic nepořádného kněze přijal; načež ale p. Pešík omlouvá se (spůsobem u protestantů tehdáž oblíbeným), že prý vzal do Hoštic kněze „pod obojí“, nikoli však nepořádného.

O katolících trpělivých není nám povědomo, že by se byli veřejnou vzpourou proti usazení protestantského faráře na odpor postavili; oni raději zákonitým spůsobem u arcibiskupa a císaře ochrany žádali, doufajíce, že tito křivdu jim od kollátorův učiněnou napraví. Protestanté však sami si nezřídka pomoci hleděli. V Ebers-

---

[1]) Viz list faráře Zbynického dd. 21. dubna 1582. V dodatku čís. 3.

[2]) „Oznamujem, kterak páni vůkolní o to usilují, aby kněze Martina, faráře a správcí našeho duchovního, z fary Zbynické odtiskli a nějakého jiného kněze jiné víry tu podati chtějí, kterémuž bychme my obvyknouti nemohli, abychme měli od víry pod jednou spůsobou od starodávna nám zvyklé odstupovati. Nebo my knězem Martinem, farářem Zbynickejm, již taky nám zvyklejm rádi se spravovati a na něm přestati chceme, kterýž nás slovu Božímu i jinejmi věcmi, k čemuž povolán, vyučuje a řádně spravuje.“ Matouš, Jiřík, Kříž a Petr, svobodníci ve vsi Sedlecku k arcibiskupovi dd. 20. dubna 1582. (Archiv arcib.)

dorfu byla část osady lutheránská, a měli svého pastora. V r. 1585 však s vůlí kollátora p. Breitenbacha byl na faru Ebersdorfskou poslán od arcibiskupa kněz Ondřej Klinser. Pastor už předtím byl svých věrných napomenul, aby nauku lutheránskou pevně drželi a papežencův se chránili, tudíž do chrámu katolického nechodili. Větší část osady přála si faráře katolického. Sotva že však Klinser do Ebersdofu přišel, postavil se mu lutheránský kazatel na odpor, volaje, že prý „pro pravdu Boží jest pronásledován a má býti odtud vypuzen," ale on prý neodejde z fary, pokud mu Klinser nenahradí outraty, které učinil a jichž na 20 kop čítal [1]); vida, že sedláci s tím souhlasí, uvolil se Klinser, že se s lutheránským pastorem vyrovná; po té chtěl jíti do chrámu. Ale zdráhali se mu otevříti; když pak přece jej tam vpustili, nalezl chrám spustošený, oltáře byly zbořeny; nebylo tu ani missálu ani posvátného roucha; Klinser učinil k lidu kázaní, ale oni se mu jenom smáli, jísti ani píti mu ničeho nedali, tak že s nepořízenou odešel z Ebersdorfu; před arcibiskupem pak tím se omlouval, že prý příjmy jsou tuze skrovné, ješto nemá farář nic jiného mimo 32 kop do roka; i prosil, aby jej Medek k takovému „barbarskému lidu, který jest horší nežli Turek" [2]), neposýlal, jelikož by tam ani životem jist býti nemohl.

---

[1]) „Do stund der lutherische Pfaff vor der ganzen Gemeine auf, beklagte sich, er werde von wegen Gottes Wort verfolgt und vertriben; er wolte die Pfarr nicht räumen noch ausziehen, ich gebe ihm dann zuvor sein Geld wieder, was er dahin gewent hätte, rechte 20 Schok und 5 Groschen vor Ackerslohn und andere Ausgabe. Die Pauren (Bauern) aldo billigten ihm, ich wär es scholdig ihm wieder zugeben. Ich entbot mich, er solte es wieder geniessen, was er darauf gewendt hatte." Andreas Klinser an den Erzbischof dd. 22. Jän. 1585. (Archiv arcib.)

[2]) „Aber ich kunte es kaum erlangen, dass sie mir die Kirche aufmachten und mich darin liessen; ich fand alda eine solche Wustung, die altaria waren abgebrochen; es war kein Missal noch etwas vorhanden, was zum Dienste Gottes gehört. Die Pauren (Bauern) wolten mir nicht das Maul gönnen und mit mir reden; in der Predig spotten und lachten mein, hielten mich schier vor ihren Phantasten; hätten mir weder essen noch trinken geboten, also dass ich mit grossem Leid von dannen heim kehren musste. Er hatte ihnen auch, ihr Pfarrer, do er sein Valete-Predig gethan hatte, vermahnet, sie solten bei seiner Lehr beständig bleiben, vor der Papisten Lehr sich hüten und in die Kirche nicht gehen. Populus est corruptus ac barbarissimus, ut tutius esset in Turcia vivere, quam tali in loco. Dartzu ist es gar ein geringes Pfferlein, das ich mich erhalten aldo nicht kan, dan ein Quartal hot's nicht mehr dan 8 Schock zur Besoldung; was sol ich damit machen? Ich habe lenger dan zwey Jor privatus gelebt und umb mein Geld getzeret:

8. Opravený kalendář.

Za časův arcibiskupa Martina dobyla si církev, a zejmena stolice apoštolská, nemalou zásluhu o veškerenstvo důvtipnou opravou kalendáře.

Tak zvaný kalendář Juliánský (dle Julia Caesara) spočíval na domněnce, že sluneční rok čítá 365 dnů a 6 hodin. Avšak pozdějším skoumáním shledalo se, že sluneční rok jest o 11 minut a 12 sekund kratší. Následek této nesrovnalosti pozorován nejprv ve 12. století, jelikož rovnodennosti i noví měsícové dříve nastávali, nežli jak v Juliánském kalendáři bylo vypočtěno. Již na církevním sněmu Kostnickém i Basilejském pomýšleli otcové shromáždění na novou úpravu kalendáře; ale rozličné okolnosti ve 14. i 15. věku překážely zdárnému uskutečnění takového úmyslu. Posléze všeobecný církevní sněm konaný v Tridentě (1545—63) papeži Římskému provedení dotyčné opravy svěřil; a Řehořovi XIII. náleží nemalá zásluha, že tuto opravu v skutek uvedl. Jelikož rovnodennost jarní tehdáž o 10 dnů dříve nastávala, nařídil papež Řehoř XIII. ve své bulle ze dne 24. února 1581, aby se roku 1582 v kalendáři 10 dnů vynechalo, tak sice, aby se po 4. říjnu místo 5. října psalo hned 15. října.

Země katolické opravu kalendáře v brzku vděčně přijaly, tak Italie, Španěly, Portugalsko, Franzouzsko, Polsko, Nizozemsko. Protestantské země odporovaly a teprv po roce 1700 opravu přijaly.

Arcibiskup Martin bez meškání uposlechl rozkazu nejvyšší hlavy církve. Papežské nařízení o opravě kalendáře v celé diecési své prohlásil, nařídiv spolu, aby po středě 14. listopadu se (s vynecháním 10 dnů) psala ihned a slavila neděle 25. listopadu 1582, na kterouž připadá slavnost sv. Kateřiny. Dotyčné mandáty s obšírným poučením rozeslal na začátku listopadu 1582 arcibiskup arcipřištům a děkanům všech okršků, tito pak mezi faráře je rozdělili [1]). Všickni správcové duchovní měli na kázaní prohlásiti

---

ſan es nicht anders sein, mus ich noch also bleiben solange Gott will, dan mich in Leibes Gefar tzu geben, dan ich were aldo meines Lebens nicht sicher. Ob sie gleich selbs nicht Hende an mich legten, werden sie doch bose Buben ań mich heczen, die mich des Nachtes überfilen und ires Gefallen mit mir handelten. (Klinser an d. Erzbisch. 1585.)

[1]) Josua de Nive (Schnee), archidiaconus Cadanensis, ad Æpum dd. 5. Dcmbr. 1582. (Archiv arcib.) Týž podává zprávu o tom, s jakým výsledkem

rozkaz Řehoře XIII. a věřící lid o účelu tohoto rozkazu poučiti; mimo to na dveřích chrámových dotyčný mandát arcibiskupský pro všeobecnou známost měl vyvěšen zůstati [1]). Katoličtí farářové vesměs uposlechli, některé vyjímaje, a to sice takové, jenž se k sektářstvu klonili.

Utrakvistické konsistoři Pražské zaslal arcibiskup taktéž mandát opravy kalendáře se týkající. Administrátor Václav Benešovský s konsistoriány ochotně rozkaz přijali uznávajíce, že „korrekcí kalendáře jest potřebná a užitečná“, i oznámili poručení to všem třem městům Pražským. Avšak Pražané zdráhali se opravu kalendáře přijíti [2]) a lid obecný proti konsistoři pozdvihli, vytýkajíce jí,

---

se prohlášení kalendáře potkalo řka: „Plures nolebant recipere, dicendo ad se, qui alterius sint religionis (farářové protestantismu úplně oddaní), non pertinere. Aliqui se subduxerunt, absentaverunt, ne reciperent, pancissimi sunt, uti ex signatura adjacenti apertum erit, qui se subscripserunt.“ — List, jímžto Josua Schnee opravený kalendář v arcipřišství svém prohlásil, i s připojenými podpisy některých farářů sdělujeme v dodatku pod číslem 4. dd. 15. Nov. 1582.

[1]) Že se tak skutečně dálo, o tom svědčí dopis faráře Jakoba Behema, kdež se dí: „Unterthenigst kann Euer F. Gn. ich armer und in dem Fall hart bekummerter Priester zu vermelden nicht unterlassen, wie das Euer F. Gn. gnedigstes Mandat des neuen Calenders ich, sobaldt dasselb von dem H. Techant zu Duxaw“ (v Duchcově byl tenkráte děkan okršku Mostského) „mir zugeschickt worden, gehorsamist auf der Cantzell in offener Predigt verkundiget und promulgirt, auch dasselb an die Kirchthür schlagen und anmachen lassen, auch darauf das Fest sacrae virginis Catharinae und sofort an dem neuen Calender nach gehalten.“ (Jakob Behem, Pfarrer in Aussig an d. Erzbischof dd. 5. Nov. 1582. Archiv arcib.) — Také arciděkan Kadaňský Josua Schnee oznamuje arcibiskupovi v týž smysl: „In ecclesia nostra Cadanensi una cum prolixa satis e suggestu publicatione et instructione valvis templi et sacristiae calendarium novum adfixi, non attendens quorundam etiam nostrorum, út videri volunt, malevolentiam dicentium, hoc absque communi consilio et consensu fieri non debuisse et suspectam esse imprudentem publicationem nimis citam et repentinam.“ (Literae dd. 15. Dcmb. 1582. Archiv arcib.)

[2]) V dopisu svém k arcibiskupovi (dd. 12. listop. 1582; archiv arcib.) praví konsistoř: „V. Kn. Mi psaní, tolikéž i publicationes nového kalendáře hned jsme nemeškali ouřadům všech tří měst Pražských v známost uvésti, obávajíce se toho, jak sou proti nám nyní někteří pozdviženi skrz publikování téhož kalendáře v nepřítomnosti téměř vší vrchnosti“ (jelikož nejvyšší úřadové za příčinou moru se tenkráte na venek byli uchýlili), „abychom v nějaké nebezpečenství nepřišli, jim jsme též, jak by to nařízení nového kalendáře s vyvržením desíti dnův, aby na literu nedělní C přišlo, v spisu, kteréhož V. Kn. Mi. přípis odesýláme, jsme podali; ale jakú odpověď beze všeho ušetřen ouřadu duchovního nám pod třmi pečetmi všech tří měst Pražských sou odeslali, též pro vyrozumění přípis V. Kn. Mi. odsýláme a žádáme, že nám toho k ňáké neposlušnosti přičítati neráčíte. Nebo prve, nežli jest od V. Kn. M

že prý chce „ze středy neděli svatou udělati.“ Po příkladu hlavního města Prahy i jiná města v království Českém se proti přijetí opraveného kalendáře zpěčovala; zejmena máme zevrubné zprávy, že se proti opravě vzpírala města Oustí nad Labem [1]), Kadaň [2]), Žatec, Tachov [3]),

---

táž publicatio nám odeslána byla, tak velice lid obecný od koho pak koliv pozdvižen jest byl proti nám, že chceme z středy neděli svatou udělati.“

[1]) „Es hat aber ohne Verzug ein Rath alhier gross Bedenkhen hierin gefasst und alsbald den Herren Altstettern zu Prag, wie und wassergestalt sich dieselben hierin verhielten, Nachrichtung zu erforschen geschrieben.“ Že se Ústečtí skutečně podle rady měst Pražských řídili, vysvítá z dalších slov děkana Behema: „Was aber dieselben (Altstädter zu Prag) zur Antwort gegeben, das haben E. Fürstl. Gn. inliegents gnädigst zu vernehmen, welches Schreiben mir dann ein Rath neben den Eltesten der Gemeine verlesen und verteuzschen lassen, auch mir daneben angezeigt, wie dass sie nicht wussten noch khündten vor sich etwas neues annehmen und von ihrer Hauptstadt, als der Stadt Prag, zu weichen bevorn, die weil noch wenig Städte darumb wissens hetten, auch von der Röm. Kais. Mt. kheine Mandat ausgangen wehren, besondern wie sie von denen zu Prag unterricht, also wollten sie beneben ihnen und andern Städten und Ständen der Kron Behaimb bis auf weitere Erörterung der Dinge dem alten Calender nach verbleiben.“ Jakob Behem, Pfarrer zu Aussig, an den Erzbischof dd. 5. Nov. 1582. (Archiv arcib.)

[2]) Arciděkan Josua Schnee učinil městské radě Kadani oznámení o nově opraveném kalendáři: nejprv slíbila rada městská, že dá kalendář veřejně prohlásiti; ale už za týden přišli k arciděkanovi 4 konšelé oznamujíce ve jmenu celé rady městské, že se nemohou podle kalendáře nového říditi, „quandoquidem tres status regni hujus Bohemiae hoc nondum recepissent, oportere prius publicum conventum agi et de hoc deliberari; nihil se, nisi quod omnibus sit commune et approbatum, recepturos. Se calendaria nova“ (tištěné kalendáře) „nulla videre, non esse abjicienda vetera, cum nondum sint nova meliora.“ Hlavně však to bylo protestantské smýšlení městské rady, pro kteréž ona kalendář opravený zavésti se zdráhala, jakož vysvítá z dalších slov od rady vzkázaných arciděkanovi: „Si res tanti momenti constiterit, ut tam a nobis (t. j. od katolíků), quam neopistis evangelicis fuerit conclusa et recepta, pedibus ituros esse in sententiam; alias nihil se facturos aut commissuros, quod poeniteat.“ (List dd. 15. pros. 1582. Archiv arcib.)

[3]) V Tachově obzvláště vedle rady městské cech pekařský proti zavedení nového kalendáře mocně se zpěčoval, jak o tom svědčí zpráva děkanova těmito slovy: „Nachdeme ich bishero juxta normam novi calendarii romani correcti die Fest gebuerlich in der Kirchen begangen, jezt aber funf Rathspersonen, von Herrn Hauptmann und ganzen erbaren Rath und Gemein abgesendet zu mir kommen, mir vermeld, wie das solche Enderung der Fest im Fürstenthumb Bayern, zu Nurnberg, ja fast im ganzen Reiche, so wirdt man gewisse Kunthschaft erfahren mögen, wieder abgethan und den alten Calender wieder brauchen thue, wie dann auch ein erbar Handwergk der Becken bei uns zu Tachau (als E. Fürstl. Gn. beyliegendt zu sehen) sich beim ein erbarn Rath supplicirend beschwert, mir auch zugleich mit überantworth worden. Wann dann die Stadt Prag, Wien und andere Ihrer Mayestet Erblandt solches

taktéž městečka Čistá a Kožlany [1]); odvolávali se na to, že prý císař doposud ničeho v té příčině nenařídil, aniž stavové čeští se o něčem usnesli a vinili arcibiskupa, že prý nemoudře jednal, an tak na rychlo a předčasně opravu kalendáře prohlásil. Na mnohých místech rada městská přísně rozkazovala literátům, školním officiálům (učitelům), kostelníkům, zpěvákům a zvoníkům, aby se řídili jenom dle starého kalendáře [2]). Když tedy dle nového kalendáře připadla neděle neb svátek a farář chtěl slavné služby Boží konati, tuť nikdo nezvonil, nikdo v kostele nezpíval a lid do kostela (neslyše zvonění žádného) nepřicházel; tím způsobem donutiti chtěli faráře, aby se podle starého kalendáře spravovali.

Velkou obtíž v té věci způsobili arcibiskupovi astronomové učení Pražského, jelikož na rok 1583 naschvál nevydali žádný kalendář podle opravy Řehoře XIII. uspořádaný, nýbrž všecky výhradně dle předešlého či starého způsobu upravili [3]). Na tuto okolnost se neposlušná města začasté vymlouvala; v nedostatku lepšího kalendáře nutno prý říditi se dle starého, jelikož by se jinak obecný lid ustavičně v určování času mátl.

Císař Rudof II. velmi o to usiloval, aby oprava kalendáře nejen v Čechách, ale také v německé říši byla zavedena. Oba

---

nit angenommen, oder ja do es angenohmen worden, wieder abgelegt und der Hauptmann sampt gantzer Gemein von mir solches auch abzulegen begeren, habe ich solches gehorsamlich an E. F. G. anmelden sollen mit unterthenigster Bitte, mich genedigst zu unterrichten, was ich ihnen hierin zue Antwort zu geben, darnach sie sich zu richten. (Tobias Stang, Dechant in Tachau, an den Erzbischof dd. 16. Dcbr. 1582. Archiv arcib.)

[1]) „Tajiti před V. Kn. Mí. nemohu, že podle napraveného kalendáře v té osadě Kožlanské se žádným spůsobem říditi nechtí; tolikéž v osadě Čistecké, kdež přisluhuji, a ti Čističtí jsou poddaní panuov prelatuov, nýbrž ještě i dosti potupně o jeho Svatosti papežské mluví, že jemu sobě oni nic rozkazovati nedadí.“ (Jan Matheol, farář v Kožlanech, k arcibiskupovi dd. 14. ún. 1584. Archiv arcib.)

[2]) Tak se stalo v Oustí nad Labem, odkudž farář arcibiskupovi píše: „Ich kann Euer Fürstl. Gn. als unterthäniglichen nicht umbgehen, wie mir ein Rath allhier meinem Kirchendiener, Schulmeister, Cantor, Glöckner sampt den Literaten, die zu Chor gehen, allen samptlichen verboten hat, dass sie weder in die Kirchen gehen, singen, läuten noch das geringste nicht thun sollen, sondern dem alten Calendario nach solden sie sich richten. So bitte ich meinen genedigsten Fürsten und Herrn ganz unterthenigliehen, wollen mir genediglichen Underrichtung mittheilen, wie ich mich in diesem verhalten soll. (Jakob Behem, Pfarrer in Aussig, an Erzbischof dd. 5. Nov. J. 1582.)

[3]) „A tolikéž podle spůsobu předešlého již na budoucí rok z učení Pražského od astronomův kalendáře vůbec vydáni a vytištěni jsou.“ (Konsistoř utr. k arcibiskupovi dd. 12. Nov. 1582. Archiv arcib.)

kurfiršti duchovní, arcibiskup Mohučský a Trevirský radili r. 1583 císaři, aby oprava byla přijata a skutečně také v katolických zemích německých ještě téhož roku 1583 opravený kalendář jest zaveden. Avšak světští kurfirštové protestantští obávali se, že by tudy vliv papeže římského přílišně vzrostl, když by se k vůli němu oprava zavedla a proto odporovali. Císaři však na tom záleželo, aby v zemích jeho dědičných bylo počítání času stejné jako v jiných říších, kde již kalendář Řehoře XIII. tou dobou byl přijat a všelikým zmatkům se v pravý čas předešlo. V témž úmyslu otázal se Rudolf II. v červenci 1583 rad českých o dobrozdání jejich, má-li se kalendář opravený v království Českém zavésti [1]), čemuž radové přisvědčili.

Na této straně rozhodující shledal tudíž arcibiskup Medek větší ochotu, než jak se mu při městech událo a byl tím povzbuzen k neohroženému v té věci jednání při sněmu zemském, svolaném ke dni 7. ledna 1584 na hrad Pražský. Hned v první den sněmování ujal se arcibiskup slova, odporučuje císaři Rudolfovi II. i všem stavům království Českého co nejvřeleji přijetí opraveného kalendáře, a výmluvností i opatrností svou to spůsobil, že usnešením sněmovním kalendář, papežem Řehořem XIII. obnovený, v zemích koruny České k užívání přijat byl. Otevřeným listem císařským nařízeno, aby místo 7. ledna se psalo a počítalo 17. ledna 1584.

U některých lidí i nyní ještě jevila se jakási choutka provozovati nerozumný, ano zhola směšný odpor proti sněmovnímu snešení a císařskému mandátu. Obec města Českých Budějovic stížně oznamuje arcibiskupovi Pražskému, že horníci na gruntech městských bydlící posud opravený kalendář nepřijali; když město Budějovice slavilo velkonoční hod Boží (1. dubna), tuť horníci podle starého kalendáře drželi půst a teprv na 4. neděli po velkonocích (29. dubna) velkonoční hody slavili. Jindy prý horníci třeba celý týden zahálejí, ale kdykoli připadá nějaká slavnost Marianská, tuť hned ráno mezi mší sv. horníci k velkému pohoršení obecného lidu pracovati začnou a celý den dělají [2]).

[1]) List císaře Rudolfa k radám českým ze dne 25. črvce. 1583. (Archiv c. k. českého místodržitelství.)

[2]) Obec města Českých Budějovic k arcibiskupovi dd. 8. května 1584 Archiv arcib.) „Když my jaké slavnosti a obzvláště Rodičky Boží blah. Panny. Marie světíme, tehdy ti mincíři a kteří tu u nás v rathouze stříbro přeulují, nešanujíce takových slavností hned ráno ve mše svaté na znamenité du sprostného zhoršení dělati smějí, ještě mnohokrát tejden a více zaleti budou a v svátek nám na zduory dělati obyčej mají. Což aby jim to

V Čechách i na Moravě někteří páni nekatoličtí docela i přísahou se zavázali, že velkonoce jakož i jiné svátky podle starého kalendáře konati nepřestanou; avšak po roce 1585 i tito zmoudřeli, tak že se v zemích koruny České opravě Řehořově žádný odpor značný více nekladl.

Jen ze sektářské Kadaně dozvídáme se, že ještě v r. 1587 slavnost Posvěcení chrámu a r. 1588 slavnost Zjevení Páně, Zvěstování Marie Panny a jiné konali měšťané dle starého kalendáře a také v blízkých Uhošťanech (Atschau) tím způsobem slavnosti ty konati přikázali, což jen ze vzdoru proti katolickým farářům obou míst učinili. Vůkolní vesnice však tenkráte vesměs opraveným kalendářem ochotně se spravovaly.

9. Korrespondence arcibiskupa Martina ve vlasti i cizině.

Kterak vedle četných prací pastýřského úřadu ještě i v jiném směru rozsáhlá byla činnost arcibiskupa Medka [1]) a kterak on u domácích i cizích vysoké vážnosti požíval, toho patrný důkaz podávají přečetné korrespondence jeho s rozličnými osob-

---

vrchnost poroučeti měla, v tom nesmejšlíme.“ Horníci ti nekatoličtí (na půl míle od Budějovic bydlíce) žádali císaře, aby jim propůjčil právo konati trhy téhodní, tolikéž i jarmarky roční; Budějovičtí obávajíce se, že tím město jejich v živnosti své zkráceno bude, žádají arcibiskupa za přímluvu, aby císař povolení k takovým trhům nedával, a dokládají: „A jest nám to s podivením, že takoví protivníci víry svaté katholické od J. M. Cé. takových milostí dosáhnouti žádají a proti milostivé vuoli J. M. Cé. činí.“ Doufají, že toho císař „na město naše starožitné katholické (k kderémuž jsou předkové J. Mi. císařové a králové čeští, obzvláštně Jich Mi. císař Ferdinand a císař Maximilian obzvláštní milost a lásku měli) pro ty hory, kteréž toliko v nějaké naději jsou, a Pán Buoh ví, jak dlouho stanou, dopouštěti neráčí, však prospěšnější fedrunk.“

[1]) Při této mnohostranné činnosti diviti se nelze, že někdy žadatelé poněkud déle na rozhodnutí arcipastýřovo čekati museli. Kommendátor v Chebu Řehoř Noszbicer žádal, aby arcibiskup poslal do Kinšperka (Königsberg) kaplana, jenž by ochuravělého faráře Jana Henrici zastupoval. I musel třikráte psáti do Prahy, nežli došla odpověď a v třetím listu poněkud nevrle se vyjádřil. Načež arcibiskup kněze Michala Skulteta, řádu křižovnického, do Kinšperka odesýlaje takto kommendátorovi píše: „Dass ir aber uns dreymal derwegen geschrieben, mag wol sein; wir aber, dem nicht allein unsers Ordens Sorge, sondern im ganzen Köhnigreich Beheimb als loci Ordinario alle geistliche Verwaltnus bevolen, kinnen auf alles nicht gedenken; soltet deroneben und zur Anhaltung einen Ordensbrudr in unsern oberen Hospitahl allhie euch bestellen, so bei uns dies undt Anders zur Förderung sollicitiret.“ Erzbischof an Commendator zu Eger, dd. 22. Mai 1588 (Missivæ 1586—89.)

nostmi více méně vynikajícími. Máme za to, že k úplnému nastínění životního obrazu tohoto velepastýře není od místa, některé zprávy z toho oboru zde položiti.

Císař Rudolf II. ku konci září 1584 očekával do Prahy hosti a sice některá knížata říšská; tu požádal arcibiskupa, aby mu ze svých panství zaopatřil jak možná velký počet pstruhův a lipanův pro císařskou tabuli, jelikož ryb těch na panstvích císařských s dostatek není [1]). Zase pak 7. prosince 1588 přijel na hrad Pražský kardinál legat papežský s některými biskupy; jelikož se zde několik týdnů pozdržeti měli, oznamuje Rudolf II. arcibiskupovi Pražskému, „že je chce zvláště tohoto času adventního, v kterémž žádného masa nepožívají, náležitě uctíti“ a proto žádá, aby arcibiskup „na gruntech svých což nejvíce možné, čerstvých pstruhův a lipanův nalapati dal“ a je do kuchyně císařské odeslal [2]).

V přátelských poměrech k arcibiskupovi trvali tací členové české šlechty, kteří doposud věrně se přidržovali víry katolické, všelikým novotám a sektám se protivíce. Ladislav starší z Lobkovic, nejvyšší hofmistr království Českého, velmi často si s arcibiskupem dopisoval. V r. 1582 dal na hrob svých předků vytesati kámen, i požádal arcibiskupa za dovolení, aby kameník Jindřich Pražák sobě mohl na gruntech arcibiskupských (a křižovnických) skálu mramorovou k tomu cíli vyhledati. Před nákazou morovou uchýlil se týž p. Ladislav r. 1582 do Nejštatlu, statku svého ve Falcku, s manželkou i dítkami, odkudž pilně arcibiskupovi dopisoval a jej (v Chebu meškajícího) k sobě na návštěvu zval. Přišed zase nazpět do Čech onemocněl r. 1584 na zámku svém Chlumci; v nemoci své čtvrt leta trvající přišel do nesnází peněžitých, ale arcibiskup Martin ochotně mu přátelství své prokázal výpomocí, za kterouž Ladislav díky vzdává; o své nemoci takto po křesťansku se vyjadřuje: „Pán Bůh rač z takového trestání, kteréhož sem mnohem většího zasloužil, i z jiného ze všeho pochválen býti, jakžkoli se mnou dále Pán Bůh naložiti ráčí, buďto mne dýleji zde na tomto světě (ač v něm nic dobrého a potěšiedlného není) pro čest a chválu jmena jeho svatého pozanechati,

[1]) List Rudolfa II. k arcibiskupovi ze dne 24. září 1584. (Archiv arcib.) Byby dotčené měly se zaslati nejvyššímu kuchlmistrovi, Melicharovi z Breitenachu. (List psán německy.)

[2]) Rudolf II. k arcibiskupovi (list český) dne 7. prosince 1588. (Archiv cibiskupský.)

anebo mne odsud pojíti; v tom ve všem děj se vůle jeho svatá. Nebo vím, buďto že umru neb živ zůstanu, tehdy že Páně zůstávám“ [1]). V září 1584 se zdraví p. Ladislavovo už tak dalece polepšilo, že se odhodlal blížeji ku Praze se odebrati, aby tam k pohodlí svému lékaře míti mohl. Maje však z Chlumce „vrchovaté a dosti kamenité cesty“ žádá arcibiskupa o zapůjčení nosítek („senftu“), jež Martin po předku svém arcibiskupu Antonínovi byl zdědil.

Ladislav mladší z Lobkovic na Zbiroze, praesident české komory a nejvyšší župan a hejtman Trenčínský, hodlaje sobě v Praze dům vystavěti, požádal r. 1582 arcibiskupa o kámen štukový ze skály Hloupětínské. V r. 1587 koupila rada Starého M. Pražského pro lepší vychování chudých lidí při špitále u sv. Pavla mlýn Kamenský čili Taškovský, a chtíc mlýn ten znovu stavěti vyžádala si od arcibiskupa taktéž stavební kámen z Hloupětínské skály.

Také s Krištofem mladším z Lobkovic na Týně Horšovském, Bilíně a Tachově, hejtmanem kraje Plzeňského, byl arcibiskup velmi spřátelen; což seznati lze odtud, jelikož arcibiskup r. 1582 sám osobně z Teplé do Týna Horšovského přijel, aby zde smuteční služby Boží za otce páně Krištofova konal (13. září) [2]).

Jiří mladší z Lobkovic na Duchcově, praesident nad appellacími, byl sousedem arcibiskupovým, co se týká statkův Oseckého a Světeckého. V r. 1587 protrhl se velký rybník u Duchcova; škoda byla tak veliká, že p. Jiřík s poddanými svými při největší píli nebyl s to ji napraviti. Tudíž vznáší k arcibiskupovi prosbu, odvolávaje se na jeho sousedskou už častěji osvědčenou laskavost, aby hejtmanu svému Oseckému nařídil, by z panství Oseckého a Světeckého ti poddaní, kdož u Duchcova nejblíže své pozemky mají, s koňmi a povozy svými pánu z Lobkovic pomohli a potřebné kamení k rybníku dovezli; k žádosti té arcibiskup ochotně přivolil. Když pak tentýž katolický šlechtic Jiří 1588 počal vedle nového chrámu v Duchcově stavěti špitál, daroval arcibiskup k témuž účelu vápenec z panství Oseckého [3]).

V r. 1582 zaslali tři bratří Popelové z Lobkovic [4]) z Ingolstadtu list arcibiskupu Pražskému; vyslovují radostné potěšení své

[1]) Ladislav starší z Lobkovic na Chlumci k arcibiskupovi dne 14. čer vence 1584. (Archiv arcib.)

[2]) Krištof ml. z Lobkovic k arcibiskupu Pražskému, list ze dne 6. září 1582. (Archiv arcib.)

[3]) Erzbischof an Hauptmann zu Osseg dd. 4. April 1588. (Missiva 1586—89.)

[4]) Jmena jich křestná nejsou v dotyčné listině udána. (Archiv arcib.)

z toho, že se stali hodnými otcovské lásky muže tak důstojného a vlasti své milovného, a žádají arcibiskupa o další přízeň jeho.

Jan Jiří a Jan Vilém ze Švamberka r. 1584 díky vzdávají arcibiskupovi za přátelství, kteréž jim jakousi přímluvou prokázal. Taktéž Joachim z Kolovrat (1584) osvědčuje oddanost svou k arcibiskupovi. Jiří z Martinic prosí (1584), aby arcibiskup podle dané laskavé přípovědi své jej na Smečně navštívil, aby se společně o nadání fary Smečenské uradili.

Obzvláště pěkné svědectví o zbožnosti katolických šlechticův dává případ následující. Volf (Wolfgang) Chanovský z Dlouhé Vsi byl na jaře 1584 v Praze na kněžství vysvěcen a měl sloužiti primici, kterouž mu arcibiskup sám (v jehož domě Volf bydlel,) vystrojiti zamýšlel. Uslyšev o tom vladař domu Rožmberského, p. Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabě Pražský, požádal zvláštním listem arcibiskupa, aby primici téhož novosvěcence aspoň do polovice května odložil, jelikož v ten čas sněm zemský zahájen bude, a tu by on pán z Rožmberka, jakož i otec Volfův, Adam Chanovský, též i někteří přátelé jeho, kteří při tom čase sněmovním také v Praze budou, rádi té primici přítomni býti chtěli [1]).

Se Zikmundem Kaplířem ze Sulevic a na Libčevsi měl arcibiskup r. 1582 jednání takové, že mu k ruce manželky jeho Markéty Kaplířové z Šlibic s přivolením císařským prodal ves Všechlapy, ku klášteru Světeckému patřící, za 2400 kop grošů českých [2]).

---

[1]) List p. Viléma z Rožmberka k arcibiskupu Pražskému dne 13. dubna 1584. (Archiv arcib.)

[2]) Mezi oběma učiněna jest smlouva taková: „Že napřed jmenovaný arcibiskup Pražský prodal jest nadepsanému Zikmundovi Kaplíři k ruce Markéty z Šlibic, manželky jeho, ves řečenú Všechlapy od kláštera Světeckého s lidmi sedmi osedlými i zběhlými, s dvory kmetčími a se třemi lány rolí orné svobodné, kterúžto roli lidé poddaní v též vsi na poli dělali a osívali, s platy peněžitými, slepicemi, vejci, robotami, s plným panstvím v těch mezech a hranicích i v tom spuosobu, v němž ta ves od starodávna záležela a záleží, sobě tu ani potomkům neb budoucím svým, držitelům kláštera Světeckého, ani jinému žádnému na též vsi Všechlapích nic nepozůstavujíc.“ Paní Markéta zavázala se, že při postoupení vsi o sv. Václavě 1582 „panu arcibiskupu Pražskému 1500 kop grošů českých na tolařích dobrých berných vyčísti povinna bude a na 900 kop jistotu bez úroků plnění o sv. Jiří 1583 s rukoměmi hodnými, a při témž sv. Jiří bude povinna těch 900 kop na tolařích dobrých berných položiti.“ (Listina dd. 17. července 1582. Archiv arcib.) Na listině podepsáni jsou vedle arcibiskupa a p. Zikmunda Kapléře dožádaní svědkové: urození pp. Jindřich Votyk Studeneveský z Dudeněvsi a na Kobylnicích; . Hynek Rausindorf z Špremberku a na Hrobčicích; p. Kundrát Šlibic z Šli-

Nejvyššího mincmistra v Čechách, p. Karla z Bibrštejna, požádal r. 1588 arcibiskup Medek, aby podle hornického práva urovnal spor, kterýž byl vznikl mezi Ondřejem Heroldem z Oupy s jedné a těžířstvem arcibiskupské kamencovárny ve Hrobech (Klostergrab) se strany druhé.

Jaroslav Bořita z Martinic na Běronicích a Veltrubích, JMC. rada a komorník, zve k sobě do Běronic arcibiskupa, když se týž r. 1582 na Chlumci nalézal [1]).

Začasté přihodilo se, že šlechta si vyžádala přítomnost arcibiskupa Pražského ku povznešení slavnosti sňatku manželského. Eliška z Martinic na Lomnici pozvala (1589) arcibiskupa ku svadbě dcery své Apolony, šlechtičny z Waldštejna, s Janem ze Šternberka. — Jiří Perger z Pergu zve (1589) arcibiskupa ku své svadbě s Voršulou z Palatýna. — Vratislav Bořen ze Lhoty zve (1587) arcipastýře ku svadbě své s Evou Račických ze Vchynic, kteráž se nalézala v komonstvu paní z Lobkovic na Duchcově.

S panem Melicharem z Breitenbachu, císařským radou a nejvyšším kuchmistrem císaře Rudolfa II., byl arcibiskup Medek velmi spřátelen; týž pán z Breitenbachu odkázal r. 1586 několik statků na zřízení a vydržování semináře kněžského [2]) a ustanovil arcibiskupa Pražského vrchním exekutorem čili vykonavatelem své poslední vůle [3]).

---

bic a v Jevinëvsi; p. Hynek Kekula z Stradonic a na Stradonicích a Sobochlebích, a p. Jan Vinkelman z Hasentálu a v městě Mostu.

[1]) „Nad tím sem obzvláštně potěšen, že ste ráčili V. Kníž. Mst. v dobrým a šťastným zdraví na Chlumec přijeti a jistě by mně příjemnějšího, vděčnějšího a vzácnějšího hosta v mé chaloupce býti nemohlo, jako V. Kníž. Mst., kdybyste ráčil, jak v psaní doloženo, ke mně moci přijíti.“ List Jaroslava z Martinic k arcibiskupovi dd. 14. ledna 1582. (Archiv arcib.)

[2]) Srovn. výše str. 8. — Zejmena témuž pánu z Breitenbachu náležely Habartice (Ebersdorf) a Streckwald v Litoměřicku. (Erzbischof an Richter u. Geschwornen zu Ebersdorff und Streckwaldt dd. 20 ledna 1587. Missivae Æpi 1586—89. Archiv arcib.)

[3]) V archivu arcibiskupském nalézá se (Missivae 1586—89. pag. 12.) kvitance, kteroužto arcibiskup stvrzuje, že na vypravení pohřbu téhož pána z Breitenbachu jemu bylo z císařské pokladny 200 zl. vyplaceno. „Wir Martinus etc. bekhennen, das wir von der Röm. Kais. Mt. Reichs-Hof-Raths-Presidenten, Cammerer und obristen Hofmarschalkh, Herrn Paul Sixt Trautson Freiherrn zu hochsternenter Ihrer Mt. gewesenen Reichs-Hof-Rath und obristen Kuchelmaister Herrn Melchior von Braidtenbach selig Begrebnuss benenndtlich zweyhundert Gulden Rainisch, jeden zue 60 Kreuzer gerechnett empfangen und eingenohmen habe. Zue Urkhundt haben wir unser Handtschrift und aiger Insigel hier undten furgestellt. Geben Prag in unser erzbischofflichen Residenz den 18. Dezembris a. 1586.“

Velmi zajímavý a k dolíčení náboženských poměrů 16. století poučný jest kšaft, jejž učinil 20. července r. 1582 p. Mikuláš Zajíc z Hazmburku a na Budyni, a kterýž dává svědectví o úsilovné snaze šlechty katolické, zabrániti další rozšiřování nauky novotářské. Pro památnost kšaftu tohoto stůjtež zde doslovně [1]) dotyčná jeho ustanovení:

„Já Mikuláš Zajíc z Hazmburku, nejvyšší dědičný truksas království Českého, statek svůj po smrti své odkazuji Janovi Zbyňkovi synu svému. Jestližeby pak Pán Bůh všemohoucí syna mého smrti uchovati neráčil dřívěji, nežli let svých spravedlivých došel, tehda nápad na Hedvičku dceru mou připadnouti má. A jestližeby ji Pán Bůh uchovati neráčil, tehda po smrti její ten nápad aby přešel na strýce mý Viléma a Václava Zajíce z Hazmburku i na dědice jich. A o tom Hedvičce dceři mé poroučím, pokudž ona toho statku v držení bude, aby poddaní Budyňští i jiní od víry římské, jak od starodávna bývalo a jest, potiskováni nebyli a kněz pořádný pod jednou spůsobou aby tu, jakož od starodávna bývalo, chován byl; jestližeby pak to zjinačila a jiný nějaký religie a kněží tu míti chtěla, tehdy strýcové moji Vilém a Václav hned budou moci v týž statek se uvázati; však s tou znamenitou výminkou, jestližeby oni strýcové moji tolikýž to náboženství, jakž svrchu o Hedvice dceři mé strany religi a kněží dotčeno, změniti chtěli, tehda dávám tímto kšaftem moc nejdůstojnějšímu pánu Martinovi, arcibiskupu Pražskému i jiným arcibiskupům Pražským, aby se v týž statek uvázal jedním komorníkem Pražským, a jej držal a užíval bez plundrování statku dotud a tak dlouho, dokudžby některý z nich (t. j. dědiců) vedle odkázaní mého strany religi tomu zadosti učiniti nechtěl, a polovici těch důchodův (aby arcibiskup) na špitál Budyňský k zlepšení téhož špitálu vydával. Jestližeby pak vedle odkázaní mého religie zachovati chtěli, tehda se budou moci zase v týž statek strýcové moji aneb dědicové jich uvázati a jej držeti.“ Jakožto svědkové podepsáni jsou na kšaftu tom památném Děpolt z Lobkovic a na Divicích, Fridrich Mičán z Klinštejna a z Roztok a na Kornhauze, Fridrich z Lobkovic na Peruci a Fridrich Štrauch z Chlumku a na Hospozíně.

O laskavém a soucitném srdci arcibiskupově svědčí velký počet takových dopisů, v nichžto žadatelé jej prosí za přímluvu v rozličných nesnázích. Purkmistr, konšelé a starší obecní města

[1]) Z desk zemských vyňal a nám sdělil děkan Budyňský J. K. Rojek.

Landškrouna koupili od p. Vratislava z Pernštejna pro lepší vychování chudých lidí ve špitále Landškrounském mlýn a sedlský dvorec; spolu však požádali, aby pán z Pernštejna ten dvorec a mlýn ode všech platů, robot a jiných povinností osvobodil. V té příčině vznesli Landškrounští též prosbu k arcibiskupu Pražskému, v kteréž takto píší: „Vědouce my o tom, že Vaše Knížecí Milost ráčí k lidem láskou křesťanskou vždyckny nakloněný býti, též majíc od V. Kn. M. zámluvu, jestliže by nám v čem jaká potřeba nastala, abychom se k V. Kn. M. utekli, že nás podle náležitosti ve všem dobrým fedrovati ráčíte", i žádají, aby arcibiskup u pána z Pernštejna v té příčině se za ně přimluvil [1]).

Město Tachov, kteréž jindy ku komoře královské náleželo, bylo dáno do zástavy p. Krištofovi z Lobkovic, jehožto hejtman měšťany velmi sužoval zkracováním rozličných práv, vězením i mukami (torturou). Častěji vysýlali Tachovští spoluradní své do Prahy a také arcibiskup Martin se za ně vřele (r. 1587) u císaře Rudolfa II. přimlouval, aby ze zástavy vyproštěni byli [2]). Avšak císař zdráhal se penězi komorními výplatu za Tachov dáti, nýbrž žádal na měšťanech, aby oni sami vlastním jměním výkupnou sumu pánu z Lobkovic zapravili, což město několika požáry zchudlé učiniti s to nebylo.

Jan Bezdružický z Kolovrat a na Bystrém vyznává, že mu arcibiskup „tolik milosti a lásky již prokázal, že toho nikterak nezasloužil" [3]); spoléhaje na tuto laskavost jeho žádá (1588) pán z Kolovrat arcibiskupa o přímluvu u císaře, aby smlouva o ves Záběhlice mezi manželkou páně z Kolovrat a kapitolou Vyšehradskou uzavřená bez odkladu do desk zemských byla vložena.

Purkmistr a konšelé obce Polické (r. 1589) požádali arcibiskupa za přímluvu u opata kláštera Polického, aby poddaným

---

[1]) Z téhož mlýna a dvorce všech platův a robot do roka okolo 2½ kopy grošů pánu z Pernštejna vycházelo. (Purkmistr, konšelé a obecní starší města Landškrouna k arcibiskupu Pražskému, dne 3. dubna 1582. Archiv arcib.)

[2]) „Als ist zuförderst nach Gott zu Ihr. Kais. Majt. unsere höchste Zuversicht, Ihre Kais. Mt. werden sich über uns arme hart betraengte Leut, als Ihr Kais. Mt. eigenthumblich Cammerguet, allergnedigst erbarmen und uns, weile sonderlichen die Stadt Tachau ein Ort und Gräniczhauss gegen dem Teutschland ist, zu den andern König-Städten, wie es dann vor alters gewesen, selbste wiederumben auslösen." (Stadt Tachau-er Rath an Erzbischof Martin dd. 11. Sept. 1587. V archivu arcib.)

[3]) List Jana Bezdružického z Kolovrat k arcibiskupovi dd. 28. únor 1588. Týž dí ve svém psaní: „Poněvadž to V. Kn. Mi. věc jest snadná učiniti že se k J. M. Císé. o to přimluviti oustně ráčíte."

svým z vesnic nedopouštěl voziti pivo přespolní na panství Polické.

Nejednou bylo arcibiskupu Martinovi konati povinnost křesťanskou, kterou už za dob císaře Konstantina biskupové katoličtí a to často s žádoucím výsledkem konali, a sice přimlouvati se za vězně, aby vyproštěni byli ze žaláře. V r. 1582 přimlouval se u purkrabí Karlštejnského za jistého Martina Vovčáka z Dobřichovic, jenž byl na Karlštejně v těžkém vězení držán za příčinou nějakého lotra, jehož v Lipanech oběsili, a kterýž „na trápení“ (tortuře) vyznal, že prý od někoho slyšel, kterak prý Martin Vovčák ovce kradené pána purkrabí přechovává, což se však s pravdou nesrovnávalo. — Ve vězení Starého Města Pražského sedělo r. 1583 šest kupců z Německa, a sice pro dluhy, jichž zapraviti s to nebyli. V listopadu téhož roku poslali arcibiskupovi úpěnlivou prosbu, aby v neděli nejprv příští dal je s kazatelny modlitbám věřícího lidu odporučiti a almužnu pro ně sebrati, kterouž by jim některý kostelník přinésti mohl, aby nemuseli tak krutou zimu trpěti, nýbrž aby se něčím přikryti a hlad svůj ukojiti s to byli [1]). — V Táboře povstala r. 1584 nová sekta, proti níž císař Rudolf II. ihned přísně zakročil a některé sousedy města Tábora, ze sektářství onoho obviněné, v Praze vyšetřovati rozkázal, načež byli dáni do vězení Starého Města Pražského. Odtud v srpnu 1585 zaslali arcibiskupovi list prosebný, aby se za ně přimluvil, by sproštěni byli vězení, v němž již 26 týdnů se zdržují; odvolávají se na žalm Davidův: „Blahoslavený, kdo se smilovati umí nad chudým,“ prosíce, aby se ku svým živnůstkám a také k zarmouceným manželkám i dítkám zase navrátiti mohli. Touž prosbu za týden zase opakovali. Ješto však utrakvistické konsistoři bylo vyšetřování té věci svěřeno, nemohl arcibiskup ani při nejlepší vůli brzký obrat spůsobiti a nebyla v tom také platná přímluva Ladislava staršího z Lobkovic, který v srpnu za ty sousedy Táborské k arcibiskupovi psaní učinil žádaje, aby toho „příčinou a fedrunkem“ byl, by ti chudí lidé na dostatečné rukojmě byli propuštěni. Ale

[1]) „Demnach wir nun eine lange Zeit in grosser Beschwerung sitzen, nd von unseren Gegenthailen nicht einige Linderung können bekommen . . ., ass wir ohne Hilf Euer Fürstl. Gn. und anderer guter christlicher Leut wol Hungers sterben müssten. Auch in dieser schweren Kält weder unter noch ber haben, aus Ursachen, dieweil wir arme Gefangene aus weiten und fremben Landen sein, und von den Unsrigen nicht Hülf noch tägliche Reichung ekommen können.“ (Sechs arme teutsche Gefangene an d. Prager Erzbischof l. 23. Novbr. 1583. Archiv. arcib.)

ještě o Všech Svatých 1585 nalézali se titíž sousedé ve vězení a poznovu prosebný list arcibiskupovi zaslali; jsouce hladem i zimou souženi žádají, aby se na jejich dlouhé soužení a trápení očima milosrdenství ohlédnul a o vyproštění jich se postaral. Zdá se skutečně, že po vazbě téměř celý rok trvající sousedé Táborští na přímluvu arcibiskupovu byli ze žaláře puštěni, neboť o dalším stesku jejich ničeho se nedovídáme.

Avšak korrespondence arcibiskupa Martina neobmezila se pouze na vlast českou, nýbrž zasahovala též do jiných zemí říše Rakouské i ciziny.

Zbyněk Berka z Dubé byl r. 1582 kanovníkem stoličné kapitoly Řezenské v Bavořích, a 1583 stal se administrátorem Řezenského biskupství; týž hned od r. 1582 pilně sobě dopisoval s arcibiskupem Pražským, jehož r. 1592 se stal nástupcem.

S Ondřejem, biskupem Vratislavským a zemským hejtmanem Slezským, byl arcibiskup Martin v přátelském spojení, jež se častými dopisy vzájemnými osvědčovalo. V r. 1587 přišel do Čech kněz Jan Kozel (Koselius); arcibiskup jmenoval jej děkanem Landškrounským; teprv v červenci 1588 se však dozvěděl, že Kozel bez vůle a vědomí biskupa z diecése Vratislavské odešel, spůsobiv jakožto děkan Opolský spor s kapitolou u sv. Kříže v Opoli za příčinou jistého mlýna. K žádosti biskupově nařídil Medek témuž knězi Kozlovi, aby se k urovnání sporu do Slezska odebral. — O uprázdněné proboštství ve Velkém Hlohově (Gross- Glogau ve Slezsku) ucházel se Jiří Skulteti, arcijahen kraje Opolského. Arcibiskup Pražský požádal Vratislavského biskupa, aby Skultetovi k dosažení hodnosti té byl nápomocen a on sám se též u císaře za Skulteta přimluvil. — Biskup Vratislavský míval vždy při dvoře císařském jistého jednatele k obstarání svých záležitostí. Když r. 1589 dosavadní sollicitator či jednatel L' Abbé zemřel, učinil Medek biskupu Ondřejovi návrh, aby Mikuláše Reichla, sekretáře komory císařské, za jednatele svého ustanovil. — Taktéž s děkanem kapitoly Vratislavské, Adamem Landekem, byl arcibiskup Martin velmi spřátelen, což seznati lze odtud, že jemu v r. 1588 poslal pěkného koně darem do Vratislavi [1]). — V r. 1589 navštívil arci-

[1]) Adam Landek, dříve školastik Vratislavské kapitoly byl spolu kanovníkem Olomúckým a byl hlavní příčinou, že Antonín Brus jest r. 1572 za biskupa Olomúckého zvolen; ačkoli se Brus prestolu Olomúckého vzdal, by přece Landekovi za to vždycky vděčen a Medek z úcty k svému předchůdc sdílel ten pocit vděčnosti.

biskupa v Praze kanovník Vratislavský, školastikus doktor Pavel, jejž Medek milým přítelem nazývá.

Na konci dubna 1589 vydal se arcibiskup Medek, jsa úplně zdráv, na cestu do Vratislavi, kdež navštívil biskupa Ondřeje a spolu visitoval řeholní dům čili špitál Vratislavský u sv. Matěje. Odtud odebral se [1]) do města Kladska, kdež visitoval klášter řeholních kanovníkův Augustinianských; dne 4. května zaslal z Kladska list nově jmenovanému hejtmanovi císařskému v Kladsku, p. Melicharovi z Rechenberka, i odporučil poddané Kladského kláštera jeho ochraně [2]). Ještě téhož dne 4. května přijel do Broumova, kdež přenocoval. Odtud zaslal druhý list hejtmanovi Kladského hrabství, přimlouvaje se za faráře v Oberschwedeldorfu [3]), aby jej hejtman chránil proti nátiskům, jež mu protestantští šlechticové Fridrich, Jan a Arnošt z Waltitz činili [4]). Pobytu svého, ač krátkého, v klášteře Broumovském použil arcibiskup ke skutku šlechetnému. Neboť dozvěděv se, že Kladský konvent Augustinianův dluhuje klášteru Benediktinů v Broumově 100 tolarův, požádal opata, aby dluh ten konventu Kladskému prominul, což také opat ochotně učinil [5]).

---

[1]) Na cestě z Vratislavi do Kladska zastavil se Medek v klášteře Kamenci, odkudž zaslal list opatu Broumovskému dd. 3. května 1589, kdež dí: „Nach Verrichtung unnserer furgenombennen Geschäfft zu Presslau haben wir unnser Haimbraise auff Glacz zuegenomben und heutt dato zu Mittag mit dem Herrn Abten von Kamencz unser Mittagmalzeit gehaltten; auff den Abend mit Gottes Hilff gedennken wir auf Glacz; morgens Tages woellen wir bei euch ruehen, weliche unnser Ankunfft wir euch hiermit wissen lasen.“ (Missivae 1586—89.)

[2]) Erzbischof an H. Melchior von Rechenberg auf Schlaba, Röm. kais. kön. Rath und Hauptmann der Grafschaft Glacz dd. 4. Maji 1589 (Missivae 1586—89); odporučí jemu „des Gestifts Underthannen, die ganze Gemain zu Altten-Wilnssdorff (Altwilmsdorf) a ku konci dí: „Deme wir zu seiner neuen Hauptmannschaft alle glückliche, wie wir dann zuvor auch mundtlichen gethann, Wolffahrt unnd forttseczlichen Zuestandt wunschen. Gott mit unns allen.“

[3]) Farář Jan Reiman byl řeholní kanovník Augustinianský z Kladska.

[4]) „Haben wir solliches euch durch diss unnser Schreyben vermelden wollen, darneben an euch freindtlich gesinnend, wöllet gedachtte von Walttícz dahin hallten, dass sie angeczogenem Johannem Reimanum in seinen göttlichen Ambt keine Verhinderung fernner zuefuegen.“ Erzbischof an Hauptmann zu Glacz dd. Praunau 4. Maji 1589. (Missivae 1586—89.)

[5]) „Dero (Abt) sich auff unser Ersuechen ganz wilfärig erzaicht unnd euch eure Verpfflichttung geschenket, wie wir dann zu mehrerer Versicherung essen den Schuldbrieff eingeschlossen euch zu euren Handen denselben elbst zu cassieren unnd nichttig zu machen ubersennden, daraus ir unser vätterliche Lieb und Zunaigung gegen unsern Gestifft unnd euch abnemben unnd

Farář v Oustí nad Labem Wolfgang Lang zamýšlel ku konci r. 1589 odejíti do diecése Bamberské v Bavorsku. Arcibiskup jemu nařizuje, aby alespoň do sv. Jiří 1590 v Oustí zůstal a slibuje, že mu pak sám přímluvou svou u biskupa Bamberského bude nápomocen, věda, že biskup slovům jeho (arcibiskupa) velkou váhu přikládá.

Z Naumburka v Sasích psal probošt tamější kapitoly, Jan Haugwitz r. 1589 arcibiskupovi, žádaje, aby mu objednal do Naumburka dobré víno Moravské. Haugwitz odvolává se na osobní známost svou a přátelství s předešlým arcibiskupem Brusem a tudíž doufá, že Medek žádosti jeho vyhoví.

Jan Leisentritt z Juliusberka, děkan kapitoly Budyšínské v Lužici, přítel věrný arcibiskupa Antonína, zaslal r. 1583 arci. biskupu Martinovi list, v němž se přimlouvá za jistého Jana ze Švančen, aby týž za správce čili vojta kláštera Marientalského byl ustanoven [1]). Hejtman Lužický, Arnošt z Rechenberka, sám sice chtěl uchvátiti právo ustanovení vojta klašterního [2]); avšak Leisentritt ubezpečuje arcibiskupa, že jmenování a stvrzení vojta klášterního náleží arcibiskupovi, nikoli však hejtmanu zemskému.

Arcibiskup bral vřelý podíl ve všech důležitých událostech politických a veřejných té doby, jakož i toho zvláště pečliv byl, aby o císaři mimo Prahu meškajícím a členech rodiny císařské vždy spolehlivé zprávy obdržel. Z té příčiny dával sobě pilně dopisovati od osob rozličných. Jakub z Hagu, císařský purkrabí v hradě Vídeňském, jehož dítkám byl arcibiskup kmotrem, podával (r. 1582) mu zprávy z Vídně; týž mluví o sněmu Uherském v Prešpurce, řka, že Uhři hotovi jsou povoliti daně, avšak s výminkou, aby Rudolf II. buď sám v Uhrách přebýval neb některý z bratří jeho; taktéž žádali, aby hranice výhradně jenom vojskem uherským byly osazeny; leč Hag připojuje své mínění, že lépe jest, aby vojsko smíšené z Němcův a Uhrův hranice střežilo [3]).

---

vormerken könnet." Erzbischof an d. Convent unser Gestiffts in Glatz gelegen dd. Praunau 4. Maji 1589. (Missivae 1586—89.)

[1]) Joh. Leisentritt, Domdechant zu Budischin, an d. Erzbischof zu Prag dd. 7. Febr. 1583. (Archiv arcib.)

[2]) Ernst von Rechenberg an d. Prager Erzbischof dd. 26. Jänner 1583. (Archiv arcib.)

[3]) „Die Hungarn sind stadtlich zu Pressburgk auf dem Landtage, lasser sich mit der Bewilligunge wohl an, alleine sie wollen dagegen auch haben dass Ihre Majestät bei ihnen residire oder durch derselben Brüder einen, da

Též sděluje, že Turci z některých vesnic uherských 200 obyvatelů s sebou pryč odvlékli. O císaři a císařovně též rozličné zprávy osobní sděluje, jako že císař v únoru 1582 pojede na zemský sněm do Lince a odtud k říšskému sněmu do Augšpurku, jakož i že císařovna, která r. 1581 do Španěl jela, na moři velké nebezpečí bouře šťastně přestála [1]).

Doktor Desiderius L' Abbé, sollicitátor biskupa Vratislavského na dvoře císařském, dopisoval z Vídně i Augšpurku arcibiskupovi do Prahy (1582—3) o záležitostech říšského sněmu a císařského domu; mimo jiné zvěstuje v červnu 1583, že Turci spojili se s loupežníky mořskými (piráty), a že pomořské krajiny Italie, Sicilie a Korsiky znepokojují; z té příčiny zbrojí Španělsko, Benátsko, Janov, také papež Řehoř XIII. poslal prý 4 lodě a 3000 pěších vojínů k ochraně břehů na papežském území [2]). O sveřeposti Turecké zvěstuje L' Abbé, že v červnu 1583 jistý šlechtic Uher-

---

mitte sie den Herrn allemal zue Handt hetten. Item dass sie die Gränitzen mit hungarischem Kriegsvolk besetzen möchten, aber ich acht es dafüro, dass es wol im Gemenge bei Hungern und Teutschen bleiben werde." (Dopis Jakoba z Hagu z Vídně 2. února 1582. Archiv arcib.)

[1]) „Aus Spanien schreibt meines Weibes Schwester Mann, der Herr Pisanus, so mit der Kaiserin in Spanien zogen, dass die Kaiserin den 16. Decembris mit grosser Gefahr in den Spanischen Port Colibre genannt ankhommen; denn als sie zu Marsilien auf den Golfum Narbonesum zu Wasser gangen und bis in Winternacht (sic) guten Windt gehabt, so erhebt sich bald ein Wind von Mitternacht und der ander vom Orient und machten so eine grosse Furtuna, dass der Wind an vier Galeen die Segel und Mastbäume in Stucken zerbrochen und die funfte gar zerschmettert, also dass viel tausend Menschen, so am Port zu Coliber gestanden, als sie solches gesehen, auf die Knie niedergefallen und Gott mit ausgereckten Händen angeruft und gebeten, dass er der frommen Kaiserin vollendts zu Land helfen wollte; denn jedermann gemeint, dass die ganze Armade zu Boden gehen würde; und der Allmächtige hat Ihre Majestät ohne sonderen Schaden daselbst in Port geholfen und verwundert sich Jedermann, dass sich Ihre Mt. umb die Zeit auf den Golfum oder Arm (der ohne das sonst sehr gefährlich) wagen dörfen. Und von dannen ist ihre Mt. zu Lande nach Valetolido (Valladolid) gezogen." (Jakob von Hag, kaiserl. Burggraf zu ien, an den Prager Erzbischof Martin; list dán v Praze dne 26. února 1582. archivu arcib.)

[2]) „Piratae se conjunxerunt classi Turcicae et ad numerum 112 triremum on parum maritima loca Italiae, Siciliae et Corsicae molestant, quam ob causam eneti et catholicus rex cum magno duce ac Jenuensibus armant, et pontifex iam quatuor triremes ad sua litora tuenda emit, conscripsitque tria millia ditum pro sua custodia." (D. L'Abbé k arcibiskupovi dd. 29. června 1583 Vídně. V archivu arcib.)

ský pouze 12 mil od Vídně slavil svatbu, při čemž mnozí jiní šlechticové byli přítomni; uprostřed veselí svatebního však přišli Turci a všecky do zajetí odvedli, vyjma jediného kuchaře; celou pak krajinu až k Nitře zle zpustošili. Takových věcí (tak píše L' Abbé) se Turci dopouštějí, ač doposud trvá jejich válka s Peršany; čeho se teprv odváží, bude-li mír mezi nimi a Peršany uzavřen [1])?

S biskupem Vídeňským, Kašparem Neuböckem, dopisoval si Medek též častěji; v r. 1589 činil to prostřednictvím rady císařského Wolfa z Ebenfurtu a Regelbrunu, jemuž za ochotu jeho díky vzdává. — Z Vídně mimo to dopisoval arcibiskupu Pražskému Caesar Aronius, tajemník Nuncia papežského, Speciana.

Z Inomostí dopisoval arcibiskupovi Jakub Regnart z komonstva jednoho z arcivévod; dítkám Regnartovým byl arcibiskup kmotrem. Mezi jiným vypisuje Regnart křtiny arcivévodkyně Marie, která 16. června 1584 se v Inomostí narodila. Císařovna byla jí kmotrou a zaslala jí darem šatičky i jiné věci v ceně 8000 tolarů. Při křtu zastupovala císařovnu vévodkyně Bavorská, choť Viléma vévody. Otec novorozené princezny složil k obveselení vzácných hostí „komedii", ku které Regnart motetta a zpěv přispůsobil; komedie se provozovala v neděli odpoledne [2]), načež v pondělí biskup Brixenský dítko pokřtil.

Václav Petreus, doktor práv, rada vévodův a vychovatel mladších knížat Bavorských, byl v r. 1582 v Praze, kdež v knihovně arcibiskupské některá studia konal; arcibiskup daroval mu na památku růženec. Tentýž Petreus zasýlá r. 1584 arcibiskupu Martinovi z Mnichova do Prahy list a růženec, jejž Minutius de Minutiis, vyslanec kurfiršta arcibiskupa Kolínského Arnošta na dvoře Španělském, ze zvláštní osobní úcty arcibiskupu Pražskému darem

---

[1]) Týž dopis D. L'Abbé z 29. června 1583.

[2]) „Ir Durchlaucht hatt auf diesen Khindtsthauff und zu Erfreyung aller Fürsten und Herrn ein Comedia erdicht und gemacht, welche gar lustig und kurzweilig ist. Die Erzherzogin ist den 16. ditz Monat zu morgen frü umb 4 Uhr mit einer Tochter niederkhummen, welchen Tag Erzherzog Carl mit sei Gemal, Herzog Wilhelm aus Baiern, auch sein Gemalh und Schwester allhi ankhummen. Die Comedie ist Sontag nachmittag gehalten worden, darbei di Fürsten gross Gefall und Kurtzweil gehabt, dann es ist alles lustig ergangen Montag nachmittag ist dass Khindt von dem Bischof von Brixen cum solemnitat gethaufft worden und heisst mit Namen Maria." Regnart zaslal arcibiskupov jeden exemplář té komedie, kteráž prý se všem nad míru dobře líbila. (Lis dd. 23. června 1584. V archivu arcib.)

věnoval. Petreus přeje při té příležitosti arcibiskupovi, aby ještě „tolik let byl živ, kolik zrnek růženec v sobě zavírá.“ Sděluje též Martinu Medkovi přátelské pozdravení od Bavorských knížat Maximiliana a Filippa, biskupa Řezenského [1]).

Tentýž Minutius de Minutiis stal se později proboštem ve Starém Ettingu v Bavořích a radou Bavorského vévody. Přátelství mezi ním a Pražským arcibiskupem trvalo dále. Medek podal mu důkaz své upřímné úcty, an mu r. 1588 dva koně darem poslal do Mnichova [2]).

V r. 1587 snažil se dům Habsburský dosíci koruny Polské pro arcivévodu Maximiliana. Z té příčiny vtrhlo vojsko rakouské do Polska. V komonstvu arcivévody nalézal se jistý Daniel Prinz [3]), kterýž z polského kláštera Mogyly dopisoval arcibiskupu Pražskému. Týž v říjnu 1587 dává zprávu o rozličných menších šarvátkách mezi vojskem polským a rakouským; také oznamuje, že hordy Tatarů tu i tam se objevují, loupeže páchajíce. Co se nadějí do budoucnosti týká, vyslovuje Prinz obavu svou, že Poláci většinou se nakloní nápadníkovi ze Švédska, Sigmundu Vasovi, a praví, že lidé „zbožného pána“ (Maximiliana) velice podvedli, naději na korunu Polskou při něm vzbudivše [4]). V listopadu ozna-

---

[1]) List dr. Petrea k arcibiskupovi dne 10. června 1584 (Archiv arcib.) kdež praví: „Dixi autem illi (D. Minutio) statim, boni ominis ergo hoc fieri,' ut ego, cui Celsitudo Vestra superiori biennio Pragae in bibliotheca Æpali coronam ex granis (tametsi ligneis) donaverat, nunc vicissim ab alio datam, aliam remittam et alterius quasi beneficio me gratum exhibeam.“

[2]) Poslovi dal arcibiskup průvodní list, v němž stvrzuje, že koně ty „zwei Ross, eines braun, das andere gelbe Farb“ zasýlá „Herrn Minutio von Minutiis, Probsten zur Alt-Ettingen und Ihr Fr. D. Herzogen Wilhelm in Barn Rath, unseren besonders lieben Herrn und Freundt.“ List měl spolu ten účel, aby koně bez mýta a cla všady projíti mohli. „Ist an allen und jeden was Würdes und Stants die sein, unser freyndliches Ansinnen und Begeren, wollten gemelte Ross an euren Zolen und Mautten ungehindert und zolfrey passiren lassen.“ (Datum 12. července 1588. Missívae Æpi 1586—89 pag. 55.)

[3]) Na jaře 1587 obdržel arcibiskup z Polska některé zprávy od p. Simeona Iainwaldta („Herrn auf Bilszitz und Rottensieben“), rady císařského; odpo-ídaje na dopis jeho praví Medek, že očekává do Prahy příjezd p. Daniela 'rinze, „den wir mit Freuden erwarten.“ (Missivae Æpi 1586—89. pag. 21.)

[4]) „Morgen sind wir etlicher polnischer Gesandten aus Krakaw gewärtig, welchen wir heut salvum conductum zugefertiget; wollen hören, was sie bringen werden; sine dubio petent, cum omnes inclinati sint in Suecum, ut hinc inceamus. Das wird unserm electo nit eben sein, qui omnibus modis jus quaesim defendere cupit .. Ich siehe,' man hat den frommen Herrn sehr verfüret;

muje Prinz, že přicházejí poselstva do Mogyly, žádajíce, aby arcivévoda s rakouským vojskem Polsku opustil, k čemuž Maximilian přivoliti se zdráhá. Dne 29. října zase pan Ladislav Popel z Lobkovic, Prinz a jiní se strany arcivévody šli do Krakova s poselstvím, avšak ničeho nepořídili, neboť většina Polských pánů si přeje Švédského Sigmunda [1]); tu prý nezbývá nic jiného leč rozhodnutí pomocí zbraně. Bohužel rozhodla zbraň ve prospěch Sigmunda Vasy; Maximilian r. 1588 v bitvě u Bičina poražen a zajat; Sigmund Vasa stal se králem Polským (Sigmund III.). — Na jaře 1589 jel arcibiskup Martin do Slezska, aby navštívil biskupa Vratislavského a spolu se přesvědčil o stavu řehole křižovnické při Vratislavském špitále. Zde byla mu podána žádost polským jazykem sepsaná od obyvatelů vesnic Larkovic a Guncendorfu, kdež Poláci ve válce 21 dvorů sedlských požárem zničili. Na úpěnlivou prosbu vesničanů přimluvil se za ně Medek u knížat Slezských Jáchyma Fridricha, probošta Magdeburského, a Jana Jiřího, aby obyvatele oněch 2 vesnic na nějaký čas od robot a jiných povinností osvobodili [2]).

V poměru velmi přátelském nalézal se arcibiskup též k hraběti Vilému z Zimmern na Vildštejně, kterýž před rokem 1587 byl po několik let vyslancem císaře Rudolfa II. při dvoře papežském v Římě a v úřadě tom Medkovi mnohou platnou službu prokázal [3]).

V diecési Sv. Hipolytské v Rakousích obdržel (1583) kněz Urban Schroll na přímluvu arcibiskupa Pražského faru v Kapellách (Kapellen).

Také s některými magnáty Uherskými trval arcibiskup v přátelském poměru. Kancléři Uherskému odporučil Václava Koce z Dobrže, kterýž nalézaje se ve službě téhož kancléře píše z Kamence (Stein am Anger) v Uhrách do Prahy (1584), vzdávaje díky za přečetná

Gott verlei einen glücklichen Ausgang.“ (Prinz an d. Prager Erzbischof dd. 22. Octb. 1587. Archiv arcib.)

[1]) „Alle wollen den Suecum haben; qui nostrarum sunt partium, dorfen nit hin kommen. Unsere legatio ist summarie gewesen, nostrum rite electu advenisse ad postulationem ordinum, salva dignitate non posse discedere, s eam velle defendere, aut in armis fortiter occumbere.“ (Prinz an d. Prag Erzbischof dd. 3. Nov. 1587. Archiv arcib.)

[2]) List arcibiskupa Martina ku knížatům Slezským dd. 1. května 158 viz v dodatku čís. 14.

[3]) List arcibiskupa k hrab. Vil. z Zimmern, v němž jemu za prokázan lásku děkuje, 25. dubna 1587. (Archiv arcib.)

brodiní arcibiskupem sobě prokázaná. Týž sděluje [1]), že z počátku zamýšlel dostati se ke dvoru pana Nadasdyho, avšak kancléř nechtěl jej tam propustiti, „jelikož sou heretici (bludaři) velicí okoliční páni uherští“ a tudíž prý raději u svého pána katolického zůstane. Posléze prosí Koc, aby mu arcibiskup na to „nehodné psaní jenom třema slovy odpověď dáti ráčil, aby na uherský zemi také to poznali, že V. Kn. Mst. se neráčila nade mnou zapomenouti.“

10. Přenešení těla svatého Prokopa.

Na Sázavě v chrámu Marie Panny na nebe vzaté pochoval r. 1053 Šebíř, biskup Pražský, tělo sv. Prokopa opata, svatým životem svým i zázraky proslulého, o křesťanské vzdělání českého lidu vysoce zasloužilého. Po smrti světcově zůstala zde brať jeho slovanská až do r. 1096, kdež na místě řeholníků slovanských usazeni jsou na Sázavě Benediktini latinského obřadu z kláštera Břevnovského. Ku prosbám Čechův, obzvláště biskupa Daniela, vyhlásil papež Innocenc III. r. 1204 blahoslaveného opata Sázavského Prokopa za svatého a všemu lidu křesťanskému jej náležitě ctíti rozkázal. Z toho se zbožní Čechové velmi radovali; počalit brzy potom chrámy a oltáře ke cti sv. Prokopa stavěti a každoročně četní tisícové poutníků z blízka i z daleka přicházeli na Sázavu ku hrobu světcovu, kdež jim Bůh na přímluvu oslaveného miláčka svého vzácné milosti prokazoval. Tak bylo po celé 13. a 14. století.

Bohužel však nastaly rozbroje husitské a tu rozkacená zloba Táboritův ani znamenitého kláštera Sázavského neušetřila. V dubnu 1421 Táborští klášter dobyli, vydrancovali jej i s chrámem a ohněm zkazili. Nejdražší poklad, hrob sv. Prokopa, zůstal však netknutý pod ssutinami zbořeného chrámu, kdež tělo světcovo v kryptě pod hlavním oltářem odpočívalo. Rozplašení mnichové kláštera Sázavského zemřeli, statky klášterní z velké části okolní pánové sobě přivlastnili.

Jak mile nastaly zase v Čechách časy pokojnější, usadili se Benediktini opět na Sázavě; avšak nedostávalo se jim jmění, aby byli z ořený chrám opět nákladně vystavěti mohli. Od obyvatelstva nebylo jim též lze značné podpory očekávati, ješto celá krajina okolo Sázavy byla zachvácená husitstvím, a později v 16. století protestantstvím.

---

[1]) Václav Koc z Dobrže k arcibiskupu Pražskému, dd. 18. května 1584. (Archiv arcib.)

Za takových poměrů musela úcta sv. Prokopa na Sázavě tím více klesati, jelikož mnichové ve skrovničkém počtu zde bydlící o přísnou kázeň řeholní mnoho nedbali. Býval sice i nyní ještě volen opat Sázavského kláštera, ale ten se chováním svým častěji pranic od bratří nelišil. Tak opat Václav II. v 16. století žil velmi rozpustile; arcibiskup Antonín z Mohelnice několikráte jej napomenul, konečně však když opat se napraviti nechtěl, byl arcibiskup nucen jej v r. 1565 s úřadu složiti. — Na jeho místo zvolen jakožto 27. opat Adam Polydor, jejž arcibiskup Antonín potvrdil a kterýž od r. 1565—69 dosti chvalně klášter Sázavský spravoval. — Po smrti Polydorově zvolili bratří za opata kněze Martina Gallusa, kterýž však byl tou měrou světského smýšlení, že ani roucho řádu Benediktinského nenosil, ani tonsury neměl; jelikož mimo to se bratří při volbě samé jakési nesprávnosti dopustili, byl opat Gallus k rozkazu arcibiskupa Antonína r. 1569 sesazen a v témž roce opatem zvolen a od arcibiskupa stvrzen Jan Berdan, kterýž až do r. 1597 v hodnosti své potrval.

Příjmy kláštera Sázavského byly velmi skrovné; několik dvorů, kteréž ještě řeholníkům zůstaly, bylo dáno v zástavu p. Ferdinandu Švihovskému z Ryzmburku. Opat Berdan chtěl r. 1584 téhož pána obžalovati u císaře, že povinné platy v čas klášteru neodvedl. Švihovský obrátil se v nesnázi té k děkanovi kostela Pražského, Petrovi z Lindy, s žádostí, aby týž u opata se přimluvil, by jemu až do sv. Havla posečkal, že hotov jest buď vše neb aspoň část dluhu splatiti. Dvůr, jejž od kláštera v zástavu dostal, byl prý všecek zpuštěný, tak že p. Švihovský jej s velkým nákladem téměř znovu vystavěti musel [1]). — Vedle toho měli bratří Sázavští také výživu, ač skrovnou, z duchovní správy, kterou v Sázavě a nejbližším vůkolí zastávali.

Hrob sv. Prokopa ku konci 16. století docela osiřel; vždy více řídnul počet ctitelů, kteříž přicházeli na Sázavu hrob jeho navštívit. To zavdalo podnět arcibiskupu Martinovi, že si umínil, ostatky sv. Prokopa vyzdvihnouti z kláštera Sázavského a do Prahy je přenésti, kdež by zbožní Čechové spíše měli příležitost, sv. Patrona zemského uctiti a jemu vděčnost svou za ta dobrodiní která předkům jejich prokázal, osvědčovati. Arcibiskup žádal císaře Rudolfa II. za povolení k tomu, a císař ochotně svolil. Byl ted odkryt posvátný hrob, kde 535 let drahý ten poklad odpočíval

[1]) List Ferd. Švihovského z Ryzmburku k děkanu Petrovi z Lindy z dne 9. září 1584. (Archiv arcib.)

a tělo sv. Prokopa ze Sázavy do Prahy jest přeneseno. Stalo se to v neděli šestou po velkonoci (Exaudi) dne 29. května 1588 [1]). Arcibiskup Martin přijal vzácný klenot ve slavném průvodu, jehož se súčastnili preláti chrámu Sv.-Vítského, nesouce svaté ostatky; za nimi kráčel císař Rudolf II. s četným komonstvem, mimo to velké množství duchovenstva i panstva a veliký zástup lidu katolického. Tělo posvátné uloženo v novém hrobě k tomu cíli vzdělaném v královské kollegiatní kapli u Všech Svatých na hradě Pražském, kdež na menším oltáři (po straně evangelia) až podnes slavně odpočívá.

Od té doby na novo se množila úcta a sláva sv. Prokopa po veškeré zemi české. Když po provedení protireformace katolické klášter Sázavský znovu ze zřícenin povstal a zase zbožní poutníci na Sázavu docházeli, přinesl arcibiskup Pražský Matouš Sobek z Bílenberka (řeholník Benediktinský) r. 1669 sám osobně na Sázavu rámě sv. Prokopa a klášteru je daroval, čímž pocta tohoto světce v krajině Sázavské značně oživla. Bratr císaře Ferdinanda III., Leopold arcikníže rakouské, dal (v 17. století) hrob sv. Prokopa v kostele Všech Svatých červeným aksamitem skvostně ozdobiti.

Za císaře Josefa I. (1705—11) vymohl to arcibiskup Pražský hrabě Breuner, že den sv. Prokopa aspoň dopoledne byl jakožto řádný svátek svěcen. Za Josefa II. však muselo nejen svěcení tohoto svátku přestati, nýbrž také klášter Sázavský byl po r. 1780 úplně zrušen.

11. Špitál pro chudé v Mohelnici.

V městě Mohelnici na Moravě měl arcibiskup Martin dva bratry, jichž jmena byla Ondřej a Kašpar Medek. Od bratra Ondřeje koupil arcibiskup dům v Mohelnici; když pak Kašpar Medek zemřel, daroval arcibiskup dům ten synovi jeho nezletilému Tomášovi (r. 1587); spolu však dovolil, aby jistý Bartoloměj Pluzer směl v domě tom po 4 léta bezplatně přebývati; teprv po uplynutí 4 let byl povinen Pluzer každoročně Tomášovi Medkovi platit 12 tolarů nájemného, s vyhražením práva, aby Tomáš kdykoli by chtěl, nájemníkovi mohl dáti výpověď a sám do téhož domu se odstěhovati.

Od Pavla Lankiše, rodáka a měšťana Mohelnického (jehož bratr Jakub byl kuchmistrem u arcibiskupa) zakoupil arcibiskup

[1]) Arcibiskup Martin k hejtmanu Oseckému, list 22. května 1588 (archiv arcib.), kdež dí: „Translation des heiligen Körpers S. Prokopii auf zukünftigen Sonntag Exaudi zu verrichten.“

dne 24. listop. 1586 tři pruty [1]) rolí a louku „na rašelině“ [2]) v Mohelnici za 520 tolarův, a daroval vše nezletilému synovci svému Václavu Medkovi, synovi svého (tehdáž již zesnulého) bratra Kašpara Medka s dalším ustanovením, aby pro případ úmrtí téhož Václava přešla role i s loukou na mladší dva bratry a sestru jeho. Pokud by Pavel Lankiš role ta vzdělával, měl platiti Václavu Medkovi 12 tolarů ročního nájmu s tou však výhradou, že vlastníku Václavovi každé chvíle se ponechává úplná volnost, aby sám role ta s loukou k vlastnímu užívání převzal [3]).

Avšak šlechetné srdce arcibiskupovo s tím, aby příbuzným svým dobře činil, se nikterak nespokojilo; on zamýšlel trvalou památku v rodném městě svém po sobě zůstaviti a sice založením špitálu pro chudé [4]).

Za tím účelem koupil arcibiskup dvůr Valdeník v Mohelnici se vším příslušenstvím a k tomu několik kusů polí i zahrad [5]). Nejdřív dal opraviti stavení toho dvora; k tomu cíli poslal sám r. 1587 z Prahy zručného zedníka do Mohelnice a dozor při práci svěřil švakru svému Štěpánu Vondrovi. Po ukončení té věci dopsal arcibiskup purkmistru a obci Mohelnické (v červnu 1589), žádaje, aby některým starším z cechův a celé obce dali vyšetřiti, jaký může býti výnos onoho dvora i s příslušenstvím a kolik chudých lidí by z příjmů těch vychování své míti mohlo. Odpověď žádá v brzku, jelikož prý by rád, „aby to svaté dílo ku šťastnému konci bylo přivedeno“ [6]).

---

[1]) Prut, virga, eine Ruthe Acker obnášela 5 jiter.

[2]) „Drei Rutten Aecker sambt der Wiesen auf der Lohe zur Müglicz gelegen.“ List Pavla Lankiše, jímž ztvrzuje příjem 520 tolarů dd. 24. listop. 1585. (Missivae Æpi 1585—89; archiv arcib.)

[3]) Erzbischof an Steffan Wondra, Burgern zu Mügliz dd. 24. Novbr. 1586. (Missivae Æpi 1586—89.)

[4]) V Mohelnici sice už dříve se jakýsi špitál nalézal, avšak byl tak spustlý a zanedbaný, že chudině k pražádnému prospěchu nesloužil.

[5]) „Wie Euch wissentlich, haben wir den Hof Waldeník mit aller Zugehörung, auch weiland Melchior Schmieders Äcker erkauft und bezahlt; auch solches verlassenes und verwüstetes Haus zur Nothdurft gebessert und auf ein Neues verändert, seind auch des Willens, alles, was zu einem ganzen Hausrath bedürftig, dahin zu überliefrn.“ (Erzbischof von Prag an die Gemeinde zu Müglitz dd. 7. Juni 1589. Missivae Æpi 1586—89. fol. 86. Archiv arcibiskupský.)

[6]) „Und weil wir diesem christlichen Werk gerne nachzuleben gesinnet, und die Sache einmal zu einem ruhigen Ende gereichen möchte, ist unser Begehren an Euch, ihr wollet das Einkommen und die circumstantias solches Gutes bei Euch fleissig sammt etlichen Ältesten aus den Zechen und Gemeind

V září 1589 zaslal arcibiskup Štěpánu Vondrovi peníze a sice 120 kop ku stavbě špitálu, kterýž v nevelké vzdálenosti od farního chrámu Mohelnického se zřizoval; ostatní potřebné peníze slibuje poslat dle postupu stavby [1]). Vondra sice pilně stavěl špitál, avšak opomenul arcibiskupovi častějších zpráv o pokroku stavby zasýlati. Proto píše mu 6. prosince arcibiskup Martin [2]), že jest velmi starostliv o zdar díla, kteréž pro památku svou založiti usmyslil a tudíž očekává, že mu Vondra aspoň k vánocům bezpečné zprávy do Prahy pošle, aby, ještě-li něco činiti zbývá, rychle se to vykonalo.

Obdržev brzy na to zprávu o úplném dokončení stavby špitálu dal Martin arcibiskup vyhotoviti listinu nadací a dne 29. prosince 1589 ji podepsal. Bezpochyby zvolil arcibiskup právě tento den k podpisu listiny za tou příčinou, jelikož farní chrám v Mohelnicích zasvěcen jest sv. Tomáši Kantuarijskému, biskupu a mučeníku, jehož výroční památka se koná 29. prosince. Nadační listinu zaslal Martin purkmistrovi Mohelnickému. V listině té praví arcibiskup, že z otcovské lásky pociťuje útrpnost s chudými Mohelnickými [3]). „Jelikož pak všemohoucí Bůh nám popřál doposud života i zdraví, vystavěli jsme ke cti Boží a k vychování chudého lidu vašeho špitál svým vlastním nákladem, a přikoupili jsme k němu před nízkou branou dvůr od Valentina Sanitra se vším příslušenstvím,

---

wie viel Personen sich armer Leute allda unterhalten könnten, bewägen und uns darnach Alles particulatim durch Eure Schriften lassen zukomen; daruber solcher Euer Information werden wir verursacht, der Armuth zu Gut solches heiliges Werk zu einem Ende wissen vollzuziehen, gewartend auf das Ehest Eurer Antwort.“ (Erzbischof von Prag an d. Gemeinde zu Müglitz dd. 7. Juni J. 1589.)

[1]) „Was wir mit Euch der 200 Thaler [wegen] zur Erbauung bei der Kirche Hospital zu Müglitz verblieben, bei dem beruhen wir und können nichts besseres thun, uns bei unsern Lebtagen, darauf wir sehen, ein Gedächtniss zu lassen. Zur Erbauung solchen Werkes haben wir Euch 60 Schock geben, schicken Euch hinwieder 60 Schock; das übrige Deputat, wenn Ihr nun mit dem Gebäude fortgefahren habt, das soll Euch ohne allen Verzug zugeschickt werden.“ (Erzbischof an Stephan Wondra in Müglitz dd. 20. Sept. 1589. Archiv arcib. Missivae a. 1586—9 fol. 97.)

[2]) „Wir seind sehr sorgfältig wegen des Hospitals an der Kirche zu Müglitz Auferbauung, welches wir für uns und unsere Freundschaft zum Lobe und guten Gedächtnisse gestiftet, mit Verwunderung, dass Ihr uns dessen keinen Bericht zuschicket.“ (Erzbischof an Stephan Wondra dd. 6. Dcmbr. 1589. Archiv arcib. Missivae fol. 108.)

[3]) Listina jest v německém jazyku sepsána. (Archiv arcib.) Podáváme ji věrně dle originalu pod číslem 16. v dodatku.

půl druhého čtvrtlánu polí se zahradou, a mimo to od Pavla Göbla čtvrtlán polí, jakž to ve vašich knihách městských zaznamenáno se nachází, k provedení své vůle a křesťanského úmyslu; vše to náležitě jest zapraveno a bez dluhův, začež Bohu všemohoucímu, který nám tuto milost prokázal, z hloubí srdce svého děkujeme.

Zmíněný špitál s přikoupeným dvorem, celým příslušenstvím, rolemi i zahradami, ničeho nevyjímaje, na věčné časy věnujeme a odevzdáváme chudině našeho rodiště Mohelnice, žádného práva sobě v tom nevyhražujíce; vše mocí tohoto listu chudým lidem rodiště svého Mohelnice dáváme a vás" (purkmistra a radu Mohelnickou) „za správce a poručníky nade vším tím ustanovujeme, svědomí vaše v tom obtěžujíce, abyste v poslední den soudný ze všeho náležitý účet položiti mohli. Bůh s námi se všemi."

Dobročinné toto nadání arcibiskupa Martina nezaniklo, nýbrž podnes trvá v Mohelnici [1]), hlásajíc ještě po uplynutí tří téměř století tamějšímu obyvatelstvu blahou památku štědrého velepastýře, jenž tak výmluvným činem lásku a vděčnost k rodnému městu svému osvědčil.

---

[1]) Špitál arcibiskupem Medkem založený stojí v Mohelnici v ulici Moravičanské na tak zvaném kopci provaznickém (Seilerberg), v poloze velmi zdravé a světlé. Jesti to budova přízemní, v jejímž průčelí se u výklenku spatřuje socha Nepoškvrněného Početí Marie P. Přední budova čítá 12 světnic, v nichž přebývá 12 špitálníkův, a sice 6 mužův a 6 žen chudých; mimo bezplatné bydlení dostává každý špitálník 2 sáhy dříví ročně a každého dne 6 krejcarů r. m. Ku společným modlitbám scházívají se špitálníci v domácí kapli, kdež se nalézá malý oltář se svícny a několika obrazy, a jakož i zvláštní deska s tímto nápisem: „Gestiftet wurde dieses Spital von Martinus, D(ei) et A(postolicae) S(edis) g(ratia) Erzbischof zu Prag und des h. a(postol.) Stules zu Rom erkorener Legat am 29. Dezember 1589 für müglitzer verarmte Bürger." Jiná deska v této kapli připomíná jméno dobrodince, který dal zříditi oltář v r. 1617: „Anno 1617 hoc Altare sumtibus suis propriis fieri curavit Nobilis et multum spectatus vir D. Martinus Pahontschi a Přzedmost utriusque Domini (dominii) Miroviensis et Zwittaviensis Capitaneus." Při špitále jest v pozadí menší stavení, kdež jindy nemocní špitálníci se zdržovali; nyní však bývá každý ochuravělý špitálník přijat do městské nemocnice a proto ponecháno zadní stavení dvěma chudým rodinám k bezplatnému přebývání. Nadace arcibiskupa Medka byla v pozdějších dobách dvěma jinými dobrodinci poněkud zvětšena, i obnáší jistina začátkem r. 1877 celkem 9092 zlaté r. m. (Podotknouti sluší, že pozemky arcibiskupem darované byly později prodány a stržené peníze na úrok uloženy.) Správu nadace podle vůle zakladatelovy až posud vede městská rada Mohelnická, jíž také přísluší právo uprázdněná místa ve špitále chudým občanům Mohelnickým propůjčovati. (Zprávy tyto laskavě nám sdělil Dr. Josef Mikula, arcikněz a děkan v Mohelnici.)

Zdá se, že Martin Medek měl jakési tušení blížící se smrti: nebo nápadný jest chvat, s jakým se o to staral, aby špitál Mohelnický dostavěn a záležitost ta, která mu po dlouhá léta na srdci ležela, úplně vyřízena byla. Bůh mu popřál té milosti, že ještě poslední dny, kde se dosti dobrému zdraví těšil, mohl okrášliti vznešeným skutkem lásky křesťanské k bližnímu.

Již druhý den potom, když byl podepsal nadací listinu špitálu, musel arcibiskup pro velkou slabost ulehnouti. Dříve už po několik neděl trápil jej silný kašel, kterýž však nyní mnohem prudší se stával; mimo to přestala všeliká chuť k jídlu. Tu dal arcibiskup 30. prosince r. 1589 napsati list svému vrchnímu hejtmanovi v Oseku, Winkelmannovi, kdež píše, že sám bez nebezpečí života v nynější tuhé zimě do Oseka vypraviti se nemůže, lékařům vlašským u dvora císařského ustanoveným však svěřiti prý se nechce [1]). Jelikož ale už častěji se přesvědčil, že Winkelmann jest lékař rozumný a zkušený, nařizuje mu, aby nemeškaje na koně vsednul a do Prahy přišel, jakož aby také lékař doktor Kaspar do Prahy se dostavil.

Celý měsíc leden 1590 strávil arcibiskup na lůžku, od obou lékařů pečlivě jsa ošetřován; avšak umění jejich nebylo s to, prodloužiti nit života, která ku konci se chýlila. Podobá se, že ku staré chorobě arcibiskupově, pakostnici, přidal se nezhojitelný neduh plícní. Trpělivě snášel šlechetný kníže církevní všecky bolesti a o slavnosti Marie Panny, jejímž byl věrným ctitelem, na Hromnice dne 2. února odevzdal ducha svého Pánu, jemuž v úřadě apoštolském věrně byl sloužil, aby přijal od něho zaslouženou odměnu v lepším životě. Mělť věku svého teprv 52 let. Při pohřbu jeho učinil kázaní latinské věrný přítel a náměstek jeho, probošt kapitoly Sv. Vítské Jiří Berthold Pontán z Braitenberka. Medek byl

[1]) „Wir geben Euch zu vernehmen unsere Schwachheit und grossen Husten, so etliche Wochen her uns sehr zugesetzt, dass wir keinen Appetit zum Essen haben, und wir unsere Gesundheit müssen in Acht nehmen, aber bei Hofe den wälschen Doctoribus uns zu vertrauen nicht gesinnt; wir aber in der stehenden Kälte zu Euch verreisen aus grosser Gefahr unseres Lebens nicht vermögen, euren Fleiss auch und Erfahrenheit in curandis morbis uns zuvor wol kundig. Als gesinnen wir an euch, in Empfangung dieses unseres Schreibens auf eurem Klepper auf's Ehste uns heimzubesuchen, auch den Doctor Kaspar, so ein Ross zu Ossek nehmen kann, mitbringen, und alsbald bei uns in unserem Hof einkehret, da wir wegen unserer Gesundheit mit euch zu consultiren gemeint." (Erzbischof an Herrn Winkelmann, Oberhauptmann zu Ossek und Schwetz dd. 30. Decmbr. 1589. Missivae 1586—89 fol. 112 v archivu arcibiskup.)

pochován v kapli sv. Antonína ve velechrámě Sv. Vítském podle předchůdce svého Antonína Brusa. Nápis (latinský) na hrobě jeho zní: „Dne 2. února leta Páně 1590 zesnul v Pánu nejdůstojnější a osvícený Pan Martin, arcibiskup Pražský, rozený Legát, řádu křižovníků s červenou hvězdou velmistr Jehožto duše odpočívej v pokoji!“

Na Martinu Medkovi splnila se slova Ducha Božího, v Starém Zákoně pronesená: „Dokonav v krátku vyplnil časy mnohé. Líbilať se Bohu duše jeho; protož pospíšil, vyvésti jej z prostředku nepravostí“ (Moudr. 4, 13. 14.). Nesnadný byl úkol jeho, těžké to byly boje, kteréž s odpůrci urputnými jemu bylo podstoupiti. On však s myslí neohroženou plnil veškery povinnosti svatého úřadu svého; důvěra v Boha jej sílila v utrpeních a protivenstvích. Neunavená horlivost pro spásu duší, kteráž muže tohoto v pravdě apoštolského zdobila, dovedla i za trudných poměrů zachovati vážnost církve katolické v Čechách, zjednati aspoň u značné části obyvatelstva platnost moudrým zákonům jejím a uchovati ji větších pohrom, jež zloba nepřátel pro ni chystala. Můžemeť tedy Martina Medka všelikým právem vřaditi mezi přední výtečníky a nejzasloužilejší biskupy církve České. Kéž po mnohé a mnohé věky památka jeho zůstane v požehnání.

Dodatek

obsahující

listiny důležitější

posud neuveřejněné.

1.

Martin Erzbischof zu Prag gibt dem Pfarrer zu Tachau, welcher vom Schlosshauptmann des Herrn Popel von Lobkowic aus der Pfarre verwiesen wurde, Verhaltungsmassregeln.

1581. 29. Mai.

(Erzbischöfl. Archiv in Prag.) (ad pag. 109.)

Würdiger etc. Euer Schreiben durch den Christofen Kellner an mich gethan hab ich den nechst verschienenen Sonntag umb Vesper Zeit empfangen, darinnen nichts mehr als lauter Betrübniss des ganzen Ordens vernommen. Nimpt mich gar sehr Wunder, was Sachen sich der Hauptmann daselbst darf annehmen, und angesehen, dass der Herr Popel undt die gantze Stadt daselbst gut Wissenschaft hat, dass die Collatur nicht dem Herrn, so Tacha hält, sondern dem Generalen und dem gantzen Orden der Kreutzherrn zugehört. Das beiliegende Schreiben werdet Ihr dem Hauptmann zuschicken, und umb ein Antwort anhalten, die mir bald soll zugeschickt werden. Es wurde ihm geschrieben, dass er mir anzeige, ob er solchen Fürwitz von sich selber, aber ja aus des Herrn Befehl thue aber nicht, hierbei wirdt er noch vermanet, dass er Euch die Pfarre einräume sampt aller ihr Gerechtigkeit. Euer Person betreffend ist mir leid, dass ihr in der Herberg liegen müsst. Was zu thuen, darmit sie uns nicht so liederlich abschicketen undt vermeinten, von unserem jus patronatus abzutreiben, befiel ich Euch in virtute sanctae obedientiae, dass Ihr von Tachau den Fuss nicht wendt auf meinen entlichen, ernsten Bescheid. Ihr macht mit dem Wirt ein pactum auf ein Wochen, was ihr ihm werdt sollen für Kost Essen undt Trinken geben, ich verwillig mich solches zu betzahlen.

Itzt schick ich in das Herrn Haus auf den Hratzin undt lass forschen, wem im Abwesen des Herrn die Verwaltung aller seiner Güter befohlen. Wann ich in Erfahrung solcher Sachen kommen werd, so kann ich weiter wissen die Sach fürzunemen;

und weil Euch die Bürger daselbst allen Gunst erzeugen, so masst Euch der Kirchen an, exercirt Euer officium mit Predigen und Sacramenten, und haltt Euch in der Herberg auf, ich will in dieser Sachen nicht träg sein, und sehen, darmit sie mag verricht auf das beldigst werden. Alsbald ich Euer Schreiben überlesen, hab ich mich über unser Privilegia gemacht und das Privilegium über die Pfarr gefunden Künigs Wladislai, welches Privilegium mir der Hauptmann daselbst aber [oder] ein Ander nicht brechen wird ob Gott will. Mit dem kaiserlichen Befehl, weil der Herr nicht zu Hause ist, und auch wir nicht wissen khinen, ob es ein solche Mainung des Herrn Popel sei, richten wir nichts aus. In Gottes Namen. Würdt sich der Amptschreiber etwas ungebührliches in meine Gründ und Jurisdiction einlassen, mit Gewalt kann ich ihm solches nicht wehren, was er sich anmasse. Dann ich Euch gewiss zu vernehmen gib: sollt ich 1000 Gulden darauf wagen, so will ich mich ernstlich der Pfarr annehmen und in der und anderen Sachen mich treulich wie ein Vater des Ordens annehmen. Seint getrost, o socii passi graviora, dabit Deus his quoque finem; es ist Alles wie es mich anficht, nur ein Schickung. Bitt Gott für mich.

Prag den Montag infra Octavam Corp. Chr. 1581.

Martinus,
generalis cruciferorum cum stella rubea m. p.

(Douška.) Des Amptmanns Schreiben schicket mir durch einen eigenen Boten zu, und verstendiget mich, wie sich die Sach weiter anlassen wird. Als dann will ich, ob Gott will, gedacht sein mich hinaus auf die Reis' zu machen. Allhie habt auch die Copie des Hauptmanns Schreiben, so ihm zugeschickt wird; hebt sie fleissig auf und sendet mir sie wiederumb zue, denn solche Sachen muss man aufheben.

2.

Kaiser Rudolf II. befielt der böhmischen Kammer, bei den Hauptleuten der kaiserlichen Herrschaften in Böhmen die Verfügung zu thun, dass sie dem Prager Erzbischof während der Visitation der Kirchen jede mögliche Hülfe leisten.

1581. 10. Septbr.

(ad pag. 40.) (Erzbischöfl. Archiv zu Prag.)

Rudolf etc.

Gestrenge, Ehrenveste, liebe Getreue! Wir wollen Euch gnädiger Meinung nit pergen, dass wir dem Ehrwürdigen, unserm

lieben Andächtigen Martino, Erzbischofe des Stifts Prag, gnädiglich auferlegt, dass er sich demnächsten auf alle unsere aigenthumbliche Herrschaften alhier in Beheimb verfügen, die daselbst vorhandenen Kirchen, derselben Priester und Kirchendiener visitiren, auch sonst seinem tragenden Ambt und von uns habenden Befehl nach andere notwendige Verordnung thuen solle. Darauf befehlen wir Euch nun gnädiglich, dass ihr alsbaldt einem und dem andern Haubtmann ermelter unserer aigenthumblichen Herrschaften in unserm Namen mit Ernst auferleget, und daran seid, damit sie ehegedachten Erzbischofen in solcher seiner Verrichtung und von Uns habenden Befehl nit allein khein Irrung oder Hinderung, sondern auf sein Begeren alle guete Anweisung, Hilf und Befürderung erzaigen, auch ihre Ambtsverwandten gleichsfalls also darzue anhalten, und khein anders thuen. Daran vollbringt ihr unsern entlichen gefelligen Willen und Meinung.

Geben Prag den 10. Septembris 1581.

Ad mandatum D. electi Imp. proprium Ansselm von Velss.

Daniel Preuss.

An die behemische Cammer.

3.

Martin, katolický farář ve vsi Zbynicích, oznamuje Martinovi, arcibiskupu Pražskému, kterak se kollátor jeho Jan Račín s Volfem Perklarem proti němu i jiným katolickým farářům (zejména též proti faráři v Strašeni) spikli, a žádá jej za ochranu.

1582. 21. dubna.

(Archiv arcib. Recepta ab a. 1578—82.)] (ad pag. 111. 135.)

Vysoce důstojný v Bohu otci, kněže a pane, pane Martine, arcibisku pe kostela Pražského. Modlitbu svú sníženú se vším hotovým poslušenstvím V. Kníž. Mil. vzkazuji; v kteréž V. Kn. Mi. žádám od Pána Boha všemohoucího skrze Ježíše Krista požehnání a rozhojnění v duchovních i tělesných, též jiných časných věcech s zachováním dlouhého zdraví.

Vaší Kn. Mi. oznamuji, že jest ke mně na faru pan Jan Račín, colátor můj, v sobotu před slavným hodem Zvěstování panny Marie přišel a ke mně slova ta mluvil, že se o mně soudí v Praze, protož že mne na tý faře míti nechce, než do sv. Jiří příštího abych se mu z fary vystěhoval. Potom opět velkej čtvrtek před slavným hodem vzkříšení Pána Krista podruhé ke mně na tvrzi

svý v ta slova vždy ke mně mluvíce, abych se jinde farou opatřil, že mne míti nechce; louky, dědiny mi zapověděl, a že mi toho přeje, abych asi za 6 neděl na tý faře v podružství byl, více nic, a že jeho poddaným nic platen nejsem, že jim ničímž jiným neposluhuji, nežli křtem a kázaním a vodavkami, a že jinam ku přijímání těla a krve Páně choditi musejí a že já pod jednou podávám, že jeho šidím a že ta víra nic není a že je skrze tu víru na zatracení vedu; i jinejch mnoho řečí důtklivejch ke mně mluvil a vždy s tím zavíraje, že mi odpuštění dává a že mne nechce nežli do sv. Jiří míti, abych se opatřil.

V. Kn. Mi. to oznámiti mohu, že nic v tom jiného není, nežli spuntování s p. Volfem Perklarem; nebo majíce já rozepři před soudem komorním o desátky od starodávna k faře Zbynické náležitý s panem Plánským, od kteréhož jest mně pan colátor můj přinutil, a vidouce, že bych měl obdržeti, na mne se spikli chtějíce mne odtisknouti a jinejmi kněžími Vitmberskejmi nepořádnejmi se spravují a na fary katolické oundávají, kteřížto kněží a zvláště pak Sušickej Calvinista na mne colátora mého i jinejch vůkolních pánův posazuje, vo mně na kázaní vůbec mluví, aby mi nevěřili a že sme kněží katoličtí lháři, papeženci, antikristofé, svůdci; i V. Kn. Mi. na kázaní dotejká, že nějakého člověka opět tam v Praze za biskupa volili, kterej by nám chtěl naši víru tupiti a haněti a že na zatracení vedeme. I tudy já chudý kaplan velkou nelibost mám a utiskán sem, jakož sem V. Kn. Mi. předešle mnoho stížností do p. Volfa Perklara kladl, kterýž mně poddaným svým desátky dáti zapověděl, jakož ste milostivé psaní trojí jemu učiniti ráčili.

I na takové psaní tu odpověď mi dává, že on na žádné psaní V. Kn. Mi. nic nedbá, že se V. Kn. Mi. spíše steskne psáti nežli jemu čísti, a tak mi nic od poddaných jeho dáno není. Protož já V. Kn. Mst. pro Pána Boha prosím, že mne v tom otcovsky ochrániti a psaní jedno panu colátoru mému a druhý p. Volfovi Perklarovi pod císařskou pečetí od Jich Mí. pánův rad na místě J. M. Cé. vystavených zjednati a po tomto mém poslu odeslati ráčíte, nebo spěšného opatření potřebuji, aby mne pan colátor muoj z té fary tak nepořádně neutiskal potad, pokadž ten soud neb rozepře má s tím pánem Plánským před soudem komorním konce svého nevezme a od poddaných p. Volfa Perklara aby mi desátky dány byly a Jich Milost aby toho ráčili doložiti: nestalo-li by se toho, tehdy že jistej den jmenovati ráčí, chtěl-li by mne kdo z čeho pořádně před J. Mí. viniti, že chci každému práv býti.

Vždycky sem se prvý v tom k slyšení ohlašoval a ještě hlásím

a k V. Kn. Mi. se utíkám, ochrany a opatření poníženě prosím, abych v tom mohl pokoje užiti a k svému přijíti a farou opatřen bejti, nebo sou mně dávno ubližovali, z té fary odtisknouti a jinejm ji nepořádným osaditi. Ale slavné paměti pan Antonín, arcibiskup Pražský, jim nechtěl toho dopustiti, aby měli jaký jiný kněze krom katolické na tu faru dosazovati, což od starodávna bejvalo, s tím doložením, by měl o to s nimi před J. M. Cou. slyšán bejti a tak toho všeho původce jest nadepsanej farář Sušickej, nebo jest i na Dobeš (Dobrš) k p. Kocovi jezdil a navozoval, aby taky knězi Martinovi, děkanu Strašenskému, odpuštění dal. A sám má kaplana ordinování Frankfurtského, kterýž na Zdouni a Svojčicích posluhuje, tolikéž usiluje, aby na místě mém v osadě Zbinické posluhoval; ale nejsem tý naděje, abyste toho dopustiti ráčili. V tom se k V. Kn. Mi. k vochraně poroučím.

Datum na faře Zbinické v sobotu po svatém hodu vzkříšení Pána Krista l. 1582.

Kněz Martin, farář ve vsi Zbynicích.

4.

Josua de Nive, archidiaconus Cadanensis, clero in districtu Cadanensi et Zacensi novum Calendarium ad mandatum AEpi Pragensis publicat.

1582. 15. Novbr.

(Archiv. Archiep. Prag.)

(ad pag. 138.)

Josua de Nive Telonensis, Olomucensis dioecesis presbyter, sacris apostolica et imperiali autoritatibus notarius publicus et judex ordinarius, archidiaconus Cadanensis. Universis et singulis parochis, plebanis, presbyteris, curatis, capellanis et clericis quibuscunque in districtu Cadanensi et Zacensi ubilibet constitutis salutem in Domino et omne bonum.

Venerabiles in Christo dilecti fratres! Notificamus vobis, Rdssmum in Christo et Illustrissimum Principem ac Dnum D. Martinum, Æpum Prag., Legatum natum etc. exemplaria aliqua decreti pro publicatione Calendarii noviter impressi ad nos 11. die Novembris post meridiem dedisse cum mandato speciali, quatenus ipsa per archidiaconatus nostri parochias quamprimum distribueremus. Mandamus ergo vobis autoritate Rdssmi, quatenus ipsa in concione publicetis et publicata ab omnibus Christicolis stricte observari ad evitanda multa incommoda diligenter curetis, valvis

quoque templorum, ubi necesse est, affigatis. Qui vero exemplaria impressa et propria habere et accipere jam non poterunt, describant et ad vicinos suos parochos et presbyteros curatos transmittant. Quilibet etiam presbyterorum, ad quos mandatum hoc nostrum pervenerit, se nomine, cognomine et manu propria in signum obedientiæ subscribat, mandato illaeso reddito.

Na listině připsáno:

Christophorus Roseus Sprottaviensis, Vratislaviensis diœcesis presbyter, sacris apostolica et imperiali autoritatibus notarius publicus et judex ordinarius, Budissinensis Ecclesiæ vicarius, et pastor in Ahotscha, novum Calendarium juxta mandatum Rdssmi et Ill. D. Æpi 14. Novembris in suggestu promulgavit. (m. pr.)

Nicolaus Gothardus Olsnicensis, pastor in Rednitz, ordinis cruciferorum cum rubea stella. (m. pr.)

Ego Christianus Beccius, Oenipontanus comitatus Tyrolis, Thanheimensis habitatione, Bresnicius officio, minister verbi Dei Selanæ ecclesiæ, multum in modum ordinem Calendarii probo et plerisque amantibus probabo et communicabo. Faxit Deus, ut errores et chaos inordinati Calendarii auferantur. Amen. (Na okraji připsáno při tomto Křišťanovi: „Iste est Lutheranus.“)

Ad me Andream Clinsnerum, parochum Platensem, delatæ sunt literæ una cum publicatione novi Calendarii; promitto me facturum, quod me deceat.

Petrus Muglicensis, pastor in Schab, una cum publicatione novi Calendarii promitto me facturum, quod me deceat. (m. pr.)

5.

Schreiben der königlichen Kammer an die böhmischen Stände sub utraque wegen Erneuerung ihres Consistoriums.

(ad pag. 105.)

1584. Ende Juni.

(Archiv der k. k. böhmischen Statthalterei. R. 109—14.)

Nachdem auf der Röm. Kays. auch zu Hungern und Behaim Khun. Maj. unsers allergnedigisten Herrns Befelich die erwelten Personen sub una und utraque auf den Montag nach Viti gegenwertigen Jars sich gehorsambist präsentirt und Ir. Mt. eine Supplikation mit ezlichen zugehörigen Schrifften, Verneuerung des Consistorii und Benennung tauglicher Personen, durch welche die Pristerschaft sub utraque in gueter Ordnung und Furcht erhalten und regirt werden möchten, inen solches, wie von Ir. Mt. Vor-

fahren Kaiser und Khünigen in Behemb geschehen, zulassen und bewilligen wolten, dann sy kein anders betrachteten, allein dass die Ehre Gottes befurdert, guete Ordnung erhalten und allerley Confusion, Zerrüttlicheit und Weitlauftigkeit verhüttet wurde, welches sy zuvor bey Kaiser Maximilian hochlöblichister Gedächtnis auch underthenigist gesucht und gebetten, solches hetten I. K. Mt. in förderliche Berathschlagung allergnedigist genomben und sie die sub utraque stellen ire fundamenta auf den Synodum 1421 bei Zeit Conradi archiepiscopi Pragensis aufgericht und Kaiser Sigismundus Privilegium, so zu Stulweissenburg den 6. Januarii anno 1436 ausgangen, zu welcher Zeit die sub utraque ausgesezt, der synodus und Privilegium gebe inen sub utraque, was sy von wegen Ersezung des Consistorii der administratoribus, die Directores genandt, befugt und produciren etlich actus der Renovation des Consistorii und der administratorum denomination und Publikation halben neben zwo eingelegten Schrifften: Eine löblichster Gedächtnis Kaiser Maximilian und die ander der jezigen regierenden Kais. und Khün. Mt. überreicht, nit weniger ziehen sy sich auf Khünigs Wladislai, Kaisers Ferdinandi und Maximiliani christlicher Gedächtnis aussgangene Bevehl und declarationessen.

Auf dieser zweien Fundamenten des synodi und Kaiser Sigmundts Privilegii, darauff sich die Stennde sub utraque selbst referiren, befindet sich, wie es mit Wehlung der Erz- und Weibischöf, auch Besezung des Consistorii gehalten worden und in kunfftig gehalten werden soll, als nemblich die Nomination der Stennde, doch mit Vorbehalt der Kunigen von Behemb Consens und den Gehorsamb der Kirchen dem archiepiscopo Pragensi per totam dioecesin Pragensem, den Khunigen von Behem aber die Rechte Disposition, Consecration mit Vorbetrachtung Sorgfeltigkeit I. Mt. sambt der Confirmation gebüre. Obwol zur Zeit mehrgedachts Synodi 1421 und dafür allerlei Widerwerttigkeiten und Verfolgung des Glaubens in Behemb und Märhern halben gewesen, also das Kaiser Sigmundt und Herzog Albrecht in Osterreich, Marggraf zu Märhern und darnach Kunig zu Behaimb verursacht worden, die Ding dahin zu richten, durch den Philibertum Bischofen zu Costniz und seine Mit-Collegas die Cron Behemb und Marggrafthumb Märhern irer differenzen des Glaubens halben im 1433 Jar umb Martini bey Zeit Eugenii Papae, alda die Verträg aufgerichtet, welche anno 1437 den funfzehenden Januarii durch das Concilium Basiliense confirmirt und was in solchen Verträgen nicht genugsamb versehen, das ist durch gedachts Kaiser Sigmundts Privilegium

supplirt und erstattet worden; und das die sub una und damals die alten sub utraque in allem ausser der Communion gleichfermig und in dem Gehorsamb der Kirchen befunden und verbliben.

Do nun die Sachen in dergleichen pristino statu dergestalt, wie es disponirt, befunden und nit andere Secten under dem Schein derer rechten alten sub utraque, durffte es nicht viel Disputirens und weren alle Sachen richtig.

In der Zeit aber, da das Erz- und andere Bisthumb wider in Abfall komben, seint ex dispositione Kaiser Sigmundts Privilegii alle obgemelte Gerechtigkeiten in eines Kunigs zu Behaimb Handen verbliben, Kunig Georgi, Ladislai und Ludwigen eingefurte Behelff (Befehle) aber reden allein de simplici nominatione und wirdt den Kunigen von Behemben der consensus allenthalben fürbehalten: So wissen sich die gehorsamben Stende gehorsamblich auch wol zu erinnern, mit was embsigen Eyfer und Vleiss Kaiser Ferdinandt hochlöblichister Gedächtnis von Anfang seiner Regierung biss zum Ende ob denen sub una und den alten sub utraque, so sich mit einander verglichen, gehalten. So dann I. K. Mt. alss regirender Künig zu Behaim alle Geistliche und Weldtliche, hohe und niedere Ämbtern mit Rath I. Mt. Lanndtofficirer und Räthe zu verleihen hat, die Stennde ohne I. Mt. Vorwissen nicht zusamben komben khunnen, viel weniger inen geburen wölle, das Consistorium zu verneuern, auch administratores und Defensores zu sezen, wie dann Kaiser Ferdinand mit dem Mistopolo administratore und andern in Zeit der Aufruhr für und darnach ihres Gefallens disponirt und nach Gelegenheit abgesezt und wider restituirt.

Derowegen, dieweil I. Mt. denen sub una und den alten sub utraque einen schweren Aidt geleistet, damit sy bey den alten Aufsatzungen und beschehenen Vergleichungen in Gehorsamb der Kirchen in guetem Vernemben erhalten werden. Auss disen Ursachen geben I. Kais. und Kun. Mt. den Stennden sub utraque selbst underthenigist zu bedenken, ob I. Mt. geburen wolle, ein anders wider mehrgedachte synodum, privilegia, Verträge und Lanndtsordnung furzunemben. Dann do ein anders deme zuwider solte furgenomben werden, wolte I. Mt. vieleicht dasselbe in die Leng zuzusehen nicht geburen, sondern wurde verursacht, gegen den Ungehorsamben vermug dero I. Kais. Mt. löblichisten Vorfahren ausgangenen General-Penal-Mandaten, so I. Mt. lieber vermitten (vermieden) sehen wolten, sich gemess zu verhalten. Und zweifeln I. Mt. gnedigist gar nit, die gehorsamben Stennde sub utraque

werden I. Mt. nit begeren furzugreiffen, sondern sich aus den aussgefurten wolbegrundten obbemeldten Ursachen, dieweil I. Mt. fundatam intentionem ex synodis, contractibus et privilegiis conjuncta possessione continua, nicht weniger aller der beneficien Confirmirung in Handen haben, sich mit diser I. Mt. Resolution ersettigen lassen und zufriden sein. Wolten I. Kais. und Khun. Mt. den dreyen Stennden sub utraque zu gehorsamber Nachrichtung nicht vorhalten und seindt denselben mit Gnaden wolgeneigt.

Decretum per Caes. et Reg. Majestatem in consilio secretiori. Junii 1584.

6.

Vorsteher und andere Mitbrüder der Bruderschaft Mariae Rosenkranz sammt allen Katholischen zu Kaaden berichten dem Prager Erzbischof Martin über das ärgernisvolle und herausfordernde Benehmen des lutherischen Pfarrers zu Seelau bei der Frohnleichnamsprocession zu Kaaden; nebst anderen Nachrichten über die Kirche und Schule.

1584. Mai.

(Erzbischöfl. Archiv in Prag.) (ad pag. 129. 130.)

Hochwirdiger ihnn Gott, gnediger Fürst unnd Herr!

Aus grosser Bedrencknüss können wihr E. F. Gn. nichtt vorhalttenn, wie das ahm Mittwoch in vigilia Corporis Christi, als wir wie breuchlich, die erst Procession gehalttenn habenn, einn unbedachtsamer Clamantt, der unter des wohlgebornen Herrnn Graffenn vonn Wintteritz jurisdiction unnd Schutz ist, Pfarrehr zur Sehlenn, einn zwenn Büxenschuss ohnngefehr vor Cadann gelegenn, auss einer Wittiben Hauss, die Davidt Ströernn genandt, auff dem Marckt kommen ist, zum Theil wolbezecht sich tröczlich unnd hochmüttisch für die Thüer auff einn Klotz gesetztt, wüssend, dass mahnn müsste gar beynebenn ihm mit der Procession hehrgehenn. Er erstlich aber vermanett durch denn Marckmeister, welcher nach Brauch vor der Procession hergehett unnd einenn jedenn vermannet, auch denn Pfarrehr ihnn Sonderheitt der Ehrbittung unnd Rewerentz dem hochwürdigenn Sacramentt zu erzeigen. Welches obgemeltter Pfarrehr oder Clamantt nichtt hatt thunn wollenn. Solches als da gesehenn der Herr Primas Wolff Klener unnd der Herr Urbann Gösner Rattsverwandterr, die nebenn dem hochwirdigenn Sacramentt gegangenn sindt, haben sie ihnn gleicherweiss zur Ehrerbittungk ermanett, oder ihns Hauss zu gehen

unnd keinn Ergernüss zu gebenn gebettenn. Er aber mit gar unbedachtsamenn Worttenn wieder die Priesterschafft, Rattsverwanttenn, Vorstheernn unnd andernn Bürgernn, auch Frauenn, Jungfrauen, welche alle das hochwürdige Sacramentt mitt ihrer Andacht geehret, hatt hörenn lassen, alls: das mann nicht (Gott), sondernn den Teuffell herumtriege, denselbigenn ahnbette; mitt auffgesperttenn Mundt auff das hochwirdige Sacramentt ausgespritzlett, denn Herrnn Primatem mitt Lesterworttenn samptt anderenn Mannesunnd Weibes-Personenn (salva reverentia) vor E. F. Gn. geschelmett unnd formaliter gehurett. Solches habenn der Herr Primas unnd der Herr Urban Gösner dem Herrn Keyser-Richter, Herrnn Bürgermeister unnd dem erbarn Ratt angezeiget, welche einn grossen Ungefallen darober getragenn, und vormeltt, so unser Beger wehr, wolltenn sie ihnn gefencklichenn lassenn einnziehenn, mitt der Condition unnd Beding, weill ehr Pfarrer wehr, das wir es ausfechtenn unnd vortheidigen soltenn. Welchs unns einn grosses Bedenckenn gegebenn, unnd ahn Euer fürstlichen Gnaden Rath nichts habenn wollenn anfangenn. So hatt der wolgeborne Herr H. Graff von Winttericz begerett, ihn gutten zu vergleichenn unnd vortragen; dieses Brieffs unnd Begerens ubersenden wihr E. F. Gn. einn Abschrifft, welchs wihr gleichfals ahnn E. F. Gn. Bewusst unnd Willenn nichtt thunn wollenn.

Diss habenn wir ihn aller Unttertheniglkeit E. F. Gn. nichtt könnenn verhalten, ihnn gutter Zuversicht, E. F. Gn. werdenn umb Gottswillenn unnd wegenn der catholischenn Religionn unns ihnn solchem schuczen unnd handthabenn, auch das kleinne Heuffleinn gnediglichenn erhaltenn.

Die Kertzenn, welche die Handwerksleutte hetten tragen sollen, sindt nichtt vonn allen getragenn. wordenn, sonder der mehrer Theill Taglehner darzu bestellett; so haben auch die Handtwerksleutte vonn ettlich Jahren her, wie sie denn pflichtig seien nach dem alttenn Brauch, ihre Kertzenstebe mitt keinnenn Wachslichtern nichtt vorsehn, auch diss nichtt zu thunn gesindt seinn noch wollen, fürnemlich zuer Matur ihnn hohenn Festenn unnd zum Rorate vorhinn gebreuchlich.

Weitter mussen wihr auch Euer F. Gn. vorstendigen, wie das dass Gotthauss, unnsere Pfarkirchenn nichtt kan nachtlicher Weill unangegriffenn unnd ungeschmehet bleiben, ihnndem das sie denn Salvatorem auss dem Ölberg hinaus nehmenn, die Gegütter zerreisenn unnd zerbrechenn, auff die Hochzeitten tragenn oder mit-

tenn auff denn Rinck oder Marck stellenn; wie denn zur Nachtt Corporis Christi auch gescheenn zue Spott und Hohnn.

Was anbelangett die Schuell, die enttweder gar zur Grundt gehenn wirdt unnd consequenter die Kirchen mitt allem darzu gehörigk, so E. F. Gn. bezeitten [nicht] ein gnedigk Einnsehenn thunn werdenn; denn die Burgerschafft, dieweil der lutherische Mesner, welchem nicht mehr als 15 Knabenn vergünstigett sindt wordenn, einne neue Winckel-Schuell auffgerichtett, ihre Söhne zum mehren Theill zue ihm sendett. Auch wenngleich ettliche ihnn unsere catholische Schuel kommenn, darff sie keinner obligirenn ihnn unsere Kirch zue der Procession, Mess oder Vesper zu kommen, sondernn muss ihn solchs frey gelassen werdenn.

Zum Beschluss, so werdenn wihr auch offtermals vonn denn irigen Predicanten, auch umbliegenden Clamanten angespringtt mitt Schmewortten. Das wihr aber diss Eur F. Gn. nichtt alsbaldt zu wissenn haben gethann: ist die Ursach, dass wihr vertröstet worden sindt, E. F. Gn. würdenn gehn Ossick verreysen; alda wollten wihr alles diss Euer F. Gn. müntlichenn angezeiget haben. Bitten gantz unttertheniglich unnd demüttiglich allesampt hohes unnd nieder Stands, E. F. Gn. wolle umb Gottsehr willen unser gnädiger Fürst unnd Vater seynn, unns schutzen und handthaben, solchen gewaltigen Fröfel steuern; den sollt es diesem zur Sehl ungestrafft ergehenn, wer zue besorgen, dass sich das gemeine Volck stercken würde unnd wihr hinfortt nichtt sicher wehren. Solchs alles wolln wihr unaufhörlich mit unserm armen Gebett zue Gott umb E. F. Gn. ihn aller Unterthenigkeitt unnd Demutt ider Zeitt zu verschulden.

Euer Fürstlichen Gnaden alleruntertheniste unnd willige Vorsteher unnd andere Mitbrüder der löblichenn Bruderschafft Mariae Rosenkrantz sampt allen Catholischen zuem Caden.

7.

Poručení císaře Rudolfa II. k podkomořímu království Českého p. Burianu Trčkovi, aby osoby sektářské v Táboře se nacházející před konsistoř utrakvistickou v Praze dostavěny byly.

1584. 23. října.

(Archiv českého místodržitelství R. 109—11.)

(ad pag. 127.)

Rudolf.

Statečný, věrný náš milý! Jakož si nám jminulého času pořízením psaním svejm v známost uvedl, jakoby sekta a bludné na-

kažené rouhavé učení proti obecné víře naší křesťanské v království našem Českém prve nebejvalé v městě našem Hradišti hory Tábor povstati chtělo, prosíc nás poddaně, abychom tobě o tom, jakby se v té věci zachovati měl, milostivě oznámiti ráčili.

I nechtíce my, aby taková škodlivá sekta v království tomto se vzmáhati a trpěna bejti měla, nobrž aby časně přetržena a zastavena byla; protož tobě milostivě poroučeti ráčíme, aby z ouřadu podkomořského při purkmistru a konšelích téhož města hory Tábor o tom nařídil, aby takové osoby sektářské do vězení vzaty a sem do konsistoře pražské pod obojí spůsobou přijímajících, kdež táž věc přináleží, bez prodlívání postaveny byly; nicméně také o tom poruč, aby k tomu času tolikéž ty svědky, kteříž sou takové věci rouhavé od nich mluviti slyšeli, zde stáli, tak aby dotčení rouhaví sektáři, budou-li v témž bludu nalezeni a od těch svědkuov to na ně, co sou o nich mluvili, prokázáno, k náležitému trestání přivedeni bejti mohli. Též také při týchž Táborských dále o tom nařiď, aby domy dotčených sektářuov přehledávány a kdyby co k tomu podobného u koho se našlo, to ztrháno a spáleno bylo. Čehož jsme tebe tejno činiti neráčili; a na tom milostivú vuoli naši císařskú naplníš. Dán na hradě našem Pražském v outerý po sv. Lukáši, evanjelistu Páně l. 1584.

8.

Rudolf II. nařizuje městům v království Českém, aby o příští slavnosti Těla Božího jak úřední osoby, tak i cechové v processí se súčastnili.

1586. 23. května.

(ad pag. 29.) (Archiv arcib. Recepta ab a. 1587.)

Rudolf etc.

Opatrní věrní naši milí! Jakož se čas památky slavnosti Těla Božího přibližuje a od starodávna ten chvalitebný a pobožný obyčej se vždycky zachovával, že na týž den služba Boží při processí od jednoho každého vážně, uctivě a slavně se konávala; kdež chtějíc my, aby při budoucí nejprvé příští slavnosti táž služba Boží nic méně jako i předešle, jakž na to záleží, se konala a nic nevážného buď od lidu obecného, tak jako od vás ani žádných osob předsevzato nebylo; a protož vám přísně poroučejíc (nařizovati) ráčíme, abyšte podle téhož starobylého, chvalitebného křesťanského, od církve svaté katolické nařízeného a ustanoveného pořádku netoliko sami, totiž ouřadní osoby všecky při processí na den často jmenované památky slavnosti Těla Božího přítomni byli, nýbrž také

i to s pilností opatřili na to bedlivej pozor majíc, aby při vykonání dotčený procesí od žádných buďto z ouřadu neb z obce nic na potupu a překážku služby Boží, kteráž se při procesí děje, činěno, ani žádné příčiny dávány nebyly. Obzvláště také cechmistruom a cechuom přísně poručte a skutečně to opatřte, aby své korouhve a svíce z kostela i jiné kostelní ozdoby, kteréž k tomu náleží, pro uctivost služby Boží tak jakž jest od starodávna bývalo, při procesí nesli a při tom všelijakou pobožnou náležitou křesťanskú uctivost zachovali; jestliže by pak od kohožkoli to tak (se) nevykonalo, o tom nám oznámiti nepomíjejte a odpovědi od nás milostivé očekávejte.

Dán na hradě našem Pražském v pátek po neděli Exaudi 1586.

9.

Václav Robmhap ze Suché a na Sedci stěžuje si u Martina, arcibiskupa Pražského, na úředníka špitálského, kterýž nájemníku Robmhapově na gruntech špitálu křižovnického nátisky rozmanité činí.

1588. 26. Novbr.

(Recepta v archivu arcib.) (ad pag. 62.)

Osvícený kníže, pane, pane arcibiskupe Pražskej, pane ke mně laskavej. Zdraví a všecko dobrý V. Mti. bych přál věrně rád. Učinil jsem V. Mti. při času pominulýho sv. Matouše leta tohoto psaní s předložením svý stížnosti. Co se tkne stavení mýho při těch zahradách, kterýž ode mne na gruntech špitalských s jistejm V. Mti. k tomu dovolením skoupeny a jaká se nájemníku mýmu, jednomu havíři a dělníku J. Mti. Císařský v témž stavení a v bytu jemu ode mne propůjčeným překážka od ouředníka V. Kn. Mti. špitalskýho díti započala, při tom s další slušnou a náležitou mou žádostí, jakž týž psaní to v sobě šíře obsahujíce zavírá. Nebo když jest o touž věc na V. Mt. oustní mý vznešení předešlo, ráčili jste mi tak oznámiti, abych toho v spisu V. Mti. podal a že na to všecko přátelskou a laskavou odpověď míti mám, ani při tom žádný mý škody že žádostivi býti neráčíte. Ale až dosavad jsem se nic toho dočekati nemohl; nýbrž pod tím vopět tento pominulej outerej nadepsanej V. Mti. ouředník spolu s písařem, tovaryšem svejm, sebravši okolo patnácti osob, na toho chudinu nájemníka nýho a do téhož jeho obydlí okolo nešporu vpadl, kvalt a vejboj podle vůle svý v témž místě provozujíc, sám nejprv dveří u komory

jeho, kdež s manželkou svou vodpočinutí mívá, dobejval, je vybíjeti počínal bez všelijaký potřeby a jsa od něho napomínán, aby mně v nákladu mým z oumysla škody nečinil i pokudž bez toho bejti nechce, že mu manželka jeho hned vodevře. Což když jest se stalo, plná ta komora tý chasy jeho naběhla a našedši tam trochu piva hořkýho, kterýž měl k vlastnímu svýmu truňku a podruhův svých s čeládkou vode tří neděl (a ne k jakýmu šenku) na sudu pro sebe, jakž takovýmu pití oni němečtí havíři navykli, to jemu předně a podle toho ručnici za dva tolary i víc, co se jim dobře líbilo, nenáležitě odtud pobrali. A vobrátivši se na něho do světnice příkrejmi slovy těmito vobořili: „Ví-li vo tom, že má od V. Kn. Mti. zápověď, aby von tu ani žádnej v tom stavení krápte piva nemíval?“ Proti čemuž jim oznámil, že neví než toliko vo šenku zápovědi, kterýhož jest hned tehdy přestal a žádnej od tý chvíle že toho s pravdou naň nepokáže, volajíce se ke mně; a proč by mu se k vlastnímu jeho truňku takovýho piva proti vobyčeji i rozumu míti zhajovalo? poněvadž žádnýmu člověku jakž bez jídla tak bez pití bejti a jemu pak s čeládkou, když se kdy na noc z díla nádenního domů navracuje, s každým penízem pro pivo sem do Prahy choditi jest nemožné a zvláště pak po noci z týhož vobydlí ven vodcházeti nebezpečný. Ale oni provedše nad ním svou vůli, tím jeho vodbyli, že jim jakž po něm tak do mne nic není.

I poněvadž skrz takové příčiny, kterýž mne již teď po druhý tak nenadále potkávají, čeho bych se tu i sám k osobě svý dáleji naditi neb někdy vočekávati měl, nevím a rozuměti nemohu ani taky jakž svrchu dotčeno na první svý předložení, proč by mně se tejmž spůsobem, jakejmž jiní při takovejch zahradách v tejchž gruntech špitálskejch svobodně a bez všelijakejch překážek živnosti provozujíc dosti ukázanejmi příklady toho požívají, dostávati nechtělo, žádný od V. Kn. Mi. na to psaný odpovědi nemám, a často dotčenej havíř v takovým sobě ubližování a křivdě ochrany a vopatření prosí.

Protož jakž předešle tak i nyní za to žádám, že tak učiniti a mne na takový mý předešlý vznešení odpověď psanou, čím bych se spraviti a jak svýho nákladu, kterýž sem v témž místě s voli V. Kn. Msti. učinil, užívati věděl, dáti ráčíte.

Datum v Starém M. Pražském v sobotu po sv. Kateřině l. 1588. Vaší Knížecí Mti. povolnej

Václav Robmhap z Suché a na Sedci.

10.

Konsistoř utrakvistická prosí císaře Rudolfa II., aby ji proti neposlušným městům chránil.

1589 1. března.

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 37. 38.)

(ad pag. 85. 86. 94.)

Nejjasnější a nejnepřemoženější Římský Císaři, Uherský a Český Králi, Pane, Pane náš nejmilostivější!

Jakož jsme ne skrze jednu, ale mnohé a časté supplikací naše na V. C. M. poníženě a pokorně vznášeli a za ochranu konsistoře naší, stolice V. C. M. prosili a žádali, aby tak hrubě a velice, neb jest tak od svého začátku zlechčována a potupována nikdy nebyla konsistoř naše, jako téměř již ode všech nyní se tupí a zlechčuje, aby V. C. M. nad námi, konsistoří naší, řády církve sv. obecné křesťanské a apoštolské, z sekt a kacířství aby sjíti mohlo, a v jednotu při náboženství všickni zase abychom uvedeni býti mohli, ruku ochrannou držeti ráčila.

K takové pak naší žádosti M. V. C. ráčila jest se nakloniti a mandáty své, majíc v živé paměti nařízení a ustanovení pp. otce svého nejmilejšího, císaře Maximiliana, leta tohoto 1589, jichž datum jest v středu po Třech Králích, do všech měst království tohoto Českého rozeslati, v nich jim všechny nové, prvé nebejvalé a bludné věci při náboženství zapovídajíce, sekt a schůzí postranných pikhartských aby nebývalo, kněžstvo neřádné, an od biskupů svěceni nejsou, z obcí svých a z kollatur, a jiných, kteříž se administrátorem a konsistoří nespravují při náboženství, ne kněžským, ale pikhartským se spůsobem chovajíce, ihned od sebe vybyli, administrátorem a konsistoří se spravovali, a od něho ty kněží, kterých on jim podá, přijímali, přísně přikazujíc, ačby se chtěli hněvu a přísného trestání V. C. Mi. uvarovati, jináč nečiníce.

Ale jak by se města království tohoto k takovým mandatům a poručením V. C. Mi. zachovala a jich sobě vážili, páni Pražané Star. Města Pražského ti obec svou všecku svolali, jim takové milostivé poručení čtli, a aby se tak chovali, přikazovali. Nového pak Města Pražského a Malé Strany páni Pražané taková poručení sobě v raddě přečetše, za hřbet na potupu V. C. Mi. je založili obce o to nesvolali, jim takového milostivého poručení V. C. Mi, nečtli ani schůzí pikhartských nezapověděli a tak svou potupou jiným městům bránu otevřeli, aby ony taky na taková milostivá

poručení V. C. Mi. nic nedávaly a je taky příkladem jejich za hřbet zavrhly; jakž pak žádné město V. Kr. Mi. tak se jest nezachovalo a nechovají vedle téhož mandátu. Neb do města Slaného, když jsme vedle takového V. C. Mi. z uvážení našeho bedlivého děkana a kněze hodného, v řádích církve sv. katolické neměnitedlně stojícího, poručení podali a konfirmovali, jeho od nás přijíti nechtí, ale vždy na svém stojí, abychom jim po jejich vůli kněze dali, toho, který se sám strhl konsistoře a na tu faru dal, na které nyní jest a konsistoří se spravovati nechce, což my učiniti nemůžeme, abychom skrze to protrhnouce dobrý řád mandátu V. C. Mi. nezlechčili a konsistoře naší v potupu neuvedli.

Item město Kouřím tolikéž od nás kněze přijíti nechce, maje toho kněze nynějšího toliko od nás na půl leta do obce své konfirmovaného, poněvadž šlakem poraněn jest a pracovati nemůže; kaplana neřádného, an od biskupa svěcen není, jemu sami dali; řády starobylé všecky vypustili, obzvláštně čtvrteční processí, která v tom městě od starodávna vždycky držána bývala s znamenitou pobožností, a lid nyní, jsa zbaven toho dobrého, s pláčem slyše rouhání hrozná od nekněží, naříká a Pánu Bohu takové potupy touží a žaluje.

Jiná pak města všeckna taková poručení V. C. Mi. mlčením pominula a mezi sebou je udusila a potlačila a od nás kněží nežádají. My pak nemoha odnikudž žádné pomoci a ochrany míti, sami sebou tím zlým zvládnouti nemůžeme; neb netoliko na nás a naše psaní nic dáti nechtějí, a Star. Města páni Pražané ani odpovědi nám nedávají, ale ještě nás a ouřad duchovní, konsistoř naši, stolici V. C. Mi. s lajky ku právu srokují a že nás slyšeti budou a vejpovědí s vejhradou vrchního práva spravedlivou podělí, ješto toho nikdá nebejvalo, aby tak stolice V. C. Mi. lechce vážena a potupována býti měla, jako nám tak učinili Páni Pražané Nov. Města Pražského, dvojím psaním svým nás před právo své volajíce, abychom se s lajky o pokutu právu duchovnímu propadenou soudili, jichž datum leta tohoto v Praze v pondělí post Invocavit a druhého v outerý post Invocavit.

Protož V. C. M. pokorně a poníženě žádáme a za brzské a skutečné opatření prosíme, že nad takovýma mandaty svýma ráčí V. C. M. ruku ochrannou držati a neráčí dáti sebe, podle toho ouřadu duchovního konsistoře naší pod obojí lechčiti a tupiti, a průchod svývolnost, bludové, kacířstva a pikharti aby míti měla, toho dopouštěti, neb my bychom svejma hrdly před kacíři nijakž

bezpečni býti nemohli, a možné by nám nebylo, abychom dáleji soud duchovní a správu konsistoře držeti měli.

Jsme té naděje ku pánu Bohu všemohoucímu a k V. C. Mi., že nás a konsistoř naši a mandatův svých neráčí zlechčiti a potupiti, ale ty věci v brzkém času opatřiti, poněvadž jest čas krátký k sv. Jiří, aby děkanové a farářové o svých místech, kde který má býti, věděli.

Datum v Praze v středu po druhé neděli v postě l. 1589.

V. C. M.

věrní poddaní kaplané, administrator a farářové.

11.

Konsistoř utrakvistická žaluje u císaře na město Slané, že tam kněží řádných, neženatých trpěti nechtí, a že děkana donucují, aby officiály školní živil; konsistoř prosí císaře za ochranu proti městům neposlušným.

1589. 21. března.

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 59—62.)

(ad pag. 22. 96. 97. 122.)

Nejjasnější etc.

Jakého jsou psaní a jistou odpověď dali V. C. Mi. purgkmistr a konšelé města Slaného, jehož datum v Slaném v outerej po sv. Řehoři leta tohoto, proč by kněze Václava Dačického do obce své přijíti nechtěli a na odpor mandátu V. C. Mi. vyšlému a konsistoři se stavěli, to jsme v našem uvážení bedlivém měli. I jest nám to jistě do těch měšťanův Slánských s nemalým podivením, že oni tím své bludy chtějí zastírati, o čem my vědomosti žádné nemáme, a také kněží ženatých jim nepodáváme, ani dětí jejich, mají-li oni jaké neb nemají, neb nám tak od V. C. Mi. poručeno jest, abychom kněží ženatých nefedrovali.

Vymlouvají se předně, že velikej náklad na stěhování kněze Blažeje Plzeňského k nim z města Čáslavě učinili; my tím vinni nejsme; neb o něho před čtyřma lety stáli a velmi vděčně ho přijíti chtěli, a nyní ještě roku jednoho u nich není, že po vůli jejich náboženství pikhartským spůsobem konati nechce, jako předešlej neřádnej kněz, kterého v své obci s mnohýma dětmi měli; když v půl letě od nich odpuštění vzal z příčiny té, že mu kaplanského platu platiti nechtějí až posavad, posměšně ho propustili, že má tři brány a fortnu, kudy chce, aby od nich se stěhoval, že nejsou zavřeny, ješto za něho i p. sudí nejvyšší se přimlouval, abychom

ho tam dáleji nechali, že jest kněz katolickej a on rád u nich chtěl býti, však oni nijakž nechtěli, tak se proti otci svému duchovnímu synové světa zazlili.

Důchody pak k faře náležející a záduší odkázané, aby kněz, který by mše svaté za duše sloužil, těch duchodův požíval, ty nač oni vynakládají, dobře o tom vědí, neb od mnoha let requiem u nich žádnej kněz nesloužil, než místo kněží věrných na to rúhače kalvinisty žáky v škole své chovají, a ti což nejhoršího Bohu naproti a Církvi k zhoršení dobrejch lidí pobožnejch činí a se rouhají, ješto mnozí toho s pláčem touží Pánu Bohu, čeho jsou na svá stará kolena dočekali. A za to rouhání rektorovi školnímu do roka stálého platu 40 kop, kantorovi 20 dávají, a že v škole s mládeží pracují, každé suché dni do patnácti i šestnácti kop platu berou, 7 koled do roka mají, ješto nemalá summa se z nich sejde; minucí k vánocím, za které ouplatky berou, do 31 kop; v postě od pacholat, kteří místo obědu jim na tejden platí, některý 3, 4, 5, 6, potom sobotales každé pachole každej tejden bílej peníz dává; jarmarkales, masopustales, montales, dušičkales, kretales po dvou velkejch od každého pacholete; kandelares po českém groši od každého pacholete; od funer, kantací a co jiného přijde veliká summa. A ještě děkanovi na hrdlo je strčili, aby jim každodenně oběd a večeři dával a jim se vší čeládkou sloužil; a oni jako páni přijda budou na děkana škroukati, že toto slané, onono neslané; nedostane-li se, vem kde vem, pánům žákům jísti dej, tak že nebohý děkan musí časem hlad trpěti a netoliko šat nějaký, ale ani knížku aby sobě koupil za svou službu, u nich s to býti nemůže. Ale žák, nedostane-li se mu co, maje takový plat, může sobě poručiti. Nočně (učitelové) doma nesedajíc šenkýřkám fértoušky přetřásají místo modlitby za lid a učení se pobožnosti. A nebohému děkanu kopu grošů na tejden vstrčí a za práci jeho do roka halíře ani půl nedají; již ty jak chceš s svou čeládkou na to živ buď, a každodenně služ mši sv. a kaž, a v neděli čtvero kázaní, žáky jejich jim chovej — račtež toho, milostivý Císaři považiti, jakou svízel od těch měst nebozí kněží mají, kteří jim po voli býti nechtějí.

Pakli že dostanou po své voli kněze, an to vše, co oni rádi míti chtějí, po jich hlavách a vůli dělá, tuť oni nelitují, by měli 100 kop na stěhování utratiti, aby netoliko sám byl, ale třebas patero neb šestero dětí měl, budou ho rádi chovati a chváliti, že jest dobrý muž a že manželku poctivou má, a když ta jedna mu umře, tedy hned samé ouřadní osoby budou k němu na faru chodit

a jinou mu namlouvati a potom i z obecního nákladu sami jemu veselí i křtiny strojiti, jako tak učinili kněži Václavovi Píseckému, který na Mělníce umřel. Potom kněze Vavřince Leandra se čtyrma děvečkami na vdaní víc než 4 leta v obci své trpěli; po něm kněze Martina Štirsko také s ženou i s dětmi, kterého sami o své ujmě bez dovolení administratora sobě vzali. Potom kněze neřádného 3 leta s ženou a s dětmi měli, na faře šestineděle dělali, a ten nyní v Kvílicích jest. Kaplanům neřádnejm v faře na zádušní peníze sešli se všickni páni radní, veselí strojili a jiné taky v své obci ženili, jako v nějaké krčmě sobě počínali a rádi je snášeli, a až posavád by takové míti chtěli; a jestliže se jim kněz neženatý podá, musí se pro nezbednost jejich jim oženiti a nebudou ho v obci své bez ženy trpěti. By pak i ženatý byl, a dětí třebas desatero měl, když toliko obrátku dělá a řády potupuje, všecko dobré a svaté jest u nich.

A poněvadž pak my městům nepodáváme jim dětí a žen, aby u nich děkanem byl, než kněze Václava Dačického neženatého, a oni jemu nic více nedají, než jako by ne více čeledi měl, V. C. M. ve vší poníženosti pokorně žádáme, že neráčíte mandatův a konsistoře naší lechčiti a jim v jejich kacířstvu a zlé vůli povolovati, poněvadž v mandatum V. C. Mi. jest obsaženo, aby kněží od konsistoře přijímali; neb budou-li míti sami o své ujmě bráti, jináč a jiných nepřijmou než s obrátkou a beze všech řádův, aby ani mše sv., kterouž v veliké ošklivosti mají, nesloužili; — ale nad konsistoří naší ruku ochrannou držeti, aby téhož kněze Václava na všecky řády církve sv. do obce své přijali a stěhovali.

S tím sebe a zprávu tuto naši pravdivou v milostivou ochranu V. C. Mi. poručena činíme.

Datum v Praze v outerej den památný sv. Benedikta l. 1589.

12.

Konsistoř utrakvistická žaluje u císaře, že Slánští děkana jim podaného přijíti se zdráhají, že v Slaném i jinde kněží ženatých trpí; a spolu dosvědčuje konsistoř, že farářové povinni nejsou živiti školní officiály.

1589. 22. března.

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 73—75.) (ad pag. 21. 96. 97. 106. 122.)

Nejjasnější etc.

Odpověď, jakou jsou dali město Slaný na milostivé poručení V. C. Mi., aby od času sv. Jiří ničímž se nevymlouvajíce kněze

Václava Dačického do své obce za děkana přijali, tu jsme v našem uvážení měli, a jest nám jistě to s nemalým do též obce podivením, že my šetříce dobrého řádu církve sv. a konsistoře naší, stolice V. C. Mi., a mandatův do měst království tohoto Českého vyšlých, aby lechčeni nebyli, že oni nám to smějí k nějaké kyselosti proti nim přičítati a V. C. Mi. nás obouzeti: ješto my co činíme, činíme s dobrým rozmyslem a bedlivým uvážením naším, aby čest a chvála Boží, kdež již téměř utuchla a církev pravá Krystova opuštěna jest, zase vyzdvižena býti mohla.

Obranu pak tu a takovou kladou, že jsou mnoho na stěhování naložili na kněze Blažeje Plzeňského, stěhujíce jeho z města Čáslavě; my tím vinni nejsme; však jsme jim téhož kněze Blažeje chtěli rádi na další čas zachovati, aby outraty na stěhování obce té k zahubení nevedly a nehnaly, nijakž ho od nás zase přijíti nechtěli a oznámili, že ho v obci své trpěti nemohou; a před čtyřma lety velmi velice o něho stáli a rádi ho do obce od nás míti chtěli, a teď ani jednoho roku v obci své trpěti ho nechtěli, ješto se i pán sudí nejvyšší za něho přimlouval, že kněz katolickej jest; avšak oni nic na to nedbali, tak se proti němu zazlili.

Jinou obranu kladou, že malé opatření mají k své faře na děti kněžské a že officiales školní žádného pohodlí na faře užiti nemohou. V pravé pravdě to V. C. Mi. oznámiti můžeme, že jsme my jim žádných dětí ani kněží ženatých do obce jejich nepodávali a s takovýma kněžíma, jakž nám od V. C. Mi. poručeno jest, nic činiti nemáme, než kněží neženaté jim podáváme a tak je konfirmujeme.

Ale oni sami páni Slánští kněží v svém městě ženili, jako kněze Václava Píseckého; kněze Jana Deporta, který u nich děkanem byl; kněze Vavřince Leandra 4 leta s sedmi dětmi s vděčností trpěli za děkana, a neřádným kaplanům na faře své svadby a veselí strojili a sami při týchž veselích přítomni byli. Kněží ženaté do své obce přijímali s dětmi na potupu konsistoře naší a věrného kněžstva řádného, jako kněze Martina Štirsko, který u nich umřel a žena s dětmi u nich zůstala. Item kněze, který nyní v Kvílicích jest, 3 leta s ženou i s dětmi v obci své na místě děkanském trpěli, ješto žádný kněz nebyl než Frankfurtský, kterého teprva teď rok bude, na milostivé V. C. Mi poručení, i jeho fedrujíce, vybyli a křtiny slavné dělali. A jiná města tolikéž činíc, podáme-li jim kněze neženatého na všecky řády církve sv., tehdy ho nám hned ožení. I tu již tak ženatého kněze, by třebas desatero dětí měl, když toliko obrátku dělá, řády církve sv. vy-

prázdňuje, všecko u nich za svaté a dobré jest. Ale s tím se vším mlčí a je trpí, ani na M. V. C. ani na konsistoř nic nevznášejíce.

Officialům pak aby jaké pohodlí v faře činěno býti mělo, to se u nás, aby slušné býti mělo, nevidí, poněvadž fara jest pro faráře a kněží, a škola pro žáky a officialy; a aby jim čím kterej děkan neb kněz povinen byl, toho neuznáváme, poněvadž nadání k záduším a farám odkazové jsou k oltářům, aby se u nich sloužilo; a farář oltáři slouží, z oltáře taky živ býti má, a slouží lidu obecnímu, s ním v kostele pracuje. Ale officiales školní, ti pracují-li s mládeží v škole, od nich své platy a od obce jistá stipendia mají; pohodlí jim se od sousedův činí, obědy jim po pořádku vaří, a jakž v jiných zemích jest, na tom že přestávají a s farářem na pohodlí a v stravě nic officiales nemají: tak i tito jejich officiales na tom, což jim do školy přichází, přestati povinni jsou, na práci farářovu potahovati se nemohou a nemají.

Jestliže pak předkové naši to jsou činívali a officialy školní k sobě do fary k obědům brávali, činili to z lásky a ne z povinnosti, aby jim tím zavázáni býti měli; neb jsou se s faráři officiales v náboženství katolickém srovnávali, za mrtvé se modlívali, svaté vzývali, Tělu Božímu a Krvi při mši sv. i jindy, když neseno bylo, se klaněli; a protož předkové naši, majíce veliké milosti od lidu a dary mnohé, sami jich spotřebovati s svou čeládkou v faře nemohli; tou milostí jsouc vedeni, že oni officiales s nimi se srovnávají, do fary je k sobě k obědům brávali, až to přišlo i v zvyklost i obyčej; a to se nejprve začalo u sv. Jindřicha v Praze. A tak oni vzavše sobě v zvyklost a obyčej, jakoby farářové byli jim těmi takovými obědy aneb stolem povinnovati, tomu chtějí.

I poněvadž oni nyní s faráři svejmi a s církví sv. se nesrovnávají, učíce učení kalvínskému a kacířskému v školách svých, za mrtvé se nemodlí, svatých nevzývají, Tělu Božímu se rouhají a v řádích církve sv. státi nechtí, a faráři svými se nespravují, než chtějí tomu, aby farářové officiály školními se spravovali a jich poslouchali, a ti, kteříž v školách někdy byli a v obcech se ženili a osadili, k tomu je vedou a tak míti chtějí: i z těch příčin farář a děkan není jim povinen stravou a pohodlím žádným.

A poněvadž pak, milostivý Císaři, my nepodáváme jim dětí a žen [1]) etc.

---

[1]) Odstavec ten zní podobně jako poslední odstavec v listu předešlém strana 185.

Za to taky žádáme, že takovejch zpráv postranních neráčí M. V. C. k sobě přijímati a jim místo dávati, ale v tom následovati dobré a svaté paměti pána p. děda císaře Ferdinanda, který tak říkával: Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas; aby tudy V. C. M. z zanepraždnění sjíti mohlo a mandaty V. C. Mi. své místo měly a naše konsistoř, stolice V. C. Mi., od těch a takových kacířův lechčena nebyla.

13.

Konsistoř utrakvistická stěžuje sobě na neposlušné kněží i osadníky, jakož i na kalvínské officiály školní a prosí císaře, aby ji proti haně a potupě chránil a nové konsistoriány jmenoval.

1589. 7. dubna.

(ad pag. 83. 86. 88. 96. 97. 106. 122.)

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 71—73.)

Nejjasnější a nejnepřemoženější Římský císaři, Uherský a Český králi, Pane, Pane náš nejmilostivější!

Majíce v paměti milostivé a jisté poručení V. C. Mi. při obnovení konsistoře naší nám učiněné, abychom nic nového prvé nebejvalého při náboženství nedopouštěli činiti, podle nejvyšší možnosti naší tak jsme se chovali a ještě rádi bychom tomu, aby řádové církví svatou nařízení zachováváni byli, ale že v tom na překážku jsou nám některé věci, jako

1. a nejprvé nedostatek velikej kněžstva skrze neordinování jich od p. biskupa, kdežto tou příčinou v městech, v městečkách sektářství, kacířstva a bludové rozmahají se velmi široce na vše strany.

2. Že města království tohoto nastrojivše sobě kněží naše po své vůli, aby elevaci nečinili, složili mši svaté a jich jakž náleží neslouží a jiné ceremonie potupili, těch kněží, když je citujeme, stavěti nám nechtí a jim samým státi nedopouštějí, je proti nám a konsistoři naší divnejch ouskokův a vejmluv svejch požívajíce zastupují a vymlouvají, aby toliko po jejich vůli jim u nich smyšlené náboženství stálo a trvalo, a lidé jemu aby uvykali, a kněží k trestání pro takové neřády a rouhání lidu dobrého zavazováni nebyli.

3. Že kněží, které míti můžeme a jich do měst podáváme, aby zase elevaci vyzdvižena byla a jiní řádové církevní již u nich vyprázdnění, od nás přijímati a takové kacířské aneb neřádné kněží, an od biskupů svěceni nejsou, z obcí svých a kollátur vybyti ne-

chtějí, než své vůle užívají a po takové své vůli neustupně stojí, ukazujíce na jiná města, že v nich takoví kněží nepořádní jsou a elevaci při mši svaté, kteréž neslouží, jest složena a obrátka místo elevaci luteranská a pikhartská uvedena již dávno od několika let, a kdyby elevaci měla zase u nich činiti se, že by hned do sboru se mezi Pikharty lidé dali a z města do vsi žeby ucházeli, a tak jejich nynějšímu již v chrámech uvedenému pikhartství v cestu vkročeno a překaženo by bylo.

4. Kněží ženatí, kteří pro své ženy a děti aby svobodu v zlém měli, k vůli a k libosti ženatejm mistrům a bakalářům i jinejm žáčkům, ouřadním osobám, kteří se v městech a obcech ženili, jsouce Kalvínové a Pikharti, všecko zlé do církve uvozují; pokudž to nebude zastaveno a napraveno, není naděje, abychom co dobrého svésti a řády církve sv. zase v dobrej spůsob předešlej uvesti a napraviti mohli.

5. Konsistoř naše pro malej počet osob v ní, o kterou množstvíkráte s V. C. Mí. jest mluveno a žádáno, aby obnovena a dosazena býti mohla a ještě vždy pokorně žádati nepřestáváme, poněvadž jsme my mdlí a nestateční, že nás ráčíte z té práce propustiti, hodnějšími a dostatečnějšími kněžími ji osaditi; neb jest již tak na nejvyšší zlehčena a potupena, že lidé k ní stávati a vejpovědí spravedlivejch práva našeho přijímati nechtějí, ano již i sami kněží jsouce citováni nestávají a nic sobě konsistoře naší své vrchnosti neváží. A my nemajíce odnikudž žádné pomoci u veliké potupě a v posměchu s konsistoří naší, stolicí V. C. Mi., zůstáváme.

6. V školách bludná učení kalvínská se učí a rozmáhají, mládež učíce se rouhání a bludům hned z mládí se kazí, v kostelích žádné poklony a uctivosti jak svátosti velebné, tělu Božímu, tak ani jinejm řádům posvátným se nečiní, zpívání církevní mění, při sepulturách konduktů církví nařízených zpívati nechtějí, proti kněžím žáky osadní ženatí, mistři a bakaláři, jsouce v ouřadech zastupují a jich pozdvihují, na procesí některé školní choditi nechtí, postův svatých nezachovávají a summou všecko dobré zlehčili a všemu se jen posmívají. Lid obecní nad tím s pláčem naříkajíc Pánu Bohu toho touží, čeho jsou na svá stará kolena dočekali.

A protož V. C. M. pro Boha pokorně prosíme a žádáme, že již neráčíte se vejšeji a dáleji těm takovým neřádům, ujmě cti a slávě Boží, zavozováním množství nesčíslnému duší lidských dívati, ale v cestu tomu zlému vkročiti a to zlé přetrhnouti, a jak nás kněžstvo řádné, tak i konsistoř naši, stolici V. C. Mi., v milostivé

ochraně a v otcovském opatrování že ráčíte míti, a obnově konsistoř, že ráčíte nad ní ruku ochrannou držeti.

A my za V. C. M. nepřestávajíce budeme se Pánu Bohu modliti, aby Pán Bůh ráčil nejlepšího zdraví za mnohá leta, šťastného a veselého císařování a nad nepřátely vítězství ustavičného příti, jsouce té nepochybné naděje ku Pánu Bohu předkem a potom k V. C. Mi., že v této naší žádosti slušné a křesťanské uslyšáni budeme. S tím sebe i konsistoř naši v milostivou ochranu V. C. Mi. poručenu činíme, a za odpověď a opatření brzké pokorně prosíme a žádáme.

14.

Erzbischof Martin von Prag ersucht die schlesischen Fürsten Joachim Friedrich und Hans Georg, zwei Dörfer in Ansehung ihres durch die Polen verursachten Feuerunglückes mit Roboten und anderen Arbeiten verschonen zu wollen.

(ad pag. 156.)

1589. 1. Mai.

(Missivæ Æpi Prag. 1586—89. fol. 81. Archiv. Æp.)

Den durchlauchten, hochgebornen Fürsten und Herrn Joachim Friedrich, Domprobst zu Magdeburg und Hans Georg, Gebrüdern, Herzog in Schlesien, zu Liegnitz und Brig, des Lübnischen Weichbildes Pfandesherrn,, unsern gütigen, lieben Herrn und Freunden.

Durchlauchte, hochgeborne Fürsten, günstige Herrn und Freunde!

Euer L. sein unsere freundlichen, willigen Dienste und was wir sonst Liebes und Gutes vermögen, zuvor. Als wir nach Gelegenheit, und soviel wir unseres Amtes halber von erzbischöflicher Residenz absein mögen, unseres Ordens Hospital S. Mathiae, in Breslau gelegen, besuchet, ist uns unter Anderem der Gemeinden Larkowitz, Gunzendorf, des Crezbergischen Weichbildes gethane polnische Supplication an unsern Spittelmeister erwähnten Hospitals vorgebracht worden, wie denn E. L. aus hiebei Gelegtem zu ersehen, und weil wir allen Umständen nach gedachter Gemeinden Supplication erwogen, und alsoviel befunden, ihres Anlangens billig zu sein, die guten armen Leute durch Feuersnöthen heimgesucht, von den Polen 16 Höfe in einem Dorfe, und in dem andern 5 weggebrannt worden; damit sie derowegen von Roboten und sonst schuldigen Diensten eine Zeit lang befreit werden und wiederum

sich erholen möchten, als denn gebräuchlich, haben wir dies unser Schreiben an E. L. ergehen wollen lassen, an dieselben freundlich gemeint, wollen ihren Amtsleuten derer Orte befehlen, oben angezogene beide Dörfer mit Roboten und anderen Arbeiten in Betrachtung ihres erstandenen durch Feuerunglück zu verschonen, und sein der Zuversicht zu E. L., werden unserem Ansinnen günstig beiwohnen und verschaffen, dem also zu geschehen. Wir verschuldens E. L. hinwiederum in Gleichem und Mehrerem, gegen denen wir sonst allen guten Willen zu erzeigen in Lieb und Freundschaft uns willig erkennen.

Aus unserm Ordenshospital S. Mathiae in Breslau gelegen, den 1. Mai anno 1589.

Euer Lieb L. dienstwilliger Freund

Martinus,
Erzbischof zu Prag.

15.

Konsistoř utrakvistická prosí císaře Rudolfa II., aby městům Pražským a mistrům učení Pražského nařídil, že se mají súčastniti při průvodu Božího Těla.

1589. 17. května.

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 114—122.) (ad pag. 85.)

Nejjasnější etc.

Kdež jest V. C. M. let pominulých před časem nastávající slavnosti Těla Božího Pánům Pražanům všech tří Měst Pražských o zachování starobylých řádů církve sv. obecné křesťanské, a vykonávání processí i jiných chval Božských bez umenšení každého roku dekretem milostivým přísně poroučeti a přikazovati ráčila, tak aby předně ouřadní osoby, všickni vůbec měšťané v jakýchkoliv povinnostech postavení, pořádkové cechovní na touž processí s ozdobami církevními, svícemi, korouhvemi, perkytlemi šli, Pána Boha chválili a podle starobylého, chvalitebného, pobožného nařízení chvály Pána Boha našeho vykonávali.

Ač od věrných křesťanův osob ouřadních a některých z obce řády starobylé křesťanské milujících z celé uvozené pobožnosti se ty chvály Božské, slavné processí vykonávaly, ale že vždy více sektáři a rúhači Pána Boha našeho se v městech Pražských i po všem království rozmahají, kteříž se těm chválám Božským posmívajíc velebným svátostem rouhají, opovážlivě rozkazy Božské i milostivá V. C. Mi. poručení potupujíce a zlechčujíce, na processí

choditi nechtějíce, jiné od toho odvozují, těm, kteří Pána Boha a V. C. Mi. poslušni jsou, na processí jdou, se posmívají, z čehož buď Pánu Bohu požalováno, že takoví rúhači Pána Boha i V. C. M. neposlušní a odporní mají svůj průchod míti.

I každého roku jsme Rektora učení Pražského s mistry a profesory uctivě žádali, poněvadž z nadání katolických benefactorů vychování a obživení své v kolejích Pražských mají, aby sami osobně ku příkladu jiné mládeži a lidu prostému, obecnímu na takové processí chval Božských osobně šli a jiné rektory a žákovstvo k tomu přidrželi.

Ale i od těch i nemalá potupa, zlechčení a rouhání se děje, netoliko že sami jíti, Pána Boha chváliti, ale ani rektorů školních i jiného žákovstva v městech Pražských — a farářové Pražští tím svládnouti nemohou (poněvadž je proti nim někteří z osadních zastupují) — k tomu přidrželi nechtějí.

I poněvadž, nejmilostivější Císaři, památka a slavnost vejroční Těla Božího roku tohoto se přibližuje, aby takoví nespůsobové, nevážnost rúhačů časně přetržena býti mohla, V. C. M. jakožto věrní kaplani, kteříž řády starobylé církve sv. křesťanské katolické jak předkové naši bez umenšení rádi vykonáváme, a s pomocí Pána Boha i tohoto roku processí slavnou starobylým spůsobem vykonati míníme: V. C. M. poníženě a poddaně pro odplatu Pána Boha prosíme, že nad řády starobylými církve sv. ochrannou a milostivou ruku držeti, a pánům purgkmistrům a raddám všech tří Měst Pražských, aby starobylých řádův měniti nedopouštěli, nýbrž sami osobně předně osoby radní (neužívajíce jakých vejmluv, jakož tak činívají obzvláštně kteří náboženství pikhartského a luteranského jsou, skrze nepotřebné odjezdy), aby na processí šli, Pána Boha chválili, i jiným měšťanům svým v jakýchkoliv povinnostech postaveným i cechmistrům, časně jich před sebe povolajíce, jim milostivé V. C. Mi. poručení vůbec přečísti dali, a přísně aby každý na processí šel, ničímž se nevymlouval, též řemesla cechové s korouhvemi, práporci, perkytlemi na touž processí šli, pod skutečným trestáním poručili; a kteří by cechové podle starobylých obdarování slavných císařů a králův českých korouhví, perkytlí k každému řemeslu přináležejících starostí sešlých neměli, aby sobě časně to opatřili a pod zbavením těch milostí objednali, — nebo někteří cechové naschvále korouhve své pokazili — a k tomu hodu slavnému Těla Božího se přihotovili.

Nicméně poněvadž Rektor učení Pražského s mistry, profesory, kolyaty (kollegiaty), bakaláři, rektory školními i vším žákov-

stvem na místě V. C. M. pod správu a ochranu Pánů Pražan Starého a Nového Měst Pražských přináležejí a od nich své poživení i vychování mají, aby na jistej den sejdouce se na rathouz Star. M. Pražského časně téhož Rektora učení Pražského, mistrů, rektorů školních před sebe povolati, jim předložení učiniti, V. C. Mi. milostivé poručení v známost uvésti, aby se ničímž nevymlouvajíce osobně na processí šli, a k tomu i jiné žákovstvo všecko skutečně přidrželi a v starobylém křesťanském řádu, jakž na to fundaci kollegii i statuta starobylá od slavného fundátora císaře Karla Čtvrtého slavné a svaté paměti, kteryž o Pykhartech, Kalviních a Luteráních i jiných novověrcích i novém kacířském učení neráčil věděti, cum beneficiis magistrorum stáli a z něho nevystupovali, poručiti ráčili; nebo chtějí-li podle obdarování a fundaci beneficii užívati, jsouť povinni, se vedle nich ve všech spůsobech pobožných chovati, milostivě a časně poručení učiniti poručiti ráčíte.

V milostivou ochranu Pánu Bohu sebe i všecky pobožné, starobylé řády milující, poddaně a poníženě poroučíme.

16.

Erzbischof von Prag übergibt das Hospital, welches er auf eigene Kosten gebaut, den armen Leuten seiner Vaterstadt Müglitz ohne allen Vorbehalt.

1589. 29. December.

(Missivae Æpi Prag. 1586—89. im erzbisch. Archiv zu Prag.) (ad pag. 161.)

An die Herrn und ganze Gemeinde zu Müglitz.

Ehrsame, weise, liebe! Wie wir bisher verlaufener Zeit aus väterlicher Liebe und eifriger Zuneigung das liebe Armuth unseres Vaterlands Müglitz emsig bedacht und unser christliches Vornehmen ins Werk gerichtet, wollen wir an seinen Ort stellen uns hiemit nichts erheben. Und weil denn nunmals der allmächtige Gott uns so viel verliehen, unser Leben und Gesundheit gnädig erstrecket, das wir zur Ehre Gottes und zur Erhaltung der armen Leute das Hospital bei Euch, so zuvor ganz elend und erbärmlich gestanden, das arme Volk darin übel gehalten und versorgt worden, von Neuem mit baarem Gelde füglich durch den ehrsamen Stephan Wondra, unsern lieben Schwager, gebaut, dazu auch vor dem niederen Thor von Valentin Sanitter einen Hof mit aller Gerechtigkeit und Zugehörung, anderthalb Viertel Acker und einen Garten, und

dann mehr von Paul Göbel ein Viertel Ackers, wie es denn in Euerem Stadtbuch alles verschrieben, und unsern Willen und christliche Meinung erfüllet, auch Alles ohne alle Schuld nun ganz vollkommen verrichtet und bezahlt, welches Ihr mündlich von Stephan Wondra vernehmen werdet, dafür wir Gott dem Allmächtigen, und dass er uns diese Gnade verliehen, von Grund unseres Herzens Dank sagen. Also wollen wir gedachtes Hospital sammt angezogenem, erkauften Hofe, mit aller dero Zugehörung, oben angezogener Äcker und Garten, auch anderer Stücke, wie die Namen haben mögen, nichts ausgenommen, zu ewigen Zeiten, dann als itzo, und itzo als dann, den armen Leuten unseres Vaterlands Müglitz ohne alle ferneren Privilegien, darüber wir uns kein Bedenken nehmen, übergeben haben; übergeben dasselbe Hospital sammt aller Zugehörung obenvermeldeter hiemit kraft dieses unsers Briefes angezogenen armen Leuten unsers Vaterlandes Müglitz, wie wir solches zu thun Macht haben und befugt sind, in allerbester Weise, Form und Gestalt, und verordnen Euch hierüber zu Verwalter und Vormünder, dass Ihr gedachtem Hospital in guter Ordnung vorsteht, darüber wir Euer Gewissen beschwert haben wollen, und solches am jüngsten Tag, wenn Gott wird kommen zu richten die Lebendigen und die Todten, zu verantworten wisset; schliesslich also wollen wir diese unsere Übergabe verstanden haben, dass wir uns noch unsern Freunden hierin nichts vorbehalten, treulich ohne alles Gefährde. Gott mit uns Allen.

Prag den 29. Dezember 1589.

17.

Konsistoř pod obojí prosí císaře za ochranu proti potupě a zlehčování, jehož se jí se všech stran dostává.

1589.

(ad pag. 86 88. 102.)

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 7. 8.)

Nejjasnější a nejnepřemoženější Římský císaři, Uherský a Český králi, Pane, Pane náš nejmilostivější!

Jakož jsme předešle skrze naše častá supplikování žádali, i nyní ještě Vaší Císařské Velebnosti pokorně a poníženě žádáme, jsouce té důvěrné naděje, že V. C. M. ráčí nad námi a konsistoří naší svou lítost míti, poněvadž již téměř ode všech opuštěni a vší pomoci zbaveni jsme, nebo od žádného žádné ochrany a pomoci, již pokorně žádáme a hledáme, obzvláště když někdy vejpovědi

spravedlivé a přísudky aneb něco k tomu podobného u práva našeho činíme, dostati a míti nemůžeme a nemáme.

Neb netoliko již osoby některé stavu rytířského ale i sami páni Pražané (též města jiná tohoto království slavného) maje sobě obzvláštní poručení učiněné od V. C. Mi., aby konsistoří naší v věcech duchovních a jiných náležitých se spravovali, nad námi a konsistoří naší, právem duchovním jakožto Stolicí V. C. Mi. ruku ochrannou a mocnou držali a k spravedlnosti nám napomahali, toho nečiní, ale ještě sami kdež mohou, nás a konsistoř naši potlačují, utiskují a potupují, na psaní naše k nim činěná odpovědi nám žádné nedávají a v některých městech tím se pochloubají, že takové poručení od některých pánův, na kterých něco záleží, sobě učiněné mají, v jurisdikci práva duchovního se vkládají, kněze zcestné a nepoddané zastupují, některé na fary sami podávají, listy jim pod pečetima svýma dávajíce o nich svědectví vydávají, že kněží řádní konsistoří se spravující jsou, jinejm pak poroučejí, aby se námi a konsistoří nespravovali, nás neposlouchali; přijde-li na ně co, že jsou oni kollátoři a páni, k nim aby se utekli jim velejí, že je oni zastoupí a zastanou; nad to jestliže na kteréhosi kněze rychtáři městskému právo dává, aby, poněvadž potupuje vrchnost svou a ouřad duchovní, kterému se poslušenstvím zavázal, jeho do vězení vzal, tehdy práva nevezme, ježto se toho dosti lehkým lidem dostává; jestliže pak vezme právo, tak se nezachová, což jsme rychtáři J. M. Cé. v starém Městě skrze psaní v známost uvedli, a on s jinými pány v radě to sobě přečetši všeho mlčením pominuli.

A tak již v žádné vážnosti, ale u veliké potupě a lehkosti ouřad duchovní konsistoře naší, v které od sta šedesáti osmi let začátku svého nebyla, nyní pozůstává a bez práva světského nijakž konsistoř naše býti a státi nemůže, neb již ti takoví kněží od nich posilu majíce, na ouřad náš a rozkaz jim učiněný nic nedají, jsouce citováni státi nechtějí, ani listův od nás nepřijímají: poručení jistá V. C. Mi. s vlastním podpisem ruky vlastní potupují, každej co chce a jak chce dělá, a nebude-li to jinak k nápravě přivedeno, my již víceji a dýleji v takovém neřádu trvati a státi, na to zlé, které se děje, dívati se nemůžeme a moci nebudeme, abychom vinni nebyli krví mnoho tisícův lidu, kterej se tak bídně skrze takové neřády svozuje a na zatracení jde; ano taky ani žádných pří k soudu duchovnímu konsistoři naší přijímati nemíníme, toliko těch, které již prvé ku právu přijaty jsou, odbudeme, ale vůli každému jeho pustíme, aby co chtěl činil,

ježto ta věc nemůže býti než s velikým zlým království toho slavného, s škodou nenáležitou a s hanbou velikou církve svaté obecné křesťanské a cesta k protržení všem neřádům ve všech věcech bude.

Protož V. C. M. poníženě a pokorně žádajíc prosíme, poněvadž již tak velice opuštěni jsme, nemůže-li to jináče napraveno býti, že z těch povinností nás ráčíte propustiti a v ochranu svou V. C. M. konsistoř naši zase k sobě přijíti, a za to žádáme, že nám toho V. C. M. k nějaké naší svývolnosti aneb neposlušnosti obraceti a přičítati neráčí. A my již taky budeme hleděti jedenkaždý při povoláních našich kněžských, jakž budeme moci, se pobožně chovati.

Jsouce té celé pokorné a ponížené naděje k V. C. Mi., že tato omluva a žádost naše nehodná při Milosti V. Cé. své místo míti bude, s tím se v milostivou ochranu V. C. Mi. poručena činíme,

V. C. Mi.

věrní poddaní kaplané
administrátor a farářové
konsistoře arcibiskupství Pražského
pod obojí přijímajících.

18.

Konsistoř utrakvistická prosí císaře za ochranu proti Pikhartům, po celém království Českém vždy více se vzmáhajícím.

(ad pag. 106).

1590. V lednu.

(Acta Cons. Utr. 1589—95. pag. 239—40.)

Nejjasnější etc.

Nemůžeme V. C. M. tajna učiniti a dáleji na zhoubu církve sv. křesťanské a rozmnožování se rot, sekt a kacířstva v městech Pražských i jinde, den ode dne vždy více a více se dívati a rouhání proti Pánu Bohu všemohoucímu hrozného trpěti a nésti a zlehčování mandatův slavných a svatých pamětí jak krále Vladislava, tak potom pána pana děda V. C. Mi., císaře Ferdinanda, pána pana otce nejmilejšího V. C. Mi., císaře Maximiliana, ano i V. C. Mi., poručení přísných: kterak na zkázu a záhubu, i lechkost království tohoto slavného Českého proti řádu dobrému a zlechčení svých statut a zápisův předkův svých, přední osoby ve všech třech městech Pražských, vystoupivše z víry Páně

Bohu svému a náboženství předkův svejch starobylého pod obojí spůsobou, do sekty a bludů bratří Boleslavských jsou se dali, je v domích svých přechovávají, lid při náboženství rozpakují a v houfech velikejch nočně i ve dne své schůzky do domů jistejch činí; a od žádného se jim nic neříká, po domích svá posluhování mívají, křtí i oddávají, tak že v kostelích našich v dosti malém počtu lidu bejvá, a mnozí prázdni a pusti zůstávají; což když svůj průchod mělo za slavné a svaté paměti pána pana císaře Ferdinanda, potom se proti němu jakožto pánu svému pozdvihli [1]), a lidu mnoho tisícův v zemi Moravské sebravše na pomoc kurfiršovi [2]) táhli; ale Bůh sám jim v tom v cestu vkročil a kurfiršt poražen byl, zase coufnouti museli.

K tomu na kněžstvo řádné, když řády církevní zcela a zouplna zachovávají, jsouce pikharti a nemaje pravé víry o svátostech velebných a služebnostech Božských, velice se zlobí, jim protimyslnosti mnohé činíce; dobrodiní k záduším nadaných a odkázaných, aby kněží řádní sloužíc oltáři Božímu mohli své vychování míti, ujímají a náležitě neopatřují, chtěje tak k své vůli kněží přivésti, a jak oni pikharté míti chtí, tak aby se v náboženství chovali, že k nim lásku majíce budou je opatrovati, a taková dobrodiní k záduším odkázaná dávati i ještě svého vlastního jim udělovati.

I protož, poněvadž z takových sekt a lidu rozdvojení nikdy jest nic dobrého nepošlo a nepochází, a tudy také války, mordové a krveprolití, drahoty, i království k spuštění a snížení přicházejí; a králové předešlí slavné a svaté paměti, chtěje toto království slavné v své celosti, pokoji a důstojenství zachovati, takové věci jsou přetrhovali a zastavovali. Ano i páni Pražané chtěje od Pána Boha odplatu hojnou v nebi míti a jsouce praví ctitelé Pána Boha všemohoucího, a milujíce jednotu církve sv. obecné křesťanské, poněvadž ní se jak církev křesťanská, tak království, města i obce vzdělávají, rostou a zvelebeny bývají, v jistejch artikulích leta když se psalo 1443 v outerý po sv. Janu Křtiteli, jaké by obyvatelé mezi sebou v městech Pražských trpěti a míti měli, a jakých nemají trpěti, o tom takto jsou nařídili a vepsali do kněh pro budoucí pamět. Mezi mnohejmi jinejmi artikuly tento přední jest: [sic].

---

[1]) Konsistoř mluví o vzpouře r. 1547, kterážto porážkou kurfiršta Saského u Mühldorfu (24. dubna) ve prospěch císaře Ferdinanda I. skončila.

[2]) Janu Fridrichu Saskému.

Protož my V. C. M. se vší ponížeností prosíme a žádáme pro Boha a obhájení církve jeho, poněvadž přední v městech Pražských muži i ženy jsou a přijímají se za sousedy té sekty bratří Boleslavských a proti takovému jich předkův nařízení, kteréž jak na sebe sami tak i na své budoucí vztáhli, a do kněh vepsati dali: že ráčíte nad jednotou církve sv. křesťanské ruku držeti a takové sekty jedovaté, škodlivé duším i královstvím zastaviti a přetrhnouti a vykořeniti, a nás a konsistoř naši i všecko kněžstvo řádné v milostivé své ochraně míti.

REGISTŘÍK.

Abbé, Desiderius L' Abbé, sollicitátor biskupa Vratislavského 107. 150. 153. 154.

Adlspach z Damstorfu Jiřík 12.

Administrátor pod obojí 72, 73. 75 až 104. 173. 174. příjmy 73. 100. za propuštění žádá 100.

Agenda, žádá o ni farář 30. A. Pražská 54. 97.

Agrikola, farář v Chlumci 45.

Albrecht, vévoda Rakouský, král Český 173.

Alkoran 125.

Altwilmsdorf v Kladsku, 151. farář 120. 121.

Antitrinitárské učení 126.

Antonín arcibiskup, viz: Brus.

Apologie Melanchthonova 123.

Appellace, viz Odvolání; doktoři nad appellacími 86.

Aquila, de Aq. Bonaventura, nejvyšší komisař řádu Františk. 65.

Arabia 52.

Arcibiskupové Pražští, ustanovení jich 173.

Arciděkanství v Čechách 10.

Arcipřišti 10. 40. 137.

Armpant a zlatý prsten dán k potvrzení manž. slibu 79.

Aronius Cæsar, tajemník pap. Nuncia 7. 38. 154.

Astronomové učení Pražského proti opravě kalendáře 140.

Augšburk 41. sněm říšský 7. 153.

Augšburské vyznání 121. 123. 125.

Augustiniáni 65. 67. 69. 71. 72. 151.

Bakovský, Fridrich na domě B—ých v Praze 81.

Bamberk, biskup v B. 152.

Bartlík Jan, farář v Lištanech 23.

Basilejský sněm církevní 137. 173.

Bavorsko 56. 125. 139. 150. 152. 154. 155. Karmelité z B. 71.

Bavorovský Petr, farář v Žebráce 53. 54.

Bechyň, arcijahenství 10. 42. 48.

Bechyně Jiří z Lažan a na Bernarticích 88. 89.

Beck (Beccius) Christianus, kazatel v Želině 172.

Bělehrad Uherský (Stuhlweissenburg) 173.

Bělušice 19.

Benátsko 153.

Benediktini 33. 53. 65. 69. 70. 71. 151. 157. 158.

Benešov, děkan utr. 78.

Benešovský Matouš Filonomus, opat Slovanský 41. 88. 100. byl dříve farářem 95. oženil se 41. 95. 96. sesazen 96.

Benešovský Václav, administrátor pod obojí 73. 74. 75. 95. 96. 98. 99. 100. 102. 138.

Berdan Jan, opat Sázavský 158.

Bergreichenstein, viz Kašperské Hory.

Berka Zbyněk z Dubé, arcibiskup Pražský 3. 15. 150. B. Václav z Dubé 17. Berka 108.

Bernartice v Táborsku, utr. farář 88. 89.

Běronice, 146. farář 17. 47.

Beroun 88. děkan utr. 78. 83. 84. 90. zvonění v kostele 83. B-ští proti

konsistoři utr. 89. neknčz protest. 89. 90.
Běšín, z Běšín Václav, cís. hejtman v Dobříši 76.
Bezdědice, farář 18. 46. 47.
Bezdružický Jan, viz Kolovrat.
Bezvěrov (Wasserau) 20.
Bibrštejn, z B—a Karel, nejv. mincmistr 146.
Bičin, bitva u B—a 156.
Bigamie 81.
Bílé paní 65.
Bílé, z B. Adolf 80.
Bilín 144. mor 5. počet kommunikantů 28.
Bilínský Jan, farář v Rosicích 15.
Blatná, návrat k církvi katol. 133.
Blatno (Platten), farář 172.
Blovický Matouš, písař St. M. Praž. 81. dcera Dorota 81.
Bludařské knihy se čítaly 41. 126. byly rozšířeny 123—125.
Böhm Ambrož, farář v Kadani 122.
Böhm (Behem) Jakub, farář v Oustí n. Labem 36. 138. 139. 140.
Bohoslužba 25—38. zanedbávání b-y 53.
Bohušice 42.
Bojanov, utr. farář 90.
Boleslav Mladá, děkanství 10. 24. utr. děkan 78.
Boleslavští Bratří 106. 118. 197. 198.
Bologna, študium práv 60.
Bonaventura d' Aquila, biskup Segnienský 7. 65. Viz též Aquila.
Bor Velký, fara 12.
Bořek, lesník protest. 108.
Bořen Vratislav ze Lhoty 146.
Boseňské děkanství 10.
Boušovice, farář 18. 20.
Boží Hrob 90. 93.
Božího Těla slavnost kterak se konala 29. 53. 54. 191—193. výtržnost v Kadani 129. 130. 175. 176. v straně pod obojí 78. rozkaz Rudolfa II. 29. 84. 178. 179.
Bradáč na mostě 4.
Bradavička Jan, úředník Sedleckého kláštera 68, 69.
Brandýs nad Labem 14. farář 118. hejtman císařský v B. 13. 14. 118. protestanté 118. zámek císařský 63. panství B. 49. fary utr. na B. panství 75. 76.
Branišov 24.
Branišovský Jan Václav z Branišova a na Frýmburce 24.
Branná Hořejší, chrám 35. návrat protestantů do církve katol. 132. 133. 134.
Bratrstva 36. 175.
Bratří Čeští 13. 103. 107. 118. 126. 132. bezženství 41. spisy vydávají 125. zříci se jich nechtěli stavové pod obojí 105.
Breitenbach, z B-u Melichar, císařský kuchmistr a rada 8. 136. 143. 146.
Breuner Jan Josef, hrabě, arcibiskup Pražský 159.
Breviář 30. zanedbáván 41.
Brig 190.
Brixen v Tyrolsku 154.
Brloh 83.
Brno na Moravě, kapitola na Petrově 1. 18. fara u sv. Jakuba 18. klášter August. u sv. Tomáše 71. 72.
Brod Český 80. 88. utr. děkan 78.
Brod Německý, utr. děkan 78.
Brodský Bartoloměj, farář v Brandýse n. Labem 118.
Brosius (Brož) Václav, děkan v Litomyšli 19. 129.
Broumov, opat kláštera Benediktinův 33. 53. 69. 151. klášter 65. arcibiskup v B. 151.
Brus Antonín, arcibiskup Pražský 1. 2. 3. 12. 14. 25. 32. 39. 40. 47. 67. 68. 73. 83. 98. 109. 111. 144. 150. 152. 158. 164. 171.
Břeský Diviš z Ploskovic 24.
Břevnov, klášter Bened. 157.
Budějovice, děkan 10. 42. 52. 56. kaplan 52. horníci proti opravě kalendáře 141. 142.
Budyň 147. kaplan 11. špitál 147.
Budyšín, kapitola 121. 152. vikář B-ského chrámu 172.
Bukovník, farář Citera 24. užívání sv. olejů 30.

Bukovsko Dolní, kněz ženatý 42.
Bukovský Vojtík z Hustiřan 79.
Bydžov (Nový), děkanství 10. 45. utr. děkan 74. 78. 97. visitace v B—sku 35. 40.
Bystré 148.
Byteš 74.
Cadera Bartoloměj, kaplan p. Krišt. z Lobkovic 31. 46. arcipřišt Horšovo-Týnský 40. 108.
Cechy mají se súčastniti v processí Božího Těla 84. 178. 179. 191.
Cerekvice, farář Václav v C. 24.
Ciborium 116.
Cingulín, viz Podvínský.
Císařovna Marie ve Španělsku 153.
Císařská panství 75. 76.
Cisterciáci 64. 65. 66. 68. 69. 71.
Citera Jan, farář v Bukovníce 24.
Cizoložství trestáno mrskáním a pranýřem 34.
Colibre, přístav ve Španělsku 153.
Commendation, ke sbírce pro chrám 30.
Concilium „allgemein frei" 125.
Crezberg ve Slezsku 190.
Cruciger Kašpar, farář v Mostě 18.
Cuculus Jan, kanovník u Všech Svatých a farář v Mostě 18.
Čachovice (Tschachwic), farář 101. 102. nepořádný kněz 101.
Čakovec, z Bohušic a na Čakovci Jiří 42. 43.
Čáslav, utr. děkan 78. 183. 186.
Častolovice, fara utr. 12.
Čechy, v Č—ách rozšířeny spisy lutheránské 123. 124.
Čejka z Olbramovic a na Němčicích Jan 73. 74.
Čekan (Cziekan) Valentin, děkan okršku Mostského 28. 43.
Čeládka, stížnosti na ni 16.
Čelakovice, fara utr. 13. kalvinista 108.
Černín z Č-a, kollátor fary v Radnicích 19. Č. Jan z Chudenic 23.
České obřadování 27. 54.
České spisy lutheránské 123. 124. 125.
Čistá, městys 56. proti opravě kalendáře 140.
Čížkov, farář Valentin 49.
Čouš, farář 10. 43. počet kommunikantů 28.
Dačický Václav z Brozan, utr. děkan na Mělníce, pak ve Slaném 97. 183. 185. 186. administrátor pod obojí 104.
Daně ukládané duchovenstvu 24. 25 řeholím 63.
Daniel, biskup Pražský 157.
Dary zasýlané arcibiskupovi 17. 18.
Defensoři strany pod obojí 174.
Děkanové 40. 137. obtíž toho úřadu 56. děkanové utrakv. 78.
Děkanské okršky v Čechách 10.
Deport Jan, utr. děkan ve Slaném 96. 186.
Desátky farářům povinné 19. 20. 21. 22. 26. 50. 112. 170. zadržování d. 26. 108. 111. 112. 116. na půl desátku 21.
Dimissoriæ literæ 14. 83.
Diogenius Adam, děkan Litoměřické kapit. 17.
Dítkám aby se vel. Svátost neudílela 29.
Divice 147.
Dluhy dělali kněží 51. 52.
Dobrozdání arcibiskupovo o sektě Táborské 126.
Dobrš 171. z D. Koc, viz Koc.
Dobřeneč (Dobrentz), protestanté v D. 114. 115.
Dobřichovice 14. 149.
Dobříš, panství císařské, fary utr. 75. 76. hejtman Běšín 76.
Doksany 35. klášter præmonstr. 64. 70.
Dolánky, chrám stavěn 35.
Dolívka Jan, klíčník v Sedleckém klášteře 68.
Domanice 80.
Domažlice 88. 135. literáti 36. utr. děkan 78. 84. 88. 92. nekněz protest. 92. 107.
Dominikáni v Praze u sv. Anežky 61. 67.

Domluvná psaní kollátorům zasýlal arcibiskup 110. 111. 170.
Donín, z D-a Hendrych 10. 11. Abraham 11.
Doubravník 108.
Doudleby 80. děkanství 10. 41.
Douchy zahradníka manželka 34.
Dozor arcibiskupa nad utr. farami 76. 77.
Draskovič Jiří, kardinál, 2.
Družec, chrám 30.
Drzost sektářů 115. 116.
Dřevčice, farář utr. 13.
Dsky zemské 14. 61.
Dubno, farář se oženil 42.
Duchcov 5. 144. 146. nový chrám 34. děkan v D. 138. počet kommunikantů 28.
Duchovní správa 25—38.
Důl Mariin, viz Marienthal.
Dušičkales, příjem učitelův 22. 184.
Dvorský Jindřich z Helfenberka, administrátor pod obojí 72. 81. 98. 100. 101. spor o pozůstalost jeho 99.
Dvorský Václav, farář u sv. Haštala v Praze 92. děkan v Domažlicích 92.
Ebenfurt, Wolf z E—u a Regelbrunu, cís. rada 154.
Eberhart Jiří, farář v Eberdorfu 20. 52. ve Strupčicích 43.
Ebersdorf, farář 20. 52. pastor protest. 136.
Egypt 52.
Eilenspiegl 119.
Ekard Vavřinec, farář v Lukové 43. 49. od protestantů zkrvaven 129.
Elevace 93. 94. 106. 188. viz Pozdvihování.
Erasim Jonáš, lutheránský učitel v Mostu 123.
Ervěnice, farář Klinser 23.
Etting Starý v Bavořích, probošt 155
Eugen IV. papež 173.
Examinování farářův utr. 76.
Exkommunikaci připouštěli Utrakvisté 74. taktéž Lutheráni 125.
Falcko 5. 143.
Farářové katoličtí v krajinách protestantských, obtíž úřadu jejich 127. 128.
Farní duchovenstvo 8—12. poměr k Jesuitům 59. 60.
Fary katolické, na uprázdněné fary usazováni nekněží protest. 107. 120. 121. 132.
Fary pod obojí na statcích císařských podřízeny arcibiskupovi 75.
Fechtner David, děkan v hrabství Kladském, farář v Altwilmsdorfu 69. 120. 121.
Ferdinand I. císař, král Český 2. 99. 102. 105. 106. 142. 173. 174. 188. 196. 197.
Ferdinand III. císař 159.
Ferdinand arcivévoda, přimlouvá se za Plzeňské 58.
Fidrholec 62.
Filibert, biskup Kostnický 173.
Filip, kníže Bavorské, biskup v Řezně 155.
Flaxius Bartoloměj, děkan v Litomyšli 18. 19. 27. 35. 37. 38. 47. 113. 132. 133. 134. arciděkan v Plzni 19. 132.
Flosculus Marek, farář v Lužci 14.
Foiovolli Jakub, kněz ve vězení 56.
Formáty kněžské 12.
Formule při konfirmaci beneficiatů 97.
Francouzsko, kalendář opravený 137.
Frankfurtští kněží nepořádní 81. 92. 93. 101. 103. 107. 108. 111. 134. 171. 186. F-ský švec 86. samorostlý kněz svěcení F-ského 111.
Františkáni 65.
Fraucimor 53.
Fröhlich Jan, křižovník 61.
Frýmburk 24.
Fumalia, viz Podymné.
Gallus Martin, opat Sázavský 158.
Gebhard kurfiršt, arcibiskup Kolínský 38. 41. zlý příklad jeho 107.
Göbl Pavel, v Mohelnici 162. 194.
Gog a Magog 125.
Gösner Urban v Kadani 175. 176.
Gotthart Mikuláš, farář v Rednicích 117. 172.
Gradischo (Hradisko) blíž Vyškova 18.

Graf Petr, farář ve Zlatníkách 135.
Greitzenstein, Heinrich's von G. Muschkawitterisch Cronika 52.
Guncendorf ve Slezsku 156. 190.
Gutenstein, z G-a hrabě Jiří 20.
Gyncel Martin, kněz ze Slezska 46.
Habartice (Ebersdorf) 146.
Habsburkové 58. snahy o Polsko 155. 156.
Hagu, z H. Jakub, cís. purkrabí 38. 152. 153. choť jeho Konstancia 38.
Hainwaldt Simeon, Herr auf Bilszitz und Rottensieben 155.
Hamfešt čili zápis 68.
Hanění a tupení kněží 47.
Harrach kardinál, arcibiskup Pražský 59.
Hartmanice, požár 4.
Hasler Adam, probošt v Chotěšově 70.
Hasnštejn, z H-a Bohuslav Felix 12. 131.
Haugvic, pán z H-ů 121. H. Jan, probošt kapitoly v Naumburku 152.
Hazlauer Wolf 115. Eva dcera 115. 116.
Hazmburk 147. viz Zajíc.
Hecyrus (Šveher) Kryštof, děkan v Budějovicích 42. 43. vzdává se úřadu 56.
Hejtmani císařští vkládají se v osazování far 12—14.
Hekendorfer Ludvík v Tachově 33. 34.
Helfenburk 11.
Hendrich Jan z Chrudimi 103.
Henrici Jan, farář v Kinšperce 142.
Herold Ondřej z Oupy 146.
Heršedice (Heršešice) 76.
Hikl Vavřinec v Lukové 43.
Hipolyt Sv. v Rakousích 18. 156.
Hlohov Velký, proboštství 150.
Hloupětín, kámen štukový 144.
Hmotné poměry duchovenstva 16—25. viz Příjmy.
Hoberg Václav z Krahy, hejtman na Litomyšli 37.
Hodovský Václav, farář v Tachlovicích 27. 55. 56. 112. 113. týrán 128.
Hofman, měl slib manželský 77.
Hofmanová Ketruda zhaněna a zbita 50.
Holečice, počet kommunikantů 28. pastor v H. 33.
Holičský Marek, farář u sv. Michala v St. M. Pražském 100. 101.
Höller Alexander v Innomostí 58.
Holomek Jakub mrskán 34.
Hon Tomáš, měštan St. M. Praž. 67.
Hönstadt Jan, hejtman arcib. 17.
Horšův Týn 17. 55. 144. arcijahenství 10. 40. 135. kněz Cadera v H. T. 31. 40. 46. 108. arcibiskup v H. T. 40. 52. 144.
Hořany 34.
Hořelice, kněz nepořádný 94. 102.
Hořice, utr. děkan 77.
Hořický Jan utr. děkan v Lounech 93.
Hořovice 44. 104.
Hospital in Müglitz viz Mohelnice.
Hospody, v hospodách kněží zbiti 46.
Hospozín 147.
Hostinské učení (bludné) zakázáno 106. 107.
Hostivice 94.
Hostouň, farář protestantský 20.
Hoštice, pastor protest. 135.
Hoštucký Jiřík Jakobides, pastor protest., stal se knězem katol. 9.
Hradčany, palác arcibiskupský 16.
Hradecký Bartoloměj, měštan v Lysé, žaluje na faráře 47.
Hradiště v Plzeňsku 44.
Hradištko (v Bydžovsku), panství císařské 45.
Hradišťský z Hořovic na Hradišti a Nebilovech Jan 44.
Hrobčice 145.
Hroby (Klostergrab), fara 10. počet kommunikantů 28. kamencovárna 16. 146.
Hrubé jednání někt. kněží s lidem 50. 51.
Hruš Matěj trestán 34.
Hry v krčmách 46. 47.
Hřebeznice 50.
Hřbitov poškvrněn 130.
Hudebník Kolenec v Mostu 6.

Husi Jana M. slavnost 78.
Husité 7. 71.
Hustiřany 79.
Hyšti Noetus, opat u sv. Jana ve Skále 74.
Chabeřovice (Karbitz), pastor protest. 109.
Chamradí Petr, soused Velvarský 50.
Chanovice 32.
Chanovský z Dlouhé Vsi Adam 17. 32. 145. Volf Ch. kněz 145.
Charvát Jan na Bělušicích 19.
Charvátec, farář 11. 12.
Chauč, farář v Ch. 9. 18.
Cheb (Eger), Medek v Ch. 3. 5. 130. 143. křižovníci 130. 131. 142. protestanté 130. 131. chrám sv. Bartoloměje 130.
Chlum Marianský 135.
Chlumec (v Berounsku) 5. 37. 143. 144. mor 5.
Chlumec (v Bydžovsku), utr. farář 45. 47. 93. arcibiskup v Ch. 40. 146. hejtman cís. na Ch. 14. 15. 45. fary utr. na panství 75. 76.
Chlumek 147.
Chomútov 12. fara 131. kazatel sektářský 12. 131. lutheránský učitel 12. 131.
Choroba Martina Medka 3. 40. 163.
Chotek z Chotkova Zikmund 80.
Chotěšov, mor 5. klášter Praemonstrátek 70.
Chrámy nové stavěly se 34. znovu svěcené 35. chrámy katol. od protestantů spustošené 120. málo lidí v chrámích utrakv. 102. 197.
Chrudím 88. 103. utr. děkan 78.
Chržín, utr. farář Krušina 76. farář Joachim 91.
Chvalenice, farář 44 křtiny slaveny 44.
In coena Domini, bulla papežská 31.
Ingolstadt 144.
Innocenc III. papež 157.
Innomostí 154. 172. Jesuité 58.
Intestát kněží 22. 23. 24. 99.
Italie 60. 153. kalendář opravený 137.
Jahodka z Turova Jan, registrator desk zemských 14.
Jáchym Fridrich, kníže Slezské, probošt v Magdeburku 156. 190. 191.
Jakobi Martin, protestantský farář v Königshainu 121.
Jan, sv. Jana ve Skále klášter 74.
Jan Fridrich, kurfiršt Saský 197.
Jan Jiří, kníže Slezské 156. 190. 191.
Jankov 104.
Janov (Genua) 153.
Jarmarkales, příjem učitelův 22. 184.
Jaroměř 88. utr. děkan 78. 91. 92. 99. nekněz protest. 91.
Jazykův obou (česk. a ném.) neznali kněží 36. 113. 114.
Jednuška 128.
Jenerální vikář Pontán viz Pontán.
Jeníkov, počet kommunikantů 28.
Jeníšek Burian z Oujezda 65.
Jeronyma M. slavnost 78.
Jerusalem, Reise nach J. 52.
Jesuité v Plzni 5. 58. v Praze 58. školy J-ů 8. 58. v Krumlově, Třeboni 58. v duchovní správě pracovali 59. 60. do Kadaně žádali J-u 36.
Jeviněves 146.
Jičín 16. požár 4. utr. děkan 78. monstrance 84.
Jičínský Bartoloměj, utr. farář před Týnem v Praze 72.
Jičínský Jan, farář u sv. Klementa 99.
Jičínský Petr, farář utr. ve Skutči, Bernarticích, děkan v Táboře 88. 89.
Jílovský Adam, bakalář, farář v Milčíně 89. děkan v Berouně 89. 90.
Jindřichův Hradec, Adam z J. H., nejvyšší kancléř král. Českého 103.
Jirčany, utr. farář 21. 92. 93. 94.
Jirka Jiřík, úředník klášterský 66.
Jiřetín Hořejší, farář 43. počet kommunikantů 28.
Jiří z Poděbrad, král český 34. 174.
Jistebnice 3. 37. mor v J. 5. farář 101.
Jitřní mše sv. 78. 93.
Jizbický z Jizbice Matyáš, úředník křiž. špitálu 66.
Joanité 10.
Jordán Albert z Mohelnice 17.

Josef I. císař 159.
Josef II. císař 159.
Jubilea v Čechách 38.
Juliánský kalendář 137.
Kadaň 101. 102. 129. 130. 171. farář 122. arcipřišt 138. 142. 171. 172. děkanství 10. bratrstvo Marianské 36. 37. 129. 130. 131. 175. 176. Průvod Božího Těla 29. 129. 130. 175. 176. užívání sv. olejů 30. počet kommunikantů 28. mor v K. 5. K. proti opravě kalendáře 117. 138. 139. učitel katolický a protestantský 122. protestanté v K. 129. 130. 175—177. klášter 14 sv. Pomocníků 131. hora Olivetská u K. 129. 176. 177. arcibiskupovi nebylo se žádným městem jiným tolik činiti jako s K-í 122. měšťan Straičko 116. 117.
Kádov, utr. farář 82. 83. 102.
Kájov, hřbitov 5.
Kalendář opravený Řehořem XIII. 137. 138. arcibiskupem prohlášen 137. 140. 171. 172. na sněmu českém přijat 141. odpůrcové jeho 117. 137. 138. 140. 141.
Kalicha nedali kněži utr. měšťané 84. 90. neměl kněz při mši 94.
Kališníci 104. viz Utrakvisté.
Kalvínská učení ve školách 106. 184. 189.
Kalvínství v Čechách 81. 85. 93. 102. 106. 107. 108. 111. 125. 126. 184. 187. 188. 189. 193. Kalvínský farář 108. spisy proti K. 124.
Kamejský Albrecht ze Lstiboře na Vobřiství 105.
Kamencovárna ve Hrobech 16. 146.
Kamencz ve Slezsku, klášter 151.
Kamenec (Stein am Anger) v Uhrách 156.
Kamenský mlýn 144.
Kameráti 98.
Kamill Pavel, arcipřišt Bechyňský 42. 48.
Kandelares, příjem učitelův 184.
Kapellen, farář 156.
Kaplani, příjmy k—ů 18. 19. 47.
Kaplani utr. měst Pražských 87.
Kaplanovati musel kněz 3 leta, než se stal farářem 91. 92.
Kaplíř ze Sulevic a na Libčevsi Zikmund 17. koupil ves Všechlapy 145. Markéta choť 145.
Kapoun ze Svojkova Albrecht, purkrabí kraje Hradeckého 105.
Karanca Alžběta, komorná franc. královny 61.
Karel IV. císař a král Český, o universitě 85. 193. tělo jeho 34.
Karel arcivévoda Rakouský 154.
Karlí (Karlsbrunn), farář Krištof 46.
Karlovary, povodeň 4.
Karlštejn, purkrabí 11. 149. děkanství na K. 11. kaple Sv. Mikoláše 11. arcibiskup na K. 40.
Karmelité v Tachově 71. z Bavor 71.
Kašperské Hory, spor o faráře 15.
Katechismus lutheránský 122. 123.
Katolíci horliví a zbožní 26. 107. 110. 119. 121. 133. 184. 135. lhostejní 26. 27.
Kázaní u katolíků 35. 54. zanedbává se 53. v straně pod obojí 184.
Kazatelové evangeličtí 129. rouhavé jednání jejich 129. 130.
Kázeň duchovenstva 39—56. kázeň kněží pod obojí 88—103.
Kekula Hynek ze Stradonic a na Sobochlebích 146.
Kellner Christof 167.
Kilian, u sv. K-a farář Niger 74. 75.
Kinšperk (Königsberg), farář 15. 142. kaplan 142.
Kirmeser Krištof, probošt v Kladsku 8. 69. 70. 109. 119. 120. byl kmotrem protestantskému dítku 120.
Kladruby, mor 5. klášter Benediktinský 70. 71. opat sesazen 71.
Kladsko, hrabství, cís. tajemník 119. poměry náboženské v K. 120. utiskování katolíků 119.
Kladsko, město, klášter Augustin. 7. 8. 119. 151. kázeň 69. 70. probošt sesazen 69. arcibiskup v Kl. 151. kazatel Luthero-kalvínský 108. 120.
Klamant 128. 129. 175. 177.
Kláštery v Čechách, počet jejich 57.

kláštery chudé 25. kázeň atd. viz Řeh ole.
Klatovy 65. 74. 88. utr. děkan 78. oheň 4. mor v okolí 5. krajina K-ská 73.
Klenč, nekněz protest. 107. 135.
Klener Volf, Primas v Kadani 175. 176.
Klinser Ondřej, farář v Ervěnicích 23. v Ebersdorfu 136. 137. v Blatné 172.
Klinštejn 147.
Kněží z Moravy, Slezska, Polska, Tyrol 9.
Knihy bludařské velmi rozšířeny 123—125.
Knihy jaké čítal farář v Mostu 52.
Knihy obřadní žádali od arcibiskupa 29. 30.
Knor Jan, farář v Dol. Lukavici 51.
Kobylnice 145.
Koc z Dobrše Václav 10. 110. 156. 157. nedbal na arcibiskupa 110. Jan Markvart K. z D. a na Vohrazenicích 24. 171.
Kodicill z Tulechova Petr 105. vydával minucí 78.
Kojetice, utr. farář 101. kněz sektářský 101.
Kokořova, z K. a na Šťáhlavech Jiří 43. 44. 45.
Koleda, učitelové měli k—u 22. 184.
Kolenec Jan, učitel v Mostu 6.
Kolín 62. 88. děkanství 10. 45. utr. děkan 78.
Kolín nad Rýnem 38. kurfiršt Gebhard 38. 107. kurfiršt Arnošt 154.
Kolínec 24. mor 5. farář 21.
Kollátoři lnoucí k církvi katolické 132. 133. 134. 146. 147.
Kollátoři naklonění k protestantismu 19. 88. 109. 110. 111. 112. 115. 116. 121. 131. 133. 135. 169. 170. 171. křivdy činili farářům 19. 20. 27. 109. 110. 112. 116. 117. 170. brali statek po farářích pozůstalý 22. 23. 24. odporovali arcibiskupovi 10—15. 110. 111. 170. protivili se konsistoři utr. 88.
Kollátorům dávali kněží dary 23.
Kolovrat, z K. Joachim 17. 25. 145. Jan Bezdružický z K. a na Bystrém 148. Jaroslav Libštejnský z K. 65. Volf Novohradský z K. 134.
Kolyati (Kollegiati) 192.
Komisaři císařští 25.
Konfesse česká 104. K. Augšburská viz Augšburské vyznání.
Konfirmace farářův 94.
Konfirmační dekret 89. 97.
Königshain, katolíci z konšelství vyloučeni 119. farář 121.
Konrad arcibiskup Pražský 173.
Konsistoriáni pod obojí 73. 102. 105. 189. Pražané jak s nimi nakládali 87.
Konsistoř pod obojí (dolejší), zřízení k-e 72. činnost její 73—103. osazování konsistoře 104. 105. 172—175. poměr utr. kons-e k arcibiskupovi 75—77. 82. 173. odvolání k němu 77. modlitby v čas moru nařídila 6. přijala opravu kalendáře 138. kons. proti sektám 106. 126. 127. 149. 178. 181. opuštěnost k-e 82. 83. 86. 181. 182. 194. 195. města neposlušná 88—101. 181. 182. 183. 186. 188. 195. kons. stěžuje si na učitele lutheránské a kalvínské 123. 184. 187. k císaři kons. se utíká 100. 181—190. 191. 192. 194. žádá býti z úřadu propuštěna 102. 189. 196. obnovení konsistoře 108.
Konstantin císař 149.
Konšelé katoličtí ze stolice konšelské vystrčeni v Kladsku 119.
Konšelé Pražští teprv po mši sv. do rady chodívali 87.
Konvokace duchovenstva 6. 40.
Kopisty (Kopitz), farář 43. počet kommunikantů 28.
Kordule Jindřich Starší ze Sloupna 67. 68.
Kornhauz 147.
Korouhve naschvál někteří cechové pokazili 192.
Korrespondence arcibiskupa Medka 142—157.

Korsika 153.
Korynthynus Jan z Bytše, utr. farář v Sloupnici 74. děkan v N. Bydžově 74. 97.
Kostelec nad Labem, farář utr. Martin Staro-Pražský 46. 76. 77. kněží nepořádní 108. utr. děkan 78.
Kostka Jeroným, manželství jeho 79.
Kostnický sněm církevní 137.
Košile s okružím zakázány 78.
Kotouň, pastor protest. v K. 135.
Kouřím 80. 88. proti konsistoři 182. Literáti 36. utr. děkan 78. 92. 93. 94. 182. výstav vel. Svátosti a processí 84. 85. 93. 182. veliká a malá monstrance 85. Frankfurtský nekněz 93. 182.
Kouřím u Brna, utr. farář 95.
Kozel Jan, děkan v Landškrouně 43. 46. 49. 150. děkan Opolský 150.
Kozly, farář 19.
Kozly (Kosel v Litom.) farář 52.
Kozmáčov 80.
Kožlany, farář 21. 23. 43. 44. 45. 50. 56. 111. 140. výživa rektora školního 21. K. proti opravě kalendáře 140. počet kommunikantů 28. 45.
Krakov 155. 156.
Král Český, právo jeho při ustanovení arcibiskupa a osazování konsistoře pod obojí 173. 174.
Králové Dvůr, utr. děkan 78.
Králové Hradec, požár 4. arciděkanství utr. 78. kraj K. H. 105.
Kretales, příjem učitelův 184.
Kreutzinger Kašpar, farář v Mostu 52.
Kritander Vavřinec, arciděkan v Plzni 44. 48.
Krkonoše, visitátor v horách K-ských 132.
Krteň, kazatel protest. v K. 128.
Krumlov 9. 26. arcijáhenství 10. 59. kaplani 48. Jesuité 58. 59. počet kommunikantů 28. visitaci konal Pontán 40. 41. mor 5. 6. vězení v K. 42.
Krupka (Graupen), kněz nepořádný 15. 131.
Krušina Václav, far. utr. v Chržíně 76.
Křatovský Stanislav, kapl. v Litomyšli 55.
Křest sv., udělování ho 27. 54. 55. 56. 84. 85. 120. praedikanti vtírali se křtem dítek 27.
Křivoklát, Hrádek K., 111. panství císařské, utr. fary 75. 76.
Křížek Mikuláš Strakonický, farář v Radomyšli 10. stavěl chrám 35.
Křižovníci s červenou hvězdou 1. 2. 16. 60. 61. 62. 109. 130. 131. 167. 168. 172. ve Vratislavi 60. 151. 156. 190. kříž. Nigrin v Bologně 60. grunty špitálu v Praze 61. 179. 180.
Kšaft kněží 22. 23. 24. 99. kšaft Mik. Zajíce 147.
Kuběny od kněží chované 43. 44.
Kugl Ondřej, měštan v Mostu 52.
Kulhánek Ondřej ze Strakonic 32.
Kumpán 32. 55.
Kurcpach z Trachmburku Hendrych 11. 12.
Kutná Hora 64. 85. 88. 94. utr. děkan 78. nekněz z K. H. 102.
Kužel Mikuláš, kaplan v Rokycanech 45.
Kveitzsch viz Queitzsch.
Kvílice, kněz nepořádný 185. 186.
Lacticinia zakázána 37.
Ladislav Pohrobek, král Český, 34.
Lamberg arcibiskup Pražský 3.
Landek Adam, děkan kapitoly Vratislavské 150.
Landškroun, nový chrám 34. děkan 10. 18. 20. 29. 32. 33. 35. 43. 46. 52. 53. 59. 60. kaplan 18. Jesuité 59. 60. literáti 36. výživa učitele 21. užívání sv. olejů 30. kněží ženatí 43. vzdorovití 49. Špitál v L. 148.
Landškrounský Jiřík, utr. kaplan před Týnem v Praze 91.
Lang Wolfgang, farář v Oustí nad Labem 152.
Lankiš Pavel 159. 160. L. Jakub 159.
Laplark Florian z Doudleb 80. 81. Mandelína choť 80.
Larkovice ve Slezsku 156. 190.
Lasiger Kristof, pastor v Želině 129. 130.

Latinský jazyk v obřadování 27.
Lažany 89.
Leander, Vavřinec L. Rvačovský, děkan v Slaném 85. 87. 96. 185. 186.
Ledeč, utr. děkan 78.
Legát papežský v Praze 143.
Lehčejší lidé 80.
Leisentritt Jan z Juliusberka, děkan v Budyšíně 121. 152.
Leisentritt Řehoř, děkan v Budyšíně 121.
Leopold arcikníže Rakouské 159.
Letník farářovi povinnný 19.
Lhenice, utr. farář 83.
Libáň, utr. farář 95.
Libčeves 145.
Libochovice 94.
Libuň, utr. farář Rafael 73. 100.
Liegnitz 190.
Linda, z L-y Felix, děkan u sv. Víta 11. 50. 51. Petr z L-y, děkan u sv. Víta 158.
Linec v Rakousích 153.
Lípa Česká, děkanství 10. užívání sv. olejů 30. kommunikanti v okresu Č. L. 28.
Lipany, lotr oběšen 149.
Lipé 81.
Lipsko, nekněz z L. 107. 134.
Liquores, viz Oleje sv.
Lísov 105.
Lišany, utr. farář 76.
Lišková Kateřina ze Sousedovic 68.
Lišťany, farář Blažej 23. Bartlík 23.
Literáti, spolky l—ské 36. 55. 84. 87. 140.
Litoměřice 109. kolleg. kapitola 10. 11. 50. utr. děkan 78. přijímání pod obojí 28. oheň 4. mor 5. víno v L. 50.
Litoměřický Jan, kněz nepořádný v Hořelici, pak děkan v Nymburce 94. 95.
Litomyšl 24. 35. 74. 108. 110. 129. 132. 133. 134. děkanství 10. 27. děkan Flaxius 18. 19. 27. 32. 33. 35. 47. 113. 132. 133. děkan Kozel 49. děkan Brož 19. 129. farář 9. 19. 27. kaplan 18. 47. 55. arcibiskup v krajině L—ské 40. užívání sv. olejů 30. utr. děkan 78. nenávist protestantů proti katol. kněžím 129.
Litrbach, farář Martin Václav žádá agendu a missál 30. reserváty 31. o postu 37. 38.
Liturgie 27—38. změny v l. 54.
Lnáře kaplan 134. 135.
Lobkovic, z L. 19. 144. Děpolt z L. a na Divicích 147. Fridrich z L. na Peruci 147. Jan 25. 53. 54. 127. Jan Valdemar 115. Jiří starší z L. a na Libochovicích 94. Jiří mladší z L. na Duchcově, præsident nad appellacími 144. 146. Krištof Popel z L. 71. 109. Krištof mladší z L., na Týně Horšovském, Bilíně a Tachově, hejtman kraje Plzeňského 17. 20. 31. 144. 148. 167. 168. Ladislav starší z L., nejv. hofmistr král Českého 3. 5. 87. 143. 144. 149. 156. Ladislav mladší z L. na Zbiroze, praesident komory Č., nejv. župan a hejtman Trenčínský 64. 135. 144. Oldřich z L. 19.
Loci communes theologici 123.
Lohelius, arcibiskup Pražský 3.
Lohenice ves 34.
Loket (Elbogen), fara 15. sektářství 15. protest. kazatel 131.
Lomnice 146. utr. farář Petr 41. Slavkovský Jan 97.
Lotrovina v okolí Prahy 61. 62.
Louny 79. 88. utr. děkan 78. 84. 93. vzbouřením vyhrožovali L—ští 93.
Loupežníci mořští, s Turky spojení 153.
Lstiboř 105.
Ludvík, král Český 174.
Lüben ve Slezsku 190.
Luchauer z Löwenberka Sigmund, o spisech lutheránských 123—126.
Lukavice dolejší, farář Knor 51.
Luková, farář Ekard 43. 49. 129.
Lutheranství v Čechách 81. 85. 103. 106. 107. 108. 109. 118. 119. 122. 123. 125. 126. 132. 135. 172. 177. 189. 193. vzmáhá se 106. 107. Lutherána měl arcibiskup stvrditi za

faráře 122. L—ští kazatelé brojí proti katolíkům 120. 124. 136. oni chrámy katolické pustoší 120. Spisy lutheránské 123. 124.
Lutová, farář 127.
Luž, monstrance 84.
Lužec, farář 14. 15.
Lužice (Luschitz), počet kommunikantů 28.
Lužice (Lausitz), Budyšín 152. klášter Neuenzell 64. lantfojt dolejší L. 65. protestanté v L. 121.
Lysá, farář Rousinovský Jan 47. měšťan Hradecký 47.
Mačice 24.
Magdalenitky v Zahražanech 65. 66.
Magdeburk 156. 190.
Makeš Bartoloměj, opat Sedlecký 64. 66.
Malaspina, Horác markrabí z M—y, Nuncius papežský v Praze 154.
Malesius Kašpar, přeror Pivoňský 65.
Malín, konšel Pazdera 68.
Malovec Jan, konvář Pražský 63.
Maminger Martin z Loku 13.
Mandel Bartoloměj, špitální mistr ve Vratislavi 61.
Manriquez de Lara 132.
Mansfeld, Anežka z M—u 107.
Manželské rozepře v straně pod obojí 77. 79. 80. 81.
Manželství, předpisy o něm 32. 33.
Marbach Jan, superintendent ve Štrassburku, spisy jeho 124.
Marci Jan, farář utr. na Prosíku, pak děkan v Poličce 90.
Marianské bratrstvo v Kadani 36. 37. 175—177.
Marianské slavnosti konali Utrakvisté 78.
Marie císařovna 153.
Marie arcivévodkyně Rakouská 154.
Marienthal (Důl Mariin), klášter panen Cisterc. 23. 71. 121. 152. abatyše sesazena 71.
Marseille (Marsilien) 153.
Martin Václav, farář v Mostě 122. 123. 130.
Martinic, Jaroslav Bořita z M. na Beronicích a Veltrubích 17. 47. 146. Jiří 30. 145. Maria z M. a na Štěpánicích 133. 134. Eliška z M. na Lomnici 146.
Masopustales, příjem učitelův 22. 184.
Mašťov, farář Puchwaldt 113. 114. paní na M. 115. 116. lazebník lutheránský 113.
Matheol Jan 13. 14. farář v Kožlanech 21. 43. 44. 50. 56. 111. 112. 140.
Mauskönig, opat Teplský 2.
Mausoleum alabastrové u sv. Víta 34.
Maximilian II. císař, král Český, 40. 86. 102. 104. 105. 106. 142. 173. 196.
Maximilian arcivévoda Rakouský 155. 156.
Maximilian kníže Bavorské 155.
Mečlovinus Jan, farář v Chauči 18.
Med bílý 17.
Medek Kašpar 159. 160. Ondřej 159. Tomáš 159. Václav 160.
Mehl, cís. místokancléř 121.
Melanchthonova apologie 123.
Mělnický Martin, administrátor pod obojí 73. 100.
Mělník 47. 77. 88. děkan utr. Václ. Písecký 47. utr. děkan 78. 90. 97. 185.
Měronice, počet kommunikantů 28.
Města vkládala se v pravomoc duchovní 81—101. 181. 182. 183. 186. 188.
Meurer Marek, protestantského smýšlení kněz 121.
Mezeříč, fara utr. 13.
Mičán Fridrich z Klinštejna a z Roztok a na Kornhauze 147.
Michalovic, Diviš z M. 23. 43. Sidonie 79.
Michelsdorf, chrám 115. 116.
Michlen Jan, utr. kněz 77. 82.
Mikvic, Jiří z M. 33.
Milčice 34.
Milčín, utr. farář 89.
Milič, Kurcpach z M—e 11.

Mimochodníček 17.
Minucí 78. ouplatek za m. 184.
Minutius de Minutiis 154. 155.
Mírov na Moravě 162.
Mirra Jan, opat August. na Karlově 67.
Missál 30. z M—u kánon vyřezali 84.
Mnichov v Bavorsku 154. 155.
Mnichové vyběhlí 65.
Modlitby v čas moru 6.
Mogyla, klášter v Polsku 155. 156.
Mohamed 125.
Mohelnice 1. 17. 43. 46. špitál pro chudé 159—163. nadací listina 161. 162. 193. 194. kopec provaznický v M. 162. dvůr Valdeník 160. na rašelině 160. ulice Moravičanská 162.
Mohelnický Petr, děkan Nehvízdský 46. 47. 76. 77. 118. farář v Pšově 172.
Mohučský arcibiskup 141.
Monstrance 78. 84. 95.
Montales, příjem učitelův 184.
Mor v Čechách 4. 5. 6. 40. 58. 82. 138. 143.
Morašice, lutherán Frankfurtský v M. 108.
Morava 60. 71. 82. 142. 152. 159—162. 173. 197. neúroda na M. 7. kněží z M. do Čech 9. spisy lutheránské 123. 124.
Most (Brüx) 3. 65. 146. farář 18. 32. 35. 52. kaplan 32. 66. 130. děkanský okršlek M—ský 10. 138. mor 4. oheň 4. 8. křižovníci 17. 61. 66. 123. 135. počet přijímajících 28. kaple sv. Anny 8. učitel 6. 123. katechismus lutheránský 122. 123. manželství 33. nadací 61. měšťan Kugl 52. rychtář proti faráři 130.
Mrskání metlami 34. 79.
Mříže okolo oltářů 34.
Mše sv. v straně pod obojí latinsky 78. česky 83. jen v neděli 83. v komži 84. 94.
Mšeno, utr. farář 14. 73.
Mši sv. česky někteří sloužili 54.
Müglitzer Petr, Probst zu Pöltenberg 60.
Müller, Türkisch Cronika 52.
Muschkawitterisch Cronika 52.
Mutěnín 20.
Mystopolus Jan, administrátor pod obojí 82. 174.
Myšlín 14. 73.
Mýto Vysoké 88. utr. děkan 78.
Mže řeka 80.
Načeradec, utr. děkan 78.
Nadasdy 157.
Nádenníky si objednali někteří, aby místo nich nesli svíce při processí 176.
Náchod, utr. děkan 78.
Narazius Martin, probošt kláštera Zderazského 67. 68.
Narbonský záliv 153.
Narozius Martin, převor 62. 63.
Násilí na vdově spáchané trestáno smrtí 84.
Naumburk v Sasku, probošt 152.
Návrat protestantů do církve katolické 120. 131. 132. působení obřadův katol. 132.
Nebeský Jan, měšťan Pražský 68.
Nebilov 44.
Nedostatek kněží 8. 9. 42. 120. 121. 134. ned. kn. utrakv. 73. 81. 188.
Nehvízd, N—ské děkanství 10. děkan Petr 46. 47. 49. 76. 77. 118.
Nelk Petr, kalvínský farář v Čelakovicích 108.
Němčice, farář 73. 74.
Německo, hranice proti N. 148. kupci z N. uvězněni 149.
Nepomuk, mor 5.
Nepořádní kněží 88. 94. 95. 101. 106. 108. 188. aby vypuzeni byli 181.
Neposlušnost kněží 56. 195.
Neposlušnost měst utr. 88—101. 181. 182. 183. 186. 188. 195.
Netolice, farář 21. výživa školních officialů 22.
Netolický Kašpar, utr. děkan v Táboře 87. 88.
Neuböck Kaspar, biskup ve Vídni 154.
Neuenzell v Lužici, opat cisterc. 64. 65. vyběhlí mniši 65.

Neumann Michal, farář v Seitdorfu 22.
Neustatl nad Waldnabem 5. 37. 143.
Nevole mezi duchovenstvem farním a Jesuity 59. 60.
Niger Tomáš, farář u sv. Kiliana 74. 75.
Nigrin Vavřinec křižovník študuje v Bologně 60.
Nisel Jan Trutnovský, utr. farář v Nov. Městě n. Met. 19.
Nitra v Uhřích 154. biskup 14. Utrakvisté svěceni v N. 73.
Nive, de N. viz Schnee Josua.
Nizozemsko, kalendář opravený 137.
Noční toulky 45. 46. 184.
Norimberk 139.
Nossbiczer Řehoř, kommendátor křižov. řádu v Chebu 131. 142.
Notář přísežný 116. 171. 172.
Nové Město nad Metují, utr. farář 19.
Novokřtěnci v Čechách 126. 132.
Novolyský Václav, utr. děkan v Sušici 95.
Nuncius papežský 7. 69. 96. 154. N. v Praze 7.
Nymburk 88. utr. děkan 78. 84. 94. 95. literáti 84. N—ští proti konsistoři 94. 102. nekněz v N. 94. 102.
Obdarování kláštera 61.
Oberschwedeldorf v Kladsku, farář 151.
Obrátka 83. 93. 106. 135. 185. 189.
Obrazy odstraňovali protestanté z chrámů 120. 121.
Obřady 27—38. vedly protestanty zpět do církve katol. 132. obřady v straně pod obojí 78—86. zanedbávání jich 84. 85. 86.
Obřiství 105.
Oddavky 56.
Oděv světský 53.
Odolína Voda, utr. farář 98.
Odvolávání se Utrakvistů k arcibiskupovi 77.
Officiálové školní 22. 97. 140. jich příjmy 184. živiti je není kněz povinen 22. 183. 186. 187. viz Učitelové.
Ohrazenice 24.
Ochotský Stanislav, farář v Lutové 127. 128.
Olbramovice 73.
Oleje svaté, svěcení jich a rozesýlání 30. Utrakvisté o ně žádali 7. 8. 79. mnozí jimi pohrdali 85. 121.
Olomouc 1. 104. 171. biskup O—cký 18. 150. kapitola 150. Utrakvisté svěcení v O. 73.
Olsnic 172.
Opilství u lidu 44. u kněží 44—46. 68. 71.
Opočno 76.
Opole, v O. kapitola 150. Opolský děkan 150. arcijahen 150.
Oprava kalendáře, viz kalendář.
Opuštěnost konsistoře utr. 82. 83. opušt. osadníků 134.
Ornát při mši sv. 78. 85. 90. 91. 93 nedali ho knězi 84.
Osadníci kterak se chovali k farářům 112. 136.
Osazování míst duchovenských 9—15. v straně pod obojí 97. 98.
Osek 14. 144. 159. 163. 177. arcibiskup v O. 40. 43. klášter Cisterc. 16. 17. počet kommunikantů 28. křižovník v O. 61.
Ottová Marta, paní na Zbuzanech 128.
Oujezd, farář utr. Benešovský Matouš 95.
Oujezd (u Litomyšle), farář Petronellus 26. 108. 110. tkadlec kázal na osadě 108.
Oupice, utr. farář 92.
Oupický Jan, děkan utr. v Poličce 90. 97.
Oustí nad Labem, farář 36. 138. 139. 140. 152. české kázaní 36. literáti 36. mor 5. farář ženatý 41. uchvacování statků kněžských okolo O. 24. O. proti opravě kalendáře 139. 140.
Pacov 105.
Pahontschi a Předmost Martinus 162.
Palatýn, Voršula z P—a 146.
Pálené víno šenkoval kněz 46.
Paminondas Horský Pavel, farář

v Jistebnici 101. opat Slovanský 101. 103.
Panonius Michal, farář v Oupici, pak děkan v Jaroměři 92.
Papež, Lutheráni o papeži 124. 125.
Pardubice, děkan utr. 12. 78. hejtman v P. 12. panství císařské 84. 75. 77. fary utr. 75. 76.
Parkán čili zavření klášterské 69.
Parvus Valentín Tejnský, farář v Bousovicích 18. 20.
Pasov, svěcení kněží utr. 73.
Pastor nechtěl ustoupiti z fary 136. Pastoři viz Praedikanti, Protestanté, Lutheráni a p.
Pavlovský Stanislav, biskup Olomúcký 18.
Pazdera Jan, konšel v Malíně 68.
Pazdzinski Alexander, kněz z Polska 56.
Pekařský cech v Tachově odporuje opravě kalendáře 139.
Pelhřimov, 83. utr. děkan 78.
Peltenberk u Znojma, probošt v P. 1. 7. klášter křižovnický 60. kostnice 60.
Percussores cleri 46.
Perger Lukáš, kněz S. J. 26.
Perger z Pergu Jiří 146.
Perklar Volf utiskoval faráře 111. 169. 170.
Pernštejn, Vratislav z P—a na Litomyšli 24. 108. 132. 148. paní Marie z P-a 110. 132.
Peršané, válka s Turky 154.
Peruc 147.
Pešík Šebestian 135.
Petreus Václav, vychovatel ml. knížat Bavorských 154. 155.
Petronellus Jáchym, farář v Oujezdě 26. 108. 110.
Petršpurk 65.
Petržilka Jiřík, kovář 80.
Pchery, utr. farář Jakub 85.
Pierius David, kapl. v Budějovicích 52.
Pikharté v Čechách 85. 86. 90. 93. 94. 97. 105. 106. 118. 182. 189. 193. 196. 197. do vsí jezdili lidé mezi P—y 106. Mandáty Rudolfa II. o P. 86. 105. 181.
Pilátka Anna v Lounech 79.
Pisanus z komonstva císařovny 153.
Písař český a německý arcibiskupův 6.
Písařové konsistoře utrakv. 72. příjem jejich 72. 89.
Písecký Václav, děkan utr. v Mělníce 47. ve Slaném 96. 185. 186.
Písek 88. utr. děkan 78.
Pius IV. papež; výsada o přijímání pod obojí 28. vyznání víry 73.
Pius V. papež 31.
Pivoň, klášter August. 17. 65.
Plaňany 62.
Plánský, pan P. 170.
Plasy, býv. opat Matouš, mnich vyběhlý 42.
Platten, farář 172.
Plavnice, pán z P. protest. 121.
Ploskovice 24.
Pluzer Bartoloměj 159.
Plzeň 43. 112. arcijahenství 10. 19. arciděkan Kritander 44. 48. 51. Flaxius 19. 132. kaplan 45. 48. Jesuité v P. 5. 58. 59. rada městská, její jednání 26. v krajině P—ské visitoval Pontán 40. hejtman P—ského kraje 17. kraj P—ský 74. 144.
Plzeňský Blažej, utr. děkan ve Slaném 90. 97. 183. 185.
Plzeňský Jan, utr. děkan ve Velvarech 90.
Podvinský Cingulín Jan z Opočna, cís. hejtman v Brandýse 14. 76.
Podymné, daň církevní 30.
Pohled (Frauenthal), Cisterciácké panny 66. abatyše Judita 66.
Pohřby 56. katolíky kde nechal pohřbiti protest. tajemník cís. 119.
Pochovávání bludařů 27. 113. 114. 115.
Pokání, svátost 30. viz Zpověď.
Pokoutní sňatky neplatné 80. 103. 108.
Pokoutní škola v Kadani 177.
Police 148. 149. opat kláštera Bened. v P. 148.

Polička, utr. děkan 78. 90.
Polná, hrdelní pře 66.
Polsko, kněží z P. do Čech přicházeli 9. 56. 60. kalendář opravený 137. koruna Polská 155. 156. 190.
Polydor Adam, opat Sázavský 158.
Pontán Jiří z Braitenberka, jener. vikář 2. 3. 4. 6. 11. 27. 43. 48. 66. 163. visitaci konal 40. 41. 44.
Popovičky Malé, nekněz Frankfurtský 92. 93.
Portugalsko, kalendář opravený 137.
Postilla Wildtova 52.
Poutě do Radomyšle 35. do Sázavy 157. 159. poutní místa 38.
Povaha arcib. Medka 2. 6—8. 117. 130. 131. 147—150. 167. 168.
Povodně v Čechách 4. 67.
Pozdvihování (elevaci) při mši sv. mnozí opomíjeli 83. 85. 90. jen v 7 městech utrakv. se zachovávalo 83.
Poznaň, Utrakvisté svěceni v P. 73.
Prædikanti protestantští 86. 89. 108. 119. 132. 177. jich usazování 107. 120.
Præmonstráti 70. jeptišky P-ské 70.
Praha, mor 4. 5. 6. povodeň 4. 67. klášter svaté Anežky (Dominikáni) 16. 81. obdarování 61. kázeň 67. Sv. Apollináriše děkanství 72. 98. 100. fara utr. 97. Betlémská kaple 72. 98. 100. 103. Sv. Haštala, farář utr. 92. 97. Sv. Havla, farář utr. 97. Sv. Jiljí, utr. farář 87. 88. 97. Sv. Jindřicha fara; tam vznikl obyčej živiti učitele 21. 187. utr. farář 91. 95. 97. klášter sv. Jiří na Hradčanech 66. Karlov, klášter August. 67. opat Mirra 67. Karmelitáni u Matky B. Sněžné 62. rychtář gruntů klášterských 62. Sv. Klementa na Poříčí, utr. farář 89. 97. 99. kaple sv. Kříže na Star. M. 98. Sv. Linharta, utr. farář 98. Sv. Martina, farář utr. 90. 98. 100. u Matky Boží na Louži, utr. farář 89. 98. u Matky Boží před Týnem 132. farář utrakv. 72. 98. kaplan 89. 91. na jitřní nejprv zvoněno v T. 78. Sv. Michala v Opatovicích, utr. farář 98. 102. Sv. Michala na Star. M., utr. farář 98. 100. 101. Sv. Mikuláše na Malé Straně, utr. farář 98. 100. Sv. Mikuláše v Star. M., utr. farář 98. kaplan 95. Sv. Petra na Poříčí, utr. farář 98. kaple na radnici 87. klášter Slovanský (Emauský) 41. 96. 98. 99. 100. 101. 103. opat Benešovský Matouš 88. 95. 96. 100. kaplan klášterní 101. Sv. Štěpána na rybníčku, utr. farář 98. 102. Sv. Štěpána ve zdi, utr. farář 98. Sv. Václava na Zderaze, utr. farář 89. 98. Sv. Valentína, utr. farář 98. Sv. Vojtěcha v Podskalí, utr. farář 75. Sv. Vojtěcha ve Smradařích, utr. farář 98. chrám (kaple) a kapitola u Všech Svatých na hradě Pražském 18. 103. hrob sv. Prokopa 159. klášter na Zderaze 67. špitál křižovnický 16. zahrady jeho před Poříčskou branou 61. špitál sv. Lazara 98. špitál sv. Pavla 98. 144. Daliborka 63. lázeň královská 50. lazebník Pavel 50. 51.
Prachatice, děkanství 10. utr. farář 83. v okršku P-kém visitaci konal Pontán 40.
Prachensko, děkan P-ho kraje 10. 56. 110. 133. poutě v P-u 35. bludy 29. povodně v kraji P. 4.
Pranýř 34.
Prasátková ve Spálené ulici 95.
Pravomoc arcibiskupa nad Utrakvisty 75. 79.
Pražák Jindřich, kamenník 143.
Pražané klášterům nepřízniví 61. 62. P. vkládají se v právo duchovní 81. 86. 87. 88. 97. 99. 181. 195. odporovali opravě kalendáře 138. 139. snešení Pražan (z r. 1443) 197.
Pražský Jeronym, utr. farář v Kádově 82. 83. 102.
Pražští farářové pod obojí 73. 97. 98.
Prešpurk, sněm 152.
Preuss Daniel 169.
Primice kněžská 54. 55. 145.

Prinz Daniel 155. 156.
Privilegium Sigismundi (1436) 178.
Processí v den Božího Těla 29. 53. 54. 178. 179. výtržnost 175. 176. v straně pod obojí 78. 84. 87. zanedbávalo se 84. 85. 191—193. processí na květnou neděli 85.
Prokop Svatý, tělo jeho přeneseno do Prahy 157—159. rámě 159.
Prolhofer Jan Hendrich z Purkersdorfu a na Heršešicích, cís. hejtman na Křivoklátě 76.
Prosík, utr. farář 73. 74. 90. 98.
Protestanté, počet jejich vzrůstá 106. 107. 127. nátisky činili katolíkům 111. 112. 113. 118. 119. 128. 129. 130. 134. 176. 177. odporovali opravě kalendáře 137—142.
Předměřice, fara utr. 13. 14. 77.
Překážky manželství 33. 69.
Přenešení těla sv. Prokopa 157—159.
Příbor na Moravě 1.
Příbram, utr. děkan 78.
Přijímání pod obojí 28. 111. náhled některých utrakvistů 28. 29. kterak arcib. Medek o něm smýšlel 28.
Příjmy arcibiskupa Pražského 2. 16. 17. 18. příjmy duchovenstva 18—25. 86. 90. 92. 95. 97. 108. 112. 116. 136. 184.
Příkladní řeholníci 70. 71.
Přímluvy arcibiskupa Medka 147. 148. 149.
Přísečnice (Pressnitz) 172.
Pšov (Schab), farář 172.
Půhon v rozepři 77.
Puchwaldt Vavřinec, farář v Maštově, děkan kraje Žateckého 113. 114.
Purkersdorf 76.
Půst kterak se zachovával 37 87. 143. 189. dispense 37. 38.
Queitzsch Baltazar, děkan v Landškrouně 20. 52. 53. 54. 59. 60.
Rábí 32.
Rabštejn 65.
Račických Eva ze Vchynic 146.
Račín Jan, kollátor fary Zbynické 111. 169. 170.
Radbar v Lužici, fara 121.
Radčice, fara 10. počet kommunikantů 28.
Radní osoby měst Pražských na den Božího Těla ven odjížděly 192.
Radnice, farář 19. 132. kazatel protest. 132. R—e vyrvána bludařům 132.
Radobytce, utr. farář Štěpán 76.
Radomyšl, farář v R. 10. Chrám sv. Jana Kř. 35.
Rakousko 56. 156.
Rakovnický František, kněz utr. 13.
Rakovník 81. 88. utr. děkan 78. mor 4. hejtman kraje R. 50.
Rámě světské pokud chránilo církev 110.
Rathouz v Praze 87.
Rausindorf Hynek z Špremberku a na Hrobčicích 145.
Ravicer z Ravic Jiřík v Touškově 80. dcera jeho Anna Lidmila 80.
Rednice, farář 117. 172.
Redvice, farář 12. počet kommunikantů 28.
Regnart Jakub 154.
Rechenberk, Melichar z R—a auf Schlaba, cís. hejtman v Kladsku 151. Arnošt z R—a, hejtman v Lužici 152.
Reichenau v Lužici, farář 121.
Reichl Mikuláš, sekretář cís. komory 150.
Reiman Jan, farář v Oberschwedeldorfu 151.
Rejštejn, farář 15.
Reservaty 31. 126.
Rezek Strakonický Fabian, administrátor pod obojí 103. kanovník v Olomouci 104. vyslán do Říma 104.
Ritual Pražský 60.
Robmhap ze Suché, Václav 61. 62. 179. 180.
Rokycany, děkanství 10. 49. děkan Jan z Volyně 45. 132. kaplan Kužel 45. lazebník Šalomoun 51.
Ronov 11.
Rorate 130. 176.
Rosenblut Jan, farář v Litomyšli 9.

děkan Landškrounský 18. 21. 31. 35. 59. žádá missál a breviář 30.
Roseus Krištof, farář v Uhoštanech 116. 117. 172.
Rosice, farář 15.
Roudnice, utr. děkan 78.
Roucha kostelní, jich svěcení 35.
Rousinovský Jan, farář v Lysé 47.
Rozdražova, hrabě z R. v Blatné 133. choť Marie, roz. Berkova 133.
Rozkazy císaře Rudolfa II. k městům neposlušným 100. 101. Viz Rudolf II.
Roztoky 147.
Rožmberk, z R. 22. 41. Vilém nejv. purkrabě Pražský 9. 58. 83. 91. 92. 93. 103. 105. 127. 145.
Rudolf II. císař, král Český 2. 7. 8. 10. 11. 12. 15. 21. 41. 53. 58. 61. 69. 72. 76. 83. 86. 93. 96. 99. 100. 101. 102. 105. 106. 107. 121. 123. 124. 125. 126. 127. 130. 131. 143. 146. 148. 149. 152. 156. 158. 159. 168. 169. předpisuje daně 25. 64. zřídil mausoleum 34. rozkazy o slavnosti Božího Těla 29. 84. 178. 179. 191. o visitaci 40. 168. 169. mandáty (z r. 1584 a 1589) 86. 105. 181. o sektě Táborské 126. 127. 177. 178. opravený kalendář 140. 141. obnovil konsistoř utr. 103. o osazování utr. konsistoře 172—75.
Rudoltice, farář Krištof, Slezan 46. 49. 51.
Rušení svazku manželského 81.
Rychmburk, farář 17.
Rychnov 16. 80.
Rychnovský Václav 77.
Rychtářské „právo“ 63.
Ředický Jiřík, utr. farář u sv. Jindřicha v Praze 91.
Řehole 57—72. v jakém stavu se nacházely 57. 58. kázeň řeholní 59. 65—71. zkracování práv řeholí 61—63.
Řeholnice věrolomné 66.
Řehoř XIII. papež 2. 7. 8. 31. 39. 107. prohlásil jubileum 38. opravil kalendář 137. 138. 140. 141. Ř. proti Turkům 153.
Řepický Adam na Domanicích 80. Řepička Anna 80.
Řeporyje, kazatel protest. 128.
Řezaná cedule 51.
Řezno, kapitola 150. administrátor biskupství 150. biskup 155.
Říčany, Václav z Ř. na Hořovicích 104.
Řím 31. 104. 156. obřady dle předpisu Římského 60.
Římská Stolice, oddanost Medka k Ř. St. 7.
Říp, Ř—ské děkanství 10.
Sacramentirer 123—125.
Salásek Stanislav, písař v klášteře sv. Anežky 81.
Sanitr Valentin v Mohelnici 161. 193.
Sasko 125. 152. 197.
Sázava řeka 81. 126.
Sázava městys, u sv. Prokopa farář utr. 83. klášter 157. 158. zrušen 159. opati 158. hrob sv. Prokopa 158. protestantství 157.
Sbírka z obilí sněmem nařízena 24.
Scribonius Jindřich, probošt u sv. Víta 28. 116.
Sedlčanský Mikuláš v Rakovníce 81.
Sedlčany, utr. děkan 78.
Sedlec u Kutné Hory, klášter cisterc. 64. kázeň 68. 69. opat Makeš 64. 66. opat Ondřej 66. sladovna u kláštera 68.
Sedlecko, ves u Zbynic 135.
Seestädtel viz Ervěnice.
Segnienský biskup, viz Bonaventura.
Seitdorf, farář 22. záduší 23.
Sekta nová v Táboře 126. 127. 149. 150. 177. 178.
Sektářové v houfech velkých se scházívají 102. vyzývavé jich jednání 116. 117.
Sektářstvo, jaká s-a v Čechách 107. k s-u naklonění kněží 39.
Seminář kněžský v Praze, nadání 8. 146. sem. u křižovníků 8.
Sezemice, fara utr. 12. požár 12.
Sicilie 153.
Sigmund císař, výsady straně pod obojí udělené 105. 173. 174.

Sigmund III. Vasa, král Polský 155. 156.
Sinai 52.
Sixtus V. papež 7. prohlásil jubileum 38. 39.
Skalsko, nákněz Frankfurtský 101.
Skultet Michal, křižovník v Kinšperce 142.
Skulteti Jiří, arcijáhen Opolský 150.
Skury, utr. farář Štýrsko 85.
Skuteč město, utr. farář 88.
Slané 88. město S. proti konsistoři 182. 183—188. utr. děkan 22. 78. 85. 87. 90. 96. 97. 182. 183. kaplani 185. výživa učitelů 22. 184. ženatí kněží ve Sl. 96. 97. 183. 184. 185. 186.
Slánský Jan, utr. farář v Bojanově 90.
Slavkovský Jan, farář v Lomnici 97.
Slezsko 150. kněží ze S. do Čech 9. 24. 43. 45. 46. 49. 150. 156. 190. 191. křižovníci 60. kazatelové protest. ze Sl. 120. 121.
Sliby manželské 33. v straně pod obojí 77. 79. 80. 81.
Slivenský, Alžběta od S-ých 80.
Sloupnice, utr. farář Korynthynus 74. kazatel Bratrský 108.
Sloupno 67.
Slověnice, farář Matouš 42.
Smečno, farář Adam 35. 132. fara 145. chrám 30. kněz Pavel S. J. na S-ě. 30.
Smiřický ze Smiřic Jaroslav, maršálek dvoru král. Českého 104.
Smíšené obyvatelstvo (pod jednou i obojí) v jedné osadě 101. 102.
Smradovský Jan z Kouřima 80.
Smutný Martin z Mohelnice, farář v Č. Třebové 43. 49.
Snášenlivost náboženská v Kladsku 120.
Sňatek manželský uzavírati se má před farářem řádným 80. 103.
Sněm zemský r. 1584. v Praze 104. 145. jednání o věcech náboženských 104—105. o kalendáři opraveném 141.
Sobek Matouš z Bílenberku, arcibiskup Pražský 159.
Sobochleby 146.
Sobotales, příjem učitelův 22. 184.
Sobotka, farář v S. 19. 134.
Sodoma a Gomora 68.
Solhauz, Anna ze S-u 80.
Sousedovice 68.
Sprottava 172.
Stang Tobiáš, děkan v Tachově 71. 140.
Staroboleslavský Marek, farář v Kozlích 19. farář v Radonicích 20.
Staro-Pražský Martin, farář utr. v Kostelci n. Labem 46. 76. 77. 108.
Starý Václav, utr. děkan ve Velvarech 91. 97.
Stavové pod obojí chtěli osazovati konsistoř utrakvistickou 104. 105. 172—175.
Stížnosti k císaři 131. st. utr. konsistoře 100. 102. 128.
Stradonice 146.
Straička Vavřinec, měšťan Kadaňský, kollátor fary Uhoštanské 116. 117.
Strakonice 32. převorství 10. arcibiskup v krajině St-ké 40.
Strakonický Martin, děkan Prachenský, farář v Strašeni 10. 29. 30. 31. 56. 110. farář v Blatné 133. vzdává se děkanství 56. 57.
Strana pod jednou, někteří kněží přestupovali k Utrakvistům 73. 74. 101. 103.
Strana pod obojí, jak tomu rozuměti 72. 104.
Strašeň, farář 10. 110. 169. 171.
Strážcové Hrobu Božího v Praze na Zderaze 67. 68.
Streckwald 146.
Strupčice, farář Ebrhart 43.
Stříbro, utr. děkan 78. farář Jan I
Stuhlweissenburg 173.
Subunáči 78.
Sucho v Čechách 4.
Suk Augustin, rychtář 63.
Sulevice 17. 145. ze S. viz Kaplí
Sumereirer Baltazar, jesuita 59.
Sušice, 88. 95. utr. děkan 78. 84.

děkan Kalvinista 111. 170. 171. kněz nepořádný 95. Frankfurtský kaplan 111. 171.
Svátky, znesvěcování jich 117. 118. 141.
Svátosti, udělování jich 27—33. 113. v straně pod obojí 78—80.
Svátost oltářní, udělování jí pod jednou a pod obojí 27. 28.
Svěcení kněží 31—32. kněží utrakv. 73. 104. učitel na kněze vysvěcen 32.
Svěcení vody křestní 27. svěcení vody a soli 85.
Světec 9. 28. 144. fara 10. arcibiskup ve S. 40. klášter panen křižovních 16. 17. 145.
Světlá 81. 126.
Svíce v kostele utr. 85. při processí 87. 130. 176. svíce paškální 86. lípati svíčky 85.
Svitava na Moravě 162.
Svoboda náboženství protestantského 104. 105. 172—175.
Svobodníci ze Sedlecka 135.
Svojkov 105.
Svojšice, nekněz Frankfurtský 111. 171.
Svrčeves, farář protest. 65.
Svymyslice, farář Bratrský 13. 49.
Synoda Pražská (z r. 1421) 173. (r. 1605) 52.
Schab, farář 172.
Šatlava 44.
Šebíř, biskup Pražský 157.
Šenfeld Jiří, místokancléř království Českého 89.
Schenk, paní Voršila Schenková z Schenkensteinu, choť p. Jana Valdemara z Lobkovic a na Hasištejně, paní na Mašťově 115. rouhavé jednání její 115. 116.
Šestajovice 13.
Ševětín, kněz ženatý 42.
Šilhavý Jan, farář v Němčicích 73.
Škola Jan, kovář 128.
Školy, bludná učení se v nich hlásají 106. 177.
Šlechticové katoličtí 145—148.
Šlibic, Kundrát ze Š. a v Jeviněvsi 145. 146. Markéta ze Š. 145.
Schmieder Melchior v Mohelnici 160.
Šmitt Jáchym z Jáchymova, cís. tajemník v Kladsku, utiskuje katolíky 119.
Schnee, dcera jeho 69.
Schnee (de Nive) Josua, farář v Čachovicích 101. 102. arcipřišt Kadaňský 137. 138. 139. prohlašuje opravený kalendář 171. 172.
Španěly 153. 154. kalendář opravený 137. císařovna ve Šp. 153.
Španovský Michal z Lisova na Pacově, nejv. písař zemský 105. 127.
Špitál pro chudé v Mohelnici viz Mohelnice.
Špitály viz Křižovníci, Praha.
Špremberk 145.
Šroll Urban, kněz diec. sv. Hypolitské 18., farář v Kapellen 156.
Šťáhlavy 43. arcibiskup ve Št. 44.
Šteovský klášter 74.
Štěpánice 133.
Štěpánovský Václav, utr. farář ve Mšeně 14. 73. Št. Jan z Myšlína, písař Nov. M. Praž. 14. 73.
Šternberk, Adam ze Š—a 25. Jan 146.
Štolové poplatky 56.
Štrassburk 124.
Štrauch Fridrich z Chlumku a na Hospozíně 147.
Štröer David, vdova jeho 175.
Studenti bývalí vedli obyvatelstvo k protestantismu 106. 187. 189.
Štýrsko Martin, utr. děkan ve Slaném 85. 97. 185. 186.
Švamberk, Jan Jiří ze Š—a 17. 145. Jan Vilím 17. 145.
Švančen, Jan ze Š. 152.
Schwedeldorf Dolní v Kladsku 69. Schw. Horní 151.
Švédsko 155. 156.
Šveher viz Hecyrus.
Švihovský z Ryzmberka, Václav 12. Šv. Ferdinand 83. 158.
Švik Daniel z Lukonos 105.
Tábor 88. utr. děkan 78. 87. 88. sekty

v T. 88. 126. 127. 149. 150. 177. 178. místodržící v T. 5.
Táborité 157.
Tachlovice, farář Hodovský 27. 55. 56. 112. 113. utiskování faráře 27. 112. týrání tělesné 128.
Tachov 144. 148. děkan 71. farář 53. 109. 110. 167. 168. Karmelité 71. Kaple 14 Pomocníků 88. vyběhlý mnich 65. kalvínský klamant 71. učitel protest. 123. rada městská 33. proti opravě kalendáře 139. 140.
Talmberk, Vilém z T—a a na Jankově 104.
Tanec 52. v kostele 115. 116.
Taškovský mlýn 144.
Tataři 155.
Tejřovský Jan z Ensidle na Hřebeznicích 23. 44. 45. 50. 56. 111.
Teplá klášter 3. opat 2. 70. arcibiskup v T. 3. 5. 144.
Teplice lázně 122.
Termíny sv. Jiří a sv. Havla 9.
Thanheim 172.
Tkadlec kázal na osadě Oujezdské 108. v Litomyšli 134.
Točník, zámek 53. 54. 127.
Tolerantiales literae 80.
Toman Jan Pořický z Roklína, správce arcib. 16.
Tonsuru nosili kněží pod obojí 78.
Tortura 148. 149.
Touchovice 105.
Touškov nade Mží 80.
Trachmburk, viz Kurcpach.
Trautson Pavel Sixt svob. pan 107. 146.
Trčka Burian z Lipé a na Světlé a nad Sázavou, podkomoří král. Česk. 81. 126. 127. 177.
Trenčín 144.
Trevirský arcibiskup 141.
Tridentské vyznání víry 73.
Tridentský sněm 2. 3. 8. 32. 40. 73. Utrakvisté jej uznávali 75. oprava kalendáře 137.
Trutnov, oheň 4.
Třeboň, děkanství 10. Jesuité 58.
Třebová Česká, farář Smutný 43. 49. 54.
Třebová Moravská 53.
Turek Jan 99. farář u sv. Mikuláše v St. M. Praž. 98. v Odolině Vodě 98.
Turci 109. 136. 153. svěřepost jejich 153. 154.
Türkisch Cronika Heinr. Müllers 52.
Turnov, utr. děkan 78.
Týrání tělesné kněží katolických 128. 129.
Tyrolsko 58. kněží z T. do Čech 9. 172.
Učitele školní měli farářové živiti 21.
Učitelové k sektářství se klonili 21. 106. 122. 123. 184. 187. farářům na odpor se stavěli 90. 92. 123. 184. 187.
Uherský sněm 152.
Uhošťany (Atschau) 142. farní chrám vykraden 30. farář 116. 117. 172.
Uhry 14. 156. 157.
Ulm, Felix von U., Reise ins gelobte Land 52.
Universita Pražská; mistři učení Pražského zanedbávali průvod Božího Těla 84. 85. 191—193. fundace katolická 193.
Unterreichenstein viz Rejštejn.
Upálení faráře pro smilství žádá kollátor 44.
Uprázdněné fary 10.
Úředníci pánů katolických utiskovali duchovenstvo 110.
Utrakvisté 72—104. vznik U—ů 173. 174. počet jejich 77. 78. 125.
Utrakvističtí kněží přistupovali ku straně pod jednou 9. 101. 104.
Úvod šestinedělek 112. 118
Vady kněží 41—57.
Waldštejn, Jan z W—a, nejv. sudí dvorský 104. Apolona 146.
Valentin, kanovník u sv. Víta 11.
Valladolid 153.
Waltitz, Fridrich z W., Jan a Arnošt 151.
Vánoční hod Boží; 3 mše sv. sloužili kněží pod jednou i pod obojí 78.
Vartemberk, Krištof z V. 10.

Vartemberský Jan, utr. děkan ve Velvarech 91.
Vays Pavel, písař konsistoře utrakvistické 72.
Včelinus Jan, farář u sv. Jindřicha v Praze 95.
Weidlich Jan, rychtář v Mostu odmlouval farářovi 130.
Weissager Jan, měšťan Kladský 120.
Veleslavína, Daniel Adam z V. 105.
Veltruby 47. 146.
Velvarský Jan z Kozmáčova 80.
Velvary 88. utr. děkan 22. 78. 90. 91. 97. výživa učitelů 22. soused Chamradí 50. monstrance 84.
Venich Jan, kaplan v Krumlově 48.
Vercellinus Episcopus 7.
Většín, Matěj z V—a 80. dcera Mariana 80.
Vězení 103. kněží u vězení 42. 55. 56. 61. 62. katolíci jiní 119. 126. 127. 148. 149. sektářové 126. 127. 149. 150. 178. 195. za vězně přimlouvá se arcibiskup 149.
Vchynský ze Vchynic Jan 11. Eva Račických ze Vch. 146.
Vídeň 32. 139. 152. 153. 154.
Vidršperk, Jan nejstarší Vidršperger z V—u a na Mutěníně 20.
Vildštejn 156.
Wildt Johannis Postilla 52.
Vilém, vévoda Bavorský 154. 155.
Winkelmann Jan z Hasenthálu, vrchní hejtman arcib. 16. 17. 146. 163.
Winkler Pavel z Hutenova 105.
Vinoř, Adam z V—e, farář na Smečně 35. 132. v Hoř. Branné 133. 134.
Vintířov (Winteritz) 175 hrabě z V—a 175. 176.
Vintýř viz Vlčkovic.
Wirsperk, Kaspar z W—a 33.
Virtmberský Jan, děkan v Nymburce 94.
Visitace, konal ji Medek 39. 40. mandát Rudolfa II. 40. 168. 169. Pontán z Braitenberka 40.
Vít Vojtěch z Rychnova 80. Mandelína dcera 80.
Víta sv. velechrám 2. 164. mausoleum 34. mříže 34. kaple sv. Antonína 164. kapitola 3. 11. 19. 50. 51. 128. 158. 159.
Vitemberští kněží nepořádní 108. 111. 170.
Vivarius Jan, jesuita 3. 5. 58.
Vladislav, král Český 102. 106. 168. 173. 174. 196.
Vlašským lékařům nechce se svěřiti arcibiskup 163.
Vlčkovic, Jan Vintýř z V. a na Kolínci 24.
Vltava 4.
Vodňanský Jan, utr. farář v Chlumci, pak v Jirčanech 93.
Vodňany 88. utr. děkan 78. děk. Řehoř 73. 100. švec Frankfurtský 86.
Vohrazenice viz Ohrazenice.
Vojt (Fojt) klášterní 152.
Volfgang, probošt Litoměřický 11.
Volyň, děkanství 10. visitaci konal Pontán 40. Jan z V-ě, děkan v Rokycanech 45. 132.
Vondra Štěpán v Mohelnici 160. 161. 193. 194.
Vondra sedlák trestán 34.
Vorašice 108.
Vořech, farář ve V. 128.
Votyk Jindřich Studeneveský z Dudeněvsi a na Kobylnicích 145.
Vousy nosili někt. kněží 52. nenosili Utrakvisté 78.
Vovčák Martin uvězněn 149.
Vratislav (Breslau) 172. biskup V-ský 49. 60. 150. 153. kapitola 150. 151. arcibiskup Medek ve V. 151. 156. 190. 191. křižovníci ve V. 60. 61. 151. 190. Utrakvisté svěceni ve V. 73.
Vratislav z Mitrovic Jiřík starší 14. 45. Krištof 46. 47.
Vrbno nad Vltavou, farář Jiřík 47.
Vřesovice, Šebastian z V. na Touchovicích 105.
Všechlapy ves 17. 145.
Vyhnání plodu došlého trestáno smrtí 34.

Vypovězení ze země 33. vyp. z panství Pardubického 34.
Výsada od kollátora knězi udělená 24.
Vyslaní z osadních ku konsistoři utr. 89.
Výstav velebné Svátosti v straně pod obojí 78. 84. 85.
Vyšehrad, kapitola kolleg. 148.
Vyškov, u V-a kadidlo a myrha 17.
Vyšší Brod, opat. Cisterc. 59.
Vzdorovitost kněží 47—50.
Vzpoura r. 1547 proti císaři Ferdinandovi 197.
Záběhlice 148.
Záborský Alexandr z Brloha 83.
Zabrušany, fara 10.
Zadržané hříchy 31. 46.
Záduší chrámův chudá 29.
Zahražany (Sares), Magdalenitky 65. 66. 135.
Zajíc Mikuláš z Hazmburku, nejv. dědičný truksas, kšaft jeho 147. Jan Zbyněk 147. Hedvika 147. Vilém a Václav 147.
Zanedbávání obřadů 83—85.
Zápy, fara utr. 13.
Zásmuky, fara 56.
Zbiroh 64.
Zbraně nosili kněží 53.
Zbraslav, klášter Cisterc. 2. opat Ondřej 2.
Zbuzany 128.
Zbyněk II. viz Berka.
Zbynice, farář 110. 111. 135. 169. 170. 171. osadníci katol. 135.
Zdice, farář Václav 19.
Zdouň, ve Z. nekněz Frankfurtský 111. 171.
Zeidlic Hertvík z Šenfeldu 13.
Zelená Hora, mor 5.
Zeydler Jan, kommendátor křižovnický v Mostě 66. 123.
Zimmern, Vilém hrabě z Z. na Vildštejně 156.
Zkracování příjmů duchovenstva 19—25.
Zlatník Jan nepoctivou živnost provozoval 67.
Zlatníky, utr. farář 21.
Zlatníky (Schladnig), farář 135. počet kommunikantů 28. na blízku protest. kazatelé 135.
Zmizení jednoho manžela 80. 81.
Znojmo, město 60.
Zpletenec 128.
Zpověď u katolíků 27. 30. 31. houfná zp. 31. zp. snoubenců 32. 33. zp. v straně pod obojí 79.
Zpurnost některých kněží 43. 47—50.
Zwingliáni v Čechách 107. Lutheráni proti Z. 125. spisy proti Z. 124.
Zvolíněves 13.
Zvonky ku mši 83. zvony 86.
Žáci čili officialové školní 22.
Žatec 85. 88. 171. děkanství 10. 113. uchvacování statků knéžských okolo Ž-ce 24. utr. děkan 78. Ž. proti opravě kalendáře 139.
Žďár blíž Hradiště v Plzeňsku 44. farář Martin 44.
Žďárský, pan Ž. 54. Ž. Gotthart utiskuje faráře 112. 113.
Žebrák, farář v Ž. 19. 53. 54.
Želina (Sehlau), pastor Lasiger 129. 130. 175—176. kazatel Beck 172.
Ženatí kněží 41—43. Žen. kn. pod obojí 88. 95. 96. 97. 98. 103. 104. 107. 183. 184. 185. 186. 189.
Ženštiny, obcování podezřelé s ž-mi 41.
Žerotín, pán ze Ž. 134.
Žitava, kraj Ž-ský 71. 121. arcipřišt Ž-ského kraje 23.
Žiželický Jan, farář v Běronicích 47.
Žlutice, utr. děkan 78.

OPRAVY.

Str. 11.	řádek 8.	zdola	vypusť	slova:	Viz dodatek č. 5.
„ 21.	„ 3.	„	místo	Rožmberka čti:	z Rožmberka.
„ 34.	„ 16.	shora	„	letilé	„ : letité.
„ 115.	„ 4.	„	„	Marie ze Schenku, roz. Lobkovicová čti:	Voršila Schenková z Schenkensteinu, chot Jana Valdemara z Lobkovic.
„ 117.	„ 2.	„	„	trípcí čti:	trpící.
„ 130.	„ 10.	„	„	rorátách čti:	rorátích.
„ 154.	„ 12.	„	„	Speciana „ :	Horáce markrabí z Malaspiny.
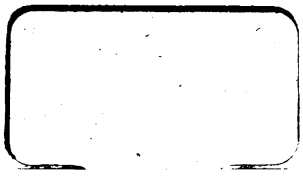
Acme
Bookbinding Co. Inc.
300 S[illegible]
Boston, Mass. 02210